

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

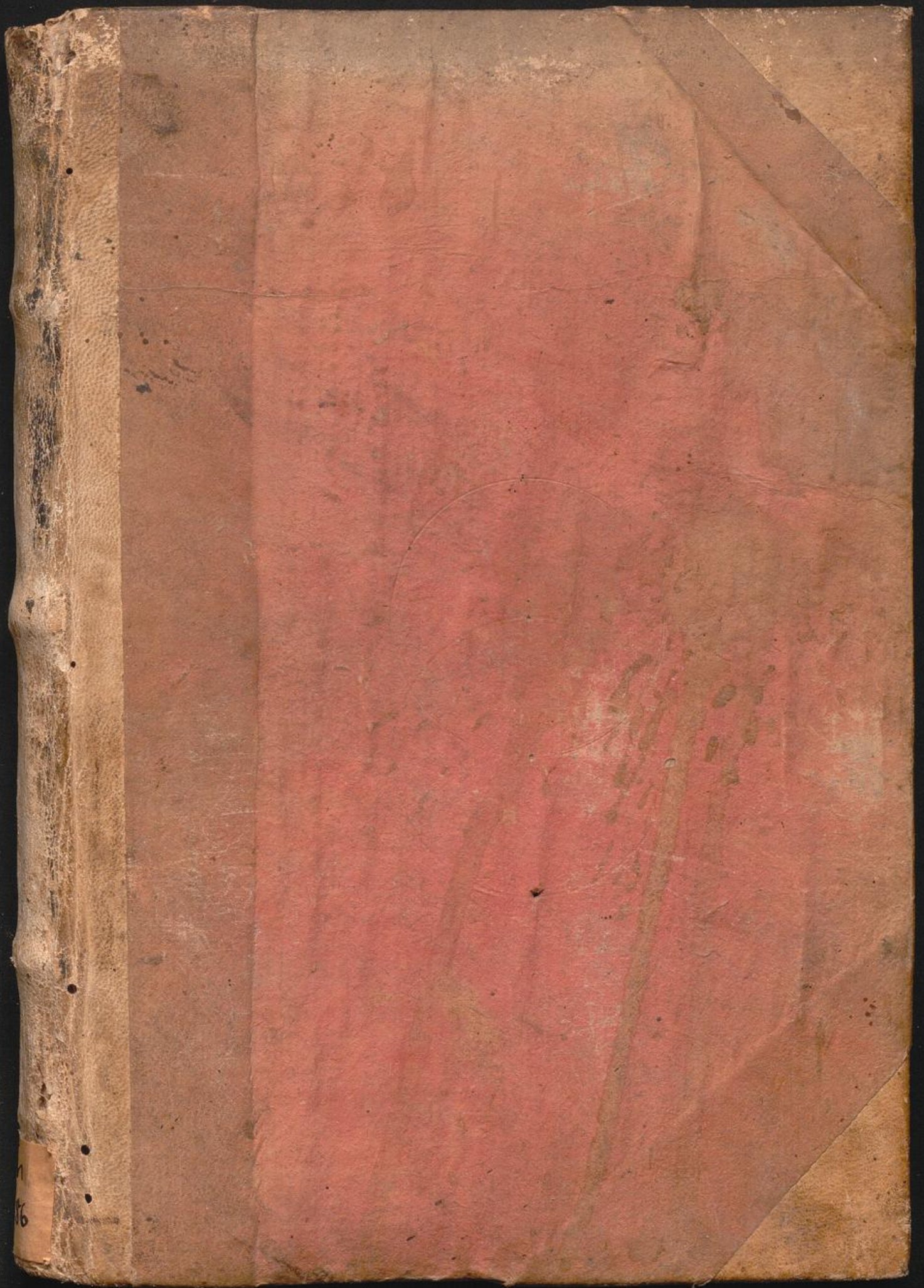
**In Vaticinia Isaiae, Prophetæ Clarissimi, Paraphrasis,
Heroico carmine conscripta**

Carpenteius, Joannes

Antverpiæ, 1588

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68688)

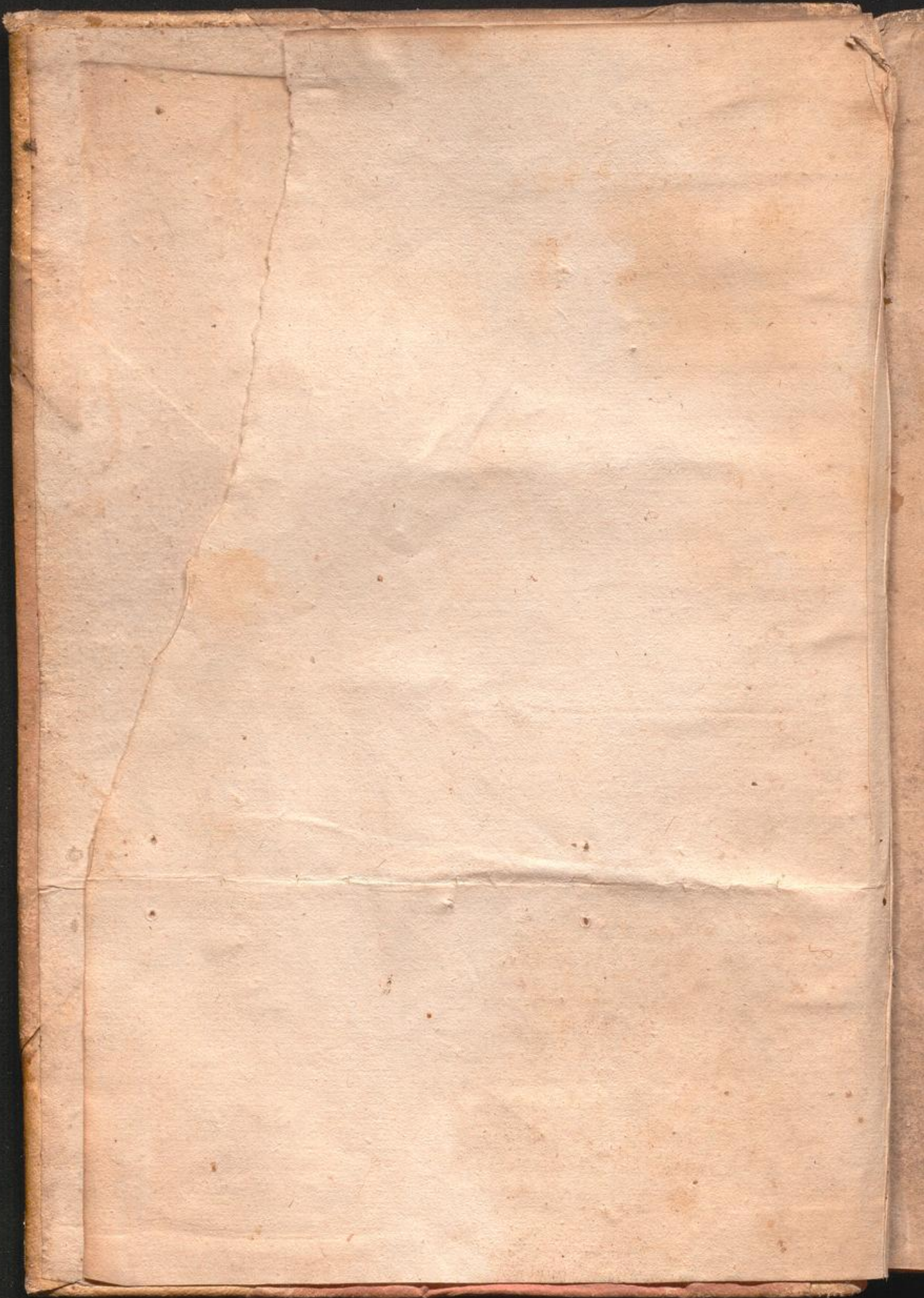
1
86

X.

H. 5786.

XI. 145.

IN VATICINIA

ISAIAE,

PROPHETAE

CLARISSIMI,

PARAPHRASIS,

Heroico carmine conscripta, libros
septem complectens:

Collegii Socij Paderborn. 1755.
Auctore

IOANNE CARPENTEIO

IURISCONSULTO ATIREBATIO.

*Editio altera, additamento textus ipsius
Prophetæ auctior.*

ANTVERPIAE,

Ex Officina Christophori Plantini,
Architypographi Regij.

M. D. LXXXVIII.

IN TATIONIA

ISALAE

PROPHETAE

CLAUSSIMAE

PARAPHRASIS

IN DE CLAUSSIMAE

PROPHETAE

IOHANNIS CAPTIVITATIS

INTERPRETATIO

IOHANNIS CAPTIVITATIS

INTERPRETATIO

IOHANNIS CAPTIVITATIS
INTERPRETATIO
IOHANNIS CAPTIVITATIS

Si Pietate tuos Patientia & aspice mores
(Vt facis, utique tuum prenotat eulogium)

*Componas, nihil addubita, clarissime Præsul,
Næ sano, duplici nomine charus eris.*

IOANNES SARACENVS.

Anagramma:

VNA SI CAREAS, NON ES.

Dodecastichon auctoris in idem anagramma.

CVi pietas, cui dux vitæ patientia cordi est,
Alterutra nequit alterius sine peste carere.
Aduersis semper pietas vrgetur: at illi
Subueniens infracta statim patientia præsto est.
Ni faciat, pietas rebus succumbat iniquis,

A 2

Inque

4
Inque truce[m] mitis patientia desinat iram.
Ergo tam solido vinctæ simul ære tenentur,
VNA vt Si CAREAS, ausim tibi dicere, NON ES.
At non esse graue est, & funere tristius omni.
A quo iure procul dici potes vnus abesse,
Vtraque namque in te nexu conspirat amico,
Et pietas, & fortunæ patientia victrix.

Alius Anagrammatismus Ant. Meyeri.

IOANNES SARACENVS
SANE IESVS ANCORA.

Fluctibus in pelagi si IESVS ANCORA SANE,
Vis poterit cymbam perdere nulla meam.
Naufraga nec PIETAS, nec erit PATIENTIA SANE
Instabilis, IESVS ANCORA donec erit.
Funiculus triplex, PIETAS, PATIENTIA, IESVS,
Postibus & tanquam Regia vela meis.

Pietate & Patientia.

A M P L I S S I M V M

A C R E V E R E N D I S S I M V M

Præsulem ac Dominum, D. Ioannem Sar-
racenum, Diui Vedasti Attrebatij Abba-
tem, & Regis Hispaniarum Serenissimi in
sui sanctioris status Belgici intimo Senatu
Consiliarium dignissimum,

P R A E F A T I O I. C A R P E N T E I
Attrebatij.

SARRACENE pater, patrū decus Artesiorum,
Cui, ceu victa mari ratis, & spoliata magistro,
Commisit sese magni domus alta Vedasti
Inspirata Deo, & prono dignata Philippi
Consensu Regis, qui fratrum vota tuorum,
Et cuiusque boni suffragia læta secutus,
Pontificale tibi sceptrum, celsamque tiaram
Ferre dedit, iussumque sui partem esse Senatus,
Arcana imperij voluit penitissima scire,
Et belli pacisque graues expendere causas,
Ecquid ab hoc tanto tantarum culmine rerum,
In quo multa sagax, & magna negocia tractas,
Ad nostras aliquando vacat descendere musas?
Et si quid canimus rude, & indoctum, inque politum
Dulce putare? mihi, si hæc possunt gaudia dici,
(Et possunt dubio procul) insperata fuere,
Thesaurus velut in somnis monstrante repertus
Mercurio: nam quanti ego sum, aut mea carmina quanti?
Precipis illa tamen capsis erumpere nostris,
Et solem lucemque pati, perque ora virorum

Docta, peregrinas audacter visere terras.
 Longa maris, longa est terra via, multus ubique
 Hostis in insidiis; scopulis mare, terra salebris
 Impedient reditum: si fortè emissa relictis,
 Heu serò, querant in colla redire parentis.
 Sed quia non parere nefas speciosa iubenti,
 (Quanus quemque suum trahat in diuersa palatum,
 Et non iudicis, vt legibus, utimur iisdem)
 Libera erit cuiuis, de me sentire facultas:
 Tu modò si faueas, si suscipis ista serenus,
 Omne tuli punctum, securus nil aliorum
 Vota moror: nec enim populi suffragia venor
 Ventosi, tuus omnium erit mihi calculus instar.

Interea permittite mihi, doctissime Praesul,
 Quando ita saecula ferunt, vt mordax omnia carpat
 Zoilus, & nil sit, quod non dens appetat ater
 Inuidiae, monstrum quo non funestius ullum,
 Pro re pauca loqui, ne fortè tacendo fateri
 Arguar, & falsò confictum agnoscere crimen.

Namque ego, dum vastum hoc pelagus, nullique priorum
 Tentatum ingrederer, fragili rate, remige nullo,
 Aut raro instructus, ventisque insuetus & vnda,
 Praescieram fore, vt haec deprensa Ionio in alto,
 Raptaque diuersis turbata per aquora ventis,
 In varios rumorum aestus incurreret alius,
 Nec cursum optatum per tot vada ceca teneret.
 Nam diuinabam, (Deus haec tamen omina uertat
 In melius,) multis vigilatum noctibus, audaxque
 Istud opus, variè acceptum abs Lectoribus iri,
 Multaque per rabulas passurum indigna loquaces.

Sed, quibus id scripti genus haud placet, & quibus omnis
 Musarum grauis est odor, & vilescit Apollo,
 Vulgus iners, naris stupida, insipidi que palati;
 (Atque utinam vulgus tantum, nec publicus iste

Insignes

Insignes cum plebe viros peruaderet error)
 Hos ego mole licet magna, numeroque timendos
 Contemsi facile semper: namque inscia turba
 Scyllaeam rabiem latratu exercet inani;
 Nos prateruehimur, praterque impune uehemur
 Securi, elusis canibus, rictusque ferinos
 In sua crudeli uertentibus inguina morsu.

Verum alij incumbunt saui magis, & sibi dudum
 Nescio quod nacti nomen, qui fronte seuerè
 Contracta, indignum dicent, tam sancta prophanis.
 Vulgari responsa modis, nec mystica uatis
 Sensa Palestini Latio bene carmine reddi.
 Denique contendunt (quid enim non liuidus audet:
 Indomitusque furor?) ciuilia iura professo
 Tangere sacra nefas, & non contendere frustra
 Fortè videbuntur: tanta est insania saeculi.

Quos contra (quanquam potiora negocia dudum
 Me reuocant) paucis haec pro me dicere visum.
 Tu litem hanc (tanto si lis modo iudice digna est,
 Et certè digna est, Praesul clarissime cernes.
 Nempe colis Musas felix, & Apollinis artes
 Non finis ingrato sordescere turpiter aeo.
 Et nisi spes animi nimium me credula fallit,
 Auguror Amosidem te praeside & auspice nostrum
 Victurum, dum sacra pater Romanus habebit,
 Ter geminusque Deus, Pater, & Patris vnica Proles,
 Communisque amborum Amor, & spirabile numen
 Per populos omnes Latio cantabitur ore.

Vos igitur, quibus est alienos dulce labores
 Inspicere, ut cyathos inter, mensasque loquaces,
 Mordendi dira scabie, & prurigine tactus
 Vellicet absentes conuiuia facetus amicos;
 An non est, in quos genuinum figere dentem
 Possitis iuste magis, inuidiaque minore?

Si iuuat, & fas est, dirum exercere furorem,
Vertite in obscænos rostrum linguamque poëtas,
Vertite famosis in scripta referta libellis.

Quis furor, ô miseri, qua tam vesana voluptas,
Innocuos lacerare homines, nullique molestos?

Spernitur orator bonus, irridetur alumnus,

Musarum: colitur, laudatur, amatur acerbus

Fœnoris exactor; primo sedet ordine, cui res

Artibus aucta malis. emtos cumulauit honores.

Ab miseri, ne, quæso, malis assuescite tantis,

Versus En-
nianus.

Haud doctis dictis certantes, sed maledictis;

Neu vobis decus inde, nouumque accersere nomen

Sperate: auctores maledicta retorquet in ipsos

Sancta Themis, numen fandi memor, atque nefandi.

Tu magis ipse penu proprio deprome, quod ausis

Iudiciis hominum tutò committere sanis,

Si quid habes; si non, digito compeisce labellum,

Fiasque Harpocrates, nunquam tacuisse pigebit:

Nam qui sacra negas sacris tractanda poëtis,

Impius es: veteri-ne illos spoliabis honore;

Quem primum à primis tenuerunt hæcenus annis?

Orphea nam ut taceam, atque æui propioris Homerum;

Quique, velut torrens hybernis imbribus auctus,

Sive Deos, reges-ve canit, ruit ore profundo

Pindarus immensus, & non imitabilis ulli,

Atque alios, patrio quos omnes carmine constat

Concelebrasse Deos, & diis genitos heroas;

Vt sileam (nam longa mora est, properoque coactus)

Tarquini sero membranas ære redemptas,

Versibus antiquis quas conscripsere Sibyllæ,

Seu sex, siue nouem, seu tres-ve, minus-ve fuere;

Vt Druidas Galli, Indis Brachmanas omittam,

Conscriptas rythmis leges ritusque dedisse.

Quis, nisi sæclorum historiaeque ignarus & expers,

Hebraeum

Hebraeum regem, Dirceo vate priorem,
 Regem illum à caulis ad eburnea sceptrà vocatum,
 Effusum in Lyricos vario modulamine cantus,
 Nunc elegis, nescit motum placasse Tonantem,
 Flebilibusque modis veniam impetrasse petitam?
 Nunc grauiore sono cades pugnataque bella,
 Et partos domito cecinisse ex hoste triumphos?
 Sape etiam nisu superas cunctus ad auras
 Plus quàm mortali, caelo se feruidus infert,
 Vnde Deo genitore Deum, genitrice puella
 Factum hominem nostrae trahit ad commercia vitæ,
 Perque famem, atque sitim, per acerbos mille labores,
 Per crucis horrendæ tormenta nouissima, morti
 Addicit, manesque etiam deducit ad imos:
 Mox renocat, caloque refert, solioque paterno,
 Mira canens, nostrósque procul fugientia sensus.

Nec verò solus diuina poemata scripsit
 Ebrius arcano diuini numinis haustu
 Dauides: notum est Solomonis nobile carmen,
 Qui sceptri citharæque simul successor, & haeres
 Pacificus, patrem iustis prope passibus aequat,
 Dum felicia coniugia, & castos hymenæos
 Bucolico celebrat versu, mysteria magna
 Christum inter, sponsamque suam, sub imagine velans.
 Quantulum opus, numeres versus si millia quinque,
 Quos orbi (vt perhibent) inuidit auara vetustas?
 Hoc meus egregio Romanum carmine fecit
 Moncaeus, scholiisque obscurum ornauit, at illis
 Quàm tersis, ô dii, quanto sudore repertis?
 Nec reor Amosiden aliter, quàm carmine scripto,
 Visa sibi populis olim vulgasse futuris:
 Quòd magis vt credam, faciunt tot cantica, & hymni
 Toto operis passim florum instar corpore sparsi.

Possum & prisca magis clarorum exempla virorum

B

Edere,

Edere, & in scenam ante alios inducere Mosem,
 Cuius qui nescit, quod capto littore dixit
 Prospectans acies refugo sub gurgite mersas,
 Magnificum carmen, non ille Hagiographa legit.
 Quid? quod foemineis etiam laudariet hymnis
 Ipse Deus voluit? testis tua, magne Sacerdos,
 Casta soror, duetrix saltata ad sinistra chorea,
 Tympanaque, & dulces alternis cantibus odas.
 Testis Eframita Lapidoti nobilis vxor,
 Io triumphae canens, iacet ingens Sifara truncus,
 Pallida foemineo perfossus tempora clauo.

Et tantis vt nos similes non esse poetis
 Nemo neget, summumque nefas sit tendere contra,
 Qui meruere sacros adyti penetrare recessus,
 Nominis huius enim non affectamus honorem,
 Contenti longo (quando propiore negatum est)
 Illorum vestigia sancta sequi interuallo:
 Communes cunctis etiam-ne vetabimur aras
 Tangere? & intextum nostri de floribus horti
 Ad postes imos quandoque appendere sertum?
 Num deuota mola minus est leuis vncia salsa,
 Aut turtur geminus, passer-ve, pares-ve columba,
 Aut haedus lactens, quae pauperis hostia vulgi est,
 Quam costum molle, aut peregrini thuris odores,
 Exhausti-ve greges, aut regales hecatombae?
 Nil facit ad munus pretium, sed grata voluntas,
 Et mens pura Deo spicas commendat agrestes.

Sed satis haec: tantum duo verba prioribus addam,
 Qui sacris vates arcet, sacra ipse abhorret;
 Qui musas hominum generi interdicit, amores
 Delitiasque adimit, caelestia munera tollit.
 Nam caelo venit (si nescis) spiritus iste,
 Quo sine vita diu non sit mihi sospes, adoro:
 Tu, qui aliter sentis, sequere ambitiosus honores,

*Auge rem, quo iure, mihi sus deque feretur;
Tantum mitte bonos non lasus ledere tandem.*

*Ad te nunc igitur Pater, & tua iussa reuertor,
Ab Patrone mei nimium studiose, quiescas
Intempestiuo me prodere velle fauore.
Durum est, ante diem patrio detrudere nido
Implumem foetum, ventosque imbresque timentem.
Tempus erit, cum nil vento debebit & aura;
Forsan at impavidus per se nitetur in altum,
Diffidens vacuum stridentibus aera pennis.
Tempus alit segetes, mitescunt tempore botri,
Tempore robusti veniunt ad aratra iuueni,
Tempus & ingenis vires crescentibus addit.
Parce tuo desiderio spes perdere nostras:
Proxima forte dabit meliora optantibus etas.
Sin verò, vt nunc est, informem praecipis ire,
Idque sedet fixum penitus tibi, prodeat, hic iam
Prodeat, haud remoror; tu qualemcumque tuere,
Magne Pater, tuo enim stabitque cadetque periclo.*

*Sed monitus mihi Lector erit, multumque monendus,
(Si quis erit, qui nostra leget) non illa silenti
Scripta loco, syluas inter riuosque salubres,
Qualem Phœbus amat, qualem Phœbi que sorores
Optarent natis ad magnum carmen alumni,
Qualem Auertonij saltus, cotlesque Calona,
(Si per bella frui procul hinc amota liceret)
Ostentant, vitreisque loquax Clarentia lymphis.
Rus, ô rus, rus dulce meum, te quando reuisam?
Multa vbi & alta quies, vbi mota turbida mentis
Exsulat anxietas, vbi lis & rixa nec ipso
Nomine sunt nota; Deus, hæc Deus ocia Belgis,
Ocia nescierint quod talia ferre, datamque
Maluerint bello pacem mutare, negavit.
Non tamen Hispanas (vt credimus) irritus oras,*

Additâque Hispanis nuper Lusitanica sceptris
 Legatus regna accēsti, dextrâque datricem
 Pacis adorasti: Euenient, quæ publica coram
 Diceris haud surdo vota emisisse Philippo.
 Hoc faxit Deus, hoc magni regnator Olympi
 Annuat, & nostro Martem procul arceat orbe.

Ergo Urbis medio sunt nata forique tumultu
 Carmina, quæ tibi dono, dicōque amplissime Præsul.
 Ingenium retinent, vt semina sæpe videmus,
 Naturâque loci, quo primùm effusa fuere;
 Scilicet intermissa, interque polata, nec vno
 Ducta calore, suis nec scite hærentia membris.
 Dum vocat hic, reuocat meditantem protinus alter,
 Consultorque frequens chartas, (vt inane Sibyllæ
 Ventus agit folium,) & scripta, & scedia omnia turbat.
 Et nostro quisquam speret de pectore carmen,
 Montibus Aoniis, nymphâque Aganippide dignum?
 Quali acumque tamen facili, Pater, accipe vultu,
 Et quo plura soles grauiorum expendere rerum
 Iudicio momenta, meos discerne labores:
 Post tua, non alia expecto suffragia, tota
 Causa perorata est. Critici, mala turba, Valet.

ΕΙΣ ΤΗΝ
ΠΡΟΦΗΤΕΙΑΝ

ΤΟΥ ΑΡΧΙΠΡΟΦΗΤΟΥ ΗΣΑΙΟΥ
ΥΠΟ ΤΟΥ ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ

Καρπεντερις ηερσικοις στιχοις ρωμαϊς μεταφρασεισαν.

Υδαλίμου κόσμησεν ἀγακλυτὸς υἱὸς Ἀμώσ
Θέσσι κληνοτάταν διέπταις Σολύμαν,
Ατρεβατεὺς ὃ Μάρων λογιώτατον δέχ-
ωροφήτω

Κόσμη ὑπερκόμφοις θαυμασίοις μέλεσιν·
Εβραϊκῆς φωνῆς δ' εἰδόμενος ἦλθα παύροις
Πρόθεν ἔερπε μέγας μύθους ἀριστολόγος,
Νωὶ, λατῖνα χέων θεασίσματα σιγαλόεντα,
Πάντας ὁμοῦ θοφίης πλήσε καὶ διφροσιώης·
Ὡ πότνια χάρειτες, ὡσεμνολογήματα κεδυά,
Πάγκαλα ὡ Γλαφυρῆς δύθεα σιωθεσίης!
Ὡ βλάσημα τυφῆς νοοθρέμμονος ἀλαιοκαρπον,
Ὡ δαίδαλμα φρενὸς πύθρον ἠγαθέης!
Ὡς, θεόπισε Μάρων, ἀφάτων θυσανθενέων
Δημόσιον γνοφόθεν πρὸς φάος ἔξανάγης,
Πᾶσι μεγαφελίης τερπνῆς, θεὸς κύδιος αὐτῶ
Πάντας ἐς αἰῶνας πρὸξενον ὠλυγίης!
Αμβροτον ἀλλὰ θεοὶ ὅσις ποίημα Μάρωνος·
Ἀξιεπανότατον δέχθε φιλοφροσνέως,
Ἡδυμελίφθογον πολιδέγμενοι ὑδέα Ρέθης
Φαίδιμον αἰσονίω φαρσί λαμπεροτάτω.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΣΥΛΒΙΟΥ ΑΤΤΡΕΒΑΤΑΙΟΥ

B 3

D. N. A.

¹⁴
D. NATALIS NOVIONII
Prioris ad D. Ved. Attr.

*Amosida plectrum aptasse, ut diuina Tonantis
Arcana Aonia voce propheta sonet;
Et scholiis prisca enodasse anigmata Vatis,
Omnibus ut possit peruius esse liber:
Græde opus, immensum, & Phœbeo pectine dignū,
Nil adeò obscurum pagina sacra dedit.
Hinc tibi maior honor, tibi, Carpentarie, cohortes
Inter Apollineas gloria maior erit.*

A D C V D.

IOANNEM CARPENTARIUM,
RIGIACI ATTREBATVM CAUSSARVM
patronum longè disertissimum, & Poetam præstan-
tissimum, carmen Francisci Moschi Niuigellani, I. C.

*QVÆ Superum Genitor quondam mor-
talibus agris
Aurea perpetua voluit monumenta
salutis
Cognita, fatidicis suggestit Vatis, ut quos
Mira arcana docens diuino pectoris haustu
Cœlitus impleat; dum post longissima Christum
Sacula transmisit, propria qui voce locutus,
Supremi pia iussa Patris vulgaret in orbe.
Et quanquam prisca vates virtute corusci
Omni-*

Omnigena: tamē eloquio, & gravitate Prophetas
 Anteit Amosides reliquos, & stirpis auitæ
 Germine pralustris; Solymas hic personat arcis.
 Centonitru horrifico, scelera inſectatus, & ingens
 Excidium populis, ni mutant prava, minatus
 Terrificos igneis, & fulmina vindicis ira.

Aſt ubi purgatam maculis & crimine mentem
 Calituum exhibeant Regi, mox fulgida nubem
 Per mediam ſupero axe volans ſe gratia ſiſtet,
 Et quos culpa nigras fecit, candore polibit.

Artibus his hominum menteis terræq; lutoque
 Immerſas ad Calicolūm ſupera ardua vates
 Carminibus reuocat, celſoq; adſigit Olympo.
 Sed qua vaticinans mira gravitate profatur
 Amosides, plerunque latent caligine nubis
 Conditæ nocturna, & paucis bene peruia lucent,
 Quæis datur arcanis adytis inſiſtere Divūm.

At natura boni eſt, ut qua ſe cunque, licebit
 Diffundat, pandatq; viam conſortibus aquis.
 En CARPENTARI modulamine clara diſerto
 Muſa ſonat, vatemque refert herōica verſu
 Grandiloquo, tenebrasq; fugat, ceu libera, cæpo &
 Latipatente vagans, ac eruit abdita quæque.

Quot memorem Hebræos Patres, Græcoſq; La-
 tinōſque

Aſidue lectos, operi dum incumbere tanto

Te CARPENTARI iuuat, altaq; promere sēsa!
 His tibi nominibus semper deuincta manebit
 Posteritas, laudēque canet uentura Nepotum
 Aetas, quos ad eō studiis, & uigiliq; Minerva
 faueris, ut Vatis possint penetr alia nosse
 Amosida: At laudes te hominum nil, credo, mo-
 uebunt:

Vberior longē est merces tibi debita calo,
 Pro tantis scriptis, exantlatōque labore.
 Quod si Psalmographum, tua cui facunda latine
 Musa loqui tribuit, facies uolitare per ora
 Docta uirūm, merces cumulatitur, & dec' ingēs
 Accedet primo decori, & par nobile uatum
 Per te nobilius grates resonabit Olympo.

D. ROBERTI OBRISII APVD
 Attrebates Flaminis ad huius Paraphraseos authorē Carmen.

Detinuisse tuam longo si tempore Musam
 Dicar, ego contrā dixero, detinuit
 Me tua Musa melos fundens, sed quale Tibullus,
 Quale simul iunctus fuderit ore Maro.
 Obstupui cultus, & frontis amabile philtrum,
 Et castigata dona pudicitie.
 Sensit, & in captum defigens lumina, dulci
 Gutturre productos integrat illa modos.
 Exilui pauitans, tenuiq; hac murmure dixi,
 Te tuus accitam, diua, reposcit amor.
 Vade, nec Amosida tenebris preme carmina vatis,
 Nec preme Dauidicæ fila canora lyra.

Talis

Talis erat, sic ora, manus, oculosque ferebat

Editus Hebræis regibus Amosides,

Amosides vatum princeps, interque Videntes

Quorum scripta manent, gloria prima, viros.

Quam bene si dotes animi, si munera linguæ,

Si declamantis gestum habitumque viri,

Si flammis labra tacta sacris hoc ære dedisses

Spiranti, plastes, conspicienda palam;

Quantus ab ore lepos, quam dulcis plena suadæ

Copia flexanimæ, qualis ab arte sonus,

Dum perterricrepto diuini fulmine verbi

Attonitos, blandis erigit alloquiis,

Solatúrque animos tristes in spemque reducit

Maturæ veniæ, iam meliore deo!

Quis contrà stylus hiberno torrentior imbre,

Quæ vis, quod flumen diuitis ingenij,

Dum reges regumque canit crudelia facta,

Moxque secuta deo vindice supplicia?

Sed nihil in toto magis admirabile vate

Quam constans eius carminis historia,

C

Quo

Quo Christi natale Dei vitamque necemque
 Tamquam presentem prateritam ve canit,
 Quæ quia monstrari nequeunt redhibente tabella,
 Ipsius vatis sac monumenta docent.
 Qui verò mores, quæ vita, quis exitus illi,
 Quod vitæ spatium, suppliciique genus,
 Ad hos vix tenuis peruenit fama nepotes,
 Tam malè de nobis promeruistis aui:
 Quamquam aliqui ex nostris, Hieronymus, exque Pelasgis
 Qui Salamine fuit Præsul, Epiphanius,
 Tam duros monitus, tam libera verba Manassæ
 Hesechia nato displicuisse ferant,
 Atque adeò vatem terra stridente necasse,
 Corpûsque in partes dissecuisse duas.
 Quis furor, Hesechia proles indigna parente,
 Non potes à capite hoc abstinuisse manus?
 Non te canities Solymæ venerabilis vrbi,
 Non frons sæpè patris terror amorque tui,
 Non oculi celo noti, quibus alta videre
 Contigit æterni numinis arbitria,
 Non lingua hæc verborum opifex, vberissima fandi,
 Cùmque Deo alternis vocibus ausa loqui;
 Denique nil commune genus, nil sanguis eodem
 Fonte fluens, iras molliit indomitas?
 Perfectum scelus est, potiturque furore tyrannus,
 Interea vates occubat innocuus.
 Cætera vt excuses tua dicta inmania facta,
 Quæ meus ipse vetat commemorare pudor,
 Impie rex, pœnæque nouæ mirandæ repertor,
 Debuit hoc saltem non licuisse tibi.
 At ne montanæ violarent ossa volucres,
 Reliquias collis Rogelianus habet.
 Signat adhuc tumulum quercus annosa, comisque
 Sanctum frondosis umbrat opaca locum.
 Pastores umbram læti, fontemque frequentant
 Tum nullum, sed quem postea ciuit humo
 Ter tacta, Deus omnipotens, & vatis amici
 Busta salutaris lambere iussit aquis;
 Et dixit: Siloen virtus manet alma medendi:
 Et verus vrbe sacra nunc quoque nomen habet.
 Salue sancte cinis, sacræque quiesce sub vrna,
 Dum summum indicat buccina iudicium.

M E D I A
A D
IO ANNE M CARPENTERIVM

I. G. VATICINIA ESAIÆ LATINIS
Versibus exponentem, Francisci Moncaij Attreba-
tij Carmen.

*Arpentere, * sacri qui Principis acria condis
Mitibus Aonidum nunc quoque iura fanis,
Cui veterem Vranix nil dum resinxit amorem
Ambitiosus * Herae legipotentis amor;*

* Imp. Iusti-
niani, quem
librorum iu-
ris interpre-
tes sacratissi-
mum Princi-
pem vocant.
* Iurispruden-
tia.

*Quin ita contendis gemino par vnus amori;
Ut quantum alterutri nullus, vtrique vaces.*

Perge nouis interpres Amosida reddere vatem

Versibus, & Latius vertere sacra modis.

*Quamque prius Regi iuuat impendisse, Propheta
Stemmata regali sentiat ortus opem.*

Laus ab vtroque ingens: * Tentati at pluribus olim

Participes multos gloria Regis habet;

De magno solide tibi surget Amoside nullis

Delibata prius gloria laudis auis.

Adde Vedastinus quòd ad hunc te Præsul: ad illum

Nemo fauore pari qui stimularet, erat.

Hic tibi Parnassum, tibi maius Apolline numen,

Maiorem hic præstat & tibi Præsul opem.

Ergo prioris honos & laus sit magna, licebit:

Maior honos operæ posterioris erit.

* Psalmos
Dauidis qui
veru tenta-
runt, plures
iam olim ex-
stiterunt.

C I A A D

QUVM EI PSALMORVM
DAVIDIS ET ESAIÆ POETICAM
paraphrasim remitteret, eiusdem phaleucij.

*V*NC tandem tibi, sed dolens & agrè,
Carpentere, tuas remitto nostra
Reuulsas male de manu Camœnas.
*Q*uam totum cuperem meo fuisses
Passus hospitio excipi per annum:
Aut illis (neque fas erat) carere
Toto si tibi non licebat annos;
At saltem licuisset auctiore
Harum tempore parsimoniarum.
*I*lla me poterant ad aequitatis,
Ad vitæ studium seuerioris,
Ad decus pietatis excitare,
Et quacunque viro per hocce tempus
Sunt piè meditanda Christiano,
Meis omnia sensibus, nec ulla
Mentis insinuare delicata
Nausea tamen aut acerbitate.
Tam molles aditus ad imbuendos
Vel succis animos habent amaris.
*Q*uipe quum tetrica, graues, seuera,
Quum te denique sint parente digna.
Hanc cultu tamen, elegantiaque

Et

Et comtu facili seueritatem,
 Tam per omnia suaue temperarunt,
 Vt supercilium nec elegantes
 Tanquam triste nimis, nimisque durum,
 Nec damnare superfluum Seueri
 Possint mundiciem, Atticosve cultus.
 Tales adibus hospites profecto
 Ægrè nunc patior meis abire.
 Sed dudum reuocas, pudetque plures
 Causasnectere me penes morandi.
 O saltem mihi si foret supellex
 Vnde munus eis, & hospitale
 Depromam xenium, quod hinc euntes
 Qualecumque mei ferant in ipsas
 Amoris specimen. Sed his quid ultra,
 Quid mea rogo liberalitate
 Ornatus queat aut decòris addi?
 Nil sanè queat. Ergo peruolutas
 Laudatasque, mihi licet quod unum,
 Nunc tandem tibi sed dolens, & agrè
 Carpentere tuas remitto, nostra
 Reuulsas male de manu Camœnas.

C 3

I N

IN IO. CARPENTII I. C.

ESAIAM ANT. MEYERI CARMEN.

Obsita sunt veterum tenebris oracula vatum,
 Fata Palestina qui cecinere phrasi:
 Rebus enim per se obscuris malè conditus umbram
 Densat, & inuoluit pleraque sermo rudis.
 Rarus ob id Sophia, calo quæ prodita, lector,
 Et iacet obducto pagina diu situ.
 At tua Carpentere legens, interprete nullo
 Amosida videor sensa videre palam.
 Tam numeri suaves, tantum quoque lucis habentes,
 Inque loco surgit grande decenter epos,
 Vt non consultum iuris, ciuemque Atrebatem,
 Quem teneat medio plurima causa foro,
 Sed vatem agnoscam, media qui natus in Vrbe,
 Cui dederit solidum musa Latina melos.
 Perge: nec intermitte stilum, memor vnde facultas
 Ista, memor qua sit tradita lege tibi.
 Ni sibi mandatum reddat cum fœnore semen
 Terra, videtur herum ludificare suum.
 Totum iter emensus tu per vestigia Vatis
 Amosida, plenum sine capesse decus.
 Summa operis dabit, ut sanctorum à Præside vatum
 Reddatur tibi vox: Euge poeta bone,
 Ingenij venam quia non es passus inertem,
 Sic tibi nobiscum cœna perennis erit.
 Laurus erit cum vate tibi communis Hebræo:
 Huic apud est homines, & tibi nomen erit.

23

IN ESAIAM D. IO. CARPENTEII
I. C. ET POETAE CLARISSIMI,
PHILIPPI MEYERI.

Epigramma.

OMnia quæ Amosides præfago pectore Vates
Præcinuit Solymis efficienda locis,
Carpentæa Chelys penitus caligine demta,
Aptauit Latiis non sine laude modis:
Doctaque sic vario condiuit scripta lepore,
Mæonium dicas prorsus vt esse melos.
Hinc fit vt Antistes magni probet illa Vedasti,
Quo nil splendidius Belgicus orbis habet,
Sæpius hæcque typis edenda poëmata curet,
Quæ legat Eoum vulgus & Hesperium.
Carpentæe igitur toto celebraberis orbe,
Non Saracene minus laudis & inde feres.

PHILIPPI CARPENTEII, FILII.

Sitaceo, ingratus, si patrem laudo, superbus,
Nec temerè dicar: turpis vtrinque nota.
Non taceo ingratus, non patrem laudo superbus,
Quem, ne-dum mea laus, altera nulla mouet.
At supplex gratusque sacrum ter-Numen adoro,
Quo duce, visa pater vatis, vt ille, canit:
Vt quibus hæc verè vates prædixit vterque,
Afficiantque bonos, afficiantque malos:
Sicque Deus cunctis laudetur, sic quoque vates
Speratam frugem lætus vterque metat.

IN

IN IO. CARPENTÆII
ESAIAM.

Anagrammatismus:

IOANNES CARPENTÆIVS.

O PERENNI CANTV ESAIAS.

INTER Poetas, nostra quos atas tulit
Facunda Musarum parens,
Canenda multi humana sumpserunt
sibi.

Per docta quorum carmina,
Si pura, laudo; impura si sint, execror.

Divina sed qui deligunt
Sibi canenda, illis corona auctore me

Donanda prima, & prima laus.
Nec blandiens hac auribus dono tuis,

O docte Carpentæie:

Movere sed me pauca, qua legi tua

Ex Esaiis cantica:

Qua tamque docto, tamque suavi pectine

Chelym ad Latinam personas;

Possit videri ut factus Esaias Maro:

Maro Esaias vel novus.

Afflatus ille Pythio non spiritu

Vates, sed ipsius Dei,

Quis

Qui per Prophetas dira praedixit suos
 Ventura in impios mala,
 Reges sacerdotisque, ut Israel suum
 Purgaret à piaculis.

Sed illa qua certissimis euentibus
 Probata ad unum cuncta sunt,
 Non tantum ad illa pertinebant tempora:
 Ad nostra pertinent magis.

Si Christianus populus, & Reges sui
 Praecepta non seruent Dei:
 Futurum in hoc, in posteròque saeculo, ut
 Paenas luant grauissimas.

At tu recantas tale qui uatis melos
 Sionij Latia lyra:

Vives in annos cantibus longos tuis,
 Dignus perenni gloria.

Tua uersa quod praesagierunt nomina:

CANTV O PERENNI ESAIAS.

I. AVRATVS POETA
 & Interpres Regius.

D

ΕΙΣ ΙΩΑΝΝΗΝ ΚΑΡΠΕΝΤΗΙΟΝ

Ἡσαίου τοῦ προφήτου Παραφρασί.

Εξένειπεν μαμαῶτα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης
 Ὄβελμον ἠγορέω, κρανὸς ἐρυχακέφ'
 Εὐκλέος Ἀμοσίδαο παρασφάλλει σέθεν ὕμνου
 Καὶ βαθὺς ἄμμα τῆς ἐυφυΐης ὄχρητος.
 Ὡς θέναρ εὐρύοεντος ἀπέειπεν ἔπλετο πόντου,
 Ὡς σέθεν ἐυεπίης πείρας ἀπειρέσιον.
 Κύματα παφλάζουσι πολυεσφάλιγγιν ἀήταις,
 Λαίλαπι κυμαίνεις πένεματις οὐραίου.
 Αφρῶ μορμύροντα καὶ οἶδατα θῖνα διαΐνει,
 Θῖνα ροαῖς μουσέων ἡμετέρω σὺ βρέχεις.
 Ἀλλὰ καὶ ὡς ροθίων καταλείβεται ἀλυρὸν ὕδωρ,
 Σὸν δὲ καὶ ἠδείης ἠδίων Ἀμβροσίης.
 Αἰὲ νάει πόντιο μέγας ῥόος; ἀνάον τοι
 Καὶ μέλος ἀσβέσῳ ζήσεται ἀγλαίη.

ΦΕΔΕΡΙΚΟΥ ΙΑΜΟΤΙΟΥ ΙΑΤΡΟΥ.

IN IOANNEM CARPENTIVM

ESAIÆ PROPHETÆ PARAPHRASTEN.

Æquoris indomitas vires memorare parantem
 Horrisoni terret vasta vorago sali;
 Amosidæq; tui me laudibus altior arcet
 Garges, & ingenij vena profunda tui.
 Immensum sine fine patet, sine legibus aquor;
 Eloquio posita est meta nec vlla tuo.
 AEstuat vnda furens turbantibus aquora ventis;
 Tu quoque diuino turbine flante tumes.
 Alluit & spumans resonantia littora fluctus;
 Flumine Castalio pectora nostra rigas;
 Ille tamen salsus manat de fluctibus humor;
 Hic tuus est dulci dulcior Ambrosia.
 AEquorea fons ingis aqua est: tibi carminis alti
 Viuet inextincta luce perennis honos.

FEDERICI IAMOTII MEDICI.

37

IN VATICINIA

ISAIÆ PROPHETÆ
CLARISSIMI, PARAPHRASIS
Latina, Heroico carmine conscripta, li-
bros septem complectens:

Ioanne Carpentio Attrebatio I. C. Auctore.

LIB. I. CAP. I.

Floruit Isaias
anno ante
Christum 796.
ab orbe con-
dito, anno
3166.

MOS IDAE cano visa seni, qui numi-
ne plenus
Fati dico, Solymis caelestes urbibus iras
Regnorumque vices, & regum fune-
ra serò

1 Visio Isaiæ filij
Amos, quam vidit su-
per Iudam, & Ierusa-
lem in diebus Ozia,
Ioatham, Achaz, &
Ezechiæ regum Iuda.

Credita præmonuit, quo tempore sceptrâ tulere
Quatuor Hebræi, Davidis genus, ordine reges;
Azarias, Ioathan, & spretoꝝ numinis Achaz,
Achaz lucorum cultor, meliõꝝque parente
Hesechias, vitam, successorẽmque negatum
Promeritus lacrymis, qui post tria lustrâ paternos
Colligeret cineres, solioque sederet auito.

Spiritus alme, hominum, superumq; æterna voluptas,
Tu grauis hunc operis cursum, dubiũmque vagantis
Dirige nauis iter: da Spiritus alme, futuris
Te duce, Romano transmittere carmine sacclis
Vera Dei responsa mei: quid enim edere possum
Ni tuus ætherea vacuum fauor impleat aura?

Stabat in aërio Solymas qui despicit arces
Monte senex, templũmque oculis lustrabat & urbem,
Multa animo voluens, periturãque mœnia lugens,
Cum subito Deus, ecce, Deus, (mirabile) præsens
Os hominis mentẽmque subit, penitĩsque latenter
Sensibus illapsus, noua fata recludere iussit.

Paruit, & calum aspectans, his ora resoluit:

Vos aterni ignes, vos ò labentia celo
Sidera, túque parens rerum quacunq; sonante
Cingeris Oceani fluctu ditissima tellus,
His aperite aures, his mentem aduertite dictis,
Quæ non sponte loquor: Deus est qui fatur ab alto.

Quam mihi natorum sobolem, lectissima quondam
Pignora nutrieram, patriõque amplexus amore

2 Audi cælum, & au-
ribus percipe terra,
quoniam Dominus
locutus est.
Filiõs enutriui, & ex-
altai: ipsi autem
spreuerunt me.

D 2

Ad

Ad spes extuleram magnas, serièmq; nepotum,
 Quis libertatem, queis iura sacrosque non arans
 Ritibus, queis latas eiecit gentibus vrbes
 Condideram æternum tranquilla in pace colendas,
 Quis credat? me degeneres sprevere parentem
 Aliòremque suum, peregrina idola secuti.

3 Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui: Israël autem me non cognouit, & populus meus non intellexit.

Bos tamen infrans dextra blanditur herili:
 Et piger ad notum præsepe recurrit a sellis,
 At meus Israël nil tot mea munera curans,
 Nec tam sæpe datam renouato fœdere dextram:
 Ille mihi puer ante alios lectissimus omnes,
 Cuique meo dederam ductum de robore nomen,
 Quo mihi, diffidens aliis, fidentior esset,
 Me spernit, neque nosse sui dignatur amantem.
 Si scires puer ò infelicissime rerum
 Flagitiis cooperte puer, quæ pœna nocentem
 Te maneat, vitæ gemeres malefacta prioris,
 Ni ferus es, rursusque ad sacra paterna redires.

Exaggeratio
 Iudicæ in-
 gratitudinis
 ex compara-
 tione bruto-
 rum animan-
 tium.

4 Venti peccatrici, populo graui iniquitate, semini nequam, si iis sceleratis. Dereliquerunt Dominum, blasphemauerunt sanctum Israël, ab alienati sunt retrorsum.

Quæ tu iam mea non proles, sed semine nata
 Incesto, sponte abiicisti: ò perditæ proles,
 Siccine diuersi Dominumque Deumque Patremque
 Deseritis vestrum? sic non pudet aurea flexo
 Signa genu colere, & summo obrectare Tonanti?
 Quæ mihi nunc toto sumam de corpore membra

5 Super quo percussam vos vltra, addentes præuaricationem? Omne caput languidum, & omne cor micrens.

Funesta iaculanda manu, si more cathenæ
 Iunxeritis nexum sceleri scelus, & mihi dirum
 Inuito impietas extorserit effera fulmen?
 Quis locus athereo primus ferietur ab igne?
 Vix caput inflexum deiecit a grauedine ceruix
 Sustinet, inclinant humeri, præcordia tristi

6 A planta pedis vsque ad verticem non est in eo sanitas.

Tabæ fluunt vitiosa. nihil iam prorsus in illo
 Sanum, sed talos à vertice languet ad imos.

Vulnus, & liuor, & plaga tumens, & non est circumligata, nec curata medicamine, neque fota oleo.

Quinetiam toto quas præfers corpore plagas,
 Quæq; queris dudum vetera omnibus vlcera membris,
 Nullus iam superest medica qui doctus in arte
 Obliget, aut saniem tergat, sistatve cruorem,
 Vnguentove linat, tunsisve refrigeret herbis.

Caput principis: cor præfules & sacerdotis: pes sicut planta plebem & vulgus significat.
 Vulnus manifestam malignitatem: liuorem inuidiam: plaga tumens animi inflationem designant.

7 Terra vestra deserta, ciuitates vestre succensæ igni.

Deserta est que nuper erat tua florida tellus,
 Collapsæ in cineres vrbes, atramque fauillam,
 Eminus ostendunt fumos, immitis acerbas
 Hostis reliquias & signa recentia cladis.
 Ecce peregrinus vestra antè noualia miles,
 Nunc sua falcato securus demetit ense;

Regionem vestram coram alieni deuorant, & desolabitur, sicut in vastitate hostili.

Futura tiqua que præterita sunt, suo motu renuntiant.

Non

*Non abscessurus, nisi ferro & vindice flamma
Incultos cultosque simul vastauerit agros.*

*Sic ubi flauentes autumno vitea frondes
Silua iacit, summumque ima radice flagellum
Contingens, nuperque suis spoliata racemis
Mæsta iacet, raptumque sibi lacrymatur honorem:
Sic ubi poma olitor mature scientia legit,
Tortusque in longum cucumis iam fætidus aret,
Huc illuc fædè per campum sparsus inanem,
Nec iam flos ullus fructusve silentibus hortis,
Custodes vuis positi pomisque perustas
Sole casas, stipulisque mapalia texta relinquunt:*

*Haud secus, o cælo quondam gratissima virgo,
Virgo Sionæ celeberrima gloria montis,
Nunc meretrix, Deus ecce Deus te deseret omni
Nudatam cultu, antiquaque & diuite gaza,
Deseret & vastabit uti sine seapibus hortum.*

*9 Sed tamen (ut bonus est) nõ totam excindere gẽtem,
Nec totum voluit genus abradicibus imis
Subruere: at nobis semen genitale reliquit
Vnde propagaret per secula cuncta futuram
Progeniem lectam: quod ni fecisset, eramus
Quales Gomorra ciues, Sodomæq; coloni.*

Porro reliquias generis seruauit & auxit.

*10 At vos non Solymis nati, ciuesve Sionis,
Sed magis, o proceres Sodomorum urbisque Gomorra,
Rami degeneres, veraq; à matre recisi
Deuotique rogis dudum, manifesta loquentis
Verba Dei audite, & mentem his aduertite dictis.*

*11 Quò mihi (ait Dominus) quò tot mihi pingua cedis
Armenta, innumeròsque greges & ouilia mactas?
Non ego solennes hecatombas exigo, sordent
Namque mihi, ingratusque meis est naribus ater
Nidor, adeps calidas quem reddit tostus ad aras.
Extãne me verubus credis direpta colurnis
Esse, aut hircorum agnorum mvo sitire cruorem?
Hæc nunquam volui, nec grata mente recepi.*

12 Si nescis: nec te tam sanguinolenta poposci

*13 Sacra: procul procul hinc impuri absistite, nec sit
De grege quis vestro, qui posthac templa prophanis
Polluat hæc pedibus, sacrisve haud rite litatis
Desecret, aut aræ det thura ingrata calenti.*

Quidquid enim placitum fuit hæctenus, id mihi porro

D 3 Venturis,

8 Et derelinquetur filia Sion, sicut umbraculum in cucumero, & sicut tugurium in vinea, sicut ciuitas quæ vastatur.

9 Nisi Dominus reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuisset, & quasi Gomorra similes essemus.

10 Audite verbum Domini principes Sodomorum, percipite auribus legem Dei vestri populus Gomorra.

11 Quò mihi multitudinem victimarum vestrarum, dicit Dominus? Plenus sum holocausta arietum & adipem pinguium, & sanguinem vitulorum, & agnorum, & hircorum nolui.

12 Cum veniretis ante conspectum meum, quis quæsiuit hæc de manibus vestris? ut ambularetis in atris meis?

13 Ne offeratis ultra sacrificiũ frustra. Incensum abominatio est mihi. Neomenias & sabbatum & festiuitates alias non ferã. Iniqui sunt cæcus ve-

Dicitur Hierusalem filia Sion, quia in eius motis pedes aduocata, ex ea quasi nasci videbatur.

Per reliquias Iudæos qui crediderunt hoc loco intellige. Vtitur hoc vocabulo vates noster infra cap. 10.

Idem David psalmogr. 1. phus in eadem persona psal. 50.

Venturis, edico, erit execrabile factis:

14 Calendas vestras & solennitates vestras, odiuit anima mea. facti mihi estis in fati- tatem; nequaquam dimittā peccata vestra.

14 Siue id feceritis, noua dum sua cornua phæbe iam reparat nascens, aut septima festa recurrunt, Aut primæ mensis redeunt cuiusque calende, Aut alij vestris indicti ritibus olim

Conuentus, quos ulterius tolerare recusō.

Odi enim ego cætus & conciliabula praua.

se nihil curō

Denique nulla mihi vestra iam cura salutis,

Quos à me dudum proieci, nescius ultra

Fletibus aut fictis precibus votisve moueri.

15 Et cum extende- ritis manus vestras, auertam oculos à vo- bis. Et cum multipli- caueritis orationem, non exaudiam vos.

Manus enim vestre plenæ sunt sanguine.

16 Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestra- rum ab oculis meis: quiescite agere per- uerse.

15 Non si perpetuis noctemque diemque querelis

Continuaueritis, siam exorabilis ulli,

Nam vobis nulla est fraterno sanguine tinctis

Relligio manibus sacras contingere vittas:

Namque habitu gestuque pij, crudelia mente

Consilia immani & cædes versatis acerbis.

16 Quare si vultis mihi purè & rite litare,

Tandem agite, & veteres detergite pectore fraudes;

Pròque extis pecudum, pecudum pro sanguine fuso,

Intemerata Deo manibus libamina puris

Ferte, preces humiles, proiectaque vota, pioisque

Tunc animos purgate, salutarique lauacro

Contractas maculas & crimina fæda piate.

Nam mala mens grauis est oculis inimicæque nostris.

17 Discite beneface- re: quærite iudicium, subuenite oppresso, iudicate pupillo, de- fendite viduam.

17 Prima igitur sit cura malo desuescere ab omni;

Recta, secunda, sequi, sanctumque insistere callem

Iustitiæ, mox iudicio moderaminis æqui

Oppressis præbere manum, defendere causam

Pupilli, & viduæ lacrymosam audire querelam.

18 Et venite & ar- guite me dicit Domi- nus. Si fuerint pecca- ta vestra ut coccinum, sicut nix dealbabun- tur. Et si fuerint ru- bra sicut vermiculus, velut lana alba erunt.

18 Hæc si feceritis (quod votis omnibus opto;

Nam vestrum est certare, meum certantibus aqua

Premia diuidere, aut meritas infligere pœnas)

Tum me iniustitia arguite, & damnate prehensum,

Si non sanguineo quæ nunc sunt amula cocco,

Et minium vincunt homicidia vestra, recenti

Candidiora niue, & his lota fecero lana.

19 Si volueritis & au- dieritis me, bona ter- ræ comedetis.

20 Quòd si nolueri- tis & me ad iracun- diam prouocaueritis, gladius deuorabit vos, quia os Domini locutum est.

19 Quidquid terra sinu profert opulenta benigno,

Venturoque animis promissum mitibus euo

Debetur, vestrum est; tantum me audite volentes,

Audite, & lato mea iussa cape site vultu.

20 Sin vero canimus surdis, vltroque rebelles

Vlcisci tardum iustas armatis ad iras,

Credite (nam Deus est qui fatur) sanguine vestro

Horreda Dei
comminatio.

Consolatio
post coami-
nationem, quod
familiare est
prophetis, &
huic vati ma-
ximè.

Barba-

Barbaricos (nec longa mora est) hebetabitis enses.

²¹ *Heu, quis nouus hic vultus, quæ tam noua rerum
Occurrit species? ò quàm mutata repente*

*Omnia? sancta Sion quondam populique fidelis
Sacrorumque, & iustitiæ rigidissima custos,
Et vatum genitrix, & magni sponsa Tonantis,
Tam subito meretrix proiecto effrena pudore
Latronum turmis in olenti fornice prostrat?*

²² *En tuus argento mundus qui nuper & auro
Splendebat, mundus celo tibi missus ab alto,
Iam spuma & scoria est plumbo mutatus & are:
Nil in te purum aut simplex, fallacia cuncta.
Vino miscet aquam cauponum turba tuorum,
Pròque mero quod habet gratis, & condit inemptum,
Heu fatuo populo putealia pocula vendit.*

²³ *Latronum socij facti, furumque magistri.
Quid dicam proceres à calle recedere recto,
Corruptas leges, passim venalia iura,
Denique cuncta retro in peius sublapsa referri?*

*Nemo est in tota, qui munera non amet vrbe,
Ducatúrque auro per fâsque nefâsque potente:
Vnde fit vt causa pupillus decidat aqua,
Nec viduam admittant prætoria clausa querentem.*

²⁴ *Ergone (ait Dominus Deus ille potens armorum)
Flagitijs semper plectendis arma resumam?*

*Nunquàmne (ò miseros) per tot sua crimina tandem
Iracunda sinent deponere fulmina dextra?*

²⁵ *En manus ad follem extensa est, vt suscitet ignem,
Flammamque excutiat, quæ massa quidquid in illa
Quam puram extuderam, nullog, helesmate mixtam,
Aut scoriæ aut fecis contractum est, eliquet, & mox
Obrysum à stanni rubigine separet aurum.*

²⁷ *Fortunata Sion tibi tum tua sacra redibunt;*

²⁶ *Atque magistratus reuerentia debita prisca,
Tum tibi grandæui reddetur sancta Senatus
Integritas; iusti tum principis aula vocari
Gaudebis, soliumque Dei summumque tribunal,
A quo iura petent gentes toto orbe fideles,
Cum postliminio Domino ducente reuersas
Reliquias mater gremio fœcunda fovebit;*

²⁸ *Reddita iamque sibi iam victrix conteret hostes,
Quique ducem Dominumque suum (diuersa secuti
Casira) reliquerunt, morte ulciscetur acerba.*

Tum

²¹ Quomodo facta est meretrix ciuitas fidelis plena iudicij? Iustitia habitauit in ea, nunc autè homicida.

²² Argentum tuum versum est in scoriâ, vinum tuum mixtum est aqua (vel vt habet alia versio) caupones tui miscent vino aquam.

²³ Principes tui infideles (vel) inobedientes socij furum. Omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. Pupillo non iudicant & causa viduæ non ingreditur ad illos.

²⁴ Propter hoc ait Dominus Deus exercituum fortis Israel: Heu consolabor super hostibus meis & vindicabor de inimicis meis.

²⁵ Et conuertam manum meam ad te, & excoquam ad purum scoriâ tuam, & auferam omne stannum tuum.

²⁶ Et restituum iudices tuos vt fuerunt prius, & consiliarios tuos sicut antiquitus. Post hæc vocaberis ciuitas iusti, vrbs fidelis.

²⁷ Sion in iudicio redimetur, & reducent eam in iustitiâ.

²⁸ Et conteret sceleratos & peccatores simul. Et qui dereliquerunt Dominum, confumentur.

Hieremia cap. 1. Ezg. chielis cap. 15.

Mundus iste & supellex aurea & argentea puram & sanam doctrinam significat.

In iudices auaros & auro corruptos.

Vox est pathetica Dei dolentis se cogi ad vindicanda hominû peccata.

Stannû, scoria, spuma, opponuntur auro & argento, & doctrinam falsam significant.

Aduentus Domini & per eum beneficia toti orbi obuentura in vnam ecclesiam congregato.

29 Cōfundetur enim ab idolis quibus sacrificauerunt, & erubesceris super hortis quos elegeratis.

30 Erunt enim quasi terebinthus (sive ut alius placet) quercus defluentibus foliis, & velut hortus absque aqua.

31 Et fortitudo vestra ut fauilla stupae, & opus vestrum quasi scintilla. Et succendet utrumque simul, & non erit qui extinguat.

Cap. 2.

1 Verbum quod vidit Esaias filius Amos super Iudam & Ierusalem.

2 Et erit in nouissimis diebus mons domus Domini preparatus in vertice montium, & eleuabitur super colles: & fluent ad eum omnes gētes:

3 Et ibunt populi multi & dicent: Venite ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob, & docebit nos vias suas, & ambulabimus in semitis eius: quia de Sion exiit lex, & verbum Domini de Ierusalem.

4 Et iudicabit gentes & arguet populos multos. Et constabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces. Non leuabit gens contra gentem gladium, neque exercebitur ultra ad praelium.

29^a Tum confundetur muti ludibria trunci
Turba colens, quāque ipsa sibi sacrauerat aras
Aspicere horrebit fædo suffusa rubore.

Scilicet hæc vos fata manent, crudelia fata,
Qui ceruice iugum Domini indignante supremi

10 Executis, nempe ut terebinthi more, cui omnes
Defluxere comæ, aut horti infelicis, aquæq;
Expertis, votum fallatis spemque coloni,
Qui vos præteriens maledicto incessat acerbo.

31 Tum vires vestras, & pectora turgida fastu
Plenâque inhumana feritatis proruet vltior

Tam facile Deus, ac stuppas humore carentes
Excita depopulat tepidis vaga flamma fauillis.

Tum vestros ritus, simulacrâque muta locumque
Sacrorum ignis edax tremulæq; altaria flammæ

Corripient, quas nemo hominum restinguere possit.

ledit: sicut steriliticus enim illa & hæc terebinthus, populus est Iudaicus. 4) Hæc omnia euenire in suprema Solymorum expugnatione, sub Tito.

1 Nunc etiam vati quæ visa fuere labantem
Iudæam super & Solymos ventura, canamus.

2 Mons erit extremo perituri tempore mundi
Ante chaos, lunæq; globum solémque, futuro

Messia eterna pro sede thronoq; paratus.
Collibus hic cunctis & montibus altior orbi

Quam longè latèque patet sua culmina toti
Prospicienda dabit, venient magno agmine gentes,

Quas Zephyrus Boreasque afflant, quas Euris & Auster:

3 Et se quemque alacres exhortabuntur, & aient:
Eia agite, ascensu montem hunc superemus ouantes,

Quem Deus ipse habitat, Deus hoc in vertice visus
Angusto primus signauit tramite callem,

Nos qua monstrat iter, lætèque, leuèque sequamur:
Festinate viri, nam lex de monte Sionis

Sanâque veridici verbi doctrina per omnes
Terrarum tractus Solyma spargetur ab vrbe.

Non lex Orebi nymbofo in vertice scripta,
Quæ solùm Abrama natos genitore tenebat,

4 Sed per quam quantum populorum continet orbis
Ius vnum cuncti accipient, morèq; sacrorum,

Quem quisquis violare ausus diuersa sequetur,
Heu miser haud tardam contemti numinis iram

Sentiet: at veri nunquam mercede carebunt
Cultores merita, quam nulli contigit, aure

4) Aduertat hoc loco beneuolus lector, & deinceps ubi fati aut fatorum vocabulo utimur, nos non ex mathematiorum sententia loqui, neque ad ordinem causarum naturam nec ad necessitatis violentiam respicere, sed fati in vera sui significatione, pro æternodiuina prouidentie decreto rebus ad quas peruenit inhaerente accipere.

5) Similis fert comparatio Matth. 21. ubi Christus ma-

Cap. 2.

Ecclesia Christi vera hoc monte significatur.

Mons Sion & vrbs Hierusalem passim in scriptura pro eadem ecclesia accipiuntur.

Aut

Aut oculis, aut humano comprehendere sensu:

Scilicet & tum tempus erit cum nulla per orbem

Bella fremunt, sed dignus honos reddetur aratro,

Latæq; robustis florebut arua colonis,

Et ferus in curuas falces constabitur ensis,

Lanceaq; in rastros, galeaq; in vomeris vsum;

Vicinæq; datis inter se legibus vrbes

Gentēq; & populi deponent arma, nec ultra

Bellum exercebunt: pax toto erit aurea mundo.

Vos quoque dissimiles quorum iactatis auorum

Nomina, Iudæi genus Istrate profectum,

Has etiam in partes moniti concedite tandem:

Sat nocti tenebrisque datum: iam lucet, eamus:

Quamq; facem nobis præfert Deus ipse, sequamur.

Quid facias istis qui lucem odere diemque?

En renunt impressa sequi vestigia patrum.

Iure igitur Deus alme tuum (sed iam tuus esse

Desit) ad gentes conuersus deseruisti

Hunc populum, iure hunc fundoque domoque paterna

Expulsi spurium: quid enim? num prisca reliquit

Flagitia? At nihilo melior velut ante solebat

More Palestino mendacibus applicat aures

Augurij, & adhuc spirantia consulit exta:

Quid letum monstrent, quid somnia triste minentur

Anxius expectat, tua vero oracula ridet,

Vt detestandi interea taceantur amores,

Inq; mares obscæna venus, nec cognita brutis.

Scilicet has scelerum species, hæc môstra crearunt

Diuitia molles, & turpi secula luxu

Perdita fregerunt, ferrôque nocentius aurum,

Fatale o Solymi vestris dittonibus aurum,

Perniciēsque hominum argentiū, quo vestra redūdant

Scrinia: nec tamen est vllus finis ve modū sve

Vndique radendi per fāsque nefāsque, quod altos

Congerere in cumulos iuuat: heu sic crescit in horas

Semper auara fames, & amor sceleratus habendi.

Quò vero tot opes? nisi sanè vt quadrupedantum

Sub soleis tellus calcata resultat equorum,

Nec capiant currus & acutos falcibus axes

Structa per immensos armamentaria campos.

Inde peregrinas accersiuere deorum

Effigies, vrbique sacra indixere prophana

Numina portantes victis violenter adempta,

E

Cetero

Regnante
Augusto, sub
quo Christus
natus est, bel-
la toto orbe
conquiescent
& Ianus Ro-
mæ clausus,
vide historio-
graphos.

Exhortatio ad
suos popula-
res Iudæos.

Iudæi Iesaiæ
temporibus,
ariolis & som-
niorum con-
iecturis de-
diti.

Auaticia hic
vt sæpe aliis
in locis ex-
probratur.

Multiplicatio
currum &
equorum re-
gibus Israel
prohibita.
Deuter. ca. 17.

5 Domus Iacob, ve-
nite & ambulemus
in lumine Domini
Dei nostri.

6 Proiecisti enim po-
pulum tuum domum
Iacob: quia repleti
sunt vt olim, & augu-
res habuerunt sicut
Phisitium, & pueris
alienis adhæserunt.

7 Repleta est terra
argento & auro, & nō
est finis thesaurorum
eius.

8 Et repleta est terra
eius equis, & innu-
merabiles quadrigæ
eius. Et repleta est
terra ei us idolis: optis
manuum suarum ad-
orauerunt, quod fe-
cerunt digiti eorum.

9 Et incurruant se homo, & humiliatus est vir. Ne ergo dimittas eis.

10 Ingredere in petram, abscondere in fossa humo à facie timoris Domini, & à gloria maiestatis eius.

11 Oculi sublimes hominis humiliati sunt, & incuruabitur altitudo virorum.

Exaltabitur autem Dominus solus in die illa.

12 Dies Domini exercituum super omnem superbum & excelsum, & super omnem arrogantem, & humiliabitur.

13 Et super omnes cedros Libani sublimes & erectas, & super omnes quercus Basan.

14 Et super omnes montes excelsos, & super omnes colles elevatos.

15 Et super omnem turrim excelsam, & super omnem murum munitum.

16 Et super omnes naues Tharsis, & super omne quod visu pulchrum est.

17 Et incuruabitur sublimitas hominum, & humiliabitur altitudo virorum. Et elevabitur Dominus solus in die illa.

18 Et idola penitus conterentur.

19 Et introibunt in speluncas petrarum, & in voragine terrae à facie formidinis Domini, & à gloria maiestatis eius, cum surrexerit percutere terram.

Ceu praedam populus, agresti facta securi
 Pictorisve manu ducta, argillave sequaci
 Ficta. ° djs illi se talibus aduoluerunt,
 Sacraruntque aras: o dedecus, ille superna
 Mentis homo diagq. capax rationis, omisso
 Contemptoque deo rerumq. parente, profudit
 Indignas ad muta preces idola, carentesque
 Auriculis statuas votis oneravit ineptis,
 Et suum opus coluit: sed non scelus istud inultum
 ° Esse fines Pater omnipotens. fuge quisquis es ausus
 Talia, vade, fuge, & petris te conde sub altis,
 Aut vastas scrutare specus, si forte furentis
 Os oculosque Dei possis decepte minaces.
 Exertaq. manus emissum euadere tclum.
 ° Nam cum summa dies e ineluctabile tempus
 ° Venerit, angusta cum maiestate verendum
 Conspiciuntque dabit sese deus omnibus oris
 Sublimi residens solio, tunc emula celo
 Nobilitas nuper, seuoque potentia regum
 Vana supercilio, terram inclinata metuque
 Perdita spectabit, nec ut olim, cornua tollet.
 Scilicet ira Dei grauis omnibus incubat, altum
 Quicunq. & nihil humanum ac moderabile spirant:
 ° Namque illi citius stirpe euertentur ab ima,
 Quam Boreas Caurusque aduersis flatibus inter
 Sese luctantes properant prosternere cedros,
 Et Libani nudant magno pineta fragore,
 Altaque glandiferi iuga depopulant Basani.
 ° Quam cito contortivis fulminis ignea magna
 Auellit montis latus, auulsamque propinquam
 Proiicit in vallem, ° turreisque & moenia celsa
 Proruit, indignata humiles quassare genistas.
 ° Quam cito turbo rapax violento vortice naues
 Deprimit Eoas, natat aquore Tharsica gaza,
 Diripiuntque notis non emer sura profundo!
 Tam cito subsidit ventosa potentia regum,
 Et procerum fastus tenues vanescit in auras.
 ° At Deus imperium tenet, eternumque tenebit,
 ° Et simulacra Deum pede sternet inania forti.
 ° Qui vero illa sibi finxere colenda, minacis
 Ora Dei fugient, maiestatiisque corusco
 Fulgore attoniti cecis se rupibus abdent,
 Aut iuga summa petent, proiectisque omnibus, auro.

Auaritia primo, mox diuitiae & ab his superbia, inde idolatria, vt verum sit radicem omnium malorum esse cupiditatem.

In superbos, & arrogantem & elato supercilio.

Naues Tharsis habet retus: significat autem Tharsis Chrysolithum lapidem caeruleum, à cuius colore ponitur abasus: pro quo uis mari apud Hebraeos.

Quas.

20 Quasque sibi argento conflagrant ante figuris
Monstrisque immundis in talpas, lucifugasque
Noctis aues scalpro sculptis ductisve colore,

21 Sub specubus quarent latebras aut montibus altis,
Nequicquam vlticem fugientes numinis iram,
Cum vitas hominum, cum noxia crimina queret.

22 Desinite ergo deum velle ignorare, quod illum
Vitales ut nos spirantem naribus auras
Cernatis, namque ille fuit, erit, estque supremus
Regnator superum, Deus immortalis & vnus.

Manifesta de
Christo Deo
& homine
propheta.

Cap. 3.

1 Ecce autem in foribus (quando tam sana monentem
Respuitis) tempus quo maximus ille deorum
Bellipotensque Deus vestra lectissima quondam
Robora militia, validamque etate iuuentam
De medio ante diem tollet, ferrumque cruentum,
Aetatis nullo, nullo discrimine sexus
Exeret, inducetque famem, potumque cibumque
Ingratis adimet, cererem fontisque salubres,
Et terra & caelo pluuiisque negantibus austris.

2 Nemo vos inter iudex qui iura salubri
Temperie dispenset, erit: responsa negabunt
Vates: coniector mendax fallacibus vltro
Auguriis miserum ludet prodetque popellum.
Nemo senex cana qui religione verendus
Prudentique vsu doctus, praescripta sacrarum
Enarret legum, disciplinamque reducat
Iamdudum exilio pulsam longaeque remotam.

Cognitio ve-
ritatis iudeis
incredulis de-
negata.

3 Qui ducat vestras in praelia dura cohortes
Nullus erit, siue is praefectus, siue tribunus,
Centuriove suat, seu quinquaginta regendos
Sub sua signa trahat iuuenes discrimine nullo.
Sit dux ille mei populi, princepsque senatus,
Consilio multum qui polleat eloquioque;
Sit fabri ductor qui moenia sarta tueri
Calleat, & celsas in caelum educere moles,
Et quo fossa loco, quo sit tutissimus agger
Cespitem ponendus longaeuo praesciat vsu;
Denique sit sapiens omni que peritus in arte,
Omnes diuersa praereptos morte necabo.

4 Succedent pueri quibus experientia nulla,
Non atas habilis paci, non utilis armis.
His ego seu subitum miles pascatur in hostem
Ducendus, seu iura domi tractanda, regendam

20 In die illa proi-
ciet homo idola ar-
genti sui & simulachra
auri sui quae fecerat
sibi, vt adoraret talpas
& vespertiones.

21 Et ingredietur
scissuras petrarum, & in
cauernas saxorum, a
facie formidinis Do-
mini, & a gloria ma-
iestatis eius, cum surre-
xerit percutere terram.
22 Quiescite ergo ab
homine cuius spiri-
tus in naribus eius,
quoniam excelsus re-
putatus est ipse.

Cap. 3.

1 Ecce enim domi-
nator Dominus ex-
ercituum auferet ab
Ierusalem & ab Iuda
omnem virum fortem,
& omne robur panis,
& omne robur aquae.
2 Et fortem & virum
bellatorem, & iudi-
cem, & Prophetam,
& ariolum, & senem,

3 Principem super
quinquaginta, & ho-
norabilem virum
& consiliarium, & sa-
pientem architectum
& prudentem eloquij
mystici.

4 Et dabo pueros
principes eorum, &
effeminati domina-
buntur eis.

E 2

Rend

Rem vestram misera sub conditione relinquam.

Proque bonis legum custodibus inconsulti

Impuri que homines ad clauum in puppe sedebunt.

5 Quae tum ibi tempestas? heu quam confusio vasta

Omnium erit rerum? populariter omnia saeuis

Feruere disidiis, intestinoque tumultu

Cernere erit, cana puer obtrectare senecta,

Plèbsque magistratum audebit contemnere sanctum.

Vsque adeo ut nec honos, etas, nec stemata quemquam

A vi defendant, insons cum fonte peribunt,

Ciuiisque graui vertet furor omnia motu.

6 Quippe suum sibi quisque ducem sine lege creabit,

Hic sibi fraterna consanguinitate propinquum,

Ille alium longo vsu & consuetudine notum,

Apprensaque manu, Vestis tibi suppetit & res,

Euge veni, & nobis meritum te praesce (dicent)

Namque in te solo res inclinata recumbit.

7 Ne mihi (tum referet) ne tantam imponite curam:

Nam neque me tanto dignum profitebor honore,

Alter eat, nec is ego patrie qui membra labantis

Sustentare queam, luxasve reponere partes:

Et mihi tam nudo quam vos quid iam super, unde

Aut miseros possim vestire aut pascere egenos?

8 Ergo ruunt Solymi, ruit ingens gloria Iudae,

Lasus ad ignotas Deus omnia transtulit oras:

Nam dictis illum prouitauere superbis,

Commentis etiam num ausi temerare prophanis

Sacra Dei, & Luci caelesti offundere noctem.

9 Nec tamen error eos ducet, sed sponte palamque

Peccabunt, oculosque suos, & conscia facti

Corda mali, testes praesentes semper habebunt.

Ac veluti Sodoma (gens digna perire) coloni,

Publica flagitiis macularunt compita foedis:

Sic sua proiecto vulgarunt supra pudore,

Non ea nesciri saltem abscondiue ferentes.

Ah infelices, quos execratio dira,

Pœnaque par scelere quod commiserunt sequetur.

10 At vos o iusti Dominum celebrate frequentes,

Dicite iuridicam mentem fideique tenacem,

Et sine fine bonum, sine fraude doloque fidelem.

11 Queritis exemplum? En operum mala turba suorum

Messum collegit qualem sibi seuerat antè:

Contemtorque Dei merito execrabilis actis

Pramia

3 Et corruet populus
vir ad virum suum, &
vnusquisque ad pro-
ximum suum.

Tumultuabitur puer
cōtra senem, & igno-
bilis contra nobilem.

6 Apprehendet enim
vir fratrem suum aut
domesticū patris sui,
Vestimētum tibi est,
princeps esto noster,
ruina autem hac sub
manu tua.

7 Et respondebit in
die illa dicens, Non
sum medicus, & in
domo mea non est
panis neque vestimē-
tum: nolite me con-
stituere principem
vestrum.

8 Ruit enim Ierusa-
lem, & Iudas cōcidit:
quia lingua eorum &
adinuētiones eorum
contra Dominum, vt
prouocarent oculos
maiestatis eius.

9 Agnitio vultus eo-
rum respondebit eis,
& peccatum suum
quasi Sodoma prædi-
cauerunt, & non ab-
sconderunt.

Vae animæ ipsorum,
quoniā reddita sunt
eis mala.

10 Dicite iusto quo-
niam bene, quoniam
fructum adinuentioni-
um suarū comedit.

11 Vae impio in ma-
lum. Retributio e-
nim mandatum eius
fiet ei.

Vae tibi ciui-
tas, cuius rex
iuuenis, &
principes tui
manè comē-
dunt. Eccle-
siast. cap. 10.
Hæc omnia
(proh dolor)
euenisse vidi-
mus.
Mordentes
inuicem, con-
sumpti estis
ab inuicem
ad Galat.
cap. 5.

Seditio fre-
quens in ma-
gistratum
aut principi
electionibus.

Conscientia
mille testes.

Rursus præ-
teritum pro
futuro, quod
est frequens,
propter cert-
tudinem pro-
phetiæ.

Premia digna suis domino ulciscente recepit.

¹² *Lucripeta exactor, cumulatæque fœnora iungens*

Fœnoribus, rapidaq; dies & tempora signans

Vsura, miserum exhausit suxitque popellum,

Femineis prius imperiis blandisq; subactum

Illecebris: mendaci igitur ne credere tutum

Esse putes turba, quæ te malè blanda beatam

Prædicat ô mea gens: latet impostura, caueto:

Nam tua, quo te cumque feras, vestigia cautus

Captat adulator, quo te grauiore ruina

Subuertat tandem: securius omnia credes

¹³ *Quæ tua sunt Domino, qui stat sublimis ut æquum*

Indicet, & rectis moderetur legibus orbem.

¹⁴ *Ille tamen prius huc venturus, ut impia de se*

Iudicia expectet populi, populûmque regentum,

Quos porro verbis his arguet ipse vicissim.

Quam vobis scitè positam, feliciter auctam

Et confirmatam robusto palmite vitem,

Vt mihi vestra statos fructus cultura, referret

Curandam dederam, cur vos depascitis ipsi?

¹⁵ *Quid nisi mæsta inopû spolia exuniâsque videre est*

In domibus vestris, & partas cade rapinas?

Cur plebem obruitis miseram, cur omnis egentes

Auxilij, quos munus erat defendere vestrum,

Ipsi commolitis crudeliter obteritisque?

¹⁶ *At mox femineos aggressus carpere luxus,*

Acria crudelis proritamenta rapina,

Hæc Deus armipotens toruo Deus euomet ore.

Ecce tuas malè sana Sion, natâsque nurûsque

Turrato erectas collo & ceruice superba

Sublimes, oculisq; loqui nutûquo peritas,

Et manuum plausu doctas motûque petulcum

Composito ad numerum molles saltare choreas

Ipsè Deus, Deus ipse nouo decorabit amictu:

¹⁷ *Nam quæ nunc comptis gestant laudata capillis*

Tempora, caluities mala deglabrabit, & alium

Area formosi capitis deradet honorem;

Tum male nudatas mærorque pudorque sequetur.

¹⁸ *Nec satis hoc, pedibus Dominus surisque superbis*

Detrahet auratis sandalia fulgida vinclis.

¹⁹ *Detrahet & frontibus, & tortile leui*

Aurum ceruici & baccata monilia collo.

Quodque comas rutilum flauas discriminat aurum:

E 3

Armillas

¹² Populum meum sui exactores spoliauerunt, & mulieres dominatæ sunt eis. Popule meus qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, & viani gressuum tuorum dissi-
pant.

¹³ Stat ad iudicandû Dominus, & stat ad iudicandos populos.

¹⁴ Dominus ad iudicandum venit, cum senibus populi sui & cum principibus eius. Vos enim depasti estis vineam meam, rapina pauperis in domo vestra.

¹⁵ Quare atteritis populum meum, & faciem pauperû commolitis, dicit Dominus exercituum.

¹⁶ Et dicit Dominus Deus. Pro eo quod eleuatæ sunt filia: Sion, & ambulauerunt extento collo, & nutibus oculorû ibat, & ambulabant pedibus suis, & composito gradu incedebant:

¹⁷ Decaluet Dominus verticem filiarum Sion, & crinem earum nudabit, & erit pro ornamento ignominia.

¹⁸ In die illa, auferet Dominus ornamentum calciamentorum, & lanulas,

¹⁹ Et torques, & monilia, & armillas,

Verba Dei ad scribas & pharisæos.

Adulatores in aulis principum & pseudoproprietæ in ecclesia quam sint perniciosi hinc discimus.

* Incendium aut depastio dominicæ vineæ rapina pauperis: neq; enim tanta calamitate evertit grandio vineâ, vt animam pauperis iniustitia: ipsam anxiâs & agri-
gritudo se in secessu animi effundens, omni morte acerbior est. Chrysostr. hic. Inuehitur in luxum mulierem
Amictus viri & crifus dentium & incessus pedis renuntiat quæ de eo sunt ecclesiast. cap. 19. Area capitis vitium quo pili decidit Plinius & Celsus lib. 6, cap. 4. Vix illo alio loco scriptura inuenitur tam prolixus sermo aduersus mulieres: causam reddit Chrysostr. Immodicâ molitiam & luxum profusorem vxorum, per quem viros maxima ex parte inducunt ad rapinam nequitiam, quod & supra innuat, vbi ait: Et mulieres dominatæ sunt eis.

tibi eius cuius rex enis, & scipes tui ne come. t. Eccle. cap. 10. C omnia ob dolor) nisse vice s. dentes. cein, con. pti estit nuicem Galat. 5.

tio fren- ns in ma- atuum principu lioniba.

scientia e testes.

us pro- um pro ro, quol equens, ter cert- nem pro æ.

20 Et mitras, & discriminalia, & perisphelides, & mure-nulas, & olfactoriola & annulos,

21 & in aures, & gemmas in fronte pendentes,

22 & mutatoria & palliola, & lintheamina, & acus,

23 & specula, & syndones, & vittas & the-ristra.

24 Et erit pro suau-odore fœtor, & pro zona funiculus, & pro crispanti crine caluitium, & pro fascia pectorali cilicium.

25 Pulcherrimi quo-que viri tui gladio ca- dent & fortes tui in proelio.

26 Et mœrebunt atq; Iugebunt porte eius, & ipsa vrbs desolata in terra sedebit.

Cap. 4.

1 Et apprehendent septem mulieres virū vnum in die illa di- centes: Panem no- strum comedemus, & nostris vestimentis operiemur, tantum- modo inuocetur no- men tuum super nos, & aufer opprobrium nostrum.

2 In die illa erit ger- men Domini in ma- gnificentiā & gloria, & fructus terræ subli- mis, & exultatio his qui saluati fuerint de

11

Armillas manibus, 10 capitique ligamina mitræ, Fasciolasque auro textas & murice, plexasque In nodos auro virgas & lento argento, Crurum aptum tegmen rapidis dabit ignibus vri.

Quid tot suffitus, tot odoramenta sagacis Delicias naris referam? quid prodigiosis Sumptibus ad fœdos reparata tot unguina luxus? Hæc ultra Oceanum magnis quæ sita periclis Protinus absument diuini flamma furoris.

21 *Detrahet auriculis aurum, discerpent in aures, Fronti adimet gemmas, & transparentia filo Suppara pertenui prodendis vitile membris*

Qualia sunt tegmen. 22 muliebris denique mundi Cunctum instrumentum, bombycina tenuia, acusque Ex auro solido, fingendis crinibus aptas,

23 *Et specula & vittas, multumque operosa the-ristra Proteret irati feruens vindicta Tonantis.*

24 *Atque vbi odoriferis fragrant nunc omnia succis Compita, fœtor erit nulla medicabilis arte.*

Matronas laqueus pro zona diuite cinget, Fasciasque eminulas compscere texta papillas Virgineos non ultra sinus constringet, at illi Succedet saccus niger, & cinere obsitus atro.

I nunc, finge comas, vt pro crispante capillo Caluitium deforme feras, turpemque senectam.

25 *Ecce tue gladius lectissima robor a pubis Hauriet hostilis. 26 plangent viduata Sionis Mœnia, & ipsa solo recubans, natosque peremptos Circumplexa sinu madido, sua fata querelis Immedicabilibus nulli miserabilis edet.*

1 *Rarus erit terris vir tunc habitator in illis: Desertas sese vidua, innupta q; puella Plorabunt, vtrôque virum sibi iungere septem Optabunt vnum, dicentque: ô vnice nostri Vindex dedecoris, ne dedignere precantes.*

Ecce tuis genibus pronoluimur, vt ere nobis Vt lubet, & rebus nostris quacunque supersunt. Non panis desit, non multâ copia vestis:

Hoc tantum, vir chare, tua nos asserere dextra, Esse tuas si fortè sinis, dici que, nihil iam

Poscimus: opprobrii maculam deleueris omnem.

Vota ferent, nam mox mûdo noua germina surgent, Germina nata serente Deo, terrâsque replebunt,

Quas

Exiit hic sus potius exam- mar hoc loco Vates noster mulierem cõ- ptam a calot vt dicitur ad caput.

Hæc omnia captiuitatem futuram præ- nuntiabant.

Cap. 4.

Vocabulum quod est in Hebræo, modo septem, modo plures designat. Sub huius viri vnus Schemate Christus intelligitur.

Quas sol cunque videt procero atque vberē fœtu.

Magnificis Deus ipse sator cantabitur hymnis.

3 Gaudebunt dira seruata à clade fideles

Reliquie Isacidum, seruatorēque sequentur

Sancta reliquie, dudūmque in codice vite

Describe: noua erūt etenim omnia sãctãg, 4 postquã

Culpam agnoscentis maculas sordēsq̃e Sionis

Omnipotens Dominus caelest̃ lauērit vnda,

Et vetus admotis rescauerit ignibus vlcus,

Vlcus tabificum, & mala per contagia serpens.

5 Tum Deus has præsens, præsens Deus incolet oras,

Et montem sanctum, & sancto loca proxima monti,

Luce, teget nubes vmbra sublustris opaca,

Nocte, coruscantis rutilantia lumina flammæ,

Præsidium quod nulla queat superare potest as.

6 Quippe hic que nimios vincant vmbacula soles

Constituit Pater omnipotens; tentoriãque imbres.

Aduersus gelidos, tempestatēsq̃e sonoras,

Pax vbi & alta quies omnes regnabit in annos.

7 Audi igitur (nam triste mihi lubet edere carmen)

Quod vineta meus sua dum patruelis adiret,

Omnia vasta videns irato protulit ore:

Audi igitur dilecte mihi sate sanguine Iuda.

Cur ego cūm letam meditarer pangere vitem,

Naturam genitūmque soli, positūmque lacorum,

Ventorum sedes tempestatūmque notauis?

Cur astrorum ortus seruauis obitūsq̃e cadentūm?

Cur leto pinguique aruo, cur vberē gleba,

Cur iustis posui sulcis? cur postam & adultam

Et iam florentem muri munimine cinxi?

Rudera cur lapidēsq̃e & noxia gramina plantis

A siduo versans sola dura bidente reuelli?

Cur turrim statui sedem custodibus, & cur

Pinea tot struxi pressandis præla racemis?

An non vt latis prouentibus ampla quotannis

Impleret quamuis auidam vindemia cellam?

Dum venio spe distentus, pro mitibus vuis

Vitis in agrestem subito mutata labruscam,

Degeneres fœtus, ingrataque munera misit.

8 Quisquis es excelsa Solymorum ciuis in vrbe,

Et vos qui genus & nomen iactatis Iude,

Dicite (nam scitis) nostrãmq̃e hanc cernite litem,

9 An mihi quid super hac vite imprudenter omissum

E 4

Negle.

Apostolos & qui per eos fidem Christi acceperunt, intelligit hoc loco D. Hieronymus.

Nubes consolatio est anime patienti, & flamma splendor qui in consolatione interuenit: quod enim nubes in ætu, idem præstat lux siue flamma in tenebris.

Cap. 5.

Patruelem Christum vocat Isaias, quod ex eadē gente secum natus sit. Cur hanc criminū & scelerum obiectionē vocet canticū, vide interpretes, & præsertim Chrysostomū qui allegat exemplū Moyses, cuius est canticum in suggillatione Iudæorū valde prolixum, Deut. 32. Hunc locum plenius exequitur Christus seruator noster, Matthæi cap. 21. Turrim quidam templū interpretatur, torcular autē siue pressurarietate, quod in altari fructus a sacrificiis collecti offerbantur.

3 Et erit omnis qui relictus fuerit in Siō, & residuus in Ierusalem, sanctus vocabitur, omnis qui scriptus est in vita in Ierusalē.

4 Cū abluerit Dominus sordes filiarū Sion, & sanguinem Ierusalem lauerit de medio eius in spiritu iudicij & spiritu ardoris.

5 Et creabit Dominus super omnem locum montis Sion, & vbi inuocatus est, nubem per diem, & fumum & splendorem ignis flammantis in nocte: super omnem enim gloriam protectio.

6 Et tabernaculum erit in vmbaculum diei ab æstu, & in securitatem & absconsonem à turbine & à pluuia.

Cap. 5.

1 Cantabo dilecto meo caricum patruelis mei vineæ suæ. Vineæ facta est dilecto meo in cornu filio olei.

2 Et sepiuit eam & lapides elegit ex ea, & plantauit vineam electã. Et ædificauit turrim in medio eius, & torcular extruxit in ea, & expectauit vt faceret uvas, & fecit labruscas.

3 Nunc ergo habitatores Ierusalē & viri Iuda, iudicate inter me & vineam meam.

4 Quid est quod ultra debui facere vineæ meæ, & non feci? an quod expectaui vt faceret uvas, & fecit labruscas?

Neglectum-ve fuit, cui summam impendere curam
 Fas erat? an me aliqua ignauium vigilantia fugit?
 Quis labor exhaustus non est, quæ cura relicta?
 Quid me præterit, quid-ve acrem ad cuncta fefellit?
 Nil, nisi fortassis quod tum malè prouidus uuas
 Expectaui ab ea dulces, quæ ferret acerbas.

5 Et nunc ostendam
 vobis quid faciam vineæ
 meæ. Auferam
 sepe eius, & erit in
 direptionem. Diruam
 maceriam eius, & erit
 in conculcationem.

Pro quibus admissis quando censere, quid illa
 Sit merita, aut furi ambigitis, statuam ipse, ratumque
 Quod statuam & firma mansurum credite lege.

6 Et ponam eam de-
 sertam. Non putabi-
 tur & non fodietur, &
 ascendent super eam
 vepres & spinæ. Et
 nubibus mandabo ne
 pluant super eam im-
 brem.

Quas olim arcendo pecori de vimine lento
 Texueram sepes, manibus demoliar istis,
 Maceriemque feras solitam prohibere rapaces.
 A fundamentis excisam diruam, ut illi
 Syluestres vri assidue capreæq; sequaces
 Illudant, pascantur oves auidaue iuence.

7 Vineam autem Do-
 mini exercituum do-
 mus Israël est, & viti
 Iudæ germē delecta-
 bile eius. Et expecta-
 ui ut faceret iudiciū,
 & ecce iniquitas: ius-
 titiā, & ecce clamor.

Conculcentque omnes hominésque feraeq; relictam:
 Non illam finget procurua falce putator,
 Non exercebit fossor sola vertere doctus,
 Splendentemque manu dura tractare ligonem.
 At contra densis obducent sentibus herba
 Horrentesque rubi extinguent, vepresque maligni:
 Et tandem spinis superabit rhamnus acutis.

8 Væ qui coniungitis
 domum ad domum,
 & agrum agro copu-
 latis vsque ad termi-
 num loci. Nunquid
 habitabitis soli vos
 super terram?

Atque adeo ne à stirpe queat quandoque reuerti,
 Nubibus edicam pluuiis Austrôque madenti,
 Sole sub aestiuo positam caelestibus undis
 Abstineant recreare, & dulci rore fouere.

9 Hæc vitis Domino quondam sata bellipotenti,
 Palmésque ex illa natus, prænobile germen,
 Israëlæ genus signat Iudæque profectum,
 Olim stirpem vnā, nunc nomine, riuibus, agris,
 Rêque duos populos, atque in duo corpora sectos:

Quos ego longanimis multum expectare, diuque
 Sustinui, si forte bonos, si forte salubres
 Iustitiæ fructus posita feritate referrent,
 Sed frustra: quid enim gens impia præter iniquum,
 Murmura quid præter clamorâque iurgia fecit?

10 Iamque ad vos venio, quos odi & abominor omnes,
 Qui domibûsque domos, & agris coniungitis agros,
 Limitibûsque parum vestris contenti, alienos
 Nullo iure ultra lapides metâsque salitis,
 Terminus interea vicino euellitur aruo,
 Pêrque nefas pauper fundo exturbatur auito.

Quis modus, aut quis finis erit? quò tenditis ultra?

Sepem & my-
 ceriam, culto-
 diam Angelo-
 rum interpre-
 tatur quidam.

Per pluuiam
 negatâ Iudæ
 & eorum sy-
 nagogæ, ver-
 bum Dei in-
 tellige.
 Explicatio
 parabolar.

D. Paulus ad
 Eph. 4. Omnis
 amaritudo,
 ira, & indi-
 gnatio, &c.

Transit ad
 auaritiã le-
 daorum.

Vos ne

Vos-ne ergo soli vos totum habitabit orbem?

*Sape meas Domini vox diraminantis ad aures
Tinnit ingeminans: Non sim Deus, hæc nisi celsa
Aureaque & magno spatiosa palatia tractu
Faxim deserta, & solis infessa chelydris.*

*Quid foditis vites miseri, quid scinditis agros,
Quid fax conseritis? Labor irritus omnis abibit
In cassumque fluet: vix ingera dena lagenam*

*Exiguam vappa lapidata vite remittent.
Et cum terdenos sterili commiseris agro
Sementis modios, vix tres in messe redibunt.
Deceptus frustrata gemet sua vota colonus.*

Et dubitamus adhuc calo regnare Tonantem?

*Vos quoque qui primis vite florentis ab annis
Ad capulum & rugas vsque occiduamque senectam
Exuti veros homines mentemque virilem,
Inq; feras versi, multum damnosa furentis
Castra sequi Bacchi Venerisque assuescitis, olim
Dira manent avidos siceræ, vinoque calentes.*

*Vina coronatus fundit spumantia crater,
Inq; reditque calix circumferturque bibendo.
Fit strepitus, varium confuso murmure carmen
Nunc lyra, nunc cytharæ, nunc buxæ tibia dicit.
Nunc cana sistra tonant, nunc rauco tympana pulsu.
Vinum omnes vinum poscant simul atque reposcunt.
Vino clauduntur conuiuia, vino ineuntur.*

*Interea obliui qui sitis, quoque creati
Semine, vos ipsos & facta Dei inclyta magni
Negligitis: mens quippe iacet pars optima vestri
Obruta, nec potis est rationem audire iubentem.*

*Hæc quondam cause, cur gens impura periret
Funditus, & nuribus seruitum hostilibus iret.
Quippe Deum temulenta suum contempsit, & omnis
Immemor officij ius fasque piùmque reliquit,*

*Inde secuta fames, qua maxima nobiliorum
Pars cecidit, reliquum absumpsit sitis ignea vulgus.*

*Tartarus haud capiens numerum turbamq; cadentum
Cogetur laxare sinus, & ter tria pandens
Gutturæ mors inhians: descendit agmine deriso
Pectora robusta quondam lectissima pubis,
Sublimes humilisque simul discrimine nullo
Durus inexpletis abscondet faucibus orcus.*

Tum fastus quondam nulli tolerandus, & ingens

F

Ille

9 In auribus meis sunt hæc, dicit Dominus exercituum. Nisi multæ deserte fuerint grandes & pulchræ, & absque habitatore.

10 Decem enim ingera vinearum faciet lagunculam vnam, & triginta modij semetis faciet modios tres.

11 Væ qui confurgitis mane ad ebrietatem sectandam, & ad potandum vsque ad vesperam, vt vino æstuetis.

12 Cithara & lyra & tympanum & tibia & vinum in conuiujs vestris, & opus Domini non respicitis, & opera manuum eius non consideratis.

13 Propterea capiuus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam, & nobles eius interierunt fame, & multitudo eius sicut exaruit.

14 Propterea dilatauit infernus animam suam, & aperuit os suum absque villo termino. Et descendent fortes eius, & populus eius, & subiuues gloriose eius ad eum.

15 Et incuruabitur homo, & humiliabitur vir, & oculi sublimium deprimentur.

Sterilitatis & solitudinis comminatio.

Quod habetur in textu Manè vsque ad vesperam, à iuuenta ad senectam interpretatur.

More prophético futura tanquam præterita describit, vt sæpe alias.

Fames verbi Dei, quam haec genus passus fuit Iudæi.

Ille supercilij tumor, & frons torua minaxque
Concidet, & fado seroque pudore premetur.

16 Et exaltabitur
Dominus exercituum
in iudicio, & Deus
sanctus sanctificabi-
tur in iustitia.

17 Et pascentur agni
iuxta ordinem suum,
& deserta in vbertate
ver. a aduenae com-
edent.

18 Vae qui trahitis
iniquitatem in funi-
culis vanitatis, & quasi
vinculum plaustrum,
peccatum.

19 Qui dicitis, festi-
net & cito veniat opus
eius, ut consideremus;
& appropiet & veniat
consilium sancti Is-
rael, & sciamus illud.

20 Vae qui dicitis bo-
num malum, & ma-
lum bonum, ponen-
tes tenebras lucem, &
lucem tenebras: po-
nentes amarum in
dulce & dulce in
amarum.

21 Vae qui sapientes
estis in oculis vestris
& coram vobismet-
ipsis prudentes.

15 At Deus, ille Deus, nostris qui praesidet armis,
Victoris iusti, famamque decusque per omnes
Iure feret gentes: illum regna omnia sanctum
Verumque agnoscent, rectique bonique tenacem.

17 Namque feros lato depellet gramine tauros,
Tondendumque dabit nil triste timentibus agnis.
Quique prius desertus erat, tunc vberem gleba
Fecundum peregrina feret gensque aduena campum.

18 Creditis? an potius non euentura putatis
Quae loquimur? male sit vobis incredula turba,
Quos assuetudo impatiensque licentia freni,
Crimina criminibus serie connectere longa
Edocuit, tortumque malis contexere funem
Flagitiis, quae vos immani pondere lassant,
Ut qui contenta plaustrum ceruice trahentes,
Deficiunt miseri duplici sub mole iuenci.

19 Quinetiam vestris insania dicta nefandis
Proditur: heus quis tu? quas nobis praecinis iras?
Quem Dominum, quem tu vltorem tam saepe minaris?
Quis Deus ille tuo toties repetitus in ore,
Quem tu venturum, quem iam iamque adfore fingis?
Quin veniat, veniat, seseque e nubibus altis
Praecipitem actutum iaciat: lubet illius omnes
Explorare vias, & consilia omnia scire,
Tum quis sit, dignus - ne fide verique professor,
Ambiguos proptius res perquisita docebit.

20 Hoc etiam vobis scelus est commune, quod olim
Supplicis Dominus punire solebat acerbis,
Ille Deus cui corda placent nullo oblita fuco,
Mensque nihil falsum sentire aut promere docta.
Namque bonum signare mali cognomine, rursus
Virtutem vitij, vitium virtutis honestis
Nominibus, titulisque palam pretendere falsis,
An non est eadem maiorque insania, quam si
Pro tenebris lucem dicas, pro luce tenebras?
Dulcia quis possit dicentem absynthia ferre?
Quis nisi febre calens rapida mel dicet amarum?

21 Hec tamen (o nullo scelus unquam rite piandum
Supplicio) Vos o quibus, ad penetrabilia diuae
Solis (ut vultis) sophiae datur erepisse,
Quosque penes solos fixit sapientia sedem,

Ducitis

Agni & adue-
nae Christiani
sunt, de quibus
canit Da-
uides Psal.,

In Pseudo-
prophetas &
haeresiarchas,
& falsae do-
ctrinae asser-
tores.

Ducitis egregium stolido inculcare popello!

²² O digni male (si qui unquam) miseræque perire,

O diri artifices, medicati noxia vini

Pocula quam doctæ populo miscetis! eodem

Vase propinantes siceram, quo dira venena

Hausistis prius, & mortem ultro & sponte bibistis.

²³ Quid verò vobis non imprecer, à quibus auro

Iura dato redimunt nimium vanalia fontes?

Pœnâsque elidunt, quibus insons plectitur absque

Munere iudicium subiturus triste parato?

Ergo quòd egregiè dites sententia nunquam

²⁴ Vestrâ redarguerit, semper damnarit egentes,

Aurum non causam spectans, pro talibus ausis

Vos Deus & stirpem inuisam à radicibus imis

Euulsam, in cineres minuet, volucrèmq; fauillam.

Arescent flores, spes credula germinis, instar

Pulueris à vento rapti stipulae-ve sonoris

Ignibus absumpta tenues vanescet in auras.

Nam Domini leges & fœdera bellipotentis

Pace abiecerunt violata, caluitus ausi

Demissum fœdis verbum proscindere dictis.

Praconèsque ipsos variis traducere probris:

²⁵ Pro quibus horribiles vindex exarsit in iras,

Extendensque manum telumque trabale coruscans

Percussit populum memoranda strage rebellem.

Intremuere caui montes, penitusque reuulsa

Compage, abruptis dirum fremuere cavernis,

Stratâque per campos iacuerè cadauera pingues;

Vt iacet in vili stercus-ve lutum-ve platea.

Nec tamen hoc satis est, necdum commota residunt

Corda Deo, stat adhuc calidas effusus in iras

Ultor, & elatis quatit horrida tela lacertis.

²⁶ Iam lugubre dabunt feralia classica signum,

Ad quod certatim toto procul orbe remota

Concurrent gentes, domini que ad prima vocantis

Sibila consurget nouus hostis & induet arma:

Et coniurato cum milite longa viarum

Emensus spatia extremis de finibus orbis

Adueniet pernix, & fulminis ocyoralis

²⁷ Improvisò aderit: nec enim mora segnis euntem

Militia-ve labor, terra-ve maris-ve pericla

Impedient, non somnum oculis, non corde quietem

Admitteret, non arma humeris, non cingula lumbis,

F 2

Non

In eos qui sa-
nam doctri-
nam deprauat
& pervertit.

ni & adue-
Christiani
t, de qui-
cane De-
es Psal.)

In iudices a-
ueros & cor-
rupti faciles.

Quæ suppli-
cia manent
impios Euan-
gelij deserto-
res.

Pseudo-
phetas &
sarcha,
lia do-
na asser-

Celeritas el-
tionis diuine
graphice de-
picta.

22 Væ qui potentes
estis ad bibendum vi-
num, & vini fortes ad
miscendam ebrieta-
tem, siue siceram, ut
est in Hebraeo.

23 Qui iustificatis
impium pro muneri-
bus, & iustitiam iusti
aufertis ab eo.

24 Propter hoc, sicut
deorat stipulam lin-
gua ignis, & calor
flamme exurit: sic ra-
dix corû quasi fauilla
erit, & gemen corû
ut puluis ascendet.
Abiecerant enim le-
gem Domini exerci-
tuum, & eloquium
sancti Israël blasphemauerunt.

25 Ideo iratus est fu-
ror Domini in popu-
lum suum, & exten-
dit manum suam su-
per eum, & percussit
eum. Et conturbati
sunt montes, & facta
sunt morticina corû
quasi stercus in me-
dio platearum. In
omnibus his non est
auertus furor eius, sed
adhuc manus eius
extenta.

26 Et eleuabit signû
in nationibus procul,
& sibilabit ad eum de
finibus terræ, & festi-
nus velociter veniet.

27 Et non erit defi-
ciens neque laborans
in eo: non dormitabit
neque soluetur cin-
gulum lumborû eius,
nec rampetur corrigia
calciamenti eius.

Non suris ocreas ponet, dum victor abacta
In patriam præda redeat, quam nemo reposcet.

28 Sagittæ eius acutæ, & omnes arcus eius extenti. Ungulæ equorū eius vt iulex, & rotæ eius quasi imperus tempestatas.

Præpilata geret nec in vna morte timenda
Tela manu, sēp̄erque arcus in funera flexos.

Qua se cunque feret per campos unguis victrix,
Ungula dura magis saxo, falcēsque minaces
Axe ab utroque trahens, sata letæ, bouūque labores
Prosternet, ceu turbo rapax, undāns-ve procella.

29 Rugitus eius vt leonis, rugiet vt catuli leonum, & frendet & tenebit prædam; & amplexabitur, & non erit qui eripiet.

29 Ipse audus prædæ miles, iam iamque prehensans
Frendet, vt in syluis ieiuna leona Libyssis,
Quæ dulcem catulis venatur edacibus escam.

30 Et sonabit super eum in die illa sicut sonitus maris. Aspicimus in terram, & ecce tenebræ tribulationis, & lux obtenebrata est caligine ei.

30 Quis fragor armorū, quis clangor ab ære repulsus?
Quis fremitus clamorū, virūm, stridorque rotarum?
Non sonitu reor Oceanum grauiore moueri,
Cum mare sollicitum stridet refluentibus undis,
Spumæque illisi plangunt ad littora fluctus.

Nos tunc attoniti terræ aduoluemur, & ora
Fœda luto & cinere ad cælum erexisse pudebit:
Nam meritò nobis lux eripietur amica,
Lux in perpetuum stygius mergenda tenebris.

Cap. 6.

1 Anno quo mortuus est rex Ozias, vidi Dominum sedentem super solium excelsum & eleuatum. Et ea quæ sub ipso erant implebant templum.

Hæc quondam Azaria Solymis regnate canebam:

Ast ubi lepra graui serpens prurigine, regem
Sacrilegum vita & regnis spoliavit auitis,
Illo ipso vidi quo viuere desit anno.

(Nam mihi cælum aditu tum liberiore patebat)
Augusto in solio cum maiestate sedentem
Terribili, Regem regum, Dominūque Deūmque:
Altior ille deos longè supereminet omnes,
Cætera turba minor pedibus subiecta sacratis,
Ordine quisque suo positi templum omne coronant.

2. Seraphim stabant super illud. Sex alæ vni & sex alæ alteri: duabus velabant faciem eius, & duabus velabant pedes eius, & duabus volabant.

Aurea sed circum picti laquearia templi
Seraphici volitant alæ plaudente ministri.
Sex ollis penna, quarum velata duabus
Ora oculosque premunt diuini lumine vultus
Præstrictos, faciem non ausi attollere contra.
Crura pedesque tegunt totidem, totidē aëra scindunt,
Dūmque volant, vacuūque citi per inane feruntur,
Alternis talem resonant concentibus hymnum.

3 Et clamabant alter ad alterū & dicebant: Sanctus, sanctus, sanctus Dominus exercitū: Plena est omnis terra gloria tua.

3 O sanctū, sanctū, o Dominū, ter deniq; sanctum,
O Regem armorum dominum bellique potentem!
Sanctus enim Pater ille ingens totius origo
Fonsque boni, magnum qui complet numine mūdum.
Sanctus & ille Patris supremi Filius, ante

Cap. 6.

Ozias siue Azarias, quod sacerdotium vlti patet, lepra percussus, lib. 2. Paral. Rege impio regnante, non ita familiariter se & sua mysteria exhibet Christus Deus & Rex noster.

Seraph, id est, amator, vult Ioannē picti Mirandulam de dignitate hominis.

Trinitatis mysterium hoc loco designatur.

Luci-

Luciferum genitus, melioris conditor aui,
 Vox summi sensusq; Dei, quem fudit ab alta
 Mente Pater, magnique dedit consortia regni:
 Sanctus & ille Ignis, diuini fomes amoris,
 A Genitore fluens per Natum Numine eodem
 Amborum communis Amor, quo cuncta creantur,
 Constant, seruantur, mare, terra & sydera celi,
 Cunctarum nexus rerum, in-que solubile vinculum.
 Salue sancte Deus, ter sancte, sed vnus & idem:
 Quam latè Oceani extremus finitur ab undis,
 Maestate tua plena est & numine tellus.

Lux euangelij
 Gentibus orta
 induxit tene-
 bras & fumū
 ignorātia Iu-
 daeorum sy-
 nagogis.

⁴ Hæc alternatim repetitio carmine semper
 Dum resonant, & sacra Dei mysteria pandunt,
 Cardinibus commota suis (mirabile dictu)
 Procubuere solo tremefacti limina templi,
 Ipsum autem templum piceæ nebula excita sumi
 Eripuit sensim ex oculis,mersitq; tenebris.

⁵ Talibus attonitus visis (nam vera videbam)
 Dirigui, steteruntque coma, gelidūque per artus
 Sudor iit: tandem mihi redditus, hæc ego mecum:
 Me miserum! quis ego qui cœtu inuentus in isto,
 Non potui socias cum vellem iungere voces?
 Cur tacui? cur non ingrata silentia rupi?
 Scilicet immundus labris, intèrque coactus
 Illotos habitare viros, audebo prophano
 Ore loqui magni diuina arcana Tonantis?
 Et tamen illum ipsum his oculis vidi ipse, nec error
 Aut sopor illud erat, sed cominus omnia vidi.

Calculus hic
 siue pruna vi-
 ua, verbum
 Dei, siue Spi-
 ritus sancti
 gratiam signi-
 ficat.

⁶ Vix ea desieram, cum flammeus aliger ad me
 Præpetibus vectus pennis delabitur: Olli
 Calculus in dextra fuit igneus, hunc prius ara
 Flagrante abstulerat dentato forcipe prensans.

⁷ Vt venit, labrum pruna permulsi, aitque:
 Ecce tuum os tetigi pollutāque labra, timere
 Desine, quidquid erat labis maculæq; rubente
 Purgatum est flamma, pande os linguāque piatam.
 Nuncius hæc, mox æthereis se nubibus abdit.

Prædicandi
 verbi munus
 non teneat
 suscipiendum,
 nisi calculo
 cælesti labris
 prius purga-
 tis: non enim
 aliter conce-
 ditur admini-
 stratio in Ec-
 clesia.

⁸ Interea medium video discedere calum:

Et de nube caua vox euibrata Tonantis,
 Talibus attonitas dictis mihi perculit aures:
 Quem mittam populo non mollia iussa daturum?
 Quis nobis tandem legatus idoneus ibit?
 Me me adsum dixi (nec enim fas esse putabam

4. Et commota fuit
 superliminaria tem-
 pli & cardinum a vo-
 ce clamatis, & domus
 impleta est fumo.

5. Et dixi: Væ mihi
 quia tacui, quia vir
 pollutus labiis ego
 sum, & in mediopo-
 puli polluta labia ha-
 bentis ego habito, &
 Regem Dominum
 exercituum vidi ocu-
 lis meis.

6. Et volauit ad me
 vnus de Seraphim, &
 in manu eius calcu-
 lus, quem forcipe tu-
 lerat de altari.

7. Et tetigit os meum
 & dixit: Ecce tetigi
 hoc labia tua, & aufer-
 retur iniquitas tua,
 & peccatum tuum
 mundabitur.

8. Et audiui vocem
 Domini dicentis:
 Quem mittā, & quis
 ibit nobis? Et dixi,
 mitte me.

*Tū tacuisse mihi) me mitte Deūm atque hominū Rex,
Ibo, ibo intrepidus quo tu me cumque vocabis.*

9 Et dixit: Vade & dices populo huic: Auditū audite, & nolite intelligere, & videte visu & nolite cognoscere.

9 *Vade (ait) & populo perfer mea dicta rebelli.
Non ego vobiscum posthac versabor ut olim
Cūm populos coram affarer, vestrosque parentes
Præsens dignarer; certum est migrare, sacrisque
Longè translati aliam mihi querere sedem,
Hic vbi sincero veroque colemur honore.*

10 Excæca cor populi huius, & aures eius aggraua, & oculos eius claudes; ne forte videat oculis, & auribus audiat, & corde intelligat, & conuertatur, & sanctur.

10 *Nam vos, quæ spes est oculos ut & extima sensa
Vnquam immittatis nostra in mysteria legis?
Cūm pectus vestrum doctrina occluditis vltro?
Pectus hebes, crassum, & tetra caligine mersum?
Surdas quin etiam obstruitis monitoribus aures,
Comprimitisque oculos, teneras ne forte per aures
Perque oculos sensus intellectusque fenestras
Summum illud Verum mentis peruadat in arcem;
Cognitioque mei vos ad meliora reducat:
Qua sine nulla salus nec spes super vlla salutis.*

11 Et dixit: Vsq̄e quo Domine? & dixit, donec desolentur ciuitates absque habitatore, & domus sine hominibus, & terra relinquatur deserta.

11 *Alme Pater, Pater alme, quis his erroribus ergo
Finis erit? quas his metus & tempora ponis?
Dicebam lacrymans: tum toruo rettulit ore:
Hæc ego fixa volo donec labentibus annis
Funestus Solymas irrumpat victor in arces,
Gensque antiqua ruat multos dominata per annos,
Nec cultor reliquus, nec sit domus vlla superstes,
Terraque tot ducibus quondam populisque superba,
Tot palmis oleisque ferax, tot diues aristis,
Pro populis vrsos habeat, pro ciue leones.*

12 Et longè faciet Dominus homines, & multiplicabitur quæ derelicta fuerat in medio terræ.

12 *Reliquias verò, si quæ fortasse manebunt,
Aut fuga disperget varias in tuta per oras,
Aut graue seruitium pistrino addicet inertis.
Hos inter casus (per me licet) impia crescat
Progenies, terras modo dissociata per omnes,
Exul & extorris, miserabile protrahat æuum.*

13 Et adhuc in ea erit decimatio, & erit adhuc in depradatione sicut terebinthus, & sicut quercus que proiecit fructus suos: sanctum semine erit quod steterit in ea.

13 *Quanquā census erit nō magnus, & incrementum
Exiguū, decimus vix inuenietur ad illum
Collatus numerum, qui tum cūm regna manerent,
Vrbes & vicos numerosa prole beabat.
Nec tamen hostilem parua hac fœtura furorem
Effugiet: rursus prædæ cladique patebit,
Fortunis spoliata suis, ut Chaonis arbor
Aut terebinthus, hiems quam fronde maligna virenti
Exuit, aut fructu Boreas spoliavit honore.*

Hæc secundum septuaginta interpretes, quos etiam secutus est Diuus Paulus hunc locum citans Act. Apost. cap. 28

De Vespasianis imperatoribus intelligit D. Hieronymus.

Vastationem factam sub Aelio Hadriano idem intelligit Hieronymus.

Quod

Apostolos & eos qui ex iudeis crediderunt intellige.

Cap. 7.

*Quod verò germen fixis radicibus alto
Hæserit, haud illud tempestas vlla reuellet,
Sed sanctum Deo erit sarium tectumque Tonanti.*

*1 Sex denis pius Osiades regnaverat annis.
Cum moriens sceptrum nato transmisit habendum
Degeneri, neque per vestigia patris ituro:
Hunc bello nuper victum repetebat adaucto
Milite rex Syriae Rasis pinguisque Damasci,
Cui se Romelides socialiæque arma Phacæas
Iunxerat, Effraidas ducens in bella phalanges:
Nequicquam patrios fallacia numina diuos
Iurati ferro Solymos excindere muros.*

*2 Nuntius interea subitis terroribus urbem
Implet, & antiquum duplicatis viribus hostem
Aduentare refert, rectaque ad mœnia ferri.
Extemplo turbati animi, concussaque vulgi
Pectora terror agit, mussat rex ipse, patrèsque:
Non secus ac magno in luco si fortè sonorus
Incubuit Boreas, suprema cacumina nutant,
Et tremula frondes stridente mouentur ab aura.
Ergo illi inter se summis de rebus agebant.*

3 At Deus Amosiden ad se vocat: egredere (inquit)

*Tuque puerque tuus de tot modo prolibus vnus
Qui superest, regi que actutum occurre pauenti:
Ad fullonis agrum, quà se vicina coarctat
Piscina, & rapidas vomit arcta canalibus undas.*

*4 Atque hæc pauca refer: lacrymosis parce querelis,
Siste metum, neque te torris perterreat ardens
Iste, minans bisida dirum face luridus ignem.
Siste metum: nam mox tennes soluetur in auras
Innocuus, sensimque senescens flamma peribit.*

*Nam quod Romelia natrus genitore Phacæas,
Effraideque tribus, Rasisque Syraque cohortes
5 Consilium contra me teque iniere nefandum,
Talia iactantes: 6 Nunc tempus poscit, eamus
O socij, somnoque grauem inuadamus Iudam,
Hæc dudum manibus deuota est victima nostris,
Pellamus regno, sacra euertamus auita,
Iamque deus regnum & templum simul occupet alter,
Rex bonus & fortis, forti Tabæle creatus.*

7 Irritum ego (dicit Deus ipse) & inutile reddam.

*8 Illa etià (quod tu minimè nunc rere) Damascus,
Illa caput Syriae & mater turrata beata,*

F 4

Et

Cap. 7.

1 Et factum est in diebus Achaz filij Ioathan filij Ozia regis Iuda, ascendit Rasin rex Syriae, & Phacea filius Romeliae, rex Israel in Ierusalem ad proeliandum contra eam, & non potuerunt debellare eam.

2 Et nuntiauerunt domui David dicentes: Cōsensit Syria cū Effraim: & commotum est cor eius, & cor populi illius, sicut mouentur ligna sylvanti à facie venti.

3 Et dixit Dominus ad Esaiam: Egredere in occursum Achaz tu & qui derelictus est Isabus filius tuus ad extremum aquæ ductus piscinae superioris in via agri fullonis.

4 Et dices ad eum: Vide ut fileas, noli timere, & cor tuum non formidet à duabus caudis titionum fumigantium istorum in ira furoris Rasin, & Syriae, & filij Romeliae:

5 Eo quod consilium inierit Syria contra te pessimum, & filius Romeliae dicentes:

6 Ascendamus ad Iudam, & suscitemus eum, & euellamus eum ad nos, & ponamus regem in medio eius filium Tabeel.

7 Hæc dicit Dominus: Non stabit & non erit istud:

8 Sed caput Syriae Damascus, & caput Damasci Rasin, adhuc sexaginta & quinque anni, & desinet Effraim esse populus:

Egregia & prorsus poetica comparatio.

Tropologiam huius loci pete à diui Hieronymi & aliorum commentariis.

Hæreticorum consilia. Chronologia huius explanationem repete à commentariis D. Hieronymi.

Et bonus hic Rasir princeps rectorque Damasci,

9 Et dux Effraidum Samaritarumque Phaceas:

Et Samaritae ipsi caelo terrisque minantes,

Vix (nec vana fides) tria lustra decemque videbunt

Incolumes, ab eo quo nunc haec scribimus anno.

Credite promissis Domini, si vestra manere

Regna, simul vestros cordi est seruare nepotes.

10 His marmor vates mouisset, & aenea corda:

Sed super haec, Deus ipse Deus dignatur Achamum

Affari Osiaden: 11 Et ut hac fidentiùs (inquit)

Credas, teque fidemque tuam non pignore nullo

Astringas, age quid possim prestare velimque,

Quando ita vis, tandem signo experiare petito:

Seu caelo postcas dabitur, seu vis magis orco.

12 Nec me signa mouent tua (rettulit ille) nec vlla

Signa petam, nec quid possis tentare velis-ve

Nunc vacat, ambigui ut iacta est, eat alea fati.

13 Mouit magnanimum regis vox impia vatem:

Ergo (ait) ad populum versus notosque tribules:

Non satis O magni domus inclyta Dauidis, olim

Legatos magni fuerat violasse Tonantis,

Ni presentem ipsum, & per se coramque monentem

Importuni homines, caelo terrisque molesti

Adiiceretis adhuc & mente refellere & ore?

14 Sed tamen inuitis signum memorabile vobis

Ipsè dabit, caelo & terris memorabile signum.

Ecce diem celeres saeculis urgentibus hora

Voluent optatum, quo Virgo intacta sine vlllo

Semine, plena Deo, nec tactus passa viriles,

Concipiet, parietque marem matura puellum,

Quem tu Diua parens (nam tecum semper in arctis

Rebus erit) proprio Emmanuelem nomine dices.

Non illi aërium corpus per viscera matris

Casto fluet, velut acta fluit syphonibus vnda:

Sed verum ex puro genitricis sanguine corpus

Accipiet, sese humana vestire figura

Virgineosque implere sinus dignatus, & artus

Confluere in paruos, qui dextra concutit orbem.

15 Ille fauos mellis, lac ille, & molle butyrum

Paruus edet, sed melle tamen mollique butyro

Cum factus vefcetur homo, ne quæso priorem

Naturam sublimem illam nullique Deorum,

Nulli hominum notam, quæ nec falsi aquoris vnda,

Nec

9 Et caput Effraim
Samaria, & caput Sa-
marie filius Romelie.
Si non crediderint,
non permanebitis.

10 Et adiecit Domi-
nus loqui ad Acham
dicens:

11 Pete tibi signum
à Domino Deo tuo
in profundum infer-
ni, siue in excelsum
supra.

12 Et dixit Achaz,
Non petam & non
tentabo Dominum.

13 Et dixit: Audite
ergo domus Dauid.
Nunquid parum vo-
bis est molestos esse
hominibus, quia mole-
sti estis & Deo meo?

14 Propterea dabit
Dominus ipse vobis
signum. Ecce virgo
concipiet & pariet fi-
lium, & vocabitur no-
mè eius Emmanuel.

15 Butyrum & mel
comedet, vt sciat re-
probare malum, &
eligere bonum.

Vtrumque pe-
tinet ad typum
mortis & re-
surrectionis
minicæ: quæ
enim ascensit
ipse est qui
descendit.
Ephes. 4.

Emmanuel
id est, nobis
Deus.
Apollinaris
error qui be-
manâ Christi
naturam, &
sumptionem
quandam et
calis aut
delirabat
Theophyl.
t. Cor. 1. c. 11

Nec terra immensa spatiis erebó-ve profundo,
Nec cælo capitur, positurum credite (magnum
Quippe nefas) mansit semper semperque manebit
Aeterna æterni sapientia visque parentis.

Qua iustum iniusto, atque æquum discernet iniquo,
Olim olim Deus, ante noui noua semina mundi,
Æui expers, sorti nequaquam obnoxius ulli:

Nulla illum veteris tangent contagia furti:

Nec quam hominū generi princeps generator inuſſit,

Antiqua suberunt in eo vestigia noxæ:

Sed nostrum nascens non dedignabitur orbem

Verus Homo, verus pariter Deus, Vnus utrumque.

¹⁶ At verò, prius ille Patris quàm missus ab arce

Terris se tradat moribundo corpore septum,

Fásque nefásque bono sapiens discrimine signet,

Instituátque homines non vnquam audita monendo.

Vtraque Iudæis nimium vicina colonis

Et Syria, atque nouis malefida ^a Samaria rebus,

Ipsi etiam reges, tuus horror Iesica pubes

Funditus insolita consumpti clade peribunt.

Quóque minus dubites, fient hæc omnia, quando

^b Assyrius magno victrices agmine turmas

Bellator pauidum duce Numine vertet in hostem.

¹⁷ Aurea tum Domini tibi munere sacra redibunt

Fortunata Sion, tua si bona noscere discas,

Qualia nec patrum nec auorum prisca tuorum

Vidit ab annorum longis decursibus ætas.

Ex quo bis quina diuiso corpore regni

Secessere tribus opulenta Sebastis in arua,

Et ^c seruum serua sibi constituere tyrannum.

At tu Hebræe modum rebus seruare secundis

Nescie, subuertes cuncta hæc, nec tempore longo

Tam florente statu rerum letabere: namque

¹⁸ Tempus erit (nec longa mora est) cum sibila vindex

Omnipotens horrenda dabit, sonus ibit in auras

Terribilis, quem clara Pharos, Nilusque recedens

Et Ninos Assyriæ celeberrima gloria gentis

Audiet: excita venient ad classica ^d muscæ,

Et vespe populatrices, tabanique volucres.

¹⁹ Per loca culta ruent magno stridore, cauásque

Implebunt valles, camposque petrásque niuos as.

Et scabras rupes subiectáque rupibus antra,

Arboribus plantisque lues herbiisque satisque.

G

Nec

16 Prius enim quàm
sciat puer reprobare
malum & eligere bo-
num, dere inquetur
terra quam tu dete-
ctaris à facie duorum
regum suorum,

17 Adducet Domi-
nus super te & super
domū patris tui, dies
qui non venerunt à
diebus separationis
Effraim à Iuda cum
rege Assyriorum.

18 Et erit in die illa:
Sibilabit Dominus
muscæ quæ est in ex-
tremo fluminè Aegy-
pti, & apī quæ est in
terra Assur

19 Et venient, & re-
quiescent omnes in
torrentibus vallium,
& in cauernis petra-
rum, & in omnibus
frutetis, & in vniuer-
sis foraminibus,

^a Samaria o-
livo Hebræis
dicta Mar-
c. 1. c. 12. G. 12.
Samaria po-
ſtea ab Ae-
marmo rege
qui poſt Za-
maræ regna-
uit, Samarea
ſiue Samareū
dicta à Sama-
ri, de quo
Amarinus
mōtem eme-
rat, in quo
vrbis ſita eſt.
Ioseph. Ant.
lib. 2. cap. 7.
^b Per Assyriū.
Theglaphala-
ſarum & Sal-
manaſarū in-
teligit, qui
Raſim & Oſeā
Phacæe ſuc-
ceſſorem ex-
terminarunt.
^c Seruus hic,
Hieroboamus
eſt filius Na-
batni, Reg. 1.
cap. 10.
^d Aegyptij &
Assyrij per
veſpas hic &
muscas deſi-
gnatur, quoru
Aegyptij, duce
Pharaone Ne-
chao, regem
loſiam ceci-
derūt: Assyrij
duce Nabu-
chodonofore
ſub Iechonia
Hieruſolymā
incenderunt.
Paralip. 1.
cap. 11.
Per hæc depi-
lationē intel-
ligimus, nil
forte, nil pul-
chri, nil quod
virilitatē fa-
ciat, in tota
Iudææ reli-
quum ſit.

20 In die illa radet Dominus in nouacula conducta, in hisqui trans flumen sunt, in rege Assyriorum, caput & pilos pedum & barbam vniuersam.

21 Et erit in die illa: Nutriet homo vaccam bouum, & duas oues:

22 Et præ vbertate lactis comeder butyrū: Butyrū enim & mel comedet omnis qui relictus fuerit in medio terræ.

23 Et erit in die illa: Omnis locus vbi fuerint vites mille argenteis, & in spinas & in vepres erunt.

24 Cum sagieris & arcu ingrediatur illuc, vepres enim erunt & spinæ in vniuersa terra.

25 Et omnes montes qui in sarculo sarrientur, non veniet illuc terror veprium & spinarum: & erit in pacuam bouis & conculationem pecoris.

20 Nec satis exhaustum pœna Deus esse putabit,
Vltro etiam Assyriis pacta mercede tyrannis,
Quos ripa Euphrates vobis metuendus utraque
Diuidit, ancipiti conducet acumine ferrum,
Quo caput & mentum, totumque à vertice corpus
Deglabret fœdè, atque ad talos depilet imos.
Desertas faciet terras, desertaque rura,
Rarus erit putres qui vertere vomere glebas,
Qui saturare fimo, qui sulcis credere possit.
Semina: squallebunt inarati sentibus agri,
Et quæ nunc canis flauescunt mæsibus arua,
Pascua erunt, herbis nullo cultore renatis,
Maiori gratum pecori, gratumque minori,
Si modo suppetere: abiget ferus omnia victor.
Nullaque tondendis pratis armenta relinquet.

21 Felix ille nimis, cui bucula fortè superstes,
Aut ouis, aut latitans sub agresti caprea culmo.
Raptoris dextram felici euaserit astu.

22 Ille quidem (nam multa dabit tum gramina tellus,
Nescia frumenti, multasque ignaua per annos)
Pro Cerere & latis fœcundi frugibus anni,
Lacte famem miseram solabitur atque butyro.
Cætera turba ferus quam non deleuerit ensis,
Felices sese fortunatosque putabunt;
Si melle excusso foliis, aut lacte seroso
Aegram inopi victu possint producere vitam.

23 Quid colles oleapingui Bacchæque virentes,
Quid vineta canam multis mutata talentis
Aurea nunc, sed tunc agrestibus horrida dumis,
Antra futura feris? En nunc vbi vinitor vuam
Colligit, aut vincti baccam sub mole trapeti
Comprimit, informis quondam stabulabitur vsus.
Immanis. ve leo, aut nocturnus latro latebit.

24 Ah mihi? ne quis eo nisi telo instructus & arcu
Commeet, aut vepribus loca tecta peragret inermis.

25 Sed neque per tumulos, neque pingues ubere cæpos,
Aut mantes celsos, aut frugiferas canualles,
Vomeris vsus erit, rastri. ve grauis. ve, ligonis.
Non miser omnino cui curuis vnguibus aruum
Scalpere contigerit, victumque parare diurnum,
Syluestri saturans ventrem radice latrantem:
Cætera deformis situs & deserta vetustas
Obruet, & passim virgulta enata replebunt:

Fames & v. statio, belleni ped. seq. a.

Quæ

*Quae carpent tauri nullo custode vagantes,
Et pecudum genus omne teret domitumq; ferumque.*

Cap. 8.

*Abnuerat dictis praeberere fidelibus aures
Plebs populusq; simul patresque atque ipse tyrannus:
Cum Deus haud temere sperni sua numina passus
Me vocat, & tandem dat talia iussa vocato:
Parce senex populis mysteria sancta prophanis
Pandere, namque illos tali non dignor honore,
Quin potius fidei monumentum nobile nostra,
Magno inscribe libro, castaq; nouaq; papyro.
Fige stylum humanum, venturæque sacra docetæ
Promissis me stare meis, populoque fideli
Veloci-prædam celeri-spoliūmque daturum:*

Nam quem mox mittam, tali cognomine gaudet.

*Iamque venit: testes hæc signent scripta citati,
Zacchariãsq; Barachides, Vriãsq; sacerdos.*

Namque ego vatem ipsam accessi, quæ tẽpore partus

Maturo natum enixa est, quem iussus ab alto

Veloci-prædam celeri-spoliūmque vocavi.

Nec verò hoc illi nomen sine numine nostro

Contigit: ille prius patrem matrẽmque ciere

Quam possit puer, Assyrius ruet omnia lætæ

Mœnia palmifera victor turrata Damasci,

Et Samaritarum spolijs potietur opimis.

Atque hæc pœna manet genus Israëlẽ profectum

O vates (nec enim tibi fata arcana sibebo,

Adiecit Dominus) quod aquas Siloẽntis ab alta

Labentes leni cum murmure rupe Sionis,

Et sacram Solymam veterumque palatia regum,

Hic ubi perpetuam sedem imperiumque locaram,

Posthabuere Rasis Samaritanique Phacæ,

Diuitiis, regnisque meo siue numine partis?

Serui degeneres, æternaque secula digni

Seruire, & dominos ferre & mutare frequenter.

Pro quibus admisis Deus en Deus agmina vindex

Innumera, armataque equitum peditumque cohortes

Quas celer Euphrates quas mittit eous Orontes,

Heu nunquam frustra suspecti, denique totam

Assyriam, pompa cultūque & diuite gaza

Spectandam, sæui ductu auspicioque tyranni

Impete sædis fragas violento effundet in oras.

Ille velut torrens hybernis imbribus auctus,

Aggeribus-ve ruens effractis spumeus amnis,

G 2

Quem

Cap. 8.

1 Et dixit Dominus ad me: Sume tibi librum grandẽ, & scribe in eo stylo hominis: velociter spolia detrahe, & cito prædare.

2 Et adhibui mihi testes fideles Vriam sacerdotem, & Zachariam filium Barachiz.

3 Et accessi ad prophetissam, & concepit & peperit filium. Et dixit Dominus ad me: Voca nomẽ eius, Accelera spolia detrahe festina prædari.

4 Antequã sciat puer vocare patrem suum & matrem suam, auferetur fortitudo Damasci & spolia Samaria coram rege Assyriorum.

5 Et adiecit Dominus loqui ad me dicens:

6 Pro eo quod abiecit populus iste aquas Siloẽ quæ vadunt cum silentio, & assumpsit magis Rasin & filium Romeliã:

7 Propter hoc adducet Dominus super eos aquas fluminis fortes & multas, regẽ Assyriorũ & omnem gloriam eius. Et adteendet super omnes riuos eius, & super vniuersas ripas eius.

Sub hac figura rursus describitur partus virginalis.

Illo fons est à Sionis radice defluens, non iugibus aquis, sed certis horis ebulliens: Ecclesiã significat. Alter Melopotamiz, alter Syriæ fluius: Verique regioni olim Assyrij imperarunt.

Quem nulla moles, obstacula nulla morantur,
Trans montes, vallésque cauas, crassásque paludes,
Trans saltus siluásque nigras, fluuíosque tumentes
Signa feret prope collectis viribus ingens,
Præuenietque sui famam, velocior alis
Fulguris, aut torto balearis verbere funde.

8 Et ibit per Iudam
inundans, & transiens
vsque ad collum ve-
niet. Et erit extensio
alarum eius, implens
latitudinem terræ tuæ
ô Emmanuel.

9 Congregamini populi
& vincemini,
Audite vniuersa pro-
cul terræ, Conforta-
mini & vincemini,
Accingite vos & vin-
cemini.

10 Inite consilium &
dissipabitur, loqui-
mini verbum & non
fiet, quia nobiscum
Deus.

11 Hęc enim ait Do-
minus ad me. Sicut
in manu forti crudi-
uit me ne irem in via
populi huius, dicens:
12 Non dicatis con-
iuratio. Omnia enim
quæ loquitur populus
iste, coniuratio est: &
timore eius ne timea-
tis aut paueatis.

13 Dominum exer-
cituum ipsum sancti-
ficare: ipse pauor ves-
ter & terror vester, &
erit vobis in sanctifi-
cationem.

14 In lapidem autem
offensionis & petram
scandali duabus do-
mibus Israël, & in la-
queum & in ruinam
habitâibus Ierusalē.

8 Perque tuos fines latè Iudæa vagatus,
Oram omnem quanta est victricibus obteget armis.

Ipsam etiam regni caput affectabit, & arcem
Diue tuam Emmanuel bello tentabit aperto.

9 Sed frustra. Furor est iniusta laceffere bella,
Inq; Deum armari: cœant in fœdere reges

Quotquot habet tellus; Austro iungare trionis
Cultor hyperborei; descende remissus Eoo

Vesper, & unanimes in prælia mittite turmas:
(Audiat hæc quisquis numero confidit & armis,

Et quisquis nostro longè serit orbe remotus,
Illius egregias virtutes clarâque facta

Inuictâmq; manum fusi stratique per agros
Clade fatebimini vestra: Deus utile vobis

Propositum mentemque adimet, Deus optima vertes
Consilia, & rapidis dabit irrita ferre procellis.

Scilicet ille Deus nobiscum dimicat, illi
Perpetuos caso debebimus hoste triumphos.

11 Euentura cano: dudum mihi certa futuri
Facta fides: Deus ipse Deus dum plurima patrat

Fortia, ne recto deflectere tramite vellem,
Edocuit sæpe ista diu multumque monendo.

12 Heu fugite, ô pueri, grex ô mihi semper amate,
Concipere indomitos scelerata mente furores:

Quales hæc populi noua factio coniurati
Nunquam non animo coquit & spurco euomit ore:

Nec vos interea moueat consponsa malorum
Seditio, nec ad hunc strepitum paueatis inanem:

13 Tantum ipsum armorum Dominum bellique potentem
Percolite, & digna ter sanctum dicite laude.

Hic vester terror, vester pauor unicus esto,
Vester amor: sic fiet ut illo mente recepto,

Integritas vitæ nunquam mutanda sequatur,
Paxque animi dulcisque quietes memorabile donum.

14 At domui Israël, domui infelicis Iudæ,
Et Solymis quicunque tenent (loca perfidi) sedes,

Pro duce proque astro portum monstrante petitur,
Rupis

In tentationi-
bus promittit
victoria.
Mysterio illud
Vincemini
ter repetitur.

Initium sapi-
entiae timor
Domini.

Christus fa-
ctus est iudex
in scdulum,
Gentibus au-
tē in iustitiā,
1. Corinth.
cap. primo.

Elegit Domi-
nus stulta
mundi & in-
firma, ut con-
funderet sa-
pientes &
for. 1a. 1. Co-
rinth. cap. 1.

*Rupis erit vice nauis fraga, scopulique sub unda
Sub breuib'que vadis ad funera certa latentis.*

¹⁵ *Plurima in hunc turba impinget, collis'aque fœde
Frangetur, laqueo'que velut deprensa tenaci
Aut oppressa graui nec opino proruta casu
Concidet, heu nunquam vasto emersura profundo.*

¹⁶ *Ergo age quandoquidem me contempserē volentes,
Signatum legis sacrae clausumque volumen*

*Aufer ab indignis, Vates, melioribus illud
Iamdudum tradi stat pectore fixa voluntas.*

*Sic faciam (dixi) manet aeternumque manebit
Iste liber clausus, cunctis'que erit inuia charta.*

*Pagina sacrata, donec Deus Israëlī
Auersus Deus, hic quem gentibus audio saepe
Promitti, adueniat mundo letabile sydus.*

¹⁸ *Ille ego nunc adsum praesens, quid queritis ultra?*

*Ecce ego nunc, nec solus ego, sed quos mihi magnus
Donat habere pater, qui igniti fulmine verbi
Terrifico & signis memorandis dogmata falsa
Isacidum ritus'que feros aliquando retundent,
Non alium expectate. Adsum quem misit ab alto
Bellipotens Dominus cultor custos'que Sionis.*

¹⁹ *Me tantum, non falsiloquos audite susurros,
Neu vestrae monitis pateant mendacibus aures,
Queis vos fas contra, magicas accingier artes
Inuitant, & ad astrologos & vana remittunt
Ventriloqua responsa senis, manes' ve profundo.
Excitos erebo, calumque reuisere parca
Inuita, incantantis anus stridore coactos.*

*Ne, quae so vos o' pueri, ne talibus unquam
Credite portentis: Deus est qui numine solus
Momenta atque vices rerum vertitque regitque,*

*Scilicet ille sacris per publica vota vocatus
Legitimis, dubiisque pie de rebus ab omni
Consultus populo, facta euentura recludet,
Seu viuos tangant, seu dudum lumine cassos,
Fas nulli dubitare fidem'que negare loquenti.
Cetera quae terram circaque cadauera tristis
Sacra superstitione reperit, non sacra, sed esse
Impia, & vltori scitote odiosa Tonanti.*

Lex etenim vetat, & patribus iussa edita nostris.

*Qui contra sentire audent, erroribus actos
Insanis, lux destituet, verique serenus*

15 Et offendent ex
eis plurimi, & cadent
& conterentur, & ir-
ruentur & capiētur.

16 Liga testimoniū,
signa legem in disci-
pulis meis.

17 Et expectabo Do-
minum qui abscon-
dit faciem a domo
Iacob, & praestolabor
eum.

18 Ecce ego & pueri
mei quos dedit mihi
Dominus in signa at-
que portenta Israëlīs
a Domino exercituum
qui habitat in monte
Sion.

19 Et cum dixerint
ad vos, Quærite a
Pythonibus & a diui-
nis qui stridunt in
incantationibus suis.
Nunquid non popu-
lus a Deo suo requirit
pro viuis ac mortuis?

20 Ad legem magis
& ad testimoniū.
Quod si non dixerint
iuxta verbum hoc, nō
erit eis matutina lux.

*Et matutinus fulgor, noxque orta tenebris
Tartareis, ductum pedibus regimēque negabit.*

21 Et transibit per eā,
& corruet, & esuriēt;
& cum esurierit, iras-
cetur, & maledicet
Regi suo & Deo suo,
& suspiciet furtum.

*11 Illi precipites nullo impellente ferentur
Auiā per, salebrāsque scabras, abruptaq; saxa.
Deficiet victus, turpisque sequetur egestas,
Qua miseris bilem in nares irāmque ciebit
Pectoribus: tum in sta ferent conuitia reges,
Dūq; impostores, manēsque haud ritē vocati.*

22 Et terram intuebi-
tur, & ecce tribulatio,
& tenebræ, & disso-
lutio, & angustia, &
caligo persequens, &
non poterit auolare
de angustia sua.

*12 Frustra oculis lucem celo terrāque requirent,
Nox illam densa eripiet, tenebrāq; perennes,
Horror ubique & ubique metus exanguis in artus
Peruadet (ferale malum) genua agra fatiscunt,
Nec seuo dabitur finis. -ve modus-ve dolori,
Quā diu homo affixi calum calique parentem
Negligere audebunt, sua somnia vana secuti.*

Cap. 9.

1 Primo tempore al-
leuiata est terra Za-
bulon & terra Nephtalim,
& nouissimō
aggrauata est via ma-
ris trans Iordanē Ga-
lileæ gentium.

*1 At non aeternum pietas oppressa iacebit,
Sed Domino celi terras lustrante resurget.
Tum primi populis animi, verāq; redibunt
Virtutis sensus & libertatis amantes.*

2 Populus qui am-
bulabat in tenebris
vidit lucē magnam:
habitantibus in re-
gione vmbre mortis,
lux orta est eis.

*Prima iugum excutiet Zabulon, quam leta sequetur
Nephtalis Assyrj primæ crudelia quondam
Vincula seruitij experta, mox ad mare gentes
Quæ trans Iordanem Galileia regna frequentant,
Exilient posito ad lucis noua signa veterno.*

3 Multiplicasti gētem
& magnificasti læti-
tiam; lætabuntur co-
ram te sicut qui lætā-
tur in messe, & sicut
victores capta præda,
quādo diuidūt spolia.

*2 Et populus longo torpens qui tempore densis
Sederat in tenebris, & opaca mortis in umbra,
Ex oriente die præclara luce fruetur.*

4 Iugum enim onctis
eius & virgā humeri
eius & sceptrum ex-
actoris eius superasti
sicut in die Madian.

*3 Quā lato lux illa tua Dux optime mentis,
Quāque saluari terris felicibus ortu
Fulserit, aucta docent radiati gaudia mundi,
Quisque novos sibi post tenebras gratatur honores:
Non secus ac gelida post horrida frigora bruma,
Verisq; æstatisque metus, lætatur agellum
Maturis flauum prospectans messor aristis,
Aut miles sacris affigens postibus arma,
Captiuāque domum reuehens post prælia prædam,
Militiæ creperos gaudet memorare labores.*

*4 Magna quidem causa est, & qua non iustior vlla
Latitiæ: nam tu Deus, o Deus, æthere ab alto
Despiciens terras, crudelis dura tyranni
Imperia, & solium & virgam exactoris acerbi,
Qui genus humanum iam dudum victor iniquis
Legibus, & magna seuis ditione premebat,*

Fregisti,

Cap. 9.

Ex his tri-
bus pieri-
que Aposto-
lorum fuerit,
quod & Ma-
thæus Euā-
gelistā innuit.
Cum enim de
eorū vocatio-
ne agit, primū
per fines
Zabulon &
Nephtalim
Iesum deducit:
postea
quemadmo-
dum illos de-
legerit, prudē-
ter subiungit.
Vide ca. 3. vbi
hunc ipsum
locum citat.

Secundum
litteram hæc
facta sunt, i-
zechia regnā-
te, cum missi
set ad decem
tribus Israel
hortatos ut
relictis impijs
superstitio-
bus, ad veram
pietatem &
veri Deicultū
redirent. Videt
Iosephū An-
t. lib. 9. ca. 10.

Exactor hic
Satanas est &
ministri eius.

*Fregisti, sine cade fugans, sine sanguine vincens:
Ut quondam Gedeon Madiamica castra crepante
Collisorum utrium fudit, strauitque fragore.*

*Scilicet omne malis stabilitum auctumque rapinis.
Imperium, quas vis & sector cogit acerbis,
Distringens ciues hastam gladiumque per omnes:
Non secus ac vestis faedo polluta cruore,
Quae nequit amne laui, rapidis datur ignibus vri,
Concidet horribili excisum euersumque ruina.*

*Hostibus eueniat nostris sub principe tali
Seruitium tolerare diu, durumque labores:*

*At nobis qui iura dabit puer editus ecce est,
Filius en datus est nobis, qui scepra paterna
Suscipiet, regnumque humeris imponet auitum.*

*Nomina multa feret nulli vsurpanda, sibi que
Propria, nam toto admirabilis orbe feretur,
Summaque consilij consorsque caputque paterni,*

*Idem aui princeps instauratorque futuri,
Qui referet nobis primo concessa parenti
Munera, iamque genus mortale in pristina reddet,
Ignotas optata vias ad sidera pandens.*

*Quinetiam pacis princeps authorque salutis,
Paxque adeo nostra haud aliena voce feretur.*

*Illius imperium non sol oriens - ue cadens - ue,
Non rigor arctoi boreae, non finiet Auster:*

*Sed solio impositus Davidis, pace quieta
Perpetuaque beans terras caelumque profundum,
Iustitiaque regens: populos, sua scepra per aenum
Firmabit, cunctisque bonus dominabitur annis.*

*Hac Deus armipotens faciet rata, gentis amore
Percitus ingenti nostrae, meritoque rebelli
Insensus populo, simulacraque muta colenti.*

Imperij sedem fato decreuerat olim

*Mansuram sine fine tibi fortissime Iuda,
Haud unquam mendax Dominus, generique tuorum
Scepra manu dederat, soliumque immobile regni:*

*Sed veluti sanctis fatorum legibus, vlli
Fas hominum foret obniti, menti que supremae
Vilis homo passet decretas vertere sortes,*

*Regnum vsurpauit genus Israele profectum,
Et diuina simul fraternaque iura resoluit:*

Insano (bis quinque tribus) gens acta furore.

Audiat haec igitur quae numinis eloquor ore.

Effrai-

5 Quia omnis violenta depredatio cum tumultu, & vestimentum mixtum sanguine erit in combustionem & cibum ignis.

6 PARVVLVS ENIM NATVS: est nobis, & Filius datus est nobis, & factus est principatus super humerum eius, & vocabitur nomen eius admirabilis, consiliarius, Deus, fortis, pater futuri saeculi, & princeps pacis.

7 Multiplicabitur eius imperium, & pacis non erit finis: super solium David, & super regnum eius sedebit: ut confirmet illud & corroboret in iudicio & iustitia, amodo & usque in sempiternum. Zelus Domini exercituum faciet hoc.

8 Verbum misit Dominus in Iacob, & cecidit in Irael.

9 Et sciet omnis populus Effraim & habitates Samariam, in superbia & magnitudine cordis dicentes:

Imperium
Satanæ.
Regnum
Christi.
Egregius locus contra Manichæos. Vide Cyrillum.
Sex nominibus vocandum, author est hic Hieronymus. Nec bina iungenda, ut admirabilis consiliarius, Deus fortis, sed singula separata legenda vocabula.

Pacem nostram vocat alibi Apostolus.

Redit ad: in-
stitutum vates
& Samaritanæ
excidium.

Rediit
Iacob
cap. 49.

Effraideſque ſimul Samaritanuſque colonus,
Iactantes tumido (ſolito ſibi) talia corde:
Nunquam erit vt toties fuſi totiſque fugati
Tandem aliquando ſuas ceſſent extollere vires,
Signaque vicine victricia gentis adorent?

10 Lateres ceciderunt,
ſed quadris edificabi-
mus: Sycomoros ſuc-
ciderunt, nos autē ce-
dros immutabimus.

10 Nam ſi illi latere & limo ſua mania cocto
Præcingunt ruitura breui, nos marmore ſecto,
Nos ebore excelsas tollemus ad æthera moles,
Quas nulla poſſint iactu ſuperare ſagittæ:
Et ſi ſycomoris humiles agreſtibus audent
Aedificare caſas, nos alta palatia cedro
Imputre ponemus ſæclis manſura futuris:
Et nobis audent ſeſe componere tandem?

Arrogantia &
ſuperbia Iſ-
raelitarum
quorum typi
hæretici li-
gnantur.

11 Et eleuabit Do-
minus hoſtes Raſim
ſuper eū, & inimicos
eius in tumultum
uertet.

11 Hæc illi. Interea fati ſortisſque futura
Ignaris Deus ecce nouum Deus exciet hoſtem,
Aſſyrium, Raſim fuerat qui nuper amicus.
Ille omnem implebit ſubitus terroribus oram,
Pérque vrbes per agrosſque fugã trepidumq; tumultũ
Incutiet: 12 funeſta Syris ad bella vocatis,
Quaque orbem Titan radiis aſpergit eoſ,
Et noctem occiduo ſeram deducit ab axe,
Arma Paſtiniſ magno ſociantibus auctu.

12 Syriam ab Oriente
& Philithiim ab Oc-
cidente, & deuorabũt
Iſraël toto ore. In om-
nibus hiſ nō eſt auer-
ſus furor eius, ſed ad-
huc manus eius ex-
tenta.

Non feret effuſas vno ſimul agmine turmas
Turba pauens, ſed erit victoribus eſca cruentis
Ille ille Iſraële ſatus, tot regibus olim
Finitimis terror, populus, tot gentibus olim
Imperitans, dum ſacra Dei ritũſque manebant.

13 Et populus non
eſt reuerſus ad percu-
tientem ſe, & Domi-
num exercituum non
inquiſierunt.

13 Nec tamen aut dira permotus ſtrage ſuorum,
Aut nec dum vltoris placata territus ira,
Dextramque exertam aſpiciens ictũque minantem,
Vel ſerò ſapere, & Dominum ſe vertere ad ipſum
Auctorem cladis volet armorũque potentem,
Et veniam votis ſeramque expoſcere pacem.
Vſque adeo cæcæ rabies aget efferæ mentes.

14 Et diſperdet Do-
minus ab Iſraël caput
& caudam incuruan-
tem & deprauantem
dic vna.

14 Hanc igitur ſecem populi ſordẽſque rebellis
Proiciens abs ſe delebit funditus, vnõque
Et caput & caudam curuatam demetet ictu
Terribilis monſtri, quo non crudelius vllum
Per nemora & ſaltus, per agros urbẽſque venenum
Spargere lethiferum, variãſque inducere formas,
Et nunc alta ſequi magno ſublime volatu,
Nunc imis gradiens in ventrem ſerpere terris,
Vtrobique nocens, nulliũſque inſcia fraudis

Bellua,

Bellua; quæ magno cadet hostia cæsa Tonanti.

¹⁵ *Occidet & longo nuper venerabilis usu
Albæque honorandis velatus tempora canis.*

*Occidet & vates, misero mendacia cautus
Falsæque pro veris obtrudere verba popello.*

¹⁶ *Laudatque simul laudatorisque peribunt:*

Hi, quod venali fudere placentia lingua;

Illi, quod faciles assentatoribus aures

Præbuerint, pariter miseri, pariterque profundum

In mortis barathrum crudeli funere merfi.

¹⁷ *Non ergo ultorem sexus-ve atas-ve mouebit,*

Robora quin lectæ pubis florêmq; iuuentæ

Demetat, & ferro ante diem succidat acuto.

Non illi tristem pupilli audire querelam,

Non aurem flenti viduæ præbere vacabit.

Cur? nullus verum sentit dicit-ve, sed omnes

Ore loqui ficto mendacia turpia gaudent,

Nequitiamque boni titulo prætexere falso.

Propterea infesti nondum stat vindicis ira,

Sæuit adhuc, ardetque odiis, dextræque coruscant

Intentans per inane facem sua fulmina torquet.

¹⁸ *Vnde repentinos omnis considet in ignes*

Impietas, velut infelix & vepribus hirtus

Ardet ager, flammam cui sponte immisit arator,

Haud aliter potis incultos euincere sentes.

Mox surgunt nigri sinuosa volumina fumi,

¹⁹ *Et summæ densa obnubunt caligine siluas,*

Et saltus victrix populatur flamma propinquos:

Scilicet armipotente Deo iaculante, supina

Terra tremit, populosque vorant incendia fontes.

Quippe nefas nunquam fraternum haurire cruorem

Duxerunt, dextras in fontum cade rubentes

²⁰ *Tingere ludus erat, prædas agere vndiq; pulchrum.*

Nec tamen ingluuiem poterunt placare profundam,

Non dextra saturi non sese explere sinistra

Contenti, proprios lacerabunt dentibus artus:

²¹ *Ipsi etiam gemini (dictu mirabile) fratres*

Manasses Effraimque petent per mutua sese

Vulnera, mox animis concordibus arma repente

Fratris in exitium vertent furialia Iudæ.

Iure igitur magni nondum stetit ira Tonantis:

Ardet adhuc, meritòque furit, telumque coruscans

Intentat dextra plagam vulnúsque minatur.

15 Longæuus & honorabilis, ipse est caput: & propheta docens mendacium, ipse est Cauda.

16 Et erunt qui beatificant populum istum seducetes, & qui beatificantur precipitati.

17 Propter hoc super adolescentulis eius non lætabitur Dominus, & pupillorum eius & viduarum eius non miserebitur: quia omnis hypocrita est & nequam, & vniuersum os locutum est stultitiam. In omnibus his non est auersus furor eius, sed adhuc manus eius extenta.

18 Succensa est enim quasi ignis impietas, veprem & spinam vorabit: & succendetur in densitate saltus & conuoluetur in superbia fumi.

19 In ira Domini exercituum conturbata est terra, & erit populus quasi esca ignis: Vir fratri suo non parceret.

20 Et declinabit ad dextram & esuriet, & comedet ad sinistram & non saturabitur. Vnusquisque carnem brachij sui vorabit.

21 Manasses Effraim, & Effraim Manassen, & simul ipsi contra Iudam. In omnibus his non est auersus furor Domini, sed adhuc manus eius extenta.

Hæreticos intelligit hic D. Hieronymus.

Perinam ac belluinam animi constitutionem de notat. Impij & hæretici inter se hostiliter affecti, tamen in paradisiis contra laudentem & consistentem Deum amice cogitant. Iudas significat confessionem.

H

Vos

Cap. 10.

1 Vt qui condunt leges iniquas; & scribentes iniquitatem scripserunt, & iniustitiam,

2 Vt opprimeret pauperes in iudicio, & vim facerent causae humiliū populi mei, vt esse, at viduae praedae eorum, & pupillos diriperent.

3 Quid facietis in die visitationis, & calamitatis a longè venientis? Ad cuius cōfugietis auxilium, & vbi derelinquetis gloriam vestram?

4 Ne incurruerini sub vinculo, & cum interfectis cadatis. In omnibus his non est auersus furor eius, sed adhuc manus eius extenta.

5 Vt Assur, virga furoris mei & baculus ipse est, in manu eius indignatio mea.

6 Ad gētem fallacem mittam eum, & contra populum furoris mei mandabo illi, vt auferat spolia & diripiat praedam, & ponat illum in conculcationem quasi lutum platearum.

7 Ipse autem non sic arbitrabitur, & cor eius non ita aestimabit, sed ad conterendum erit cor eius, & ad intencionē gentium non paucarum.

PARAPHR. IN ISAIAE

Vos quoque, qui leges vestris parere rapinis cogitis, arbitrio fixas vestro atque reflexas, Et personata summi sub imagine iuris Testum immane nefas mendaci inciditis aere, Diramaneant: Vos dira manent, praetoria quorum Iniustus resonant edictis, sanguineisque Iudiciis, quibus opprimitur quem sancta tuendum Iustitia, & natura iubet, rerum omnium egeus, Scilicet & populi pars infirmissima vestri, Pupilli, viduae, miseranda vel hostibus ipsis Turba, senes, pueri, nuptae innuptaeque puella, Ecce suas abigi, capta velut vrbe, trahique Fortunas lugent praedaeque in parte reponi.

Dicite, (sed frustra moneo ventura notare Tempora) cum vestrus lux fulserit vltima rebus, Supplicii que dies aderit, longè antè tot olim Signis, tot sacro vatum praedictus ab ore, Ecquis opem vobis aditus feret? ecqua patebit Tuta fugae regio? cui tor bona cedibus olim Et latrocinis, & aperta fraude doloque Parta relinquetis? num vos seruare, iugoque Eripere hostili poterunt? num vincula collo Demere? num fixum lateri depellere ferrum? O vanas hominum spes, o fallacia vota! Non erit, vt rerum ignari sortisque futurae Creditis, ast idem simul omnes hauriet ensis, Sexum omnem, genus omne metens discrimine nullo. Iure igitur nondum tua vindex ira resedit, Ardet adhuc, meritoque furis, dextraque coruscum. Concutiens telum, plagamque necemque minaris.

Nec minus Assyrio diras sua fata tyranno Immittent scelerum ultroces, fastusque superbi: Pœnam exposcentes, sit nunc licet ille furoris Ferrea virga mei, mandatque bella capeffat, Et famulante manu nostras exerceat iras.

Illum ego mittebam gentis peccata procacis: Vlturum, populoque fidem, qui numine nostro Perfidus abiecto mutis se aduoluerat aris, Seuè exacturum, praedaeque & opima trophaea. Inde relaturum, calcaturumque rebelles Vilis more luti: Verum ille meiq; sui que Immemor, haud nostris aduertit pectora dictis: Sed regni fines cupidus proferre, malaque.

Ambi

Cap. 10.

Hec in iudicio tribus iudicibus & scribis & duobus iudicibus Hierusalem, Hieron. Basilius autè in eos qui indignum censentes maiorem vestigia insistere, auctores nouari heresedon sunt & haberi volunt, detorquet.

Mortis & premi iudicis dies.

Sennacheribum intelligit, quo Deus veluti flagellator in populo suo praevanicatū puniendo. vius est.

*Ambitione furens, victricia protulit arma,
Vltiora ruens qua nunc intacta volebam.*

*8 Sic secum: me-ne incepto desistere cursu
Victorem? magni reges quem mille sequuntur?*

*9 Et quem Carcamis, quem nuper capta Chalane
Arphatia Emathiaq; vrbes, quem celsa Damascus,
Et Samaria potens, per mœnia diruta curru*

Quadriugo inuectum magno admisere pauore?

10 Si primis belli auspiciis, primoque recentis

11 Militia tyrocinio clarissima cepi

Regna manu, indigetisque Deos captiuâque sacra

Abduxi, non fama idem nunc auctus & armis

Funditus excindam Solymos, simulacrâque gentis

Impia periura pedibus calcabo cruentis?

12 Pone supercilium venturi nescie fati.

Tempus erit, cum te ventosa hæc verba mouentem,

Et vanas tumido iactantem pectore voces,

Iam tum securis Solymis, & monte Sionis

Cunctis defuncto bellis, belliq; periculis,

Arguet omnipotens Dominus, corâque retundet

Regalem huc fastum, atque oculos nimis alta tuentes.

Nam que non in eum conuicia profudisti?

13 Num celo hæc ego, num superis decora inclyta rerum

Debeo? quisquam hominû, quisquam de gēte Deorum

Audeat hinc aliquam laudis decerpere partem?

Solus ego indomito victricis robore dextra,

Consilioque potens, asperrima bella peregi.

Effeci ne qua posthac de limite gentes

Bella gerant: me tota tremit ter maxima tellus.

14 Illam ego quàm magna est armis cõplexus in arctum

Exiguûmque velut nidum, regna obuia regnis

Inuoluens mixtis nullo obsistente cõegi

Compressique manu. sic quondam lubricus anguis

Ceruleus-ue draco, nidum nidõque relicta

Oua videns, tortis sinuat vestigia gyris,

Mox paruum inuoluit spiris ingentibus orbem:

Mater abest, densâ-ve latens sub fronde, nec alis

Nec rostro (prohibet metus ingens) damna suorum

Vindicat: ille auidam tepida oua recondit in aluum,

Et pastus repetit quod nuper liquerat antrum.

15 Hæc miser eructas: at nescis, impie, nescis,

Ridiculum fore, si cesam sectâmque perite

Materiem adscribat sibi serra, grauis-ve securis

8 Dicit enim: Nun-

quid non principes

mei simul reges sunt?

9 Nunquid non vt

Carcamis, sic & Cha-

lane? & vt Arphad sic

Emad? Nunquid non

vt Damascus sic &

Samaria?

10 Quomodo inue-

nit manus mea regna

idoli, sic & simula-

chra eorum de Ieru-

salem & Samaria.

11 Nūquid non sicut

feci Samaria & idolis

eius: sic & faciam Te-

rusalē & simulachris

eius?

12 Et erit cum imple-

uerit Dominus cūcta

opera sua in monte

Sion, & in Ierusalem,

visitabo super fructū

magnifici cordis regis

Astur, & super gloriâ

altitudinis oculorum

eius.

13 Dixit enim: In for-

titudine manus meæ

feci, & in sapientia

mea intellexi. Et abs-

tuli terminos populo-

rum, & principes eorū

depredatus sum. Et

detraxi quasi potens

in sublimi residentes.

14 Et inuenit quasi

nidum manus mea

fortitudinē populorū.

Et sicut colliguntur

oua quæ derelicta

sunt; sic vniuersam

terram ego congrega-

ui, & non fuit qui

moueret pennam, &

aperiret os & gāniret.

15 Nunquid gloria-

bitur securis contra eū

qui secat in ea, aut ser-

ra exaltabitur contra

eum à quo trahitur?

Quomodo si eleue-

tur virga contra ele-

uantem se, & exalte-

tur baculus qui vtiq;

lignum est.

Superba &
insolecens
animi elati-
o notatur,
quam Græci
αυροῦ, ias
vocat.

Hæc analogi-
cè refert ad
diabolum re-
fractarium &
transigam
D. Basilium.

Apertissima &
elegantissima
comparatio.

Virgam & ba-
culum diuis
Basilium inter-
pretatur sceptrū:
ve sit sen-
sus, sceptrum
non esse regē,
sed eum qui
sceptrum
portat.

H 2

Aut

*Aut sculpti calicis tornum sibi vindicet artem,
Sculptoremque sua defraudet laude: quis autem
Aut clauam ferat, aut gladium de vulnere facto
Iactantem, & caso decus hoste referre volentem?*

16 Propter hoc mittet Dominus dominator exercituum in pinguibus eius tenuitatem, & subitus gloria eius succensa ardebit quasi cōbustio ignis.

*16 Propterea Deus ille Deus, dominusque Deorum
Bellipotensque Deus, cui calum, terra, salumque
Seruit, & inferni nutant caua mœnia mundi,
In terras rutilo demittet ab æthere fontes
Aligerum ultorem, qui pingua corpora pubis
Assyria in nihilum rediget tenuemque fauillam.
Tantaque erit subito vis insita fulminis igni,
Ut tenui afflatu flammæque latente per artus
Vestibus illasis perque ossa rigentia vadat.*

17 Et erit lumen Israël in igne, & sanctus eius in flama, & succendetur & deuorabitur spina eius & vepres in die vna.

*17 Ipse autem vindex Deus Israël, & ingens
Gloria iam dudum flamma crepitante coruscus,
Per spinas vepresque furens desauiet, ut nil
Rite repurgatum non sit, celerique pium
Supplicio, quod deinde sequens mirabitur atas.*

18 Et gloria saltus eius & Carmeli eius ab anima vsque ad carnem consumetur. Et erit terrore profugus.

*18 Ac velut in siluis aut precipiti Carmelo
Si forte incautis pastoribus excidit ignis,
Ille latens, foliis, & sicco fomite pastus,
Pinea mox victor comprehendit robora, perque
Stridentes ramos, perque alta cacumina vento
Incumbente furit, rursusque relapsus ad ima
Totum à stirpe nemus, flammis reptantibus vrit.
Sic quondam Assyrinus numeroso milite fretus,
Et gazis diues, prædisq; superbus abactis
Corruet, horribili Domini consumtus ab ira.
Ipse metu profugus ductor decora alta, vetusque
Imperium spatio noctis vertente relinquet.*

19 Et reliquiae ligni saltus eius præ paucitate numerabuntur, & puer scribes eos.

*19 Reliquias verò tanti modo regis, & orbem
Post se ducentis iam nullas penè vel infans
Vel blasus numero poterit comprehendere certo.*

20 Et erit in die illa: Non adiciet residuum Israël, & hi qui fugerint de domo Iacob inniti super eo qui percussit eos, sed innitentur super Dominum sanctum Israel.

*20 Tum verò quisquis satus Israël, superstes
Assyriam incensis Solymis euaserit hastam,
Non monitus posthac fictis confidat amicis,
Hostibus ad primos motus de more futuris;
Sed pugnante Deo misera obsidione solutus,
Se seruatori Domino suaque omnia credat.*

21 In veritate reliquiae cōuertentur, reliquiae inquam Iacob, ad Dominum fortem.

*21 Nec verò ad Dominum ficta pietate redire
Se simulent, sed toto animo peregrina fugantes
Sacra, Deum fortem libertatisque datorem
Lati alacresque colant, collapsaque templa reponant.*

Ne

Refert hunc locum D. Hieronymus ad nobilem illam cladem quae tunc octoginta quinque milia Assyriorum interfecta esse legitur, quod loco ait Hieronymus tradere Assyriorum corpora vepribus illatis igne fuisse consumpta. Vepres & spinas intelligit malitiam Assyriorum. Comparatio

Omnia haec ad Ezechiama à Sennacheribo Assyria obsessum referuntur.

22 *Ne dubita Israël, manifesta renuntio vates.
Namque tuo è populo equoreas qui vincit arenas
Hostibus addicto, paruas sed semine multo
Antiquam aucturas stirpem sobolèmq; nepotum
Reliquias Dominus leget, & seruabit in æuum;
Si modo stent pactis, nec aberrent tramite iusso.*

22 Si enim fuerit populus quasi arena maris, reliquiae conuertentur ex eo. Consummatio abbreviata inundabit iustitiam.

Vide Theophylactum in epist. Pauli ad Rom. cap. 9. ubi citatur & explicatur hic locus.

23 *Nec longis ad eum tortis-ve anfractibus itur:
Concisam ipse viam plana regione docebit.
Iustitia sternens iter, & sermone fideli
Confirmans, quem terra breuem licet, audiet omnis.
Felix auditum penitus qui pectore condet
Insistetque nouo constans sibi viuere ritu.*

23 Consummatione enim & abbreviationem faciet Dominus Deus exercituum in medio terræ.

24 *Quoq; minus dubites, Deus his sua firmat ab alto
Bellipotens promissa, meoque hæc nuntiat ore:
Parce metu gens lecta mihi, qua monte Sionis
Tuta sedes, non te celsa ferus arce mouebit
Assyrius quatiens hastam, non accola Nilæ
Deiciet sauas acuens in bella secures.*

24 Propter hoc dicit Dominus exercituum: Noli timere populus meus habitator Sion ab Assur. In virga enim pereuet te, & leuabit baculum suum super te in via Aegypti.

Hoc toto sermone vaticinio prophetae Assyrii intelligit diuus Hieronymus hæreticos & diabolum.

25 *Tempus erit, iam iamque instat, cum totus in iras
Effusus, iusto permittam frena furori.
Et rabiem hostilem pænis ulciscar acerbis:
Sanguineoque sequar fugientia terga flagello.*

25 Adhuc enim medicum paululumque, & consummabitur indignatio mea, & furor meus super scelus eorum.

26 *Qualis eram magna cum nuper clade perempti
Vim Madianite nostram sensere ducèsq; que
Ipsorum, infelix Zabæus, & acer Orebus
Ad silicem & duras altisi corpora cautes
Strauerunt albis lapidosos ossibus agros,
Vnde loco manet æternum per secula nomen.*

26 Et suscitabit super eum Dominus exercituum flagellum iuxta plagam Madian in petra Oreb: & virgam suam super mare, & leuabit eam in via Aegypti.

*At tibi seruitij non sit presentius vllum
Decussi signum, libertatisque propinque.
Quam cum post regna Aethiopum prætentaq; rubro
Littora curua mari, Phariásque hostilibus vrbes
Tentatas armis, in te & tua mænia vires
Verterit ille suas Solymis extrema minatus.*

27 Et erit in illa die: Auferetur onus eius, & iugum eius de humero & collo tuo, & computrescet iugum à facie olei.

27 *Tum trito demes adamantina vincula collo,
Excussimque iugum diuino munere franges,
Dulci oleo vulnus quod lorum fecerat vngens.*

28 Veniet in Ayoth, transibit in Magron, apud Magmas commendabit vasa sua.

28 *Eccè venit: pacem Solymi sperate coloni
Promissam: Ecce venit, iam Nilo ponè relicto
Ayothum præteruebitur, Magroniâque arua:
Transit & ad Magmas, vasis subsistere iussis,
Vrget iter, rapimque aziles in prælia turmas
Seua trahit, Gabeæ vix fessis subsidet, & iam*

29 Transferunt cursum Gabaa, sedes nostra obstupuit, Rama Gabaa Saulis fugiet

H 3

Iamq;

omnia hæc
recliam
nachet
Assyrio
tum re-
tur.

Quem sermo in diuinis scripturis misericordiam Dei significat.

*Iamq̄, moræ impatiens, Ramamq̄, Gabamq̄, relinquit,
Cine Gabam quondam illustrem notamque Saulo.*

30 Hinni voce tua
filia Gallim, attende
Layla, paupercula
Anatoth.

31 Migravit Medemena :
Habitatores Gebim
cōfortamini.

32 Adhuc dies est ut
Noba stetur. Agitabit
manū suam super
montem filiae Sion,
& super collem Ierusalem.

33 Ecce dominator
Dominus exercitū
confinget in terrore.
Et excelsi statura succidentur,
& sublimes humiliabuntur.

34 Et subuertetur cō-
dētia saltus eius ferro:
& Libanus cum excelsis
caderet.

30 *Ah vereor, ne quid nuri-
bus lacrymabile vestris
Gallimi eueniat : tibi consule parua Layla.*

31 *Namque Medemenici dudum
fugere coloni:*

*Vos verò iuga qui colitis prae-
rupta Gebini, Ne trepidate,
Nobe iam substitit, & procul urbem*

*Subiectam, vauròsque sacros,
ipsūque Sionis Montem oculus
haurit, & spe se pascit inani,
Multa animo voluens immania
barbarus hostis.*

33 *At Deus armipotēs (nec erit
mora longa) furentē*

*Vanāque iactantem frustra
confringet, ut vitrem*

*Aut fragilem illisamq̄, sono
resonante lagenam.*

*Ac veluti Libano quā densior
arbore saltus Surgit odorata,
si iussu forsā herili*

*Incubuit manibus duris
agitata securis:*

*Aut nouum iter miles, sylvāque
morante negatum*

*Ferro aperit, cadit ic̄ta ilex,
cadit ic̄ta cupressus,*

*Procumbunt pinus, ponunt
sua culmina cedri,*

*Nudatusq̄, suos vertice
lacrymatur honores:*

*Haud aliter celo quondam
capita alta ferentes*

*Sublimēsque duces, populorum
terror & horror,*

*Fædē proiecti crassa tellure
iacebunt.*

• *Iamque repurgato monstris
immanibus orbe*

*Sæcla reflorescent melioribus
aurea fatis:*

*Promissis (que fides aderit
vel sera vetustis:*

*Namque salutari cōeuntia
sydera fluxu,*

*Et conspirantis fauor &
concordia celi*

*Nobile Iessæo deducent
stipite germen,*

*Vnde nouus subito flos
vertice surget honoro,*

*Et crescens super as per se
nitetur ad auras,*

*Quem circumfusus diuina
spiritus aura*

*Semper alet, semper presenti
numine praesens*

*Firmabit, largus, plenus,
totusque, nec vllas*

*Didit in partes riuo
septem plice diues*

*Ille fluet, bona cuncta
vehens, vltroque profundens.*

*Namque isto diuina fluet
sapientia fonte,*

*Visusque potens veri falsiq̄,
bonis que malis que*

*Notitiam, & rerum causas
aperire latentes.*

*Hinc immota Dei penitus
que abstrusa Tonantis*

*Consilia, hinc robur magna
q̄, potentia dextra*

*Virtus (que erumpet, totum
diffusa per orbem.*

*Hinc omnis pietas, hinc omnis
denique rerum*

Cap. II.

1 Et egredietur virga
de radice Iesse, & flos
de radice eius ascendet.

2 Et requiescet super
eū Spiritus Domini,
Spiritus sapientiae,
Spiritus intellectus,
Spiritus cōsiliij & for-
titudinis, Spiritus sci-
entiae & pietatis.

Descriptio
legas fellina-
tis exercitū
Assyrii, & ad
obediētiā
lymorū per-
perantis.

Cap. II.

Germen
virgam di-
uam Marii
intelligit
electa.

Notio

Notio proueniet. mens hic proiecta Deumque

Doctatimere suum pleno torrente calores.

Hauriet insolitos, & totaliquescet in ignes.

Hic flos ille, hominum superumque aeterna voluptas,

Muneribus diues, cum caelo missus ab alto.

Iustitiam terris vi pulsa & fraude reducet.

Iusque dabit late mundo, non cereus auro

Alterutram flecti in partem, Suade-ve moueri

Mellita illecebris, lingua-ve volubilis arte,

Orantum vultus aduertet, & ora virorum:

³ Verum inconcussa iustique bonique tenore

Pradamnatam inopis sub iniquo iudice causam.

Restituet, mortalis opis miseratus egentes:

Et pro mansuetis, cali quibus annuit arcem,

Pugnabit, vincetque, cadet passim impia turba,

Crudelisque homines, terraque parente creati

Aruategent magnis cumulatæ stragis aceruis,

Eloquij trifido diuini fulmine tacti.

⁴ Quippe Deo armatura fides, qua more trilicis

Loricæ renes munit lumbosque fluentes.

Aurea pax illo terras moderante vigebit,

Pérque omnes rerum partes concordia gliscet.

Perpetua, & vinculis solido ex adamante reuincta.

Quique prius nullo poterant mitescere cultu,

Iam posito cicures discent mansuescere rictu.

⁶ Ipse lupus montes & deuia lustra relinquens,

Lanigero mixtus pecori comitabitur agnos,

Iam non sanguineus, pratæque cubabit eodem.

Pardusque exurus maculosum tergo crinem,

Cum teneris iam non frendens stabulabitur hædis.

Et leo cum vitulis ouibusque impune vagatus,

Nocte domum rediens septis claudetur iisdem.

Consuescentque regi simul, & puerilia blandi

Impertis accipient, ductumque sequentur herilem:

⁷ Fætæque cum catulis de formibus vrsa virentem

Cum boue tandem pratibus communibus herbam.

Quæq; prius crudo pascebat viscere ventrem,

Nunc fœnum & paleas stans ad præsepia mandet.

⁸ Quinetiam virus serpentibus excidet atris,

Somniferæq; puer securus ad aspidis antrum

Ludet, & immissa per cæca foramina dextra,

Eludet vanum basilisci impunè furorem.

Nulla necans morsu fera, nulla potente veneno

Noxia,

3 Et replebit eum spiritus timoris Domini. Non secundum visionem oculorum iudicabit, neque secundum auditum aurium arguet,

4 Sed iudicabit in iustitia pauperes, & arguet in æquitate pro mansuetis terræ. Et percutiet terram virga oris sui, & spiritu laborum suorum interficiet impium.

5 Et erit iustitia cingulum lumborum eius, & fides cinctorium renium eius.

6 Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hædo accubabit. Vitulus & leo & ouis simul morabuntur, & puer paruulus minabit eos.

7 Vitulus & vrsa pascentur: simul requiescent catuli eorum: & leo quasi bos comedet paleas.

8 Et delectabitur infans ab ubere super foramina aspidis: Et in cauernam regum, qui ablatus fuerit, mittet manum suam.

Beati pauperes spiritu, quoniam ipsi Deum vident. Ecce iterum, Beati pacifici, quoniam ipsi filij Dei vocabuntur. Matth. 5. Scate circumcincti lumbos vestros in veritate, & induite loricas iustitiæ. Ad. Ephes. 6.

Fulchrum huius loci tropologiam tractat. Q. Hieron.

9 Non nocebunt, nõ
occident in vniuerso
monte sancto meo.
Quia repleta est terra
sciẽtia Domini, sicut
aqua maris operietes.

10 In die illa radix
Iesse qui stat in signũ
populorum: Ipiũ
gẽtes deprecabuntur,
& sepulchrum eius
erit gloriosum.

11 Et erit in die illa,
adiiciet Dominus se-
cundò manum suam
ad possidendum resi-
duũ populi sui, quod
relinquetur ab Affi-
riis, & ab Aegypto, &
à Phetros, & ab Ae-
thiopia, & ab Elam,
& à Sennaar, & ab
Elath, & ab insulis
maris.

12 Et leuabit signum
in nationes, & cõgre-
gabit profugos Itraël.
Et dispersos Iuda col-
liget à quatuor plagis
terre.

13 Et auferetur zelus
Ephraim, & hostes
Iudæ peribunt. E-
phraim non æmula-
bitur Iudam, & Iudas
non pugnabit contra
Ephraim.

9 Noxia, nulla meo mala gramina monte legentur:

Omnis enim quanta est caelestia munera tellus

Imbibet, & sanctis replebitur ebria succis.

Non secus ac rupto cum spumeus obice pontus

Cuncta superfuso tegit hauritque obuia fluctu.

Nempe huc sydereis erumpens nubibus almi

Notio vera Dei, diag. scientia mentis

Impluet, & terras felici rore rigabit

Vipereas passim pestes à stirpe reuellens.

10 Tum flos ille nouus, felix Iesseæ propago

Conspicuum latè celo caput eriget, in quem

Quotquot erunt velut in signum sublime salutis

Propositumque scopum spectabunt, orag. vertent

Spe pleni solida, quam mox rata vota sequentur:

Nam licet ille graui percussus sydere, lassum

Inflexa ceruice caput pro tempore ponet,

Et prono tenerum destet pondere corpus,

Contingens ima summum radice flagellum,

Mox tamen exsurgit dulci recreatus ab aura,

Iam non mortalis nullisque obnoxius Austris

Omnibus æternos terris spirabit odores.

Quòdque breui & semel occiderit, nec turpe, nec illi

Crimen erit probrum-ve suis, sed gloria magna,

Gloria nullo unquam senium passura sub æuo.

11 Tum quoque tempus erit, cum rursus ab æthere dextrã

Porriget omnipotens, miserique misertus Iudæ

Reliquias toto dispersas colliget orbe.

Affiriãque omnem lustrans, Niloticãque arua,

Quasque serunt terras Parthi, quas gemmifer Indus

Tempora pennatis redimitus nigra sagittis,

Coctilibusque ambit Babylon celeberrima muris,

Et quas à reliquis circumstagnante diremit

Oceano natura parens, aut longior ætas,

12 Conspicuum Solyma signum proponet ab arce,

Ad quod quadrifidi cunctis ex partibus orbis

Ad certam coeant exploratãque salutem

Israëlitidæ profugi, sparsig. per orbem.

13 Isacidum proceres, quos corpus coget in unum,

Tum postliminio reduces, & fœdere iunget

Concordi, (nec enim posthac Ephraimus ad arma

Adiiciet funesta manus) & pace ligabit

Aeterna. timeant ergo qui nominis huius

Se iactant hostes, nam magna clade peribunt.

Interea

Prædicationis euangeli-
cæ sacramen-
tum.

Abge milt
gloriar nif
in cruce Do-
mini nostri
Iesu Christi

Signum sue
vexillum eu-
cæ Christi.

Interea dictante Deo legesque ferente,
 Conueniet nullo pax dissoluenda tumultu
 Inter utramque tribum, ponent odia aspera tandem,
 Mutua nec fodient repetito pectora ferro,
 Nec bellis acuent ultra ciuilibus enses:

¹⁴ Sed iunctis animis dispartitoque labore,
 Prima Palaestinis indicent bella colonis:
 Mox velut alati maria omnia peruolitabunt,
 Praedatōque ferent celebres oriente rapinas:
 Instituent passim leges, & Marte subactis
 Iura dabunt, morēsque etiam ritūsque nouabunt
 Sacrorum: vox missa plagas exhibit in omnes;
 Audiet, & si quem palmetis diues Idume
 Detinet umbriferis, & quem deserta Moabi
 Gaudentem raptō scopulosis montibus abduunt.

Audiet, & nati in morem data iussa capesset
 Quamuis gentilis, tamē haec tenus improbus Ammon,

¹⁵ Atque adeo ut Phariis sacra haec vulgētur in oris,
 Ipse Deus linguam, Deus ipse latrantis Anubis
 Euellet, caeli Domino maledicere suetam,
 Increpitumque graui commoti numinis ore
 Faecundo latē stagnantem flumine Nilum,
 Diductum in tenues septena per ostia riuos
 Mulctabit: gemet ille suo spoliatus honore,
 Siccāque calcari pedibus vada flebit inultis.

¹⁶ Tali calle mihi lectas ab origine gentis
 Reliquias (ait Omnipotens) educere certum est,
 Qualem olim Hebraeis Pharios fugientibus agros
 Gurgitis eoi memini struxisse per undas.

Cap. 12. ¹ Tum tu parue meo grex factus munere liber,
 Ni malè gratus eris, tantōque indignus amore,
 Hoc mihi adoratas carmen recitabis ad aras:

Te pater alme canam, quanquam mihi cognitus ipse
 Terrear, ut nequeam te dignas dicere laudes,
 Te memorare iuuat tamen, aeternūque iuuabit.
 Nam quis te melior? quis iustas promptior iras
 Ponere, & immeritos venia donare petita?
 Sanè ego postquam à me tua nunc deserbuit ira,
 Auersusque furor, solatia dulcia sensi,
 Et noua firmato rediit fiducia cordi.
 Degeneres procul ergo metus, procul este timores
 Attoniti: ² Deus ecce meus, Deus ecce mearum
 Et decus & columen rerum, Deus ecce salutis

I

Et

14 Et volabūt in humeros Philisthim per mare, simul praedabūtur filios orientis: Idumaea & Moab praedatō manus eorum, & filij Ammon obediētes erunt.

15 Et desolabit Dominus linguam maris Aegypti, & leuabit manum suam super flumen in fortitudine spiritus sui: & percutiet eum in septem riuos, ita ut transeant per eum calciati.

16 Et erit via residuo populo meo qui relictus est ab Assyriis, sicut fuit Israeli in die illa qua ascendit de terra Aegypti.

Cap. 12.

1 Et dices in die illa: Confitebor tibi Domine, quoniam iratus es mihi: conuersus est furor tuus, & consolatus es me.

2 Ecce Deus seruator meus, fiducialiter agā & non timebo: quia fortitudo mea & laus mea Dominus, & factus est mihi in salutem.

Ammon hic de populo Iudae finitimo intelligitur, qui ex filiis Lothi progenatus erat.

Hymnus & gratiarum actio.

Et libertatis vegeta non futilis author.

3 Haurietis aquas de fontibus saluatoris in gaudio.

*Vos ergo gentes haec ad noua sacra vocate
Letitia votiisque diem hunc celebrate frequentes,
Quasque suo seruator aquas de fonte propinat,
Prodigus, & finem seruare modumque merendi
Nescius, abiectis alacres haurite lacunis.*

*Non opus est pretio, gratis hoc fonte sine ullo
Munere proluere omnibus arida labralicebit.*

Tum saturi in talem vnanimis erumpite vocem:

4 Et dicetis in illa die: Confitemini Domino, & inuocate nomen eius. Notas facite in populis adinventiones eius: memoretur quoniam excelsum est nomen eius.
5 Cantate Domino, quoniam magnifice fecit: & annunciate haec in vniuersa terra.
6 Exulta & lauda habitatio Sion, quia magnus in medio tui Sanctus Israel.

*Eia agite o socij Dominum celebremus ouantes,
Terrarum Dominum calique erebique potentem.*

*Illum omnis sexus, aetasque & lingua per omnes
Quas Sol cunque plagas radiis illustrat, adoret.*

Dicite quae caelo terraque marique potenter

Edidit, & fanda populis vulgate remotis:

Magnificumque Deum sublimemque numen ad astra

Tollite: tuque adeo imprimis quicumque Sionis

Aurea templa colis, Dominum venerare Deumque

Olim sorte tuum, nunc vero munere magno

Per cunctas terrae diffusum habitabilis oras.

Fontes saluatoris Evangelicam doctrinam significant.

VATICAN

67

VATICINIORVM ISAIÆ
LIBER SECVNDVS.

ACTENVS hæc super ætherei peragen-
da parentis
Promissa, & terris aliquot post sæcula
Christum

Mittendum, Amosides præfaga voce canebat.

Cap. 13. ¹ At nunc fata quibus diuini mole furoris
Obruta procumbet Babylon, fædæque iacebit,
Quasque reposcenti dignas luet impia pœnas
Iustitiæ canimus. Tu Spiritus alme canenti
Os animûmque moue: nil te sine possumus omnes.

² Quisquis es infesti præcurrere numinis iras
Vltrices solitus, terrasque & regna ruinis
Deuota horrificis vero tentare timore,
Sive hoc aligeræ funguntur munere mentes,
Seu vos ô dira tali gaudetis honore,
Quas pater ipse Deum magnas sibi legit in iras;
Ite, secate vagum stridentibus aëra pennis;
Turrigerique huius nebuloso in vertice montis,
Qui super impositas moles sublimis, & astris
Æmulus imperium totius concipit orbis,
Ventura cladis funestum extollite signum,
Lethalique sono pennarum, & vocis acuta
Terrifico clangore, metum mortalibus agris
Insolitum incutite, & mentes turbate labantes.
Ecce etenim ruptis stridenti cardine portis
Irrumpit captam victor crudelis in urbem.

³ Namque ego (ait Dominus) vanas ne fortè putetis
Esse minas, lectam populis è mille iuuentam
Ad sacrum exciui bellum, fortèsque cœgi
Sub noua signa viros, iussos mea damna, meorûmque
Vlcisci, prorsusque meum satiare dolorem.

⁴ Audin' ut intonsi montes, campi que resultent
Armorum sonitu, regûmque ducumque fragore,
Innumeras post se gentes populósq;ue trahentum?

⁵ Scilicet ad Domini fera classica bellipotentis,
Extremis cœiere duces à finibus orbis,
Egregy bello, fama super æthera noti,
Quorum operã & dextras, famulãtiãq; arma parata
Vindicta impendet, laxansque furoris habenas,
Totam quanta patet, latè populabitur oram.

I 2

Venit

Cap. 13.

1. Onus Babylonis
quod vidit Isaias fi-
lius Amos.

2. Super montem ca-
liginosum leuate fi-
gnum: Exaltate vocẽ;
leuate manum, &
ingredientur portas
duces.

3. Ego mandauit fan-
ctificatis meis, & vo-
caui fortes meos in
ira mea, exultantes in
gloria mea.

4. Vox multitudinis
in montibus quasi po-
pulorum frequentium;
vox sonitus regum &
gentium congregatarum.
Dominus exercituum
precepit militibus belli:
5. Venientibus de terra
procul: A summitate
cæli Dominus, & va-
sa furoris eius, vt dif-
ferdat omnẽ terram.

Medorum ex-
ercitus hic in-
telligitur, quẽ
ad Babylonis
subuersionem
suscitaturum
se Deus com-
minat.

6 Ululate, quia prope est dies Domini: quia vastitas à Domino veniet.

7 Propter hoc omnes manus dissoluentur, & omne cor hominis tabescet & conteretur.

8 Toriones & dolores tenebunt, quasi parturiens dolebunt: Vnusquisque ad proximum suum stupebunt, facies combustae vultus eorum.

9 Ecce dies Domini venit crudelis, & indignationis plenus & ira: furorisque: ad ponendam terram in solitudinem, & peccatores eius conserendos de ca.

10 Quoniam stellae caeli & splendor earum non expandent lumē suum: obtenebratus est sol in ortu suo, & luna non splendebit in lumine suo.

11 Et visitabo super orbis mala, & contra impios iniquitatē eorum; & requiescere faciam superbiam infidelium, & arrogantiam fortium humiliabo.

12 Preciosior erit vir auro, & homo mundo obrizo.

6 Venit summa dies, & ineuitabile fatum:

Flete senes, ululate nurus, plorate puella,
Vasta repente reddet Deus omnia casu.

Nec procul hinc tempus, quum victa labore iuuentus
Assiduo, turres & propugnacula linquet,
Et frustra dextrās victori tendet inertes,

7 Pacemque orabit: soluentur frigore membra
Omnibus, & modo tam violento turgida fastu
Corda virum, magno prostrata timore iacebunt.

8 O dulcem (si fas conferre) puella dolorem,
Quem primo pragnans fert facta puerpera foetu:
Nulla fuga ratio, spes nulla salutis opis-ve
Succurret miseris: sua quisque metu externatus
Confususque animos vultusque, urgente periculo
Consilia abiiciet, nequicquam aliena requirens.

9 Ecce dies Domini venit crudelis, & ira
Funesta plenus: fugite hinc, furor ecce propinquat,
Sua sedens super arma furor caelestis, & alto
Horrida de caelo tempestas ingruit, agros
Et terras olim deuastatura beatas,
Nec super ullus erit de tot modo millibus, omnes
Aut ferrum aut vindex absument flamma colonos:
Tantum nempe potest maiestas laesa Tonantis
Aetherei, mare cui caelumque & tartara nutant.

Epiphonema

10 Quis sortem illius cladis, quis funera fando
Exaquet? tanta-ne animis caelestibus ira?
Tantus ubique timor, tam Panicus horror ubique
Pectora concutiet fatalis conscia poena,
Ut miseris agrisque metu mortalibus omnis
Lux erepta, oculis tenebras inducat inanes,
Solque die feruens medio, cecidisse repente,
Et pernox possit tenebrescere luna videri.

11 Has mihi terra nocens, ceterum licet urbibus altum
Sustollas turrata caput, tecumque feroces
Mille trahas populos, validis habitata colonis,
Has mihi (ait Dominus) solues tamen impia poenas.
Faxo ego, ut hic fastus caelo inuidiosus & astris,
Periura ambitio, seu oque superbia vultu
Palleat, & summa cadat haud rediuiua ruina.

12 Non animas pretio appenso, gazae-ve redemptas
Seruare, aut vitam dabitur mercede pacisci,
Ferrum omnes, ferrum absument, victorq; cruentus
Vindictam gemmis potiore ducet, & auro.

Vig.

13 *Vtq; Deo fieri credas hæc cuncta iubente,
Singulæque illius seruire elementa furori,
Ipsi etiam calorū orbes, cameratæque mundi
Regia, præsentis Domini sub mole fatiscunt,
Et longo suspensa metu mortalia corda,
Ne cæli terræq; ruat compago, diemque
Supremum terris diuina det ira, timebunt.
Tum sibi quisque fuga celeri pedibusque salutem
Ambiguam quæret: fugientia barbarus hostis*

14 *Terga premet: velut umbrosis cum foris molossas
Immisit siluis venator, & ecce repente
Excita linguunt secreta cubilia dama.*

*Quæque nemus sonat horrificis latratibus, & quæ
Iiq; reditque canum fremilus, clamorque virorum,
Pallantes, nulloque duce, ignaræq; viarum,
Diffugiunt, pars tuta tenet, pars retia rara.
Induitur: sic nota quibus diuortia, calles
Hostibus auersos ostendent, forsitan illi
Tecta paterna petent: redeuntibus obuia coniux
Et dulces nati dextras & brachia tendent.*

15 *Asi alios, quos aut error, casus-ve, Deus-ve,
Aut peritura urbis damnata in sede manendi
Importunus amor victori obiecerit hosti,
Barbaricus frustim concisos demetet ensis.*

16 *Flete pie matres, aderit qui pignora vestro
Rapta sinu, duris furiata mente satelles
Cotibus allidet, rorabunt sanguine vepres
Innocuo, & teneris sternentur compita membris.
Templa Deum, regumque domos, priuatæque tecta
Diripiet dirus miles, milèsque pudicas
Abreptas thalamis matres genialibus, ante
Ora maritorum mæstissima captiuorum
Substernet sibi, femineo nequicquam ululatu
Testantes superos, violatæque iura querentes.*

17 *Namque ciente Deo venient ad classica Medis
Aspera gens Medis, gens intractabilis armis,
Non pacem vendent auro, non tela recondent
Muneribus fracti, sed inexorable ferrum,
Puberibus prius enectis, in paruula stringent
Corpora, perque artus teneros fera vadet arundo,
Maternique uteri disrupta per ilia, fætus
Ante diem expellet (dirum scelus) immaturos.*

18 *Hæc te fata manent Babylon, hic exitus in stat,*

13 Super hoc celum turbabo, & monebitur terra de loco suo; propter indignationem Domini exercituum, & propter diem iræ furoris eius.

14 Et erit quasi damula fugiens, & quasi ovis, & non erit qui congreget: vnusquisque ad populū suum conuertetur, & singuli ad terram suam fugient.

15 Omnis qui inuentus fuerit, occidetur; & omnis qui superuenit, cadet in gladio.

16 Infantes eorum allidentur in oculis eorum, diripientur domus eorum, & vxores eorum violabuntur.

17 Ecce ego suscitabo super eos Medos, qui argentū non querant, neque aurum velint: sed sagittis paruulos interficiant, & lactantibus vteris non misereantur, & super filios non parcat oculis illorum.

19 Et erit Babylon illa gloriosa in regni, incluta in superbia Chaldæorum, sicut subuertit Dominus Sodomam & Gomorram.

Comparatio elegans & huic vati frequens & familiaris.

Explicat hic sese, & nominatim Medos se exciturum comminatur.

O nimium longos orbi dominata per annos
Chaldae regina soli, non alter ab illo

Quo Sodomae quondam periit meretrixq; Gomorra,
Ambae diuini prostratae fulminis igne.

20 Non habitabitur
vsque in finem, & non
fundabitur vsque in
generationem & ge-
nerationem: Nec po-
net ibi tentoria Arabs:
nec pastores requies-
cent ibi.

20 Ast ubi turrigerum telo caput icta trisulco
In cineremque altum prolapsa nigrâque fauillam
Funditus occiderit, nullis habitabitur annis
Illa ingens Babylon, nec restaurata resurget,
Sed desolata aeternum & deserta iacebit.

Ne verò, ne fessus ibi tentoria pastor
Fingat Arabs pecori-ve umbram, fontana-ve querant
Pocula vicini pastores, ducite saluos,

21 Sed requiescēt ibi
bestiae, & replebuntur
domus eorum draco-
nibus: Et habitabunt
ibi struthiones, & pi-
lofi falrabunt ibi.

Dum licet, hinc ad turâ greges. 21 hoc plurima salu
Bellua damnato stabulabitur, atque ubi regum
Tecta ebore atque auro nunc stant operosa, dracones
Cristati, nidumque feri ponent struthiones.

Hic etiam sera ducent sub nocte choreas
Capripedes Satyri, tectique pilis Siluani,
Monstraque multa alia humanas terrentia mentes.

22 Et respondebunt
ibi vlulae in aedibus
eius & sirenes in de-
lubris voluptatis.

22 Sape etiam carmen strix importuna per umbram
Ferale, & tristes in culminibus desertis
Stridebunt vlulae, responsabuntque biformes
Sirenes: Celeri fuge nauita litus auarum
Remigio, cerâque aures occludete naci.

Cap. 14.

1 Prope est vt veniat
tempus eius, & dies
eius nō elongabuntur.
Miserebitur enim
Dominus Iacob, & e-
liget adhuc de Israël:
Et requiescere eos fa-
ciet super humum
suam. Adugetur ad-
uena ad eos; & adhæ-
rebit domui Iacob.

1 Iamque dies, alterq; dies, irudentibus horis,

Prouoluent celeri fatalia tempora motu,
Et rata, quae populis verus denuntio vates,
Efficient: venietque dies labentibus annis,

Cum Deus omnipotens posita iam mitior ira

Respiciet placido Iudaeam lumine gentem,

Dispersamque leget variis è partibus orbis

Pubem Israël, tutâque in pace reponet,

Ad dulcem reuehens patriam charosque penates.

Multus eos innētis animis opibusque sequetur

Aduena, Diisque retro abiētis, quos antè colebat,

Hebraeos auidè ritus morèmq; sacrorum

Hauriet, ad seros quos transferet inde nepotes.

2 Et tenebunt eos po-
putli, & adducent eos
in locum suum. Et
possidebit eos domus
Israël super terrâ Do-
mini in seruos & an-
cillas. Et erūt capien-
tes eos qui se cepe-
rant: Et subiicient
tractores suos.

2 Non inhonorus erit populi comitatus euntis

In patriam, cum sacra canens, tabulasque vetusti

Fæderis ad Solymas referet feliciter arces;

Multi illum populi, multi deducere reges

Certatim optabunt, donisque onerare superbis.

Ipse triumphantis Iudaea per oppida cultu

Sirenium etiã
meminit hoc
L. co tradu-
ctio quam se-
quitur Cyril-
lus: quae Sire-
nes idem Ci-
ryllus inter-
pretatur ani-
malia suauiter
loquentia,
quorum in
numero dicit
Hebraeos ha-
bere noctuã.

Cap. 14.

Significat tẽ-
pus, quo Cy-
rus Cambysis
Persarum rex
captiuum po-
pulum redire
permisit. Ec-
cl. 1. cap. 6.

Religionis &
fidei Christia-
nae in gentes
propagatio.

Inuectus

*Inuictus, captiua virum post se agmina ducet,
 Quos dominos nuper fuerat perpeffus iniquos:
 Chaldaeq; nurus, versa vice, matribus ibunt
 Serutum Hebraeis; & qui modo fauus & atrox
 Exigit à miseris infanda tributa colonis,
 Vectigal iuffus pendet crudele viciffim.
 3 Tum tu chara Deo magni soboles Iacobi,
 Seruitij vinctis exuta, metuque tyranni,
 Cum Solymos olim longo non tempore visos,
 Et patriam, patriam iam libera facta tenebis,
 Chaldaei reputans fatum miserabile regis,
 4 Præteritos tali folabere carmine casus:
 En quò deuenit tanti modo nominis ille
 Terrarum metus, & populorum terror, & horror?
 Quàm subito euerfas tabulas, fractamque repente
 Fisci exactoris feralera vidimus hastam?
 5 Scilicet indomiti contriuit scepra tyranni
 Bellipotens Deus, & fasces virgâsque minaces,
 6 Libera feruili tundentes verbere terga,
 Fregit & insonatum strictas in colla secures.
 7 Interea terras pax laeta fecuta per omnes,
 Securo retulit tranquilla fientia mundo,
 Postquam tu miserande iaces; iam pinus, & vlmus,
 Iamque abies filuis crescit quæ plurima nostris,
 Et Libani natæ frondoso in vertice cedri
 Celsius affurgunt, letosque per aëra ramos
 Expandunt, ex quo tibi lumina ferreus urget
 Somnus, & aeternum recubas Phlegetonte sepultus.
 8 Quinetiam, dum te loca nocte fientia functum
 Excipient, & nigra palus Acheronte refuso
 Abfciderit reditum, vastor ex Plutus ab antra
 Proferet os, conchamque inflans lugubre sonantem,
 Signa canet: venient exciti ad signa gigantes,
 Occurrèntque tibi regesque, ducésque tyrannique
 Horribiles quondam populis, dum vita manebat,
 Nunc umbra tantum, & tenues sine corpore vitæ.
 9 Utq; procul cernent pauitantem, & dira trementem
 Supplicia, vno omnes, his vocibus ore laceffent:
 Venisti tandem, tuâque intoleranda Tonanti
 Impietas huc nostra sequi vestigia inffit,
 Durum iter: ecce iaces lethali saucius ictu,
 10 Téque eadem quæ nos tenet irremediabilis vnda,
 Dic, ô dic, quæ vana tui fiducia tantis*

Sub horum
 nominum ar-
 boribus intel-
 ligit reges &
 principes
 quos rex Ba-
 bylonicus
 bello perse-
 quebatur.
 Elegans fi-
 ctio poetica,
 quam etiam
 hic agnoscit
 diuus Hero-
 dotus.

3 Et erit in die illa cū
 requiem dederit tibi
 Dominus à labore
 tuo, & à concussionē
 dira, & à seruitute tua
 qua seruisti;

4 Similes parabolam
 istam contra regem
 Babylonis; & dices:
 Quomodo cessauit
 exactor, qui euit tri-
 butum?

5 Contriuit Dominus
 baculum impiorum,
 virgam dominantium,
 6 Cædentem populos
 in indignatione pla-
 ga insanabili, subiici-
 entem in furore ge-
 ntes, & persequentem
 crudeliter.

7 Cōquieuit & sliuit
 omnis terra, gauisa est
 & exultauit.

8 Abietes quoque læ-
 tate sunt super te &
 cedri Libani: Ex quo
 dormisti non est qui
 succidat nos.

9 Infernus subter te
 conturbatus est, in oc-
 cursum aduentus tui
 fuscitauit tibi gigantes.
 Omnes principes ter-
 ræ surrexerunt de fo-
 lliis suis, omnes prin-
 cipes nationum.

10 Vniuersi respon-
 debunt & dicent tibi:
 Vulneratus es sicut &
 nos, & nostri sumus
 effectus es:

11 Detracta est ad in-
 feros superbia tua:
 Cœcidit cadauer tuū,
 subter te sternetur ti-
 nea, & operimentum
 tuum erunt vermes.

Præsi-

*Præsidis opibusque modo subnixâ recessit?
Nempe iacet manes subito demersa sub imos.
Fœtidus ossa cinis tua sunt, graue-olensq; cadauer
Allambunt vermes, animam felice piorum
Sede procul pulsam styx interfusa cœrcet.*

12 Quomodo ceci-
disti de caelo Lucifer,
qui mane oriebaris?
Corruisti in terram
qui vulnerabas gētes?

12 O quàm præcipiti detrusus ad infima saltu,
Amissum frustra lugebis Phosphore caelum?
Phosphore Phæbeo quondam speciosior ortu,
Ecce iaces terra illisus qui gentibus horror
Nuper eras, ferrôque ignique impune per omnem
Debacchabaris nulli non noxius orbem.

13 Qui dicebas in
cordē tuo: In cælum
ascendam: super astra
Dei exaltabo solium
meum, & fedebo in
monte testamenti, in
lateribus Aquilonis;

13 Tu-ne etiam in superos immania sapius ausus,
Hac tecum tacito demens sub corde sonabas?
Terra mihi forsân fuerit satis hæctenus: at nunc,
Nūc quoq; stelliferū (quis enim prohibebit) olympum
Propugnante Deo frustra conscendere certum est,
Et solium super astra meum radiosâ locare.

14 Ascendam super
altitudinem nubium,
similis ero altissimo.

Monte sacro residere placet, qua parte serenus
Flat Boreas, qua parte caput per nubila celsum
Porrigit, & longè montes supereminet omnes:

15 Verumtamen de-
traheris in fundum
lacti.

14 Hic ubi sacra mihi statuam in stauranda quotannis,
Pârque Deo (si non maior) terrâsque fretumque,
Et cælum, regni consors utriusque, tenebo.

16 Qui te viderint, ad
te inclinabuntur, req;
prospiciēt: Nunquid
iste est vir qui cōtur-
bavit terram, qui cō-
cussit regna?

15 Talia iactantem frustra, vanâsque vomentem
Ore minas Deus arripuit, dextrâque rotatum,
Misit ad infernas tormento fortius undas.

17 Qui posuit orbem
desertu, & vrbes eius
destruxit, & vinctis nō
aperuit carcerem.

16 Fama tui casus: infelicissime rerum,
Finiimas vrbes monstri nouitate mouebit:
At quibus id coram dabitur vidisse, stupebunt
Attoniti, penitusque oculis in tartara fixis,
Quôque iaces mersus fundôque volutus in imo,
Inclinabundi aspicient, ac talia dicent:

18 Omnes reges gen-
tium vniuersi dormie-
runt in gloria, vir in
domo sua;

Te-ne igitur talem aspiciamus? tu barbarus ille
Terrarum prædo? quantum mutatus ab illo,

19 Quem debellatus, quacun-
que extenditur orbis
Et deleta vrbes, concussâque regna tremebant
Victorem? tu-ne ille ducum qui capta trahebas
Colla superborum? & longo pedore necabas?
Et cælum viuus, & terram morte solutis
Demebas frustra? nec enim caruere sepulchri
Supremo (quanquam velles) communis honore:
Sed patriis positi tumulis in pace quiescunt,
Nec morte indecores, nec vita fonte notati.

19 Quem debellatus, quacun-
que extenditur orbis
Et deleta vrbes, concussâque regna tremebant
Victorem? tu-ne ille ducum qui capta trahebas
Colla superborum? & longo pedore necabas?
Et cælum viuus, & terram morte solutis
Demebas frustra? nec enim caruere sepulchri
Supremo (quanquam velles) communis honore:
Sed patriis positi tumulis in pace quiescunt,
Nec morte indecores, nec vita fonte notati.

Mōtem hunc
intelligit in-
terpretes tē-
plum Hiero-
solymitanū,
vbi Nabuchō-
donosor vo-
luit adorari.

Atte

19 *At te hominū, diuūmq; odiū, nec terra, nec vnda,*
Nec calum commune sinu post fata fouebit;
Sed veluti trunci deformis inutile lignum,
Proiiciere feris fœtente effossus ab urna.
Hoc heres tuus, hoc funesto pignore regnum
Afferet ambiguum natus, populisque cadauer
Ostendet tabo fluidum, mox plurima sectum
Ieiunis auibus tradet per frustra vorandum.
At dispersa tuo per campos funera iussu
Colliget, & lectis terram super ossibus altam
Iniiciet: 20 tua consortem cum plebe sepulchri
Non habitura locum, miluique aquilæq; vorabunt.
Iure quidem: nam te, scelere vno eodemque, tuūmq;
Infelix genus, & populum patriamque patrēsq;
Extinxi, ô miseris, caput horum & causa malorum.
Heu stirpem inuisam, nomēque genūsq; pudēdum,
Postera te nunquam celebrabunt secula, nunquam
Famā loquetur anus, sed edax obliuio fastis
Eximet, & memori penitus deradet ab æuo.
 21 *At vos victores, teneris ne parcite natis,*
Sed rapite ad cadem, patrum peccata suorum
Morte soluturos; namque hos adollescere diuūm
Fata vetant; nec enim patrimonia auita tenebunt,
Nec patrias implebunt successoribus vrbes.
 22 *Surgam ego (ait Dominus) qui iusta motus ab ira*
Bella manu lethumq; gero: Surgam (inquit) & illud
O Babylon toto orbe tuum memorabile nomen
Funditus euulsum terris abolebo, tuāsq;
Reliquias ducens victrices ipse cateruas
Persequar, & tota gentem cum stirpe necabo,
Ne possit generis lapsi sarcire ruinas.
 23 *Ipsam autem sedem, quæ nunc turrata superbit,*
Magnorum ostentans aurata palatia regum,
Spinosis hirtus setis habitabit echinus,
Multaque præterea variarum monstra ferarum.
Cætera, non hominum vestigia, non animantum
Admittent, sed nigra palus, innabile cœnum
Mole superfusa pigrarum voluet aquarum.
Planitiesque omnis demersa liquecet in vndas,
Nec fulicis celebres, mergis nec edacibus aptas.
His ego te, Babylon, meritam grauiora, piabo
Supplicis, totamque ruam, verramque per auras.
 24 *Quoque minus dubites, cladisq; hæc signa futura*

K

Certa

19 Tu autem proic-
 tus es de sepulchro
 tuo quasi stirps inuti-
 lis: pollutus & obuo-
 lutus cum his qui in-
 terfecti sunt gladio,
 & descenderunt ad
 fundamēta laci quasi
 cadauer putridum.

20 Non habebis con-
 sortium neq; cum eis
 in sepultura: tu enim
 terram tuam disper-
 didisti, & populū tuū
 occidisti. Non voca-
 bitur in æternum se-
 men pessimorum.

21 Præparate filios
 eius occisioni in ini-
 quitate patrū suorū:
 non confurgent ne-
 que hereditabunt ter-
 ram, neque implebūt
 faciem orbis ciuitatū.
 22 Et confurgam su-
 per eos, dicit Domi-
 nus exercituum: &
 perdā Babylonis no-
 men, & reliquias &
 germē & progeniem,
 dicit Dominus.

23 Et ponam eam in
 possessionem ericij, &
 in paludes aquarum,
 & scopabo eam terens
 scopa, dicit Dominus
 exercituum.

24 Iurauit Dominus
 exercituum dicens: Si
 non vt putauī ita erit:
 & quomodo mente
 tractauī,

Tradunt He-
 braei, filium
 Nabuchodo-
 nosoris, Euil-
 merodacum
 nomine, quō
 Chaldæis fi-
 dem fœceret,
 eum fato cō-
 cessisse, eius
 cadauer in
 ducentas par-
 tes diuisisse,
 & totidem
 auibus dedisse
 deuorandas.

Certa scias vero predici numinis ore,
 Assyrius Solymas qui nunc circumfidet arces,
 Ibit in exemplum, de quo memorabile poena
 Molitur genus armipotens sic fatus ab alto:
 Per me, perque meum nulli violabile numen
 Iuravi, faciámque ratum quod mente peregi
 Præceptique mea: non sim Deus, & mea posthac
 Sacra colat nemo, templis-ve imponat honorem,
 Si non Assyrium hunc urbi temploque minantem
 Excidium crudele meo, vanisque tumentem
 Viribus, hoc ipso quem castris occupat agro,
 Hisque suburbanis, quos undique milite clausit
 Montibus, ingenti prostratum clade, cruentis
 Calcara biugis, infectaque sanguine rura
 Corporibus, galeisque viram constrauero, & armis,
 Seruilique meos exemero compede ciues.

25 ita eueniet: Vt cõ-
 teram Assyriũ in ter-
 ra mea, & in monti-
 bus meis conculem
 eum: & auferetur ab
 eis iugum illorum, &
 onus illius ab humero
 illorum tolletur.

26 Hoc consiliũ quod
 cogitavi super omnẽ
 terram, & hæc est ma-
 nus extẽta super vni-
 uersas gentes.

27 Dominus exerci-
 tum decreuit, & quis
 poterit infirmare? Et
 manus eius extẽta, &
 quis auertet eam?

28 In anno quo mor-
 tuus est Achaz, factũ
 est onus istud.

29 Ne læteris Philis-
 tæa omnis tu, quoniã
 comminuta est virga
 percussoris tui. De ra-
 dice enim colubri e-
 gradietur regulus, &
 semen eius absorbens
 volucrum.

30 Et pascentur pri-
 mogeniti pauperum,
 & pauperes fiduciali-
 ter requiescent, & in-
 terire faciam in fame
 radicem tuam, & reli-
 quas tuas interficiã.

25 Talibus exemplis, gentes quæcunque rebellem
 Induerint animum, vel si coniuret in vnum
 Terra omnis, certum est vlciscier: hæc mihi fixa
 Est, & erit semper, semperq; immota voluntas.

27 Quis reuocare manum extẽtam, quis flectere iussa
 Audeat, aut possit decreta infringere nostra?

28 Hæc super Assyrio, super & Babylone canebam,
 Non falsus vates, quo tempore mortuus Achaz,
 Imperium nato sceptrumque reliquit habendum.

29 At tu mutatum frustra letabere regem
 Allophylea nurus, spes certè pascis inanes,
 Si cecidisse tuum domitorem hoc funere credis.
 Exorietur enim colubri huius ab ossibus vltor
 Regulus, haud tantum natis, vestrisque timendus
 Coniugibus, sed & ipsi etiam per inane volantum
 Alituum generi: non si ardua præpete penna
 Astra sequi temes, dirum os euadere possis,
 Afflatu pollems auras corrumpere solo.

30 Tum sua Iudæus tuto seret arua colonus,
 Securisque metet, quas non ingratus abundè
 Reddet ager segetes, placidãque in pace recondet,
 Depulsosq; famis paupertatisque timore,
 Instituet dulces epulas, fusuque per herbam,
 Cum natis, cum coniugibus, vernisque redemptis,
 Te miserorum hominum proiectorumque parentem
 Leta voce canet, Deus o sator optime rerum,
 Quod procul hoste siti, sola nostra audacter aramus,

Quod

Achaz mo-
 riens regnum
 filio Hesechig
 relinquit.

Quòd lati metimus, quòd tuti condimus, istud
Munus opusque tuum est: te nos authore paratis
Vtimur & fruimur. At te, & genus omne tuorum,
Barbare, dira famēs, & iners vastabit egestas,
Reliquiasque famēs quas non exhanserit, ensis
Absumet: ¹ plorate vagi per compita ciues,
Dicite cum gemitu, & femineo vlulatu.
Ecce Philistæi prostrata est gloria regni.

Namque vides vstis ut fumus ab urbibus exit,
Fumus ab aduerso in nubes Aquilone volutus,
Nilque intactum ignis, complexus cuncta, reliquit.

² Ite Palestini, migrate, nouasque subinde
Exilia exiliis mutantēs querite sedes,
Obuius & si quis vos forte rogauerit hospes,
Cur vestri Solyma cecidere super stite muri,
Dicite, (nam miseris etiam fas dicere verum)
Nempe Dei fundata Sion seruatæque dextra,
Spemque fidemque suam non frustra credidit illi,
Quo duce perpetuos mansura est sospes in annos.

Cap. 15. ¹ Vos quoque pars Arabis fortunatissima regni,
Pæna, Moabite, factis manet equa nefandis.
Nocte repentino ruet expugnata tumultu,
Illa, illa Arepolis, murus tutelæque vestri
Et caput imperij, vigilique tacente, nec vllas
Insidias hostis persentiscente dolosi,
Somno sopitam victor peruadet in arcem.

² Quæ fuga, qua rerum trepidatio, quis vagus ille
Palantis populi montes concursus ad altos?
Heu miseri frustra fugitis Dibonis ad urbem,
Nequicquam ad Medaben cum femineo ploratu
Sacrificamque Naben planctus geminatis inanes,
Hic ubi templa nouo surgunt de marmore centum,
Centum fumantes ara, totidemque ministri
Vota Chamo faciunt vestro, pacemque cruore
Nequicquam fuso exquirunt: non ille supremum
Imperio excidium, urbi ignem, murisque ruinam,
Non ferrum potis est iugulis auertere vestris,
Olim truncus iners, nunc fabra factus ab arte
Fædum & semifero signum mirabile rictu.

Per fora discinctæ current, per compita matres,
Crinibus heu matres rasis, innuptæque tonsis
Vingo comus, sexum metus, atateque periculum
Confundet, fugient quanquam tardante senectæ

K 2

Lon

31 Vlula porta, clama-
ciuitas. Prostrata est
Philistæa omnis. Ab
Aquilone enim ve-
niet fumus, & non est
qui effugiat agmen
eius.

32 Et quid responde-
bitur nunciis gentis?
Quia Dominus fun-
dauit Sion, & in ipso
sperabunt pauperes
populi eius.

Cap. 15.

1 Onus Moab. Quia
nocte vastata est, Ar
Moab concituit: Quia
noctevastatus est mu-
rus, Moab conticuit.

2 Ascendit domus &
Dibon ad excelsa in
planctum, super Na-
bo & Medaba Moab
vlulabit. In cunctis
capitibus caluitiū, &
omnis barba radetur.

Nabo & Me-
daba nobiles
ciuitates Moa-
bitarum.
In Nabo ido-
lum Chamos
consecratum
erat, quod
Beelphegor in
scripturano-
minatur.

Rasura apud
veteres etiam
ethnicos sym-
bolium luctus.
Vide Euripi-
dem in Alce-
stide.

Longaui patres, & pectus ad vsque fluentem
Canitiem, mento (visu mirabile) vellent.

3 In triuis eius accin-
cti sunt sacco: super
tectā eius & in pla-
teis eius omnis vlu-
latus descendet ad
fletum.

Publicus attonita luctus resonabit in vrbe:
Hos triuis, illos mediis vlulare plateis
Accinctos sacco, & turpantes puluere vultus
Cernere erit, pars tecta metu sublimia scandet,
Pars cellis gemitum committere credet, & antris
Tutius, & fletura specus descendet ad imos.
Nunc hoc, nunc illud dubius, aliudque sedebit,
Aut quæ tuta petant, aut quæ suspecta relinquunt.

» Quippe vbi supremis vrgemur cladibus, omne
» Consilium frustra est, præceptis trahit omnia casus.

4 Clamabit Efebon &
Eleale, vsque Iasa au-
dita est vox eorum.
Super hoc expediri
Moab vlulabūt: ani-
ma eius vlulabit sibi.

At verò Eleale populis opibusque superba,
Et Cereris, Bacchique ferax E sebusa, suorum
Conspersa lacrymis, quæ non extrema tulere?
Quas non irato iactarunt æthere voces?

Efebō & Elea-
le ciuitates
sunt prouin-
ciæ Moabiti-
cæ. Iasa oppi-
dū, quod mari
mo: tuo im-
minet, termi-
nus Moabita-
rum.

Audiat horrendos planctus lamentaque Iasæ
Cultor littorea, iugaque intremuere remota:
Ipse animum abiectis despondens turpiter armis
Miles, & in lacrymas muliebri more solutus,
Commisssas arces, & credita claustra relinquet.

5 Cor meū ad Moab
clamabit. Vectes eius
vsque ad Segor vitulā
conternantē. Per ascē-
sum enim Luith fiens
ascēdet, & in via Oro-
naim clamorem con-
tentionis leuabunt.

Quis tum animus turbæ imbelli, quæ spēs, ve salutis?
Certè ego, quamquā hostis populi, ritusq; sequentis
Diuersos, nostraque etiam-num cade calentis
Fata canam, lacrymas nequeo cohibere fluentes.
Inuitis miserande Moab tua funera præsens
Prosequor exsequiis: dum quanta clade futurum
Vt pereas, longè ante diem præsagio vates.

Non procul ille dies, cū vectibus impete ruptis
Horrisco, & regni claustris hinc inde refractis,
Tota Moabitis victoribus ora patebit.
Finibus à citimis, florentis ad vsque Segorra
Mænia, quæ veluti letos equa trima per agros
Luxuriat modo, & exultim luditque salitque,
Mox pubem fletura suam, florēque iuuenta
Hostili gladio, prima à radice recisum.

Quam grauis ascensu captis, quam durus & asper
Callis erit, iuga qui surgente Luytica clino,
Et montes aperit saxosos, vnde sequestro
Vertice, dextrorsum Assyriam, leuāque Moabi
Ostentat regnum speculis Oronais ab altis?
Quis gemitus, quis clamor erit iuuenūmque senumq;
Cū paruo flexi circumactū luminis, illinc

Cernere

Cernere erit dominas vrbes, hinc indice fumo

Nemrim op-
pidum est su-
pra mare
moituum.

*6 Collapsam in cineres patriam, versosq. penates,
Nemridaque excisam, fontesque & flumina sicca,
Et letos herbis campos, & florida prata
Consumpto penitus emarcida facta virore?*

*7 Non erit infandis vindicta remissior ausis,
Adueniet pede non claudo par pœna furori:
Namque illos, versis victrix Babylonia fatis,
Immani ferri sub pondere colla grauatos
Instar agent pecudum, per difficiles conualles,
Quas multus torrens, & circum densa salicta,
Et limosus ager, tristisque vligine plenus
Impediet, fundoque palus suspecta latente.*

*8 Hic gemitus renouare suos, hic sydera rursus
Vocibus insanis, non auditur a ferire,
Horrissonis clamor fines peruadet in omnes,
Nulla expers cladis regio: mœstissima flebit
Gallis equum domitrix, vlulabit maxima frugum.
Mater Elis, ducique suos lugebit agrestes,
Et fodere, & sulcis doctos immittere fontes.*

*9 At tu vndas Dymon, Dymon ingrata Tonanti,
Qua te praeingunt, miraberis ire cruentas:
Hac ego lege tuis, Deus ipse, miserrima Dymon
Fata cano exulibus. damnato si noua forte
Tecta solo reparent, tristi fortuna renascens.
Alite, clade noua te rursus adobruet: & si
Bis vastata, eademque bis instaurata resurgas,
Vindice me, quem terra tremit, calumque fretumque,
Expugnata cades toties, torrensque peremptum
Capti virum coniux, & pignora caesa dolebit.
Atque adeo, ne quis rediuuas ponere sedes.*

Cap. 16. *Audeat hic, saeuos deuota per arua leones*

Hæc omnia
ironicè dicta
intelligi voluit
interpretes.
Scio Hiero-
nymum, nuf-
quam Iudais-
mi factorem,
hunc locum
aliter inter-
pretari: sed
magis placuit
cū multis aliis
interpretibus
sensum hunc
sequi, quando
non ita fit ste-
rilis scriptura,
vt hoc etiam
ad Christum
egimus testi-
monio.

*Immittam, qui cuncta vorent, vastentque ruantq.
Vade Moab, tempus postulat (nam plena reliquit
Predator stabula Assyrius) pactosque tributi
Nomine, pro vita, pro libertate redempta
Coge agnos, dominoque tuo centena repende
Isacidum Regi lactantes millia fetus.
Hunc numerum Petraei Arabes, (ni fallor) abunde
Sufficient, serua pactas ex fœdere leges,
Si potis es, gregibusque datis, missisque Siona,
Solue fidem dubiam, & te fœdis frangi exime probro.
Ne facias, dudum prouidit cautior hostis,*

K 3 Namque

6 Aquæ enim Nem-
rim desertæ erūt, quia
aruit herba, defecit
germen, omnis viror
interiit

7 Secundum magni-
tudinem operis & vi-
sitatio eorum: ad tor-
rentem salicum du-
cent eos.

8 Quoniam circuit
clamor terminum
Moab: vsque ab Gal-
lim vlulatus eius; vsq.
ad puteum Elim cla-
mor eius.

9 Quia aquæ Dymō
repletæ sunt sanguine:
ponam enim super
Dymon additamentum:
his qui fugerint de
Moab, leonem, & re-
liquis terræ.

Cap. 16.

1 Emitte agnum Do-
mine dominatorem
terræ de Petra deserti
ad montē filia Sion.

2 Et erit: sicut auis fu-
giens, & pulli de nido
auolantes: sic erunt
filia Moab in trans-
fensu Arnon.

Namque tuas populator opes, prædámque sub hasta,
 Seu pecus hæc fuerat, seu libera corpora, certis
 Addixit dominis, sua quemlibet, ut cecidit fors,
 Fecit herum, quem turba sequi captiua iubetur:
 Scilicet ista grauis discessio fiet, auaris
 Arnonis in ripis, tenerámque à matre puellam
 Diuidet, & patri natum uxorique maritum
 Eripiet. qualis tempestas cum furit ingens,
 Implumes nido pullos, fugiente parente
 Abripit, & raptos Notus huc disturbat & illuc,
 Nequicquam infirmis plaudentes aëra pennis.

3 Ini consilium, coge
 cõsilium. Pone quasi
 noctem umbrã tuam
 in meridie. Absconde
 fugientes, & vagos ne
 prodas.

3 Disce igitur fati iam non ignare futuri,
 Disce, nisi ferus es, miseris succurrere tandem.
 Respice te, casusque tuos instare tremisce,
 Accipe consilium, nec uera monentibus aures
 Obstrue. Si quondam cum te tua fata merentem
 Urgebunt, aliquam merito sperare salutem
 Posse cupis, miserorum hominum miserare uicissim
 Fortunam, inque vicem miserescere discite uestri.

4 Habitabunt apud te
 prolugi mei Moab:
 esto latibulum eorum
 à facie vastatoris. Fi-
 nitus est enim puluis,
 & consummatus est
 miter, defecit qui cõ-
 sulcabat terram.

Ecce umbram, tutumque petit Iudæa latebris
 Fessa locum, ne claude sinum crudelis auarum,
 Ast umbra noctisque caua sub nube receptos
 Occule, Barbaricus donec deferueat æstus,
 4 Deposuit neu prode tuum, sed fida penes te
 Sit profugis mora parua meis, tutæq; latebræ.
 Nec te ceptantem facinus memorabile, vano
 Barbarus iste metu uersum deterreat hostis:
 Nam ueluti puluis uento raptatus in auras,
 Vanescet subito, consumptus uindictis ira,
 Vixque superstes erit de tot modo millibus unus,
 Terra quibus calcata nequit satis esse, suorum
 Funera qui patriis miseranda renunciet oris.

5 Et præparabitur in
 misericordia folium,
 & sedebit super eum
 in ueritate in taber-
 naculo Dauid. Iudi-
 cans, & querens iudi-
 cium, & uelociter red-
 dēs quod iustum est.
 6 Audiuius super-
 biam Moab: superbus
 est ualde. Superbia e-
 ius, & arrogantia eius,
 & indignatio eius,
 plus quam fortitudo
 eius.

5 At regni sceptrum Hebræi sellamque beatam,
 Quam pede iurarat miles calcare prophanus,
 Restituet Deus armipotens, miseratus ab alto
 Isacidum gentem, priscoque reponet honori
 Legitimus puer hic, nullaque euectus in alium
 Ambitione locum, proanita sede sedebit,
 Dauidis genus ipse, senique simillimus ipsi,
 Os, animum, atque fidem, populis in pace regendis.
 6 Vix est, ut pectus liuens, tumidumque ueneno,
 Consilium sanum admittat, monitusque salubres.
 Si petis exemplum, non longè exempla petentur,

Hæc 2d Eze-
 chiam refe-
 runt ple, que,
 que ad Chri-
 stum etiam
 possunt peti-
 here.

Nota

Nota superque satis, fandoque audita Moabi
Sauris, & qua sine more superbia turget,
Supra homines, supraque Deos: sed quicquid inani
Voce sonoque crepat, terris iratus & astris,
Nil solidum tinnit, nil firmo robore subitum:

Ille quidem magnum spiratque sonatque, sed intus
Aut nihil aut minimum certe polletque potestque,
Dissentis similis quos spiritus viribus inflat,
Quos, si quis leuiter pungat, redduntur inanes.

⁷ Ergo leui cadet impulsu, nec differet ultra
Vindictam Dominus, sed fastum, & toruaminacis
Signa supercilij, pallentia vertet in ora,
Liuenteque genas, suffusaque lumina fletu.

Quis referat querulis plenas ululatus vrbes?

Quos patres, matresq; vaga, quos innuba virgo,

Colla comasque sinens tremulis iactari ex auris,

Alter in alterius pectusque sinumque refundent.

Ite viatores, celerique per auia cursu

Fulminei victoris iter praeuertite, & illis

Qui coctos lateres lentoque bitumine iunctos,

Cementoque graues moles, fassaque profundas

Hostibus opponunt, hac tristia nuncia ferte:

⁸ Ecce suburbanis Esebusa barbarus ignes

Delicis miles, Sabameq; immisit auaros,

Vitiferosque manas colles, ferroque proteruus

Funditus excidit victor, populatus odora

Letam olea, letam Baccho crudeliter oram.

Et tenera matres cum prole, flagellaque, & ipsos

Malleolos, passim huc calcatos sparsit & illuc:

Tequae Iasera potens, (monumentum triste furoris

Supremumque sui) cursu subuertit eodem,

Vnde cruore satur, transmissa flumine, praedama

Rettulit ingentem, cum sospite milite sospes.

⁹ Quam iuuat hic, adeoque iuuat tua funera Iasera,

Tuxrita o Iasera, prisci que colonia Gadi,

Vitiferisque tuam Sabame celeberrima siluis

Deplorare vicem: lacrymas Esebusa fluentes,

Tuque parens frugum Eleale, ne spernite vatis,

Quas ego funereo vobis cum carmine libo.

O miseras, quibus inter opus, gratumque laborem,

Dum plenis mitem vindemia cordibus vnam

Calcandam praelis rubeum spumantibus infert,

Vinaque nigra fluunt lacubus gaudente magistro,

7 Idcirco ululabit
Moab ad Moab, uni-
uersus ululabit. His
qui letantur super mu-
ros cocti lateris, loqui-
mini plagas suas.

8 Quoniam suburba-
na Esebon deserta
sunt, & vineam Saba-
ma domini gentium
exciderunt: flagella
eius usque ad Iazer
perueherunt: erraue-
runt in deserto: pro-
pagines eius relictae
sunt: transierunt mare.

9 Super hoc plorabo
in fletu Iazer vineam
Sabama. Inebriabo te
lacryma mea Esebon
& Eleale. Quoniam
super vindemiam tuam
& messem tuam vox
calcantium irruit.

Pro flumine,
textus habet
mare: quod
non raro pro
quouis flumine
apud propheta-
tas ponitur

Pro flumine,
textus habet
mare: quod
non raro pro
quouis flumine
apud propheta-
tas ponitur

Et

Et letis cantante bonum prouentibus annum,
 Dúmque per aestatem, segetes robustaque farras
 Prosterunt rapidis messoribus vsti,
 Et superaturas expectant horrea messes,
 Heu male prauisus supra caput irruet hostis,
 Tela manu, flammásque gerés.¹⁰ Quam versa repete
 Omnia! Carmelo quæ nuper gleba feraci
 Certabat, dulci que suos in pace colonos
 Carminibus frugum vini que vocare datorem,
 Et gyro choreas deducere leta videbat,
 Obstupuit subito, viso prædone, simulque
 Conticuit buxus, vocémque inflata repressit
 Tibia, præcipiti que fuga vindemitor altos
 Proripuit sese in colles, & præla reliquit,
 Haud vnquam letum dicturus, ut antea, carmen.

10 Et auferetur latio
 & exultatio de
 Carmelo, & in vineis
 non exultabit neque
 iubilabit: vinum in
 torculari nõ calcabit,
 qui calcare consueue-
 rat; vocem calcan-
 tium abstuli.

11 Super hoc venter
 meus ad Moab quasi
 cythara sonabit, & vis-
 cera mea ad murum
 cocti lateris.

12 Et erit: cum appa-
 ruerit quod laborauit
 Moab super excelsis,
 ingredietur ad sancta
 ut obsecret, & non va-
 lebit.

13 Hoc verbũ quod
 locutus est Dominus
 ad Moab ex tunc.

14 Et nunc locutus
 est dicens: In tribus
 annis quasi anni mer-
 cenarij auferetur glo-
 ria Moab super omni
 populo multo. Et re-
 linquetur in eo sicut
 racemus paruus &
 modicus nequaquam
 multus.

11 Quas ego cum clades, venturáque fata reuoluo,
 Cor intus trepidat, commotáque viscera magno
 Insolitóque micant motu, lugubrè que quiddam, &
 Triste fremunt: doleo, doleo (mihî crede) tot olim
 Casuras vrbes, tot cocto mœnia saxo
 Conditã, barbaricis non suffectura lacertis.

12 Non votis onerare Deos, non thuribus aras
 Profuerit suffire nouis, non edita magno
 Templã labore sequi, præuertet inutile velox
 Officium victor, medióque in limine templi
 Sacrificos ante ora Deum mactabit inertes.

13 Fatorum hæc summa est periture Moabe tuorum.
 Nec tibi mendaci credas ab aruspice dictum:

14 Nam Deus, hæc dudum fatus Deus, irrita nõquam
 Esse sinet: quóque addubites minus, en tibi certus
 Author adest, nostróque eadem denuntiat ore:
 Tu memori iussus, quæ profero, mente teneto.

Quartus ab hoc, gens infelix, tibi fatifer annus,
 Nam tres indulsit tantum tibi Parca Decembres,
 Parca seuera dies numerans, & tempora signans,
 Ut qui debet opus certa mercede diurnum:
 Nomen, & illustrem qua rangis sidera famam
 Expunget, memorique tuum deradet ab æuo
 Et decus, & titulos: populus qui littoris Afri
 Par sabulo est, mox nullus erit, simili que relictis
 Qui, quamuis auidas, fallunt quandoque legentium
 Dextras atque oculos, decerpta vite, racemis.

Epilogus eo-
 rum quæ di-
 cta sunt à ca-
 pite decimo
 quinto.

Vtitur infra
 eadem com-
 paratione.

Tu

Cap. 17. *Tu quoque tam facilis (quāquam sine crimine nostro)*

*Vndique deletas in nos armare cohortes,
Hostibus & nostris socias coniungere vires,
Non impune feres fatis deuota Damasce:
Namque dies feralis adest, quo corruet illa
Deliciarum atrix, luxūque magistra profundi,
Non vrbs, sed lapidum, & camenti informis aceruus.*

Aroër vasti-
tatem & soli-
tudinē signi-
ficat. Est au-
tem nomen
regionis in
Syria.

*Tum quascunque vides spatioso Aroëris in agro
Turrigeras arces, pubenti pascuus herba
Collis erunt, campusque virens, vbi saepe per arua
Incustodite ludent pecorosa bidentes.*

Ephraim ac-
cipitur hic
pro decem
tribubus.

*Tum nihil externos sociali fœdere reges,
Profuerit iunxisse tibi, miser Ephremita:
Euersa quid enim sperare licebit ab vrbe?
Ipsa suo cedit regno Syriāque Damascus,
Degenerique gerens immania vincula collo,
Et vultum tristi suffusum puluere turpem,
Seruitij iugum idem (nam sic decreuit ab alto
Bellipotens Deus,) inuita ceruice subibit,
Cui prius indecores humeros submiserat ille
Egregia Israël fama super athera notus.*

Ironice acci-
piendum, vt
ferè volunt
omnes inter-
pretes.

*Ergo sub Syria tumulo, bustoque Damasci,
Iam prorsus nulla, aut tenuis cinesactaque gentis
Gloria Iudæa mutos petet obruta manes:
Pinguiaque, & validas quondam iactantia vires
Corpora, funus idem, atque idem populabitur ignis,
Iamdudum longis contabescencia morbis.*

De decem
tribubus hæc
rursus intel-
ligenda.

*Quam paucas post se messor Raphaenus aristas,
Dum sternit segetes & farrea demerit arua,
Præterit ignauis sequi-tantum è plebe legendas;*

Raphaim val-
lis latè patens
& fertilissima.
Sunt autem
hic tres egre-
gie similitu-
dines à re ru-
stica desump-
tæ.

*Quamque ferè nullas attentus vinitor vuas
Lecta sagax oculis lustrans, & omissa retractans;
Quam pauca excussa superant ex arbore bacca,
Quas anus ad varios non prodiga colligit vsus,
Hucque illucq; oleam exagitat, furcāque bicorni
Deiicit à summo pendentem vertice fructum,
Et si quo nequii pertingere pertica, quinque
Tres-ve minus-ve manent, egrè mussansq; recedit:*

Samarium
incolebat de-
cem tribus.

*Tam raros, numeroque etiam Samaria minore,
Orba, suos ciues (sic fata vlticia poscunt)
Flebit ab Assyrio deuastatore relictos.*

*Felices ter relliquias, queis lumen ab alto
Aethere diffusum, tenebras dissoluet opacas,*

L

Mon-

Cap. 17.

1 Onus Damasci. Ecce Damascus desinet esse ciuitas, & erit sicut aceruus lapidum in ruina.

2 Derelictæ ciuitates Aroër gregibus erūt, & requiescent ibi, & nō erit qui exterreat,

3 Et cessabit adiutorium ab Ephraim, & regnum à Damasco. Et reliquæ Syriæ sicut gloria filiorum Israël erunt: dicit Dominus exercituum.

4 Et erit in die illa: Attenuabitur gloria Iacob: & pingues carnes eius ematrescent.

5 Et erit sicut congregans in messe quod restiterit, & brachium eius spicas leget, & erit sicut quarens spicas in valle Raphaim.
6 Et relinquetur in eo sicut racemus: & sicut excussio oleæ duarum aut triū oliuarum in summitate rami: siue quatuor aut quinque in cacuminibus eius fructus eius, dicit Dominus Deus Israël.

7 In die illa inclinabitur homo ad factorem suū, & oculi eius ad sanctum Israël respicient.

Monstrabitque Deum: sordebunt protinus ara

8 Et non inclinabitur ad altaria quæ fecerunt manus eius & quæ operati sunt digiti eius: non respiciet lucos & delubra.

8 Bethelides, mutique cadent altaria Dani.

Mox iter ad Solymos augustaque templa capeffent,

Sanctus ubi colitur Deus, in quem sponte tueri

Gaudebunt iusti, rectos ad sidera vultus

Tollentes, diuosque suos, ignobile plastæ

Figmentum, pede calcabunt, lucosque relinquent.

Vaticinium istud ad litteram impletum est temporibus regis Hezechie: Vide lib. 2. Paralip. cap. 30. & 31.

9 In die illa erunt ciuitates fortitudinis derelictæ, sicut aratra & segetes quæ derelictæ sunt à facie filiorum Israël, & erit deserta.

9 Qualis Amorrea quondam trepidatio gentis,

Et fuga fæda fuit per agros, perque oppida, & vrbes,

Dum messem ille metu infectam, durum alter aratrum

Semiruto fugiens ad montes linqueret aruo:

Cum populus rubri domitor maris, & superatis

Desertus Arabum, torrentis more, patentes

Formidabile per campos diffunderet agmen,

Obuia cuncta fugans, sternensque ferensque ruensq;

Non minor Assyrio clades impendet ab hoste

Infelix Samara tibi, cui nulla resistent

Mœnia, congestis nec propugnacula densis

Aggeribus, cedent vrbes, campestria cedent

Oppida, fumiferos omnis plaga sident in ignes.

10 Quia oblita es Dei saluatoris tui, & fortis adiutoris tui non es recordata: propterea plantabis plantationem fidei, & germen alienum seminabis.

10 Hac adeo ex illo tibi debita tempore crede,

Quando oblita Deum, seruo duce, per fida sacris

Descisti patriis, ritusque secuta prophanos;

Et semper surda ad monitus, & sponte reluctans,

Nunquam inducti animum, semel ut resipiscere velles,

Et meminisse Dei, cuius ope præsidioque

Hactenus incolumis, sospesq;, & salua stetisti.

Hieroboam intellige.

11 In die plantationis tuæ labrusca, & mane semen tuum florebit: ablata est messis in die hæreditatis, & dolabit grauius.

11 Ergo terra tuo non responsura labori

Depositum fallat, semenque fidele, vel imbre

Corruptum nimio, nimis vel solibus vstum,

Agricola miseri votum, & spem ludat inanem.

Fors sit, ut in messem surgat maturaque farræ,

Hostibus illa tamen violentis debita crescent,

Iamque trahis poscens vannonosque & tribula messis,

Præda alienigenis erit, esuriente colono,

Nil profecturis sua damna gemente querelis:

Et tua, felici quamuis sata fidere, vitis,

Ibit in agrestem mutata repente labruscam,

Et tantum florem ostendet, frondisque comantes

Scandentis primo perituræ solis ab æstu.

12 Væ populorum multitudini ut multitudo maris sonantis, & tumultus turbarum, sicut sonitus aquarum multarum.

12 Ipse suas etiam clades, sua damna vicissim

Sentiet Assyrius, quanquam nunc milite terras

Occupet, utq; mare iratum resluentibus undis,

Hæc ad Assyrios & Sennacheribum pertinent.

Stridet

Stridet, & horribilos sonitus ad littora iacet,
Castrorum immani fremitu late omnia inundet:

¹³ Nam simul hunc rapido citius torrente ruentem
Increpitum vindex Deus, & subsistere iussum
Perculerit solo vultus fulgore minacis,
Sape fugam voto circumspiciet inani:

Sed veluti vento glomeratus puluis in altum
Tollitur, inque leues à turbine verritur auras:

Sic ruet, atque eadem teget arua cadauere nudo,

¹⁴ Quæ nunc armatus, viuusque, valensque premebat.

Quam verò templo supremam urbique putabant
Attoniti noctem Solymi, (quis crederet?) illa

Ipsa hosti fatalis erit, iam mœnia scalis

Prendere, iam tectis ignes inferre paranti.

Nam quæ mane dies clarum radiante sequetur,

Famosa campos ostendet cæde rubentes.

Tanti noster erit sanguis, cuiusque petetur

Armis iniustus, tanti vis, atque rapina

Crudeles, & furta in nos patrata luentur.

¹ At tu dissimili (mirum & scrutabile nulli

Consilium Domini) prorsus ratione peribis,

Auxilij gens larga tui, festinâque turmas

Intempestiuo socias promittere pacto:

Va tibi, quæ reducem sis tris crepitantibus Apim

Concelebras, crotalos & inania cymbala pulsans,

Amne superba sacro tellus, quem nobile munus

Aethiopes mittunt ignotis fontibus ortum.

² Tempus erit, magno cum frustra optaueris emptum,

Legatos à te Iudæo littore missos

Heu nunquam accepisse domo, nullâque trementes

Classe onerasse vndas, nec trans mare vecta papyro

Auxilia vndisonum populis misisse prophanis.

Quis fremitus, quæ popa ductis, quis plausus ouantis!

Publicus incuruo cum stans in littore præco

Prosequitur proceres, classemque salutat euntem?

Ite bonis aibus, date vela, impellite remos,

O ale volucres, promissâque soluite nostra,

Eripite, eripite attritum, variisque subactum

Cladibus hunc populû, quem quodam fata immendum

Finitimis voluere suis, nunc versa retrorsum,

Omnibus exponunt terrâque marique periculis;

Nulla salus illi, vestris nisi missa lacertis;

Nequicquam celo auxilium, fractis que supremam

13 Sonabunt populi
sicut sonitus aquarum
inundantium, & in-
crepabit cum. Et fu-
giet procul, & rapie-
tur sicut puluis mon-
tium à facie venti, &
sicut turbo corâ tem-
pestate.

14 In tempore vespe-
ræ & ecce turbatio in
matutino & non sub-
sistet. Hæc est pars eo-
rum qui vastauerunt
nos, & fors diripien-
tium nos.

Cap. 18.

1 Va terræ cymbalo
alarum, quæ est trans
flumen Aethiopiæ:

2 Quæ mittit in mare
legatos, & in vasis pa-
pyri super aquas. Ite
angeli veloces ad gê-
tem conuulsam & di-
laceratam; ad populû
terribilem, post quem
non est alius: ad gê-
tem expectantem &
conculcatam, cuius
diripuerunt flumina
terram eius.

3 Quæ mittit in mare
legatos, & in vasis pa-
pyri super aquas. Ite
angeli veloces ad gê-
tem conuulsam & di-
laceratam; ad populû
terribilem, post quem
non est alius: ad gê-
tem expectantem &
conculcatam, cuius
diripuerunt flumina
terram eius.

4 Quæ mittit in mare
legatos, & in vasis pa-
pyri super aquas. Ite
angeli veloces ad gê-
tem conuulsam & di-
laceratam; ad populû
terribilem, post quem
non est alius: ad gê-
tem expectantem &
conculcatam, cuius
diripuerunt flumina
terram eius.

Rebus

Epiphonema
cum cõmina-
tione.

Cap. 18.
Minatur Ae-
gyptiis vasti-
tate, propter
auxilium Iu-
dæis præsti-
tum.

Verba sunt
prosequentiũ
& bene omi-
nantium au-
xiliaribus co-
piis ab Ae-
gypto Iudæis
missis.
Impiorum
peruagiones
quibus tẽtant
pios & fide-
les auertere
à fide in Deũ,
in quem bla-
spemant.

L 2

Rebus opem expectat: tristi dum vanus adorat
 Voce Deum nunquam visum, precibusque fatigat,
 Iam nullus, iam penè truci prostratus ab hoste est.
 Torrentem hunc cohibete viri furere ultra, seroque
 Cunctaque sternenti, vestras opponite moles.
 Ille quidem hæc, eademque vno simul ore fremebat
 Gens Pelusiaci cultrix lasciuia Canopi.

3 Omnes habitatores orbis qui moramini in terra, cum cleuatum fuerit signum in montibus videbitis, & clangorem tubæ audietis.

O miseri, rerum ignari, cladisque propinqua,
 Sollicitique parum quid crastina sole reducto
 Hora vehat, vestris nimium ne fidite muris,
 Quos Nilus claris ripam prætextus utramque
 Urbibus in calum mirandis molibus effert;
 Externi veniunt hostes, noua bella propinquant,
 Nile tuum fractura caput, cornuque superbum;
 Ecce repercussas aduerso sole phalanges
 Tristemicans ferri fulgor de montibus altis
 Eminus ostendit: procul en crispantibus auris
 Lene fluunt sinuosa ducum vexilla, viamque
 Agminibus signant præalato pila dracone;
 Et iam terribili sonitu tuba verberat aures:
 Et dubitatis adhuc vestris iam finibus hostem

Vatis exhortatio, cum graui comminatione.

4 Quia hæc dicit Dominus ad me: Ego quiescam & confidabo in loco meo sicut meridiana lux clara est, aut sicut nubes roris in die messis.

Immissum? ergo isthac animis aduertite dicta,
 Qua mihi rex superum, vobis ego tristitia pando:

Non ego sollicitus posthac tua damna videbo,
 Nilicola infelix, sed sede quietus ab alta,
 Securisque animi, cedes spectabo tuorum.

Comminatio Dei irati, & populi cladis non aduertentis.

Quamquam dum vestras victor populabitur vrbes
 Singula prospiciens; tam clarum cernam & acutum
 Quam sol, cum medio micat axe innubilus, aut cum
 Manè refert sudum roseo messoribus ortu.

Hoc dictum, neputemus Deum nec videre nec curare mortalia.

5 Ante enim messem totus effloruit, & immatura perfectio germinabit: & præcideretur eius ramusculi falcibus, & quæ derelicta fuerint, abscedentur & excutietur. 6 Et relinquentur simul auibus montium & bestiis terræ. Et æstate perpetua erunt super eum volucres & omnes bestię terrę super illum hyemabunt.

Nam velut ante diem maturaque tempora flores
 Intempestiuo properos quæ germine profert
 Arbor, ab irato truncatur membra colono,
 Mæstaque abortiuu sternunt pomaria rami,
 Huc illuc fæde sparsi quacunquę putator
 Sautit ulciscens elusum falcibus annum:

Elegans & apuissima comparatio.

Præcoqua sic pubis Pharia præsegmina mucro
 Barbarus excindet, campisque inhumata relinquet,
 Dulce feris epulum, dulce alitibus montanis:
 Quos nec hyems abiget, nec torrida solibus æstas,
 Dum quod edant, tanta vel frustum è strage super sit;
 Nam penus hic (quamuis alios, aliosque recentes
 Conuiuas, rapidosque fames de montibus altis

Præcoquam, præcoquam, & præcoquam, Latine dici author est Nonius Marcellus.

Nare

Nare trahet nidor) quouis suffecerit anno.

7 *Edita damnatas tam fœda exempla per vrbes
Mutabunt populorum animos, patriâsque reducent
Hebrais leges, & sacra domestica: tum gens
Vel serò tandem resipiscere doctâ, suòque
Conciliata Deo, quem sponte reliquerat olim,
Inq; peregrinos consenserat impia ritus,
Gens præstans aliis, gens formidabilis hosti,
Dèque Dei præsentis ope secura, nihilque,
Vt prius, horrescens latè exundantia regum
Arma propinquorum, tuiò iuga celsa Sionis
Ascendet, iuga sacra Deo, repetitâque prisco
Dona ferens ritu, renouatas sistet ad aras,
Atque intermissos Domino instaurabit honores.*

Per clades
& exempla
sæpe fit vt
populus res-
piscat, &
Deum seseq;
agnoscat.

Cap. 19.

*Interea, tua te latrantis cultor Anubis
Impie Niligena, infesto sub iudice pœna
Dira manet: Deus, ecce, Deus nube alite vectus,
Tempestas velut atra tuos descendet in agros,
Pèrque fera ingentem effundet, per culta procellam.
Non feret ætherei flammantia numinis ora
Semiferùm vaga turba deùm, mirabitur Isim
Puluino excussam mystes succinctus ab aureo,
Ceterâque euersis simulacra iacere columnis.
Quisquis iter Pharia faciet regione viator.
Tum pauor attonitas mentes & frigida sternet
Pectora, pèrque omnem sese circumferet oram.*

Non desunt
qui autores
sunt, descen-
dente in Aeg-
yptum Chri-
sto cum diua
matre, omnia
idola Aegy-
pti corruisse.

2 *Namque ego quem penes est creperi fortuna duelli,
Qui belli dispenso vices, quem mille sequuntur
Vltrices scelerum, quacunque incedo, cohortes,
Mutua (ait Deus) vnanimes in prælia fratres
Armabo, litèsq; seram, 3 quibus omnis apertas
Immani rabie Pharos exardescet in iras:
Committam ciues cum ciuibus, urbibus vrbes,
Et vicos vicis, & regna potentia regnis:
Mobile scindetur studia in contraria vulgus,
Quemque sua rapiant scelerata in prælia causa.
Non ratio, non consilium, non vota valebunt:
Omnia præcipiti faciam irrita turbine ferri.
* Mox versi ad tripodas, & diuùm oracula suorum,
Nequicquam responsa petent: cortina tacebit,
Nec sua diuinus solitum in præcordia numen
Accipiet, muto Pythonè irrisus abibit
Consultor, nec ab auguribus vocem exprimet vllam,*

Hæc nos vi-
demus, nec
respicimus.
* Post mortè
Christi certū
est omnia to-
to orbe terra-
rum oracula
desisse, cuius
rationem vt
reddat Plu-
tarchus, fru-
stra se torquet
libro peculiari
super ea re
cæuo.

L 3

Incer-

7 In tempore illo de-
feretur munus Do-
mino exercituum à
populo diuulso & di-
lacerato. A populo
terribili, post què non
fuit à gète expectan-
te, expectante & con-
culcata, cuius diripue-
runt flumina terram
eius ad locum nomi-
nis Domini exerci-
tuum montem Sion.

Cap. 19.

1 Onus Aegypti. Ec-
ce Dominus ascendet
super nubem leuem,
& ingredietur Aegy-
ptum. Et cominoue-
buntur simulachra
Aegypti à facie eius.
Et cor Aegypti tabe-
scet in medio eius.

2 Et concurrere fa-
ciam Aegyptios ad-
uersus Aegyptios: &
pugnabit vir contra
fratrem suum, & vir
cõtra amicum suum,
& ciuitas aduersus ci-
uitatem, & regnum
aduersus regnum:
3 Et disrumptur spi-
ritus Aegypti in viscè-
ribus eius: & consi-
liũ eius præcipitabo.
Et interrogabunt si-
mulachra sua, & diui-
nos suos, & Pythones,
& Ariolos.

Incertusque sui, miser omnia fata timebit.

4 Et tradam Aegyptū in manu dominorum crudelium, & rex fortis dominabitur eorū, dicit Dominus exercituum.

5 Et arefcet aqua de mari, & fluuius defolabitur atque ficcabitur.

6 Et deficient flumina, & attenuabuntur aeq; sicabuntur riui aggerum. Calamus & iuncus marcescet.

7 Nudabitur alueus a fonte suo: & omnis sementis irrigua ficcabitur: arefcet, & nō erit.

8 Et mœrebūt piscatores, & lugebūt omnes mittentes in flumen hamum; & expandentes rete super faciem aquarū, emarcescent.

9 Confundentur qui operabantur linum, plectentes & textentes subtilia.

10 Et erunt irrigua eius flaccientia, omnes qui faciebant lacunas ad capiendos pisces.

11 Stulti principes Thaneos: sapientes consiliarij dederunt consilium insipientes. Quomodo dicitis Pharaoni: Filius sapientium ego, filius regum antiquorum?

12 Vbi sunt nunc sapientes tui? Annuncient tibi quid cogitauerit Dominus exercituum super Aegyptum.

4 *Interea immitti meritos male meque perosos
Addicam domino eternum, seruosque tyranni
Crudeli astringam imperio, iusti que superbis.*

5 *His etiam cumulata malis accedet egestas,
Truxque fames & cunctarum penuria rerum:*

6 *Namq; (quod haud unquam visum, fando-ve relatum
Lagai meminere senes) arefcet ab ipso*

*Fonte rapax Nilus, solitam neque voluet aquarum
Congeriem in campos, sperata messis alumnam.*

7 *Nil opus aggeribus flunium cohibere tumentem,
Iam nullis, quibus auctus, aquas, erumpat, habebit,
Et vada sicca nouo durefcet sole, nec vllum*

*Ripa feret iuncum, aut calamum fluuiialis arundo,
Ipsaque marcescet defecta humore papyrus.*

8 *Flete senes, quibus innocuum modo retia victum
Tensa dabant, piscesque hami fallentis ad escam*

*Captiui, lugete quibus piscosa fluentia,
Squamigerosque effossa greges viuaria claudunt;*

9 *Et qui subtiles gracili de stamine telas
Textitis, albenti filum componere lino,*

*Et filo docti raros connectere casses;
Vestra ars, o miseri, vester labor omnis abibit*

10 *Irritus, exhaustis quae vos aluisse solebant
Piscinis, fluuiisque nouo feruore perustis.*

11 *Nec verò cecis Deus haec praescire magorum
Praesulibus, quos Memphis alit, quos Thanis adorat,*

*Consiliis-ve dedit praescita auertere sanis.
Errauit fœde hic sapientia lapsa, suamque*

Prodidit irrisam falsis euentibus artem.

*Vos, quibus indocta iocus est imponere plebi,
Qui reges iactatis auos, qui sanguinis istud*

*Sorte dari vobis memorabile munus amica
Fingitis, & serie per sacula multa perenni*

*Transire in seros ab auis, patribusque nepotes;
Dicite quas tandem Phario sua fata tyranno*

*Scitanti ambages, aut quae responsa canetis?
Quid feret insano trepidus consultor ab ore?*

12 *Ab miser, ab vbi sunt, quos vsu auoque peritas
Mirabare viros? num praemonitoribus illis,
Iam iam erupturam praescisti numinis iram?*

*Haud ita cornigeri cultor mitrate iuueni,
Qui Thanim Memphimque tenes ditione superbam,*

Haud

Seuitus (sub regibus & tyrannis, extremum omnium necessitatum humanarum,

Olim apud Aegyptios ius factorum & oraculorum gentile erat, & a patribus transibat ad filios.

Apostrophe ad tyrannum.

Ingens Reip. vulnus, cum magistratu, & doctrinae Evangelicae dispensatoribus mentem eripit Deus.

*Haud ita: 13 namque tuos subita vertigine vates
 Perculit armipotens Dominus, mentemque cerebro
 Subuerso eripuit, ne vera & sana viderent,
 Consiliisque suis patriam ciuesque iuuarent,
 14 Incertos, inopes animi, rationis egentes,
 Attonitosque magis, quam qui superante Lyao
 Ebrius, & vomitu Marcotica vina reiectans,
 Non capite officium, pede non faciente, vacillat:
 15 Talis erit tota Aegypto lymphaticus error,
 Nam capite a primo, turba popularis ad ipsam
 Extremam fecem, tenerisque puertie ab annis
 Ad plenum aetatis robur, validamque iuuentam,
 Nullus erit patriam qui sustentare labantem
 Consilio-ve manu-ve queat: metus & pavor omnes
 Consternabit iners, totque olim fortia bello
 16 Pectora, femineo constricta horrore glacescent:
 Quippe Dei manus irati, telumque minantis,
 Immittet gelidum tremefacta per ossa timorem,
 Consciaque horribili pulsabit corda tremore,
 17 Vile etiam nuper nomen victoris Iude
 Auditum tantum Phariis (quis credere posset?)
 Gentibus horror erit, quin & meminisse nocebit,
 Quando recordanti magni miranda Tonantis
 Gesta, repente metus frigentia membra subibit.
 18 Fortunatae urbes, quae quinque ex omnibus iram
 Effugient, & mite iugum Domini armipotentis
 Suscipient, vltroque illi sua nomina dantes,
 Mutabunt Phariam Chanaan eo idiomate linguam:
 Atque adeo inter eas fortunatissima priscis
 Condita quae seclis, claro se nomine iactat
 Aetherei Solis: nam mox euersa videbit
 Centum illic quae Sol deus aurea templa tenebat;
 Et vana morem ritumque superstitionis
 Ad Dominum solis lunaeque, reuersa, relinquet.
 19 Tum media Aegypto, perque omnes illius oras,
 Mansuri, votis communibus, armipotenti
 Certatim Domina tituli ponentur, & arae,
 20 Nobile diuini monumentum, & pignus amoris
 In resipiscentem Nili stagnantis alumnium.
 Nam simul ac duris oppressi casibus, alto
 De caelo auxilium, lacrymis, pacemque rogabunt,
 Audiet orantes genitor, mittetque potentem
 Propugnatores, seruatorumque benignum,*

13 Stulti facti sunt principes Thanco: emarcuerunt principes Memphis: deciperunt Aegyptum angulum populorum eius.

14 Dominus miscuit in medio eius spiritum vertiginis, & errare fecerunt Aegyptum in omni opere suo, sicut errat ebrius & vomens.

15 Et non erit Aegypto opus quod faciat caput & caudam incuruantem & refrinantem.

16 In die illa erit Aegyptus quasi mulieres, & itupuebunt & timebunt a facie commotionis manus Domini exercituum quam ipse mouebit super eam.

17 Et erit terra Iuda Aegypto in pauorem: omnis qui fuerit illi recordatus, pauebit a facie consilij Domini exercituum, quod ipse cogitauit super eam.

18 In die illa erunt quinque ciuitates in terra Aegypti loquentes lingua Chanaan, & iurantes per Dominum exercituum: Ciuitas Solis vocabitur vna.

19 In die illa erit altare Domini in medio terrae Aegypti, & titulus Domini iuxta terminum eius.

20 Et erit in signum & in testimonium Domini exercituum in terra Aegypti. Clamabunt enim ad Dominum a facie tribulantis, & mittet eis seruatorem & propugnatores qui liberet eos.

Qui

Vaticinium hoc ratum fuisse, apertissime patet ex historia sacra,

Heliopolis, clara Aegypti ciuitas.

*Qui tot iactatos fatis, tot funera passos
Seruitio eripiat, iustisque reuendicet armis.*

21 Et cognoscetur
Dominus ab Aegypto,
& Aegyptij cognoscat
Dominum in die illa.
Et colent eum in ho-
stitiis & in muneribus.
Et vota uouebunt Do-
mino & soluent.

*Quam Pharias tu notus erit Deus ille per vrbes!
Quam raro quamque insolito cumulatus honore
Et cultum & gratum populi experietur amorem!
Multa frequensq; illi iugulis cadet hostia caesis,
Sacrâque deuoto spumabunt uasa cruore,
Multa coronatis pretiosa ferentur ad aras
Munera, nullus erit voti non rite soluti
Iure reus, soluent omnes quodcumque uouebunt.*

22 Et percutiet Do-
minus Aegyptum pla-
ga, & sanabit eam. Et
reuertentur ad Domi-
num & placabitur &
sanabit eos.

*Et merito: quis enim à quo accepit plagam, ab eodem
Speret opem? Deus ille tamen, mirabile dictu,
Qui vulnus dederat, cataplasma salubre dolenti
Applicat, & rara inuentu succum panaceæ.*

23 In die illa erit via
de Aegypto in Assy-
ria. Et intrabit Aegy-
ptus in Assyria, & As-
syrus in Aegyptios,
& seruient Aegyptij
Assur.

*Nullum ultra bellum, pax omnibus aurea terris,
Quas colit Assyrius, quas demetit accola Nili,
Florebit, populum commercia mutua utrumque
Securique aditus reditusque utrinque, perenni
Nec dissolueno facient coalescere nexu.*

24 In die illa erit Is-
raël tertius Aegyptio
& Assyrio. Benedictio
in medio terræ,

*Assyrius Pharius-ue suat, magno-ue creatus
Israële, tibi nullo discrimine agetur
O Deus armorum praeses, sed habebitur equo
Iure, parique olim sempërque coletur amore.*

25 Cui benedixit Do-
minus exercituum di-
cens: Benedictus po-
pulus meus Aegypti,
& opus manu me-
rum Assyrius, heredi-
tas autem mea Israël.

*Tu bona tu terris felicibus omina dices
Fauista pater, nullos rata non mansura per annos,
Hisque bonus uerbis populos animabis amicos:
Maeste noua uirtute meus iam factus, aquosam
Qui colis Aegyptum, tuque Assyria incolapinguis,
Noster eris, vanos hinc iam obliuiscere diuos:
At tu lecta mihi reliquis praegentibus olim
Israëlitici proles certissima Iudæ,
Ne quaeso, ne sorte tua tumefacta superbi,
Sed simul in nostram hanc animis concordibus ite
Quam dedimus legem, sic uobis prospera cedent
Omnia, siue homines, seu vos niger impetat Orcus.*

Cap. 20.

*Multa tamen purganda prius ressecandaque restant
Quam noua concordies pax uniat aurea terras.
Eccè aliud signum, quo non praesentius ullum,
Nec dum etenim causas irarum animo expuit omnes,
Armipotens genitor celo demisit ab alto.*

In anno quo ingres-
sus est Thartan in Azo-
tum, cum misisset eum
Sargon rex Assyriorum,
& pugnasset contra
Azotum, & cepisset eam.

*Nam uati Amosida, quo Thartan barbarus anno
Littoream obsedit missu Sargonis Asotum,
Obsessamque manu cepit, captamque cruentè*

Diripuit.

Non est ac-
ceptio perso-
narum apud
Deum.

Vocationem
Gentium, &
euangelij præ-
dicationem
& equalem
Iudæis ius
praedicat hoc
loco Prophe-
ta.
Ecclesiae con-
cordistypus,
aduersus quæ
non præuale-
bunt portæ
infernæ.

Cap. 20.

Diripuit, ² subito Deus astitit, ipse per aethram
 Delapsus liquidam Deus, & sic farier orsus:
 Vade Deo vates charissime, teque sueto,
 Nec mora, (nam Deus est qui praecipit) exue sacco,
 Laxatisque pedem vinculis i nudus utrumque.
 Paruit extemplo vates, vestemque reliquit,
 Et pede utroque lubens sandalia laxa resoluit,
 Incessitque palam Iudaea per oppida nudus.

³ Cui Deus: En signum cladis ferale future:
 Nam velut a plantis ad summum verticis usque
 Attoniti nudum Solymi videre Prophetam,
 Tresque adeo soles, passim & sine more vagantem,
 Sic Phario, sic Aethiopi lacrymosa propinquat,
 Continuas quam tres hyemes patientur, egestas.

⁴ Namque per Aethiopas, per regna Canopica victor
 Assyrius, longo grassatus marte, ferisque
 Agminibus letam populans crudeliter oram,
 Omnia vastabit, desolata omnia reddet,
 Nilque nisi cineres, fumumque relinquet inanem:
 Ibunt captivi, miseranda infletaque turba,
 Nudi cum patribus nati, nudeq; puella,
 Non mammis strophium dabitur, non vile tegendis
 Inguinibus linum, discinctas disque solutas
 Per sua castra nurus traducet barbarus, ⁵ & quae
 Casta verecundis oculis natura videri
 Sancta lege cauet, lixis nudata patebunt,
 Dedecus o Aegypte tuum opprobriumque perenne.

⁶ Tum grauis attonitum terror torquebit Iudam,
 Quam fragili sua spes reputantem & gloria nuper
 Constiterat subnix a loco, dicetque, rubore
 Confusos oculos pallentiaque ora notante:
 Hoccine tam solidum, quod nos confugimus olim
 Praesidium? o spes fallaces & inania vota!

Quando erit, ut nostros ferro flammisque penates
 Vrentem Assyrium innectis in praelia turmis
 Pellamus? subito nimis insidiosa labantem
 Mutavit fortuna fidem! Proh inuida fata,
 Quae super vlla fuga, quae spes super vlla salutis?

Cap. 21.

Hactenus haec: Tam tepus equos ad omissa reuertit,
¹ Desertosque mari fumantia colla lauare.
 Ad te igitur quae more freti furis importuni,
 Regnatrice Asiae, & tua fata suprema redimus.
 Qualiter horribiles, longo iam cautiore usu

M

Pallenti

² In tempore illo locutus est Dominus in manu Esaiæ filij Amos dicens: Vade & solue sacco de lumbis tuis, & calciameta tua tolle de pedibus tuis. Et fecit sic vadens nudus & discalciatus.

³ Et dixit Dominus: Sicut ambulavit seruus meus Esaias nudus & discalciatus, trium annorum signum & portentum erit super Aegyptum & super Aethiopiam:

⁴ Sic manabit rex Assyriorum captiuitate Aegypti, & transmigratione Aethiopiae. Iuuenem & senem, nudam & discalciatam discooperis natibus ad ignominiam Aegypti.

⁵ Et confundentur & timebunt ab Aethiopia spe sua, & ab Aegypto gloria sua.

⁶ Et dicet habitator insule huius in die illa: Haecine spes nostra ad quos confugimus in auxilium, ut liberaret nos a facie regis Assyriorum? Et quomodo effugere poterimus nos?

Cap. 21.

¹ Onus deserti maris. Sicut turbines ab Aphrico veniunt de deserto venit, de terra horribili.

Maledictus
 homo qui co-
 fidit in homi-
 ne.

Pallenti sociis praeunnet ore procellas
 Nauita, turbatum cum possidet Africus aequor;
 Sic ego, cui veris animum Deus o'sque repleuit
 Fatidicum, diris à gentibus horrida bella,
 Bellatibi, & tristes denuntio numinis iras:
 Namque malis te iam dudum pessum ire, sinistrisque
 Ominibus, non vana fides, sic fata supremus
 Sortitur, duroque vices adamante reuinctas
 Ordine quamque suo voluit, vertitque deum Rex.

2 Visio dura nuntiata
 est mihi: Qui incre-
 dulus est, infideliter a-
 git: & qui depopula-
 tor est, vastat: Ascende
 E'am, obside Mede.
 Omnem gemitu eius
 cessare feci.

Omne crede fidem tibi nunc perisse, nec ullis
 Fœderibus, pactis-ve tuam constare salutem
 Posse puta, fidos non experietur amicos,
 Iuratam qui saepe fidem pactumque sefellit.
 Saevaque qui trepidum circumtulit arma per orbem,
 Ambitione furens, regni que cupidine cæcus,
 Idem victoris dextram ferrumque vicissim
 Sentiet, & vita, & regnis spoliatus auitis.

Tu verò pharetra pugnax, arcuque sonante
 Persa ferox, & equo gaudens vage Mede volucris,
 Falciferos iam tempus adest inscendere currus:
 Obsidione urbem circumvallate frequenti;
 Faxo ego finitimis lacrymas quas improba quondam
 Gentibus expressit, duplicata clade rependat.

3 Propterea repleti
 sunt lumbi mei dolo-
 re, & angustia posse-
 dit me sicut angustia
 parturientis. Corru-
 cum auditem: cõtur-
 batus sum cum vi-
 derem.

4 Emarcuit cor meum,
 tenebrae obstupescerunt
 me. Babylon dilecta
 mea posita est
 mihi in miraculum.

5 Pone mensam, cõ-
 templare in speculo:
 Comedentes & bi-
 bentes surgite princi-
 pes, arripite clypeum.
 6 Hæc enim dixit
 mihi Dominus: Vade
 & pone speculatorem,
 & quodcumq; viderit,
 annunciet.

3 Quid tibi tunc animi, cum castra inimica repente
 Aduenisse videns, saevo cingens ab hoste,
 Rex miser? heu dices: nunc me nunc fata nocentem
 Diræ agitant, seuiq; premunt sub corde dolores,
 Quales nulla tulit stringente puerpera factu.

*Genua labant, famuli, pietas est si qua, labantem
 Erigite, o ubi sum? quid sum? quid-ve audio? quid-ve
 Infelix video? nimis ah citò molle mihi cor

Delicuit: sed cur tenebrescunt omnia circum
 Tam subito? Nox o nox ebria, nox temulenta,
 Sola voluptatum nox conscia mille mearum,
 Quod mihi portentum mutata repente, quod omen
 Triste refers? Eia funestas tollite mensas

O pueri, non ista cibos & pocula poscunt
 Tempora. Vade age tu, speculæque intentus ab alta,
 Dispice nocturnis quid tentent fraudibus hostes.

Arma viri, arma citò, non conuiualibus ultra
 Indulgendum epulis; superat mea mœnia victor
 Sanguineus, captamque ferox irrumpit in arcem.

*Turribus hæc frustra custos nocturnus ab altis

Voce

Verba sunt
 Baltazaris
 regis, cum illi
 comedenti
 apparuisset
 manus in pa-
 riete scribens,
 Daniel. 3.

Voce canet fera; interea bacchabitur intus
 Hostis, & effractis late ruet obuia portis.
 Nam quid ego non pramonui, cum missus ab ipso
 Numine, & aërio iussus de vertice campos
 Subiectos lustrare oculis, verumque referre,
 Auribus hæc itidem surdis itidemque sonarem?
 7 Assyrij vigilate viri, ferus imminet hostis.
 Nam video (nec enim fallax me ludit imago)
 Terribili currum per agros volitare patentes
 Turbine, disparibus duo quem iumenta figuris,
 Iuncta pari temone tamen, rapiantq; trabuntq;.
 Leua asinus freni patiens, dextraque camelus
 Concordes iugum idem tolerant, stat celsior alto
 In curru bellator, & huc hastilia, & illuc
 Crispat utraque manu: quid adhuc torpetis inertem
 Post epulas toto perflantes pectore somnum?
 8 Nunquam-ne o miseri, ad vocem euigilabitis istam,
 Quam leo non vincat Maura traiectus ab hasta?
 Non iniussus ego speculam hanc (mibi credite) seruo.
 Has Deus excubias, hæc munia iussit obire
 Peruigili, seu lux, seu nox redit humida, cura.
 9 Ecce (iterum moneo) biugis se feruidus infert
 Victor equis, totoque acies fugat equore versas,
 Horrendum inclamans, magnoque hæc detonat ore:
 En peritura suis premitur Babylonia fatis
 Quæ meruit, metasque dati peruenit ad eui.
 Non ultra simulacra Deum quæ muta colebat,
 Auxilio fuerint, sua eos maiore sub hoste
 Iam quoque fata vocant, ut inanis testa terendos.
 Hæc tibi iam dudum, quæ me diuim atq; hominum Rex
 Scire dedit, verus nequicquam annuntio vates,
 O Babylon, sed enim magni area facta Tonantis
 Cum tritura tui suprema adoleuerit anni,
 Non paleis, sed corporibus sternere cruentis,
 Et passim ingentes mirabere cadis acervos,
 Funeribus cooperta tuis, & strage tuorum.
 10 Par quoque palmiferam casus expectat Idumen,
 Cladibus heu nostris letatam semper Idumen.
 Gens merito miseranda suo, quæ celsa Seiri
 Solaque lustra colit, longo suspensa timore,
 Quam sæpe obscura vigilem sub nocte rogabit:
 Quo res summa loco custos? qua parte tuendos
 Suscipimus primùm muros: satim omnia salua?

M 2

Quid?

Perfas & Me-
 dos significat,
 Cyru & Da-
 rium reges.

Similis locus
 est Abieuc
 1. cap. Qualè
 autem oportet
 esse eum,
 qui specula-
 tor constitutus
 est à Do-
 mino, eleganter
 Ezech. el
 cap. 1. ubi, Filij
 hominis, speculatores de-
 dite, &c.

Similis locus
 alibi in Apo-
 calypsi beati
 Iohannis.

Vide Psalmũ
 137. Super Du-
 mina Baby-
 lonis, &c.

7 Et vidit currum
 duorum equitũ, ad-
 scensorem asini & ad-
 scensorem cameli. Et
 cõtemplatus est dili-
 genter multo intuitu.

8 Et clamauit vt leo
 super speculam Do-
 mini: Ego sum stans
 iugiter per diem, &
 super custodiam meã
 sam totis noctibus.

9 Ecce iste venit af-
 censor vir bige equi-
 tum. Et respondit &
 dixit: Cecidit, cecidit
 Babylon, & omnia
 sculprilia deoru eius
 contrita sunt in terrã,

10 Tritura mea & fi-
 lia area meã, quæ au-
 diui à Domino exer-
 cituum Deo Israël,
 omnia annũciaui tibi

11 Onus Duma: Ad
 me clamat ex Seir:
 Custos quid de nocte?
 custos quid de nocte?

Quid? vigilum-ne satis nocturna pericula contra?

Quid feret insidiis suspecta latentibus hora?

Quid nox apta dolis, fraudique accommoda semper,
Inuolucens umbra magna terramque polumque,

Hostilesque astus? ¹² cui contra talia custos:

Nox suspecta quidem est, sed non securior atra

Nocte dies, tantis miseri ne quaerite lucem

Funestam desideris, cladem illa nefandam

Deteget, & qua nox celabat operta recludet.

Antea oportuerat sauum lenire furorem

Vindicis, & lacrymis rutilum restinguere fulmen.

Nec nunc serum etiam fuerit placare Tonantem,

Si modo conuersi, vitam damnare priorem

Pacem non ficto veniamque rogabit ore.

¹³ Vosque nothi generis, quos serua filius Abrae

Ismael Abramides, iaculo metuendus & arcu,

Legitimo nunquam patiens concedere fratri,

Transscripsit terris Arabum felicibus olim,

Paena manet, studiis minus in nos debita gratis.

Ec quo etenim cum nos miseranda vel hostibus ipsis

Turba effusa fuga, Dedanim peteremus amicam,

Saxaque per rupesque, & praecipites conualles,

Extorres, laribus profugi, rerum omnium egeni,

Heu nimis ingrato iaceremus fessa cubili

Membra, super gelida recubantes cespite terra,

Auxilio, ec quibus aut opibus iuuistis egentes?

¹⁴ Num uestrum occurrens aliquis, sitientibus undam

Præbuit? aut Cerere oblata ieiuna refecit

Corpora? num tecto profugos aut urbe recepit?

¹⁵ Et tamen instabat stricto fugientibus ense

Victor, & emissis feriebat terga sagittis.

¹⁶ Quare hæc, irato vobis à Numinis ore

Credite dira cani: non totus mensibus annus

Bis sex exactis circumuertetur, & ecce

Concidet illa ingens Cedarena gloria gentis.

¹⁷ Et bona missilibus certare, arcuque sonante

Quæ superest pubes, victricibus obruta telis

Effuso patrios saturabit sanguine campos.

Hæc iubet ut rata sint, diuumq; hominumq; repertor,

Cuius ab arbitrio pendent mortalia cuncta,

Regnorum & populorum obitus, ortusque, vicisque.

¹⁸ Non leuius tecum (si non sum vanus) agetur,

O vatum sedes, o vallis amata prophetis:

12 Dixit custos: Venit mane & nox. Si quaeritis, quaerite: conuertimini & venite.

13 Onus in Arabia. In saltu ad vesperam dormietis in semitis Dodanim.

14 Occurrentes sitiēti ferte aquam, qui habitatis terrā Austri, cum panibus occurrere fugienti.

15 A facie enim gladiorum fugerunt, a facie gladii imminentis, a facie grauis prelij.

16 Hæc dicit Dominus ad me: Adhuc in anno quasi anno mercenarij, & auferetur omnis gloria Cedar.

17 Et reliquæ numeri sagittariorum fortium de filijs Cedar imminuentur. Dominus enim Deus Israël locutus est.

Cap. 22.

1 Onus vallis visionis. Quidnā quoque tibi est quia ascendisti & tu omnis in alta tecta?

De onere Idmaorum plenius scribunt Hierem. c. 49. Hezechiel, ca. 37. Abd. c. 1. & Amos ca. 1.

Dedanim, noto, & propinquos interpretatur Hieronymus, quem ego hic secutus sum.

Cap. 22.

Vallē visionis plerique volunt dici Hierosolymā, quod sit mater & alitrix Prophetarū, quos vidētes scriptura appellat.

Nam

Nam quis te, rebus florentem nuper & armis,
Aduersâsque acies solo clamore fugantem,
Vrbs ô facta viris, vrbs bello & pace superba,
Tam nouus hic subito metus* externauit, ut alta
Tu quoque templa deum fugiens ascendere velles?

² Perq̄ aras lucosque, Deo genitore relicto,
Rebus opem fractis, vanamque exquirere pacem?

Non ferrum, non flamma tuos (absiste moueri)
Hauriet indigenas, clara qua proxima morti
Fit via digna viris, pecorum sed more iacentes
Dira fames lento coget tabescere letho.

At proceres neque nox, neque turpi subrutus ingens
Degenerique fuga murus seruabit, idem omnes
Capti seruitium, violentaque vincla subibunt.

⁴ Propterea aeternum flebo, procul este molesti
Consolutores, nimis alie vulnus adauctum
Impressumq̄, negat sermone leuariet villo.

Nam quis te, ô patria, ô Domini domus armipotens
Barbarica incensam flamma considerare in ignes
Prospiciens, lacrymis durus sibi temperet vdis?

⁵ Venit summa dies templis, tectisque, virisque
Vrbs antiqua tuis, & ineluctabile tempus,
Quod præscire mihi Deus & prædicere vobis
Armipotens voluit, nec longa ambage morari.

En inimicarunt abruptis agmina portis
Plurima, perque vias, per sacra prophanâque passim
Limina, perque domos, per sanguinolenta domorum
Atria, crudeli sternuntur corpora letho,
Stratâque quadrupedum soleis calcantur equorum.
Luctus ubique, & ubique paupor, gemitusque resultat,
Dux ipse ardentem disiectis manibus urbem
Arduus ingreditur, turma comitantur ouantem
Ferrate, flammisque oculos & sanguine pascunt.

⁶ Ante alios, quos misit Elam, quibus omnibus arcus,
Eḡ humero pendet de more pharetra sinistro:
Pars biugo vehitur curru, pars terga ferocis
Urget equi, tremulosque fodit calcaribus armos,
Hunc gladius, gemmis capulum distinctus & auro,
Illum armat clypeus, veteri de poste reflexus
Aedis* Chireâ, qua gens non fortior vlla
Scutis, scutatisque viris in prælia missis.

⁷ Quot tua cunque sacras condunt pomeria valles,
Heu miserâs valles, neque talibus vsibus aptas,

M 3

Imple-

* Pacui hoc
verbo vitur
in ea lem si-
gnificatione
pro, dementē
fecit.

Historia nota
est ex Hiere-
mia, cap. 19. &
Reg. 4. ca. vit.

Hæc sunt san-
ctorū viscera,
etiā in puni-
tionibus no-
centium.

Futura tan-
quā præsen-
tia prædic-
tū suo more.

Elamitæ iun-
cti fuerunt
Chaldæi in
Solymorum
oppugnatio-
ne.

* Chiræus, idē
Hebreis quod
scutatus, si-
cut Arabs,
idem quod
litro.
Expressus
hoc dicit Hie-
remias, ca. 39.
Sederunt in
porta me-
dia, &c.

² Clamās plena vrbs,
frequens ciuitas ex-
ultans: interfecti tui,
non interfecti gladio,
nec mortui tui mor-
tui bello.

³ Cūcti principes tui
fugerunt simul, dure-
que ligati sunt. Om-
nes qui intuenti sunt,
vincti sunt pariter,
procul fugerunt.

⁴ Propterea dixi: Re-
cedite a me, quia a-
mare flebo: nolite
incumbere vt cōsole-
mini me super vasti-
tate filia: populi mei.

⁵ Dies enim interfe-
ctionis & conculca-
tionis & fletuum a
Domino Deo exerci-
tū in valle visionis.
Scrutans murum, &
magnificus super
montem.

⁶ Et Elam sumpsit
pharetram, & curru
hominis equitis: &
parietem nudauit
clypeus.

⁷ Et erunt valles tuæ
electæ plenæ quadri-
garam: & equites po-
nent sedes suas in
porta.

Implebunt rapida densata mole quadrigæ,
 Armati portas equites, incessaque, ne quis
 Exeat, oppositis seruabunt limina telis,
 Cunctaque præsiidiis & multo milite claudent
 Effugia; ast alij captam crudeliter urbem
 Diripient, cupidâsque manus, oculôsq;e procacês,
 Iniicient arcano adyti, & penetralibus unis,
 Quæ vidisse nefas erat aut tetigisse prophanis.

8 Et reuelabitur op-
 erimentum Iudæ: &
 videbitis in die illa ar-
 mamerarium domus
 saltus.

9 Et scissuras domus
 Dauid videbitis, quia
 multiplicatae sunt. Et
 cõgregastis aquas pi-
 scinæ inferioris.

10 Et domos Ierusa-
 lem numerastis: &
 destruxistis domos ad
 inueniendũ murum.
 11 Et lacum fecistis
 inter duos muros &
 aquam piscinæ vete-
 nis. Et non suspexistis
 ad eũ qui fecerat eã:
 & operatorem eius de
 longè non vidistis.

12 Et vocabit Domi-
 nus Deus exercituum
 in die illa ad fletum,
 & ad planctum, & ad
 caluitium, & ad cin-
 gulum sacci.

13 Et ecce gaudium
 & læticia: occidere
 vitulos, & iugulare
 arietes, & bibere vi-
 num. Comedamus &
 bibamus: cras enim
 moriemur.

Arma apparebunt longis congesta triumphis,
 Arma sacris appensa tholis, & postibus aula
 Affixa umbrosæ, iuga quam super ardua, nigrisq;e
 Horrida pinetis, quondam Iesseius heros
 Struxerat armipotens, nullique patere volebat.
 9 Ipsa Sioneo vetus arx in vertice posta,
 Regalèsq;e domus, atque atria longa patefcent,
 Atria diuersis latè inter scissa ruinis.

Heu! quos non astus, quas non versabitis artes,
 O miseri, vestram si fortè vel artibus urbem
 Vel seruare astu sineret Deus! haud ita visum
 Irato: frustra longis syphonibus undam,
 Aut tubulis, caua per terrarum, è valle propinqua,
 Vicinõve lacu, summas ducetis ad arcès;

10 Frustra recensito per singula nomina ciue,
 Tecta domosq;e urbis lustrabitis: omnia frustra
 Experti, quæ vis hominum, durique labores,
 Arsq;e dolusq;e potest (quæ præsidia vnica vobis
 Primâq;e sunt semper) seu mœnia lapsa, ruinis
 11 Tectorum oppositis, reparare pericula poscent,
 Seu vesana sitis liquidas inquirere venas.

Heu, quia supremum spreuistis adire parentem,
 Flebitis inrisos casu frustrante labores.

12 Ah fletu tum tempus erat lacrymisq;e vocatum
 Promeruisse Deum, cum passim tristia vates
 Fata Deo pleni canerent, atque horrida bella:
 Et reges ipsos, populum, patrèsq;e monerent
 Caluitio turpare caput, contundere pugnis
 Pectora sanguineis, saccoque accingere lumbos.

13 Ecce autem, ô frustra moniti, frustrâq;e monendi,
 Pro gemitu risus, pro tristi gaudia planctu.
 Regificõque epulæ luxu sumptûq;e paratæ,
 Fædâq;e cura gula, venerisq;e ferina voluptas,
 Inuasere urbis mores, pessumque dedere.
 Per fora, per vicos, per compita, perque domorum

Ciuitas Da-
 uidis hinc in-
 telligitur: si-
 tum autẽ eius
 vide Reg. 2.
 cap 5.

Nisi Dominus
 custodierit ci-
 uitatem, fru-
 stra vigilat
 qui custodit
 eam.

Inti-

*Intima ceduntur vituli, iugulantur & hædi,
Innocuique feris manduntur dentibus agni,
Vinum omnes, vinum poscunt, it clamor ad auras,
Pone merum, refer huc, potemus, edamus, amemus:*

*Quis scit, an adiciant hodierna crastina summa
Tempora dij superi? Cras (si non omnia vates
Vana canunt,) moriemur enim, manesq; sub imos
Detrusi, (si quis sensus post fata) peractos
Tam cita currentis vitæ deflebimus annos.*

*14 At mihi purgatam non raro personat aurem
Vox horrenda Dei, vox vindicis Armipotentis,
Dic Solymis: Nunquamne meum contemnere Numen
Definitis, gens effranis, slectique recusans?*

*Quos ego iam. Sed stat sua linqere tempora fatis,
Nec rerum turbare vices: lux dira propinquat,
Qua mihi promeritas maturo crimine pœnas
Soluetis, diro exemplo, cunctisque stupendo,
Postera quos alius ætas producet in annis.*

*15 Hæc Deus ipse mihi, vobis ego non leuis auctor
Dicta fero, quæ, si sapitis, ne ducite vana.*

*Multa etiam ad proceres, rerû queis credita summa,
Idem vltior mandare dedit non mollia iussa.*

*Vade (ait) & posito pete regia tecta timore,
Præfektumque domus, qui nunc elatus honores
Inuasit primos, qui persidus omnia turbat,
Somnæum, patriæ pestem, regni que ruinam
Aggredere, & duro licet, hæc mea nuntia perfer:*

16 Quid tu hic, aut qua spe, hac indignus sede moraris?

*Tu-ne peregrinus, nupérque huic astitus urbi,
Tu-ne impune meis illuseris aduena regnis?
Quid struis? O fati sortisque ignare futura:
Tu nunc, dum Solymos miserescere nescius hostis
Obsidet, & tota sauit sitis urbe famesq;,
Iámque faces ad tecta volant, operosa sepulchri
Fundamenta locas, solitoque ex marmore montes
Sumptibus insanis longinqua per æquora vectos
Extruis: & magnas attollis ad æthera moles;
Scilicet aurato iaceas ut fornice tectus:*

At aliter visum diuûmq; hominûmq; Parenti.

*17 Nam te istinc belli violento turbine raptum,
Vt pullum cauea coquus, abstrahet ille deorum
Ille Deus, quem tu contemnere sæpè solebas,
Quoque volet, feret, ut tenuem vir fortis amictum.*

Tum,

D. Paulus 1.
Cor. 15. in
eandem sen-
tentiam: Si
mortui non
resurgunt,
comedamus
& bibamus,
eris enim
moricinur.

Αποστόλων
quam Cicero
tententiam
vocat. Verg.
Aeneid. 1.
Quos ego,
sed, &c.

14 Et reuelata est in
auribus meis vox Do-
mini exercituum: Si
dimittetur hæc vobis
iniquitas, donec mori-
amini, dicit Domi-
nus exercituum.

15 Hæc dicit Domi-
nus exercituum: Vade
& ingredere ad eum
qui habitat in taber-
naculo, ad Sobnam
præpositum templi.
Et dices ei:

16 Quid tu hic? aut
quasi quis hic? Quia
excidisti tibi hic se-
pulchrum, excidisti
in excelso memoriale:
diligenter in petra ta-
bernaculum tibi.

17 Ecce Dominus
asportari te faciet: si-
cut asportatur gallus
gallinaceus: Et quasi
amictum sic subleua-
bit te.

18 Coronans coronabit te tribulatione: quasi pilam mittet te in terram latam & spaciosam: ibi morieris, & ibi erit curus gloriæ tuæ: & ignominia domus Domini tui.

19 Et expellam te de statione tua: & de ministerio tuo deponam te.

20 Et erit in die illa, vocabo seruū meum Eliachim filium Helchiae:

21 Et induam illum tunica tuâ: & cingulo tuo confortabo eum. Et potestatem tuam dabo in manus eius. Et erit quasi pater habitantibus Ierusalem domū Iudæ.

22 Et dabo clauem domus David super humerū eius. Et aperiet, & non erit qui claudat: & claudet, & non erit qui aperiat.

23 Et figam illum paxillum in loco fideli, & erit in solum gloriæ domus patris sui.

24 Et suspendam omnem gloriam domus patris eius super eum, vasorum omnia genera, omne vas paruum: à vasis craterarum vsque ad vasa muscorum.

25 In die illa dicit Dominus exercituum, auferetur paxillus qui fuerat fixus in loco fideli, & frangetur, & cadet, & peribit quod pepēderat in eo, quia Dominus locus eius est.

18 Tum, quā nunc frontem redimitam purpura & auro

Poplite procumbens suspensō vulgus adorat,

Hostis ludibrium redimibit cura, dolorque,

Anxiētāsque grauis, turpisque obnubet egestas,

Denique more pile teretis, per longa rotatum

Exsilia, hęc toties frustra, totiesque vocata.

Mors tandem rapiet, moriere inglorius illa

Qua non credideras, infelicissime, terra:

Nempe hoc illa ingens claudetur gloria sine,

Qua calum alato credis conscendere curru,

Dedecori quondam templōque sacrisque futurus,

Qua nunc attrectas manibus miserande prophantis.

19 Interea (dicit Dominus, nec fallit) inertem

Indignūque tua hac ego te statione graduque

Deiciam, 20 pro te satus Helchia Eliachimus

Non ex ambitum delectus inibit honorem.

21 Hic tibi detractum dimisso turpiter, atque

Exautorato, summi gestamen honoris

Me donante feret, notisque micantia bullis

Cingula, firmandis munimen renibus aptum.

Denique, quodcunque est quod nunc geris ambitione

Vique vsurpatum, nostro te dignior ille

Munere suscipiet, regni que capesset habenas,

Vir bonus, inque suos vultus animique paterni

Municipes, Iudæq; domum, Solymag; colonos.

22 Illum ego Dauidici super aurea limina templi

Clauigerum statuam, ius illi cardinis omnis

Vertendi dabitur: si quid volet ille reclusum,

Continuò foribus dimoto vecte patēbit;

Si clausum, nulli fuerit contingere sacras

Fas impune seras: eius secura labore

Ocia denique agent omnes, populūque patrēque.

23 Nam veluti paxillus erit, qui pariete firmo

Defixus, tortis pendentia sustinet ansis

Vasa omnis generis, siue auro splendida puro,

Siue magis vili niteant obscurius ære.

24 Non aliter feret ille humeris plebēque Patrēque,

Gloria prima sui generis, patriæq; superbū

Et decus, & columen, & nobile firmamentum.

25 Hunc tamen & casus (vt ne immortalia speres

Vlla,) licet firmo fidōque in pariete fixum,

Confringent aliquando sui, magnaque ruina

Concidet & quidquid quondam pendebit ab illo:

Sic etenim fore bellipotens Dominus decreuit.

Gravis & horrenda Del cominatio in reges, praefatos, & reip. administratores auaros, rapaces, superbos, & Deū non timentes.

Nota improbos sacerdotes dedecori esse Ecclesie.

Functus est Sobna: siue Somnisi officio & munere Eliachim. Vt patet infra cap. 36. & 37. & Regum 4. cap. 17. & 18.

Clauis Ecclesie Typus Christi.

Eliachim cū omnibus copiis perit in vltima captiuitate Baby Ionica. auctot. D Hieronymus.

Cap. 23.

Te quoque qui maneant casus, quid fata minentur,
O Phœnissa Tyros, vastum quæ turribus aquor
Despicis æeris, hoc tristi carmine scito.

Flete rates, gemete o naues, vlulate carinae,
Quæ qua lux oritur, qua nox sua sidera promit,
Hinc illinc raras pictus per cærulea velis
Adueritis merces, aliud mare querite vestris
Sulcandum rostris, iacet illa utriusque vorago
Solis auara Tyros, gurgésque Aquilonis & Austri.

Iamdudum tanta, si mens non laua fuisset,
Venerat à Cythimo prænuntia fama ruina.
Sed nihil admittit veri, cui copia rerum
Luxurians, cursuque fluens fortuna secundo,
Occludit surdas sanis monitoribus aures.

Heu quam muti eritis vocem impediante timore,
Sidonij Tyrig, viri, quibus insula diues,
Mercatuque vago nullis non cognita terris,
Totius orbis opes, Nilique rigantis aristas,
Et Libycas messes, transmissio congerit aestu:
Cum subito incensis tota naualibus vrbe,
Emporium cunctis quondam memorabile terris
Absorptum flammis hostili concidet ira.

At Tethys, nullis iam clausibus aquor arari
Indignata sum: quidnam, o pulcherrima (dicet)
Sidon, sola mihi Sidon iam nata superstes,
Multiplici iuuat toties clarescere partu,
Tot natas olim enixam, teneraq; parentis
Eductas utero ad plenam enutrisse iuuentam;
Si mihi natarum quæ maxima quæq; parenti
Chara magis Tyros abripitur, ferroque cruento
Ante diem primo florens succiditur auro?

Audiet hæc quanto Aegyptus vicina dolore!

Quisquis es huc solitus merces inferre beatas
Portitor infelix, verso temone natantem
Flecte trabem, & celeri maria hæc trans mitte volatu.
Hic nihil est quod agas, alias tibi quare tuisque
Vecturis sedes. at vos, quicumque sedetis

Ad cineres urbis collapsæ, fundite fletus,
Heu misera, & frustra in patriam pia turba iacem.

An non hi tumuli, campis que hic rudere plenus,
Vrbs fuit illa Tyros, priscis quæ condita sæclis,
Innumerosque suo repetens ab Agenore soles,
Aeternos demens spe præsumebat honores?

N

Ab,

Cap. 23.

1 Onus Tyri: Vlulate naues maris: quia vastata est domus unde venire cõsueuerat. De Cethim reuelantur est eis.

2 Tacete qui habitatis in insula: negotiatio Sidonis. Transfretates mare repleuerunt te.
3 In aquis multis semen Nili, messis fluminis fruges eius, & facta est negotiatio gentium.

4 Erubescet Sidon. Ait enim mare fortitudo maris, dicens: Nõ parturivi & non peperivi, & non enutruivi iuuenes, nec ad incrementum perduxi virgines.

5 Cum auditum fuerit in Aegypto, dolent cum audierint de Tyro.

6 Transite maria, vlulate qui habitatis in insula.

7 Numquid non vestra hæc est quæ gloriabatur à diebus pristinis in antiquitate sua? Educent eam pedes sui longè ad peregrinandum.

Macedones hoc loco intelliguntur, ut plerique putant, qui multas insulas habebant in mari Aegeo.

Tharxis ferè habet Hebraica scriptura pro mari. Tharxis autè Hebraeis significat chrysolithum, siue hyacinthum, qui lapis est cæruleus. Unde nomè mari, præsertim mediterraneo Tharxis: ad quod alludere placuit, per, cærulea. &c. Simili tropo scribens de Tyro Plinius natur. histor. lib. 5 cap. 1. usus est: Tyros (inquit) olim partu clara, urbibus genitis Lepri, Vtica, & illa imperij Romani æmula Cartagine.

Vectura modò significat ipsum actum vehedi, siue (ut ita dicam) ipsam vectio-nem, modò significat mercedem quæ vehenti soluitur.

*Ah, quàm fors aliter cecidit, quàm versa repente
Fata? peregrinas Deus omnia transtulit oras,
Et gentem, & gentis noménque decusq; superbum.*

8 Quis cogitavit hoc
super Tyrum quodam
coronatam: cuius ne-
gotiatores principes,
institutores eius inclyti
terrae?

*Qui fuit ille autem, tam forti pectore & armis,
Cui licuit tantum sperare, ut vinceret urbem
Mille coronatam caput arcibus undique celsum?*

9 Dominus exercituum
cogitavit hoc, ut de-
traheret superbiam om-
nis glorie: & ad igno-
miniam deduceret uni-
versos inclytos terrae.

*Sed quis opes, quis diuitias regalibus aquas,
Quis prius intactas ausus spoliare tabernas?
Non homo, non aliquis mortali semine cretus*

10 Trans terram tuam
quasi flumén filia ma-
ris: non est cingulum
ultra tibi.

*Hoc potuit: Deus ipse Deus, qui praelia dextra
Miscet, agens telis populos, qui turgida calcat
Colla superbiorum, sublimiaque omnia casu
Præcipitat grauiore, suas factò omnibus illo
Esse palam voluit vires, numénque tyrannis
Horrendum, ne quis posthac mortalibus agris
Spiritus inflaret, mentes animosque moueret.*

11 Manum suam ex-
tendit super mare, &
conturbauit regna.
Dominus mandauit
aduersus Chanaan ut
contereret fortes eius.

*Euge creata mari, rapido velocior amve,
Euge, tuam hanc sedem, patriam, tua mœnia linque.
Deloricatam quis enim nudamque tueri
Iam possit?*

12 Et dixit: Non ad-
iicies ultra ut gloriaris
calumniam sustinere
virgo filia Sidonis: in
Cethim transfieta, ibi
quoque non erit re-
quies tibi.

*Domini te dextera perculit alto
Vulnere, cetera quo trepident formidine regna.*

13 Ecce terra Chal-
deorum talis populus
non fuit. Assur fun-
dauit eam. In capti-
uitatem traduxerunt
robustoseius, suffode-
runt domos eius, po-
suerunt eam in ruinam.

*Namque his fata Tyri Chananitidos aspera verbis,
Verbis perfidia quæ post nulla arguet atas,
Præfatus rerum Deus arbiter humanarum,
Sic cecinit: Virgo infelix, Sidonia virgo,
Ecce, vides, cecidere tua lectissima pubis*

14 Vlulate naues ma-
ris: quia deuaftata est
fortitudo vestra.

*Robora, quotquot erant præstantes viribus, hausit
Bellum atrox, & adhuc o rerum ignara, superbis?
Pone feros animos, tandemque addisce timere.
Et Cethimum celeri pete per freta carula puppe.
Quaquam ibi nulla fugæ sedes, nec certa laborum*

Continget requies: instabit eunibus acer

*Assyrius, Chaldaea trahens mille agmina secum,
Mille ferens populos, quales Babylonica nunquam
Terra tulit, regni robur, columénque potentis.*

*Huc traducetur Tyria decus omne iuuenta
Captiuum, frustra suffossa palatia destens,
Prostrataeque domos, versoque à stirpe penates,
Et madidis oculis respectans saepe tepentes
Incensæ cineres patria, fumumque volantem.*

*At tu, qui nuper peregrina merce solebas
Nauta per has fauces onerata impellere pinum,
Ni ferus es, pelagique ipsis munitior undis,*

Tyros olim
colonia fuit
Sidoniorum,
vnde hic Si-
donis filia
vocatul.

Similis fere
Iocus licet in
disimili ar-
gumento a-
pud Musæum
statim in ini-
tio poematis
sui, quod in-
scripsit Lean-
dri & Herus.

Hoc

Hoc ipso periisse rogo spes orbis opesque
Præteriens littus modo tam memorabile flebis.

Oblivioni tradetur Sor septuaginta annis, sicut dies regis vnius. Sic legit Arias Montanus, Hoc est, quando homo viuere potest, etiam rex qui delictatè viuut.

15 Obruta rudibus, scrutis oppleta, nec ulli

Trita homini, nulli pecori calcata per annos

Septenos decies, (regi quæ meta beato,

Et regni vitæq; fere est) neglecta iacebis

O Tyros, at postquam spatio reuolutus eodem

Sol horas totidem, totidemque exegerit annos,

16 Tum tibi, tum primùm de sordibus emergenti,

Squallenti que situ (meretricis more relicta,

Quæ patulis sese cultam, comtâque fenestris

Ostentans, oculis, nutuque, & voce canora,

Sapius exclusos reuocat iam lenis amantes,)

Non graue sit citharam de poste resigere sacro,

Pérque omnes vicos, per publica compita, circumque

Instaurata urbis pomæria iam rediuiua,

Suauè sonante lyra deductum dicere carmen,

Pristina quo cultus monumenta, tuique decoris

Restituas animis hominum, sensimq; reportes

Famam illam, & nomen cunctis memorabile terris.

17 Nam post hæc eadem decursa decennia septem,

(Vera loquor) Deus arce Tyrum miseratus ab alta,

Sedibus antiquis, priscoque reponet honori,

Amisissas duplicans merces, & dulcia lucra;

Vnde per ingentes circum omnia littora tractus,

Mutua sese inter peragent commercia gentes.

Non dolus his, non fraus, non subdola captio, verum

Præerit alma fides: O tæque quaterque beatas

Merces, quas neque Dis, neque natus Atlantide Maia

Mercurius sibi sacrabit, nec Mammonis arca

Mille seris olim signata recondet auari:

18 Sed sacrosanctas Domino, summoque dicat as

Aeternoque Deo, consumet clarior vsus,

Distribuens pensas tam iusto pondere partes

Vni-cuique suas, ut nemo queratur egenus,

Qui non prædulci saturetur pane, nouisque

Quandocunque volet veteres permutet amictus,

Quæ Tyriis, quæ palmifera ventura Damasco,

Excidia & clades, tempestas quanta beatas

Instet agris Arabum, quam sanguinolenta sequantur

Vicinos nimium populos, semperque rebelles

Bella Palestinos, & dulce fragrantis Idumes,

Balsameos colles, quam tristi sorte, subacti

15 Et erit in die illa:

In oblivione eris o

Tyre, septuaginta an-

nis, sicut dies regis

vnus. At post septua-

ginta annos erit Tyro

quasi caticum mere-

triciis.

16 Sume tibi cytha-

ram, circui ciuitatem

meretricis oblivioni

tradita: Bene cane, fre-

quenta canticum, vt

memoria sit tui.

17 Et erit post septua-

ginta annos visitabit

Dominus Tyrum: &

reducet eam ad mer-

ces sua, & rursum for-

nicabitur cū vniuersis

regnis super faciem

terre.

18 Et erunt merces

eius sanctificatæ Do-

mino. Non condetur

neq; reponentur: quia

his qui habitauerunt

coram Domino erit

negotatio eius: vt

manducent ad faue-

tatem, & vestiantur

vsque ad vetustatem.

Conuersione Tyri ad Christi-
stam præci-
pitiis vesti-
bus vates, de
qua Act. 11.
post cap. 11.

Verbum Dei
pauis.
Hoc est, ve-
terem illam
gentilitatem
& idololatriã
noua Christi
& Euangelij
agnitione.

*Frena orbis Deus Assyrio de rege reposcet;
Quæque aliis alia immittet regionibus olim
Funera, veridico prædiximus hæcenus ore.*

Cap. 24.

*At nunc fatalem cali terræq; marisque,
Conuulsa mundi magni compage, ruinam
Voce rata canimus: mortales credite tandem,
Credite mortales, nec perpetua esse putate*

1 Ecce Dominus dissipabit terram, & nudabit eam, & affliget eam, & faciem eius, & disperget habitatores eius.

Quæ mare, quæ calum, quæ tellus continet. Ecce,

Ecce diem vectus curru sol præpete voluit

Supremum calo terræq; marique futurum,

Quo tellus Domini dextra concussa rubente,

Iam sterilis, iam nuda, suisque orbata colonis,

Et feces exuta omnes, purgatæque tandem,

In tenues fidat flammis resoluta favillas.

2 Et erit sicut populus, sic sacerdos; & sicut seruus sic Dominus eius; & sicut ancilla sic domina eius; sicut emens sic ille qui vendit; sicut fecerator, sic ille qui mutuum accipit; sicut qui repetit, sic ille qui debet.

2 Illa dies hominum generi suprema, sacratis

Aequabit plebem nullo discrimine mystis;

Et seruos dominis: emptores, atque danistas

Atque petitores exactoresque molestos,

Iure pari ad summum trahet abripietque tribunal,

Quo reliquatorum turbam, miserisque alieno

Addictos ari, & seruili compede nexos.

At non per partes, ut quondam, terra dehiscet,

Aut absorpta mari, aut flammis absumpta peribit:

Tota sed heu quanta est, à centro funditus imo

Vsque superficiem summam considet in ignes,

Arboribus simul ambustis, plantisque, satisque,

Et quidquid viuum vegetumque superstes in illa est,

Seu cute, seu pennis squammis-ve pilis-ve tegetur,

Omnia vastatrix populabitur iratonantis.

3 Dissipatione dissipabitur terra, & directione prædabitur. Dominus enim locus est verbum hoc:

Nam pater omnipotens, qui nutu temperat orbem,

Ipse statas posuit metas & tempora rebus,

Quæ non ulli hominum, fas nulli inhibere Deorum.

4 Luxit & defluxit terra & infirmata est, defluxit orbis, & infirmata est altitudo populi terra.

Hæc fatus: magnus terras resonabit in omnes

Luctus, ubi fluere & ruere omnia visa repente

In chaos antiquum, tremefactæque frugiferentis

Fundamenta soli, labefacta mole fatiscunt.

Tum demum, qui se populo præstare putabant,

Prætumidi fastu, spirantisque alta, suisque

Diuitiis nimium freti dum vita manebat,

Spemq; decusque, & rem, vitamq; repente relinquēt.

5 Et terra infecta est ab habitatoribus suis. Quia transgressi sunt leges, mutauerunt ius, & dissipauerunt fœdus sempiternum.

Et merito, quis enim de tot modo millibus vnus

Qui terras habitant, non detestabile spreta

Exequitur pietate scelus? perit ipsa nefandis

Cap. 24.

Reliquatores dicuntur à L. C. qui integræ as alienû nõdum exoluerunt: L. Lucius Titius ff de adm & peric. tut. & curat.

Terra, & omnia quæ in ea sunt opera igne exurentur. 2. Petr. cap. 3.

In superbos diuites & potentes.

Cul-

Cultorum vitiiis tellus infecta suorum:

*Namque omnes cupida sanctam de mente fugarunt
Iustitiam, leges ausi temerare paternas;
Iusque sacrum, fœdusque datum, mansurâque pacta
Per fas, atque nefas nullo violare pudore.*

*6 Protinus hinc varia clades, & funera diris
Ominibus, longè ante diem praeuisa supremum,
Absument genus humanum, terrâsque vorabunt,
Vt nulli superent cultores: quippe ubi victrix
Impietas animis hominum virtutis amorem
Depulerit, scelerique locus, regnumque furori
Per terras omnes, oppresso iure, patebit;*

*Quis non fatalem rerum, mundi que ruinam,
Auguret heu nimium vates praesagus adesse?*

*7 Lugebit viduata comis, spoliata corymbis,
Vitis, & autumnobotros, sua dona, negabit,
Tristitiam paritura grauem, quibus antea molles
Et latus inter genio indulgere choreas
Mos erat, & longas in noctem ducere cœnas.*

*8 Ebrius haud illo feriet caua tempore quisquam
Tympana, cessabunt rauca vinosa tabernae
Cantica, mutus erit fidicen, citharista tacebit;*

*9 Vina coronatis solitus spumantia mensis
Versibus oblectare nouis & carmine dulci,
Nunc exhausta, statim in tristes abitura sapes.*

Hoc opus, hæc mundi moles operosa caduci,

*10 Quam velut urbem habitât, magna quicunque fruuntur
Munere telluris, sensim labentibus annis
Deteritur, magna semel occubitura ruina,
Cum tectum omne sui viduum vacuumque coloni
Attoniti linquent, & per fora, perque plateas,
Vicatim, nullo discurrent limine tuti
Peccora plangentes palmis, seseque malamque
Luxuriam seris vltimatibus execrantes.*

*Latitia abscedet procul omnis, & omnia terras
Gaudia destituent, calo translata sereno.*

*11 Nil medio, nihil extremis habitabitur urbis
Partibus: ipsa etiam magni pomeria mundi,
Et quidquid tellus, quidquid mare continet, olim
Opprimet vna dies, dira concussa fragore,
Vna eademque trahens hominesque feraeque ruina.*

*Rarus erit quisquis cladem superauerit istam,
Rarior excussa remanentibus arbore baccis,*

N 3

Rarior

6 Propter hoc maledictio vorabit terram, & peccabunt habitatores eius. Ideoque infaniet cultores eius & relinquentur homines pauci.

7 Luxit vindemia, infirmata est vitis. Et ingemuerunt omnes qui letabantur corde.

8 Cessauit gaudium tympanorum, quieuit sonitus lætantium, concuit dulcedo cytharæ.

9 Cum cantico non bibunt vinum, sed amara erit potio bibentibus illam.

10 Attrita est ciuitas vanitatis. Clausa est omnis domus nullo introeunte.

11 Clamor erit super vino in plateis, deserta est omnis lætitia, translatum est gaudium terræ.

12 Relicta est in urbe solitudo, & calamitas opprimet portas.

13 Quia hæc erunt in medio terræ, in medio populorum. Quomodo si pauci oliuæ quæ remanserunt excussa olea, & racemi cum fuerit finita vindemia.

Rarior excerpta neglectis vite racemis.

14 Hi leuabunt vocē suam, & laudabūt: cū glorificatus fuerit Dominus, hinnient de mari.

14 Inuictus numerus tamen, & vi nescius vlla Non coluisse datum fidei sub pignore fœdus, Tum demum liber, victo que animosior hoste, Eriget in celum voces, pœanęque leto Excipiet celsis venientem nubibus illum Regnatorem orbis quasitorēque supremum, Aduentum illius celebrem, (pulli instar equini Matrem inodorantis) gestu hinnituque salutans.

15 Propter hoc in doctis glorificate nomen Domini, in infulis maris nomen Domini Israēl.

15 Quare agite, o quibus hæc arcano numine diuūm Scire datum est, mortis domita, vitę perennis Auctorem largis laudum cumulate trophæis. Et vos qui terras pelago stagnante direntas Incolitis, procul orbe siti gens exera nostro, Isacidum celebrate Deum, Dominūque frequentes.

Gentium salus & vocatio.

16 A finibus terrę laudes audiuius, gloriā iusti. Et dixi: Secretum meum mihi, secretum meum mihi, vā mihi. Præuacitates præuacitati sunt, & præuacitationes transgressorum præuacitati sunt.

16 Tunc erit, vt vastis spatiosi a finibus orbis, Laas tua, magne Deus, tua gloria magna canatur. Sed quid ego hæc? quis sū, aut vbi sū? pro sūme deorū? Quid video? quā magna mihi, quā cognita nulli Arcana, o genitor, penitusque recondita nudas? Heu me: non ego si per centum ferrea fauces Vox rumpat, scelerum cunctas percurrere formas, Et sceleratorum possim comprehendere pœnas. Quantos ille dies gemitus, quantosque dolores, Quā seros fletus mortalibus afferet agris?

Hic interpretes auctores sunt duo secreta vati reuelata: secretum vltionis & secretum salutis: salutis Gentium, & vltionis Iudeorum.

17 Formido & fouea & laqueus super tē qui habitator es terre.

17 Tam tibi vincla pedes, terra infelicis alumne, Iam tibi colla tenax constringit linida nodus.

18 Eterit qui fugerit a facie formidinis, caderit in foueam. Et qui explicauerit se a fouea, renebitur laqueo. Quia cataraçta de excelsis aperte sunt, & concutientur fundamenta terrę.

18 Non fuga, nō latebra miseris, non vlla virūm vis Profuerit: sua quemque manet certissima pœna, Nec, si cui laqueum, strictūm-ve euadere ferrum Contigerit, securus erit, sed carcere clausi, Supplicis omnes variis, (ne quere doceri Quod pœna genus,) æternum sine fine prementur.

19 Commotione confringetur terra, contitione conteretur, commotione commouebitur,

19 Nam Deus a summa cali bipatente fenestra Commotus, terram fundo quassabit ab imo:

20 Et agitatione agitabitur sicut ebrius. Et auferetur quasi tabernaculū vnus noctis. Et grauabit eam iniquitas sua, & non adiciet vt resurgat.

Humana aspiciet cuncta, & crudelibus ausis Illa ruet magno prius exagitata tremore, Et poti de more senis, multo que madentis Membra mero, cui pesq; manusque, caputque vacillat, Instabilis fundoque suo malè fulta, modo illuc, Huc modo deuerget, tandēque impulsā, nec vnquam Surrectura, grauē, rupta compage, ruinam Supremāque dabit, tam reddita nulla repenti, Tam facile ē medio dextra sublata Tonantis,

Bipatentem fenestram intellige oculos iustitię diuine, misericordes in pios, seueros ac truces in impios: & hoc sibi vult secretum duplex huius vatis.

Quam

Quam sua robustus tollit magalia pastor,
Cum lux, nocte obita, nouū iter, noua pascua monstrat,
Nempe sua hos illi casus, & funera, dira
Impietas pariet, cunctorum causa malorum.

21 Quinetiam pictis variantia signa figuris,
Iussa suos olim decurrere quaque per orbis,
Insigni specie, miro ordine, lege perenni,
Qua non ulla acies superis ornatior auris
Militat, egregium celi ver satilis agmen,
Sede sua pellet, caloque fugabit ab alto.

22 Quotquot & inferior colitur legionibus aër
Spirituum terras inter lunamque vagantum,
Perpetuos nostri (fas credere) sanguinis hostes,
Præcipites actos, & caco carcere clausos,
Sulphureoque lacu mersos, Deus ultor in unum
Constringet veluti fascem, arsurumque manipulum,
Ignibus arsurum æternis sine fine manipulum.

23 Tum quoque Sol vultum confusus & ora rubore
Sanguineo signata soror, decus armipotens
Horrebunt regale Dei, cum nubibus altis
Inuictus, celebrique senum comitatus ouantum
Agmine, ius sancta cum maiestate supremum
Dicturus, Solymis, celsaque Sione sedebit.

Cap. 25.

Propterea te sancte parens, te magne canemus
Arbiter humani generis, iustissime iudex.
Tu mihi carmen eris, vita o melioris origo
Principiumque noua. Te, te, nomenque tremendum,
Et calo & terris, digno celebrabimus hymno.
Tu Deus, à prima nascentis origine mundi
Tempus ad hoc nostrum, solus miracula magna
Patraſti, attoniti quæ suspexere parentes,
Tu quascunque sacro leges semel ore tulisti,
Et quacunque tuo decreſti pectore fata,
(Vera loquor verus) fixa, atque immota stetero
Semper, & haud ullis variarunt irrita sæclis

2 Nam simul insonuit tua vox, pulcherrima mundi
Turrigeri facies, tam longo immobilis aeo,
Tot basibus stabilita, tuis labefacta lacertis
Nil nisi inaequales tumulos, nil præter acervos,
Ruderæque ornatu de tam florente reliquit.
Tu pater, elisis iaculatus nubibus ignem
Munitas vrbes, præcinctæque mœnia fossis
Et turreſ, caſtellæque fulmine dei cisti,

Futura tanquam præterita suo more canit, quod ferè omnes Propheta v. surpant.

21 Eterit in die illa
Visitabit Dominus
super militiam celi in
excelsis, & super reges
terræ qui sunt super
terram.

22 Et congregabuntur
in congregatione v-
nius falcis in lacum.
Et claudentur ibi in
carcere, & post mul-
tos dies visitabuntur.

23 Et erubescet luna
& confundetur sol: cū
regnauerit Dominus
exercituum in mōte
Sion, & in Ierusalem,
& in conspectu senū
suorum fuerit glorifi-
catus.

Cap. 25.

1 Domine, Deus meus
es tu, exaltabo te &
cōfitebor nomini tuo.
Quoniam fecisti mi-
rabilia, cogitationes
antiquas fideles. Amē

2 Quoniam posuisti
ciuitatem in tumulū,
urbem fortem in rui-
nam: domum alic-
norum vt nō sit ciui-
tas, & in sempiternū
non ædificetur.

Hoc

Hoc ipso telo tonitruque flagrauit eodem
 Ingens illa domus, qua non populosior vlla,
 Arx alienigena gentis, scelerum impia sedes,
 Quae deleta semel, nullo instaurabitur aeo.

3 Propter hoc laudabit te populus fortis, ciuitas gentium robustarum timebit te.

Iure tuas igitur laudes inuicta sonabit
 Militia pubes, animis quae fortibus ausa est
 Signa sequi tua, & aduersas contemnere partes,
 Felix ille virum coetus, quos robore duro
 Ter triplicique aere armasti, te semper amabit,
 Et merito colet, & prono reuerebitur ore.

4 Quia factus es fortitudo pauperi, fortitudo egeno in tribulatione sua: Spes à turbine, umbraculum ab aestu. Spiritus enim robustorum quasi turbo impellens parietem.

Namque illis validas misisti in pectora vires,
 Cum res angusta premerent, cum turbine saeuo
 Iactati, sortem immerito paterentur iniquam.
 Tu portus, tu spes in tempestate fuisti,
 Umbraque feruentes aduersus frigida soles:
 Non etenim per se tam saui incur sibus hostis
 Esse pares poterant, nisi tu pater alme tulisses
 Auxilium praesens: nam sicut robora, ni sint
 Altè fixa solo & firma radice ligentur,
 Turbo rapit diuulsa iugis, vertitque ruitque;
 Sic nisi munierit nostrum constantia pectus
 Viuida (sancte tuum o genitor constantia munus)
 Labimur impulsu primo, nec surgere lapsis
 Spes vis-ve vlla super; ni tu porrexeris alto
 De caelo dextram, praestoque cadentibus adsis:

5 Sicut aestus in siti, tumultum alienorum humiliabis. Et quasi calore sub nube torrente propaginem fortium marcescere facies.

Quod facis, & facies semper, ter maxime diuum,
 Non secus indomitos pollensque potensque tyrannos
 Vimque superborum recta rationis egentem,
 Consiliique boni expertes infringere vires,
 Quam per hiulca siti riguisq; carentia lymphis
 Arua, viatorem canis aestifer vrit anhelum,
 Aut vitem teneram rapido necat igneus astro.

6 Et faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc conuiuium pinguium: conuiuium vindemiae: conuiuium pinguium medullatorum: conuiuium vindemiae defecatae.

At postquam manes demersa morte sub imos,
 Ius nullum Satanas vinculis oneratus habebit,
 Armipotensque Deus parta iam pace, renati
 Iamque repurgati susceperit orbis habenas,
 Tum populis sanctum hunc in montem rite vocatis,
 Insignem insigni pompa comitante triumphum
 Iure suo celebrans, epulum regale parabit,
 Magnifice structis per mille triclinia mensis,
 Apponetque dapes, obsonia pingua, lectas
 Plurima permiscens caenae decus adiuualis
 Fercula, mellitaeque medullataeque placentas.

Domum alienorum hoc loco intellige coetus & conciliabula impiorum: vnde septuag. vertent, ciuitate impiorum. Ecclesiae quae militat iam regnantis in Deum suum laudes.

Adiuualis coena dicebatur cui semper aliquod per nouos missus adiciebatur, cui aptissime comparari potest gratia Dei.

Et

Et genus omne noua bellaria lautitiei,
Vinâque fusa cadis bene defecata picatis,
Largus opum promet sine more modòque suarum.

7 Hoc ipso quoque monte, sacra post singula pompe
Fercula, per latum faustis pralata triumphum
Ominibus, currum pileata sequetur eburnum
Turba virum, laqueo ceruicem & brachia tristi
Torta catenati, iam dudum ab origine prima
Quos Deus vno omnes edicto soluet, & illud
Ingens, horrendum, nullòque domabile ferro,
Ipse sua scindet vinculum fatale securi,

Et funem abrumpet, textique ligamina lini,
8 Aeterno damnans * absorbtam carcere mortem.
Tum luctus, gemitusque procul, fletusque faceffent,
Nulla oculos lacrymae, nullus confusa notabit
Ora rubor, Deus hac Deus vna eademque litura
Deterget: procul opprobrium, atque infamia turpis,
Triste procul toto decedet dedecus orbe.

Hac rata erunt: Deus est calo qui fatur ab alto.

9 O qui plausus erit populi sua dona, suaque
Tum demum agnoscentis opes! En (scilicet) ille,
Ille Deus (dicent) noster, qui vota suorum
Irrita, nec rapidis spes nostras tradidit austris.
En Dominus Deus, ille Deus, quem profuit arctis.
Fortiter in rebus diro expectasse sub hoste.
En nostra pretium fidei, mercèsque laboris:
Iam praesto est promissa salus, aeterna voluptas,
Qua fruimur magni praclaro munere regis,
Veriloquique Dei, 10 miranda potentia cuius
Omnibus hoc ipso saeculis in monte canetur.

At verò aduersas (quae plurima turba) phalanges,
Vt palea tenues plauastro crepitante teruntur,
Comminuet Deus armipotens, 11 frustra, natantum
In morem, nunc huc, nunc illuc fessa vicissim
Brachia iactantes sternet: tum gloria vestra
Occidet, o reges, fastisque abrasa vetustis,
Et tituli, 12 atque arces, & latis mœnia fossis
Vallata, in cinerem & fumum soluentur inanem.

Cap. 26. 1 His demum exactis, quaecunque vireta tenebunt
Fortunatorum nemorum, sedesque beatas,
Purus ubi campis pluuio sine turbine ventus
Spirat, & aeterna ver immortalale inuenta,
Felices anima, sati votique potentes,

O

Non

7 Et praecipitabit in
monte isto faciem
vinculi colligati super
omnes populos: & te-
lâ quâ orditus est su-
per omnes nationes.

8 Praecipitabit mor-
tem in sempiternum.
Et auferet Dominus
Deus lacrymam ab
omni facie: & oppro-
brium ab vniuersâ
terra: quia Dominus
locutus est.

9 Et dicet in die illa:
Ecce Deus noster
iste; expectauim⁹ eū,
& saluauit nos. Iste
Dominus; sustinui-
mus eū, & letabimur
in salutari eius.

10 Quia requiescet
manus Domini in
monte isto. Et triu-
rabitur Moab sub eo,
sicut teruntur paleae
sub plauastro.

11 Et extendet manus
suas sub eo, sicut ex-
tendit natans ad nā-
tandum: & humilia-
bit gloriam eius cum
allisione manuū eius.

12 Et munimēta sub-
limium murorū tuo-
rum concident: &
humiliabuntur & de-
trahentur in terram
vsque ad puluerem.

Cap. 26.

1 In die illa cantabi-
tur canticum istud in
terra Iuda; Vrbs for-
titudinis nostrae Sion:
Saluator ponetur in
ea murus & antemu-
rale.

per vinculu,
peccatum in-
telligimus
quo omnes
Adami post-
eri obligatur.
* Absorbere
mortem vi-
ctoria, legit
Arias Mon-
tanus: id est,
Absorpta est
mors in vi-
ctoria.

Non intermissis pangent hunc cantibus hymnum:

Qui sibi diuitias quondam dum vita manebat,
Audaci peperere manu, qui bella secuti

Impia, crudeles insonti sanguine dextras

Tingere non veriti, ius ausis fasque nefandis

Iustitiãque ipsam cupida de mente fugarunt,

Illi vrbes, illi turrita palatia nuper

Inuitis ablata fleant, mœstique requirant,

Nequicquam fuso gemitu qua gratia luxus

Sauitig; fuit viuis; qua cura superbas

Cozere opes, eadem merfos Acheronte sequatur.

Nos nihil hac tangunt alta iam pace fruentes,

Et meliore loco postos: vrbs nostra iugoque

Arx fundata alto, nullisque obnoxia telis:

Est Deus, ille Deus, populi tutela salusque

Vera sui, murusque minas aduersus inanes,

Et propugnaculum nullo superabile Marte.

At vos ô sancta custodes vrbis, apertis

Excipite hanc gentem portis, qua conscia recti

Ius verumque colit, coluitque tenaciter omni

Tempore: nam veterem iam dudum pectore toto

Errorem exspuimus, noua iam sunt omnia nobis.

Quare promissam, genitor sanctissime, pacem

Seruabis, pacem viuis, & lumine castis

Optatam: nam siue mori, seu viuere dones,

Tu spes semper eris nostra non vana salutis.

Hic certè Deus est, quem vos sperastis ab alto,

Felices anima, & sacris melioribus orae;

Sed quem, quæso, Deum? non muto stipite sculptum,

Ast immortalem, fandi memorem atque nefandi,

Vlcisci que malos, iustosque beare potentem.

Hic est ille Deus, qui fulminis igne trisulci

Terribilem armatus dextram, fera colla, trucis que

Regum ceruices curuabit, & alta tenentes,

Sublimique loco fisos detruet ad ima.

Hic est qui magnas face vindice adobruet vrbes,

Aequabitque solo, redigétque in pulueris atrii

Congeriem informem. pes proteret inuidus illam,

Pes inopis, & planta virum non mollis egentum.

At iustos, duce te mundi per denia durum

Carpentes iter, & nulli remeabile vino,

Non implexarum diuortia torta viarum,

Non densi saltus, non difficiles conualles,

2 Aperite portas, & ingreditur gens iusta, custodiens veritatem.

3 Vetus error abiit: seruabis pacem, pacem, quia in te sperauimus

4 Sperastis in Domino in sæculis æternis, in Domino Deo forti in perpetuum.

5 Quia incutabit habitantes in excelso, ciuitatem sublimem humiliabit, humiliabit eam vsque ad terram, detrahet eam vsque ad puluerem.

6 Conculcabit eam pes, pes pauperis & gressus egenorum.

7 Semita iusti recta est, rectus calis iusti ad ambulandum.

Hymnus hunc canticum ecclesie triumphantis post consummationem sæculi.

Inuidiose dictum in diuites & potentes, ad consolationem pauperum & abiectionum.

A recta

*A recto poterunt unquam diuertere calle;
Sed stabili monstrata semel compendia passu,
Non hoc, non illo seducti errore, sequentur.
Atque adeo, si quando pedes offendere nostros
Contigit, erigimur subito; te nempe paratam,
Dux bone, dante manum, callémque docete relictum.*

*Et quanquam lapsus non sit leuis, attamen in te
Sperantes, ductumque tuum, quemcunque laborem
Ipse iubet, alacres ferimus, semperque feremus:*

*Donec (quod votis ardentibus expectamus)
Nomen ubique tuum, promissis ritè solutis,
Expletaque fide, populo celebretur ab omni.*

*Interea, seu nox tenebras inducat inertes,
Seu roseum lux alma diem, te pectore toto
Querimus, o hominum superumq; aeterna voluptas,
Te mentes sitiunt unum, praecordia anhelant
Nostra, Deus nostrae custos auctorque salutis.*

*At non hos ignes, hos puri pectoris aestus,
Votaque praepectibus calum affectantia pennis,
Impia persentit scelerata insania turba,
Nec nisi cum leges exerces ultor acerbas,
Iustitiae meminere tuae, scelerumque suorum.*

*Frustra, igitur, frustra populi miserebere talis,
Alme parens, nihil ille tua mutatus ab ira,
Aut pietate, bonum postponere perget iniquo,
Audax, inter eos faciunt qui iusta docentque,
Omne genus scelerum nullo patrare pudore.*

*Iure igitur, quae tanta bonis tam certa parasti
Praemia, confessa exclusi caetumque piorum,
Heu, seris lacrymis, sese amisisse dolebunt.*

*Quare age, summe deum, qui caelo fulmina vibras,
Crimina perque omnes vlcisceris omnia gentes,
Exsurge o vindex, flammantemque exere dextram.*

*Cur adeo lentus iustas armaris in iras?
Iamdudum infesta lapidatos grandine, totis
Fas fuerat per caca rapi vestigia campis.*

*Neu te, neu ve tui regni decora alta viderent,
Sed magis ut videant, intabescantque videndo.*

*Quis nunquam dabitur (nec enim meruere) fruisi,
Redde oculos, miseris rumpantur ut ilia tandem,
Inuidiaque crepent vsti liuore medullas.*

*Interea nullo pax dissoluenta tumultu,
Aurea pax, diuum munus, hominumque voluptas,*

8 Et in semita iudiciorum tuorum Domine sustinuiuste: & nomen tuum & memoriale tuum in desiderio animae.

9 Anima mea desiderauit te in nocte: sed & spiritu meo in precordiis meis de mane vigilabo ad te. Cum feceris iudicia tua in terra, iustitiam discet habitatores orbis.

10 Misereamur impio, & non discet iustitiam facere: in terra sanctorum iniqua gefit, & non videbit gloriam Domini.

11 Domine exaltet manus tua ut non videant: videant & confundantur zelantes populi, & ignis hostes tuos deuoret.

12 Domine dabis pacem nobis: omnia enim opera nostra operatus es in nobis.

Horrenda cō-
minatio.

Te, pater, aeterno nobiscum fœdere iunget,
 Ut post exhaustos per tot fera bella labores,
 Billa quibus lato defungi sine dedisti,
 Perpetuos tecum iuncti regnemus in annos.

13 Domine Dominus
 noster, possederunt nos
 domini absque te.
 Tantum in te recor-
 demur nominis tui.

13 Nam satis atque satis crudeles hæctenus egri
 Pertulimus dominos, dudum, pater optime, dudum
 Tam seui imperij pertasum: solue cruento
 Colla iugo, rursusque tuam bonus asserere gentem;
 Tantum, ut voce tui nostra celebrentur honores;
 Illi autem dira noti feritate gigantes,

14 Moriētes nō viuāt:
 Gigantes non resur-
 rant. Propterea visi-
 tasti & contriuisisti eos,
 & perdidisti omnem
 memoriam eorum.

14 Postquam mors anima rigidos absoluerit artus,
 Aeterna semper morituri nocte premantur,
 Calcataque tuo pede, prostrataque, sine ullo
 Nomine, viuorum sacro radantur ab albo.

15 Indulxisti genti
 Domine, indulxisti
 genti: nunquid glo-
 rificatus es? elongasti
 terminos terræ.

15 Nam quid in ingratos effusa prodigus arca,
 Heu nisi contemptum, fastumque, minasque tulisti?
 Num tibi, pro regnis ullo sine limite certo
 Protensis quacunque patet tellusque fretumque,
 Gratia vel solo ulla est unquam reddita verbo?

16 Domine, in angu-
 stia requisierunt te, in
 tribulatione murmu-
 ris doctrina tua eis.

16 O duros quos nec sors lata, nec aspera flexit
 Admonuit - ve simul sapere! O quam rectius illi
 Qui te, felices si non, at tempore saltem
 Quæsiuere malo, seuisque doloribus hausti
 Præq; metu vix mussantes, statuere repente,
 Mutati, ad tua iussa suos componere mores!
 Quod facinus, te dante nouis conatibus auctus
 Successusque bonos, & continuum incrementum.

17 Sicut quæ conce-
 pit, cū appropinqua-
 uerit ad partum dolēs
 clamat in doloribus
 suis: sic facti sumus a
 facie tua Domine:

17 Nam velut illa, cui post tot fastidia, primus
 Mensibus exactis ematurefcere partus
 Incipit, & iam iamq; premens erumpere gestit,
 Fallit inexpertos solo clamore dolores;
 Mox parit insignem pressura oblita puellum,
 Matri pertentant tacitum noua gaudia pectus:

18 Concepimus &
 quasi parturiuimus, &
 peperimus spiritum
 iustitiæ. Salutes non
 fecimus in terra, ideo
 non ceciderunt habi-
 tatores terræ.

18 Sic nos, queis longo de te conceptus ab usu
 Pænarum timor est, magno nixu atque labore
 Vexati, tandem parimus, lætique nouello
 Iustitiæ fœtu, nostros miramur honores.

Ah pater, omnigenum motorque datorque honorū,
 Ah utinam, nobis te obstetricante, liceret
 Edere maturum perfecto tempore partum!
 Haud ita terrigenum floreret magna per orbem
 Turba virūm, ad luctam nobis pugnamque relicta
 Difficilem dubiamque. ô tæque quaterque beatos,

Qui,

Vexatio dat
 intellectum.

*Qui, ne victa darent seruili colla catena,
Acciperentque vltro dominos diuersa iubentes,
Prælegere mori, fusosq; impune cruore
Iustitiam propter, verique tenacis amorem,
Sanctæ parens, animam pro te posuere volentes!*

Nec vero mors illa fuit, sed vita perennis:

*19 Viuent illi etenim, viuent per sacula cuncta,
Quos furor insontes inimicus & abstulit ensis.*

*Ergo agite, o anima felicia munerâ passæ,
Excutite ingratum clara iam luce soporem,
Euigilate viri, tumulisque emergite mutis,
Quos manus iniecto quondam pia puluere struxit,
Et lucis laudate Deum vitæq; datorem.*

*Tu pater, aestiuo veluti quum languida sole
Herba iacet, si fortè nouo cum mane resudet
Ros gelidus, reparat rediuiua repente virorem,
Floricomansque altè & fragrans caput ardua tollat:*

*Non aliter vita functos, terraque iacentes
Magnanimos quondam heroes, pro te oppetere ausos
Erigis, irrorasque nouum per membra vigorem,
Membra nigra posthac nequaquam obnoxia morti...
Illa suum in solos ius exercere tyrannos
Perstet, & aeterna teneat sub nocte sepultos.*

*20 Interea saluete pij, mea maxima cura,
Iustorum cineres manesque animæq; virorum:
Dumq; meus totam iustus furor euomat iram,
Sedibus inclusi vestris, dulcique parentis
Telluris gremio, lucem expectate propinquam.*

*21 Ecce etenim (nec longa mora est) descendet ab arce
Caestri Deus altitonans, terrasque nocentes
Terricolasque simul viset quæsitior acerbus;
Tum sua supplicis homines infanda scelesti
Facta luent dignis, tum iustum terra cruorem
Quem biberat quondam, reuomet, casosque cauernis
Eductos imis, celo vitæq; remittet.*

Cap. 27.

*1 Tum quoque ne tanto desit suprema triumpho
Laurea, nè ve aliquo metus vllus ab hoste relictus
Victori partum minuat decus, vltima belli
Victima fatalis serpens erit improbus ille
Leuiathan, generis nostri certissimus hostis.
Namque hunc immensis sinuantem squammea spiris
Terga, quibus terras amplexus & aquora, celum,
Cælum etiam veete opposito (ni fata resistent)*

O 3

Aethe-

19 Viuet mortui tui, interfecti mei resurgent. Expergicimini & laudate qui habitatis in puluere: quia ros lucis, ros tuus: & terram gigantum detrahes in ruinam.

20 Vade popul^{us} meus in cubicula tua, claude ostia tua super te. Abscondere modicum ad momentum, donec pertuanscat indignatio mea.

21 Ecce enim Dominus egredietur de loco suo, vt visitet iniquitatem habitatoris terræ contra eum: & reuelabit terra sanguinem suum, & non operiet vltiâ interfectos suos.

Cap. 27.

1 In die illa visitabit Dominus in gladio suo duro & grandi & forti super Leuiathan serpentem veetem: & super Leuiathan serpentem tortuosum, & occidet cetum qui in mari est.

Lans & com-
mendatio
martyrij.

Manifestum
de resurre-
ctione corpo-
rum testimo-
nium.

Aethereâsque arces mortalibus inuidet agris,
 Hunc (inquam) spumante salo maria alta tenentem,
 Fluctûsque arrecto sulcantem pectore cetum,
 Armatus gladio Deus, hamatâque bipenni,
 Conficiet victor, truncumque relinquet arenâ
 Per fossam innumeris repetita per ilia plagis.

2 In die illa vinea
 meâ cantabit ei.

Victorem superi, victorem hominêsque loquentur,
 Littora victorem, vallêsque lacûsque sonabunt.
 Tam longo tandem terrore metuque soluti
 Praecipue mater generosi siluaracemi
 Vitea, sola tui pretiumque & causa laboris,
 Optime seruator, caso secura dracone,
 Cantabit melicum, victori epinicia, carmen.

Ecclesia hic
 sub vinea ty-
 po intelligi-
 tur.

3 Ego Dominus qui
 seruo eam, repente
 propinabo ei: ne forte
 visitetur contra eam,
 nocte & die seruo eâ.

3 Ipse autem pede terga premens immania leuo
 Porrecti in ventrem per bis duo iugera monstri,
 Vinctumque suum aspectans, vna s'q; rubentes,
 Hinc procul, edico, procul hinc absistite furum
 Turba rapax (dicet) seuoque animalia dente
 Noxia; quam posui pulchro Deus ordine vitem,
 Idem ego seruabo, manibus ne tangat avaris
 Fur, rostro-ve sagax vulpecula rodat adunco:
 Ne-ve suo teneram ledat canis aestifer astro:
 Tempestiuus eam, me demittente, rigabit
 Aduersus solem resolutis nubibus imber.
 Illam ego, siue dies, seu nox eat humida, celo
 Peruigil obseruo, ne qua malus ingruat hostis,
 Insidias hostis non nunquam intentus ad omnes.

4 Non est indignatio
 mihi. Quis dabit me
 spinam aut veprem
 in proelio? gradiar su-
 per eam, succendam
 eam pariter.

4 Inuide quid speras? An me vesane putasti
 Velle meis spinas vepresque inducere cultis,
 Aut flamma immissa felices vrere plantas?
 Aut conculcatas pessundare? militibus-ve
 Siluicolis-ve feris populandum pandere septum?
 5 An non (quod potius reor & sic numine firmo)
 Impendam vires istas roburque, meorum
 Tutela? & vitem quam nos consequimus ipsi,
 Vt caepi, seruabo, colam? colet illa colentem,
 Et mecum stabili componet fœdere pacem,
 Pacem quam nullo discordia tempore rumpet.

5 An potius tenebo
 fortitudinem meam?
 faciet pacem mihi,
 pacem faciet mihi.

6 Qui ingrediuntur
 impetu ad Iacob, flo-
 rebit & germinabit
 Israël, & implebunt
 faciem orbis femine.

6 Tum demum felix prouentu vinea magno,
 Quisque Israëlitis in eam translatus ab oris
 Sarculus, & matri feliciter insitus alma,
 Florentes latè ramos, & brachia tendent,
 Et* consemineis implebunt fœtibus orbem.

* Hoc est, eodê
 femine natis.
 Vtitur Colu.
 lib. 3. cap. viê.

Dic

7 Dic tu qui magno genus Israël profectum
Ostentas, & auos iactas ab origine prima,
Dic age, dic repetens antiqua diaria, num te
Maioresque tuos exempla suprema merentes,
Ille Deus, cuius nescit clementia finem,
Tam durè est ultus, quàm vos crudeliter illum.
Sanctosque illius quondam lacerastis amicos?
Non sanè: nec enim pœnis letatur acerbis,
Sed certa lenis contentus lege, modòque
Supplicij, leges sic exercebit, ut acrem
Summi aciem iuris clementia lata retundat.

8 Ergo modum statuens ira, frenosque furori
Quamuis iusto adhibens, satis ultor mitis habebit,
Cum tempus pœnis aderit fatale luendis,
Ingratum laribus populum pepulisse paternis,
Exsilioque brevi multasse, velutque proteruo
Abreptos vento, conflictatosque procella,
Huc illuc variis orbis iactasse per oras.

9 Talibus attritos damnis, domitosque, secunda
Quos res non poterant inflectere, parua brevisque
Aut famis aut belli clades, pestis-ve, feroces
Contundet frangetque animos, nuperq; relictum
Coget iter resequi Isacidas, veniamque rogare.
Scilicet hos fructus à rebus carpet egenis
Isacidum domus, ut patri, Dominoque Deoque
Conciliata suo, & magni securatimoris
Condonata sibi scelera audiat omnia gratis:
Euertatque aras, lucosque, & templa deorum,
Et simulachra citis succendat saxea flammis,
Detque Notis cineres vaga per freta ferre prophanos,
Sèque suasque Deo soli iam consecret oras.

10 At rigidi mores mutare, malòque manentes
Proposito votoque suo, (mihi credite) tandem
Fumantem patriam, seseque sub hoste videbunt:
Hoc etenim quodcunque vides, quàm maxima surgit
Ad calum Solyma, & turritas eminus arces.
Ostentat muris nimium confisa superbis,
Nil erit (ò rerum varias hominumque locorumque
Instabile (que vices!) nisi collis apricus & herba.
Atque ubi nunc veterum stant alta palatia regum,
Marmoreaq; domus, atque aurea curia Patrum,
Mæsta soli facies, desertaque, & hispida dumis,
Nulla hominum, pecoris vestigia multa minoris

7 Nūquid iuxta plagam percutientis se percussit eum? Aut sicut occidit interfectos ei?, sic occisus est?

8 In mensura contra mensuram cum abiecta fuerit, iudicabit eam. Meditatus est in spiritu suo duro per diem æstus.

9 Idcirco super hæc dimittetur iniquitas domui Iacob: & isse omnis fructus ut auferatur peccati eius. Cum posuerint omnes lapides altaris sicut lapides cineris alios, non stabunt lucii & delubra.

10 Ciuitas enim munita desolata erit: speciosa relinquetur, & dimittetur quasi desertum. Ibi pascetur vitulus, & ibi accubabit, & consumet summitates illius.

Maio-

*Maioresque feret: summa pascentur in arce
Lanigerique greges, armenta que buccera, celsisq;
Insistent pinnis, illicque cubilia ponent.*

11 In siccitate messis
illius conteretur, mu-
lieres venientes, & do-
centes eam. Non est
enim populus sapiens,
propterea non mise-
rebitur eius qui fecit
eum: & qui formavit
eum, non parceret ei.

12 Erit in die illa,
percutiet Dominus
ab alveo fluminis us-
que ad torrentem
Aegypti, & vos con-
gregabimini unus &
unus filij Israel.

13 Et erit in die illa:
Clagetur in tuba ma-
gna, & veniet qui per-
diti fuerant de terra
Assyriorum, & qui cie-
cti erant de terra Ae-
gypti: & adorabunt
Dominum in monte
sancto in Hierusalē.

*" Hæc equidem fient, nec votis neçtere vota
Profuerit iam tum manifestis prodita signis,
Cum Cerere exhausta, solitamque negantibus arvis
Sufficere annonam, vicitim ex sanguia letho
Corpora demittet famis immedicabile telum.
Frustra femineis animati vocibus, urbem
Tentabunt servare mares, vxoribus ipsis
Imbelles magis, haud tot enim de millibus vnus,
Seu proceres censere iuuet, seu mobile vulgus,
Aut sapiens aut fortis erit, mens, sensus, inertes,
Consilii que inopes, consternatosque relinquet.
Quare nec parceret Deus illis ipse, " sed omnem
Littore ab Assyrio, limosi ad flumina Nili
Vastabit ferro flammisque vltimicibus oram.
" At quibus Israel generisque & nominis auctor
Verus erit, procul Aegypto Assyriaque, beati
Quò sese extorres, patria occumbente, suasque
Res olim abdiderant, alacres ad prima canentis
Signa tubæ, Solymos repetent, Dominoque, paternis
Ritibus, hoc ipso reduces in monte, litabunt.*

VATI-

113

VATICINIORVM ISAIÆ
LIBER TERTIVS.

M VSA Hebraea gradum iam siste, pedemque
citatum
Huc tandem refer, unde prius digressa
fueris,

Iamque tuos repete, & propioribus occine sacris
Fata sua: ac primum, (nec longè tempus abesse
Auguror, aut mea me falsum presagia ludunt)
Effraides tribubus denis regnoque tumentes,
Qua fas quaque nefas domui Davidis adempto,
Vinosi Effraides, contemptoresque sacrorum,
Olim ut digna suis expendent præmia factis.
Tum cane quot clades, quot funera digna sequentur
Beniamino Iudaque satos, sua relinquere regna
Ausuros, Nilumque sequi, Inachiæque iuuenta,
Cornigeroque Deum verum mutare Serapi,
Multaque præterea, quæ cælo Spiritus alto
Dictabit, casto tibi carmine saepe vocandus.

Cap. 28.
Huius scissio-
nis propheta-
m habes
Reg. 3. cap. 12.
in diuisione
pallij Abiaz
propheta.

Va tibi, qui capiti in fausto diadema superbum
Ausus es Effraida infelix imponere, regnum &
Creuisti vetus, & partes bis quinque tulisti.
Ebrie victæ mero Effraida, spes pascis inanes,
Si stabile hoc sceptrum, si maiestatis honorem
Perpetuum tibi promittis, generique tuorum.
Nam licet & pinguis tibi cesserit ora, tuique
Montesque vallésque oleo, vinoque, bonaque
Fruge fluant, & tota genu Samaritica flexo
Plus quam diuinos regio concedat honores:
Hoc decus, hæc ingens, atque inuidiosa beatis
Gloria calitibus, flos ut contusis aratro,
Corruet, haud unquam caput erectura superbum.

Dicit Hiero-
nymus legit,
Fortis & vali-
dus Domini:
ut intelliga-
tur per vali-
dum & fortè
Domini, rex
Assyriorum.
Nos sumus
ita interpre-
tati.

En tibi, cum minimè reris, cum tuta putabis
Omnia, longinquis Deus hostem excubit ob oris:
Densior ille tuos hiberna grandine campos,
Seuus inundabit, victorque per intima regni
Passim discurrens, bellum circumferet atrox,
Turbinis in morem nunc huc nunc feruidus illuc
Non expectat as rapiens in bella cohortes.
Ac velut insano torrens per plana volutus
Vortice, cuncta trahit, vertit, voluitque ruitque:
Sic ille effusum impatiens tardarier agmen,

P. Arces,

Cap. 28.

1 Væ coronæ super-
biae, ebris Ephraim,
& flori decidenti glo-
riæ exultationis eius:
qui erant in vertice
vallis pinguissemq; er-
rantes à vino.

2 Ecce validus & for-
tis Domini sicut im-
petus grandinis: tur-
bo confringens sicut
impetus aquarum in-
undantium & emif-
sarum super terram
spaciosam.

*Arces, & vicos, & cinctas mœnibus vrbes
Vno eodẽmque feret sternetque rutque fragore.*

3 Pedibus conculca-
bitur corona superbie
ebriorum Effraim.

4 Et erit flos decidens
gloriæ exultationis e-
ius, qui est super ver-
ticem pinguiũ, quasi
temporaneum ante
maturitatem autum-
ni: quod enim aspe-
xerit videns, vt manu
tenuerit, deuorabit
illud.

5 In die illa erit Do-
minus exercituum
corona gloriæ: & ser-
tum exultationis resi-
duo populi sui:

6 & spiritus iudicij
sedenti super iudiciũ,
& fortitudo reuertẽ-
tibus de bello ad por-
tam.

7 Verũ hi quoque
præ vino nescierunt,
& præ ebrietate erra-
uerunt. Sacerdos &
propheta nescierunt
præ ebrietate, absor-
pti sunt à vino, erra-
uerunt in ebrietate,
nescierunt videntem,
ignorauerunt iudiciũ.

8 Omnes enim men-
sæ repletæ sunt vomitu
sordiumque, ita vt
non esset vltra locus.

3 *Illam autem, illam tui capitis decus, illam superbam
Frontis honos, gemmis fulgens, aurõque tiara,
Calonum pedibus calcabitur, & tua celo
Aemula maestas vt flos contusus aratro
Corruet, haud vnquam caput erectura sepultum.
Et quidquid pingui fundet tua copia cornu,
Far, oleum, vinum, Samaritanag, beatas
Vallis opes, celeri consumet prodigus vsu
Miles, tam facile quam præmatura viator
Poma vorat sitiens, oblata ex arbore raptã.*

5 *Hæc te fata manent temulento perditæ luxu
Effraida, sed us qui te fugitiue relicto
Serue, datum à Domino regem coluere fideles,
Ipse Deus sertum dabit, insignemque coronam,
Gloria & immortalis lætitiæ intertextam:*

6 *At regi quem præfecit, solioque sedere
Purpureo voluit, genus alto à sanguine regum,
Iudicium mentemque dabit, qua temperet æquum
Iusque suis leni mixtum moderamine reddat,
Militibus verò fortes in prælia dextras,
Felicisque domum reditus fusi sã fugatisque
Hostibus in patria solennes vrbe triumphos.*

7 *Dira sed hos etiam (strens dicere cogor amici)
Incessit leges temerare libido paternas,
Quippe expugnatam prorumpens mentis in arcem,
Molle merum mutauit eos, animis que furorem
Indidit, vt legum, monitorum, & fœderis ictri
Immemores, vero virtutis calle relicto,
Turpiter auersos agerent per denia currus.*

8 *Quid, quod & hæc eadem pestis peruasit ad ipsos
Fœda sacerdotes, vatesque afflavit anhelos?
Hos quoque spumantes pater æ (ne dira per omnem
Non fluere populum tetri contagia morbi)
Vinag, sumpta cadis ingentibus incantarunt,
Euersoque statu mentis, victo que cerebro
Induxere Dei scelerata obliuia summi:
Nec verò ista sitis poscit sibi pocula feruens,
Sed furor indomitus, brutis que ignota voluptas:*

9 *Namque bibunt veluti iurati perdere vina,
Aut fundunt potius (pudet ista referre) quod ipse
Mox stomachus vomitu mensas fœdante reiecit.*

Hieroboamũ
intellige ser-
uum Salomo-
nis. Regum 3.
cap. 12.
Pax plebi, &
securitas.

Spiritus iu-
dicij, regi pia
qualis erat
Hefechias, de
quo hic ser-
mo est.

Inuehitur in
clerum vino-
sum & ebrio-
sum.

Idq; semel, bis, terque: vidēs-ne ut nulla per urbem
Non madeat fædo perfusa liquamine mensa?
Tam dulce est præsens, & quo haud præsentius ullum,
Instillare per os vel eo renuente venenum.

9 I nunc, & vino madidis quid pagina narret
Sacra cane, & dia monitus ediffere legis;
Quis dociles animos, quis amicas arriget aures?
Quis sanctos discet plena inter pocula mores?
Vino animi torpent, vino exsurdantur & aures:
Quos igitur, nisi iam depulsos lacte, docebis?
Quos nisi perteneros, & adhuc genitricis amico
Reptantes gremio? ¹⁰ nam cætera turba docenti
Obstrepet, & quis hic est (dicent) cui semper in ore
Nescio quod, manda, manda, rursumque remanda,
Expecta, expecta, modicum isthic, & modicum illic,
Multiæque vel fungis ridenda? quid? hiccine semper
Nugator nostras obtundet talibus aures?

11 Hæc illi. Deus interea mollire feroces
Dulcibus alloquius solitus, blandoque popysmo,
12 Qualia sunt, Age, mi popule, hoc unumq; roganti
Da mihi, gratus eris, si fratrem foueris agrum,
Defessumque cibo, tepidæque refeceris vnda.

13 Hus commotus, & os populi parere negantis
Durum execratus, iustæque accensus ab ira,
Mente stilum versa vertet, populumque rebellem
Iam grauiore sono, dictis que incesset amaris:
Scurrilisque sales, dictæque importuna
Vertet in auctores: illi confusa gerentes
Ora notante metu (nam conscius horror oberrans
Pectora turbabit) resupini in terga ferentur,
Captique & laqueis nexi attritique peribunt.

14 Quare ad verba Dei non illudenda tonantis
O irrisores, Solymæ qui ciuibus vrbis
Ius legesque datis, mentes aduertite vestras.
15 Dicere (quæ vestra est insania) sepe soletis
O miseri: Quid tu nobis tua somnia vates
Mendax obrudis? quam mortem aut tartara fingis?
Si potes, his pueros laruis vetulasque moueto,
Nos dudum cum tartareo transegimus orco;
Si nescis, mortemque datis pacauimus arrbis,
Hostis eat, (cuius nobis per sepe cohortes
Tollis in immensum, viræque & robora falsis
Augendo enumeras) & mundet milite campos:

9 Quæ docebit scientiam? & quem intelligere faciet auditum? Abiactatos à lacte, a uullos ab vberibus.

10 Quia manda remanda, manda remanda, expecta remanda, expecta remanda, expecta remanda, modicum ibi, modicum ibi.

11 In loquela enim labij & lingua altera loquetur ad populum istum.

12 Cui dixit: Hæc est requies mea, reficite lassum, & hoc est meum refrigerium: & noluerunt audire.

13 Et erit eis verbum Domini, Manda remanda, manda remanda, expecta reexpecta, modicum ibi, modicum ibi. Ut vadant & cadant retrorsum & conterantur & illaqueentur & capiantur.

14 Propter hoc audite verbum Domini, viri illusores, qui dominamini super populum meum qui est in Hierusalem.

15 Dixistis enim: Percussimus fœdus cum morte, & cum inferno pactum fecimus: flagellum inundans cum pertransierit non veniet super nos, quia posuimus mendacium spem nostram, & mendacium protecti sumus.

Accipienda sunt hæc præteritè, veluti cum qui ridet aliquid, sermonem eius imitantur.

Hæc locū, in loquela, &c. aliter interpretatur Arias Montanus, & sic legit: In balbutientibus labijs, & lingua altera, quæ diceret: Videbitur eis loqui balbutientibus labijs, & lingua peregrina ignotaque: ad eum alienus erit à Deo populus iste. In magistratum verbi Dei contemtorum.

Continuò hanc nostra auertemus ab vrbe procellam,
 Præsidio diuûm, quibus has libamus ad aras,
 Tû-ne os impurum mendaces dixeris illos?

16 Idcirco hæc dicit
 Dominus: Ecce ego
 mittâ in fundamen-
 tis Sion lapidem, lapi-
 dem probatum, an-
 gularum, pretiosum,
 in fundamento fun-
 datum. Qui credide-
 rit, non festinet.

16 Hæc vos vrbe palàm tota iactatis, at ille
 Qui mare, qui terras, qui calum numine torquet,
 Non vestra ad dignas reuocabit crimina pœnas,
 Sed quid se dignum reputans, quid nomine patris
 Naturâq; boni, tali vos voce monebit:

Quandoquidem, ô miseri, vobis oracula sordent,
 Nec vestras terrent exempla tot edita mentes,
 Iámque nihil multis profecimus hætenus annis,
 Frustra moliti super ardua culta Sionis
 Mansuram nobis per sæcula condere sedem:
 Ecce ego præclara molis fundator & auctor
 Iam populis lapidem transmittam ritè politum,
 Insignem, solidum, stabilem, teretèmq; nec vlla
 Parte sui scabrum, sed ferro acieque probatum:
 Hic operis columen fundamentumque basisq;
 Regifici, totum structuræ corpus, vtramque
 Maceriem amplexus, vinculis coniunget ahenis,
 Quæ vis nulla noti, vis cui nulla resoluet.

Lapis hic
 Christus est,
 fundamentum
 Ecclesie, præ-
 ter quod ne-
 mo potest al-
 iud ponere,
 Paulus Co-
 rinth. ep. 1.
 cap. 3.

17 Et ponam in pon-
 dere iudicium, & iu-
 stitiam in mensura:
 & subuertet grando
 spem mendacij &
 protectionem aquæ
 inundabunt.

17 Quòd si fortè suos euentus fata morentur,
 Nec promissa statim dilato tempore soluat
 Debitor, idcirco nomen periisse putabis:
 Crede magis, mediòque fidem ne desere cursu.
 Ille bonæ fidei est, & se dissoluere diues,
 Iúsq; pari pollens aquaq; appendere libra:
 Non te isto posuisse loco rem spemque pigebit.

18 Et delebitur fœ-
 dus vestrum cum
 morte, & pactum
 vestrum cum inferno
 non stabit. Flagellum
 inundâs cum transie-
 rit, erit ei in concul-
 cationem.

At vos fallaci fidos vanòque deorum
 Præsidio, quàm sit inultus, quàm pondere certo
 Mensuræque Deus pœnas & præmia ponat,
 Tum demum, cum spes attriuerit horrida vestras
 Grando, ruetque rapax turbo fatalata, scietis.

19 Quodcumque
 pertrāsierit, tollet vos:
 quoniam mane dilu-
 culo pertrāsibit in die
 & nocte: & tantum-
 modo sola vexatio
 dabit intellectum au-
 ditui.

18 Nil pactum cum morte initum, nihil ieta tyranno
 Fœdera cum Stygio, pacatæque tartara vobis
 Profuerint, vestros hæc omnia miles inundans
 Deuastansque lares, inducet & irrita reddet.
 Ah miseri, frustra vestra speratis ab vrbe
 Præsidio diuûm hanc depellere posse procellam.
 Illa diem vestros noctemque vagata per agros
 Nil reliqui faciet, 19 tollet rapietque feretque
 Omnia vòsque simul: tum demum haud vana fuisse,
 Serò licet, rerum euentus hæc fata docebit.

Per repetitio-
 nem eorum
 quæ ipsi de se
 confidenter
 iactauerant,
 confutat eos.

Debue-

20 *Debueras pactis gens o periura manere,
Nec prostante palam mæchos admittere lecto:
Arctior est thalami genialis sponda, duorum
Sponda capax tantum, neque stragula facta duobus
Tres operire queunt, castus ignotus adulter
Inuisusque thoris: tu verò impura pudicas
Connubij magno violaſti crimine leges.*

20 Coangustatum est enim stratum, ita vt alter decidat, & palliū breue vtrumque operire non potest.

Regū 2. cap 5.

Iosue cap. 10.

21 *Non impunè feres: nam quantus sc̄uuit olim
Quando Palaſthinos Perecimo in monte cecidit
Rex superum, & fuſo fluxerunt sanguine riui,
Quantus erat, cum sole citos cohibere iugales
Labentemque diem iuſſo retinere, cohortes
Fudit Amorrheas, & pallida corpora regum
Suffixit crucibus celsas Gabaonis ad arces,
Tantus erit tamque ille graues ardeſcet in iras.
Inuitus licet, vt naturam præter, & illud
Clemens ingenium, & ſolitum miſereſcere ſemper,
Carnificis vultum formamque habitumque cruenti
Induat, immitemque in vos exerceat iram,
Iam non ipſe, ſed aut alius (ſi dicere fas eſt)
Aut certè veſtris mutatus moribus: 22 ergo
Parcite iam irritare Deum, ne durior artus
Et magis arcta liget veſtros religetque catena.
Nam mihi iam dudum vellens pater optimus aurem,
Ne lateri vellem ne voci parcere iuſſit,
Sed longè lateque tuas Iudæa per vrbes
Clamarem, ingeminans hæc fata inſtare, nec ullis
Aut precibus poſſe, aut votis, aut munere ſecti.*

21 Sicut enim in monte diuisionum ſtabit Dominus: ſic in valle quæ eſt in Gabaon irasceſcet, vt faciat opus ſuum: alienum eſt opus eius: vt operetur opus ſuum. Peregri- nū eſt opus eius ab eo.

22 Et nunc nolite illudere, ne forte confringantur vincula veſtra. Coſummationem enim & abbreviationem auctui à Domino Deo exercituum ſuper vniuerſam terram.

23 Auribus percipite & audite vocem meam, attendite & audite eloquium meum.

23 *Vtq; Deum mundi auctorem, rerumque parentem
Nil temerè, nil confuſè, nil denique caſu
Fortuitoque agere, certa ſed lege modoque
Ordinèque appoſito moderari humana ſciatis,
Et tandem illius de maiestate ſuprema,
Conſilioque queri, aut magno dubitare periculo
Abſiſtatis: age hæc animis aduertite veſtris,
Et faciles monitis adhibere ſalubribus aures.*

24 Nunquid tota die arabit arans vt ſerat, proſcindet & ſarriet humum ſuam?

24 *Noſtis, & hoc longus iam dudum comprobat uſus,
Vere nouo agricolam putres proſcindere glebas,
Quas poſtquam raſtris fractas, & crate ſubactas
Vimineæ, tandem matura excoxerit æſtas,
Tum demum iacto, ſed non ſine lege modoque
Semine, ritè prius ſeruato temporis aſtro,
Ingenioque ſoli, ſpem anni committere ſæclis.*

Aptiſſima ſimilitudo ab agriculturæ ratione & diſciplina deſumpta.

25 Nonne cum adae-
quauerit faciem eius,
feret gith, & cumini
sparget, & ponet titi-
cum per ordinem, &
ordeum & milium &
viciã in finibus suis?

26 Et audiet illum in
iudicio, Deus suis
docebit illum.

27 Non enim in fer-
ris triturbabitur gith,
nec rota plaustrum su-
per cuminum circui-
bit, sed in virga excu-
tietur Gith, & cumi-
num in baculo.

28 Panis autem com-
minuetur.

25 Nec verò ille sui prorsus oblitus & artis,
Indiscreta solo mandabit semina cuique,
Sed quid quaeque ferat tellus, quid quaeque recuset,
Ex habitu explorans cultuque situque locorum,
Hic segetes, illic melius melanthia ponit,
Aptior haec milio, pallentibus illa cuminis,
Haec tenuem viciam tellus, illa ordea poscit,
26 Scilicet ex alto curas miseratus agrestes,
Agricola pater ipse pio, pater ipse colendi
Monstrabit statuétque vias, artemq; docebit,
Legitimè quid quoque loco, quo tempore fiat.

27 Ast ubi matura iam rumpent horrea messes,
Et felix votis responderit annus auaris,
Trituramque seges poscet, non ille cuminum,
Non loculis inclusa suis melanthia plastro
Exeret, aut trabea soleis.ve extundet equinis:
Sed tenerum baculo excutiet virgã.ve legumen.
At verò validas segetes, robustaque farras,
Tribula dentatis premet orbibus, aut rota praeceps
28 Eliciet panem. mox grana datura suãuem:

Haud aliter, Deus humani fortissimus arui
Cultor, depressis qui mille inuertit aratris
Camposque collésque & amantes humida valles,
Nunc hos nunc illos variis colit artibus agros,
Exercetque modis, nec eodem semper in actu est
Semper arans, semper.ve serens, sed pronidus, alto
Consilio, cuius ratio sibi constat ab aeni
Principio, nullis hominum, nullisque deorum
Nota, minus latum, segnemque vligine campum
Alternis patitur cessare aut semina mutans,
(Mutatis etenim requiescunt foetibus arua)
Si non quam vellet, aliquam tamen ille quotannis
Vel rure ex sterili producit ad horrea messem.
At quod pingue solum est, ne noxia frugibus herba
Luxuriet, tenerasque procax euincat aristas,
Non semel exercet ferro, sed terque quaterque
Nunc recto, nunc obliquo perrumpit aratro:
Ne.ve grauis nondum maturo semine culmus
Procumbat, pecore immisso depascere duris
Surgentem nimium permittit dentibus herbam.

Nec minor est illi ratio, nec segnior artis
Cura suae, tum cum fruges aequata terendas,
Seu trahis, seu sit baculis opus, area poscit:

Parcis

Parcit enim teneris ferrata inducere plaustra,
 Ne factus siliqua, simul quassentur inanes.
 Quae verò robusta magis, mensisq; deorum
 Ferrae dabant olim ambrosiam, panesque beatos,
 Ut paleis purgata suis, & pura nec vlla,
 Aut filice, aut lolio mixto vitata recondet,
 Tribulâque trabeaq; terent & stridula plaustra,
 Sorditiæque omni emundabit mystica vannus.

At non aternos præceps vertigo per annos
 Voluet agêque rotam, nec erit tritura perennis,
 Aduenient quandoque bona bona tempora messi,
 Cum post immites hyemes, tristêsque pruinas,
 Aestûsque pluuiâsque, astri secura maligni,
 Et tempestatum, septo claudetur herili,
 Grâtâque speratos reddet cum fœnore fructus.
 Ipse autem paleas iratus verret inanes
 Cultor, & infelix lolium crepitanibus vret
 Ignibus: exemplo hoc (si rectè attendimus) vno,
 Quid velit & possit magnus Deus Israël, is,
 Testatum satis atque super planumque relinquens.

Cap. 29.

Reg. 2. cap. 5.
 & Paralip. 1.
 cap. 11.
 Ariel hebraeis
 sonat leonem
 Dei, & saepe
 altare.

Tu quoque Iessea non vltima laurea dextra,
 Vrbs ô magnanimo quondam expugnata Dauidi,
 Quae tantum reliquas excellis viribus vrbes,
 Quantum Getulo cedunt armenta leoni.
 Experiere breui violentam vindicis iram,
 Cum tua post aliquot brumas euersa dolebis:
 Sacra, & solennes bello euanescere ritus.
 Namque ego te (nec longa mora est, sententia sic stat)
 Hostili vallo, densâque indagine cingam.
 Tu verò flens atque gemens, respersa tuorum
 Sanguine, votiuam mihi te præbebis, ut aram
 Stagnantem, non cade bouum, sed cade virorum.
 Interea triplici in gyrum circumdata vallo
 Continuis clausa aggeribus, multâque virum-vi
 Arête obfessa, caput pones deiecta superbum,
 Sicque metus fauces obstringet, ut edere vocem
 Vix tenuem possis, similêmque loquentis ab antra
 Pythonis, tellure canit dum carmen operta,
 Ambiguum, sortêsque mago demurmurat ore.
 Qui numerare tuos hostes volet, equoris idem
 Discet Erythraeum quot turbent littus arene,
 Aut quando flaus vehementior incubat ignis,
 Quot scintillantes volitent per inane fauilla,

Et

Verum non in per-
 petuum triturans tri-
 turabit illum, neque
 vexabit eum rota plau-
 stri, neque vngulis
 comminuet eum.

29 Et hoc à Domino
 Deo exercituum exi-
 uit, ut mirabile face-
 ret consilium, & ma-
 gnificaret iustitiam.

Cap. 29.

1. Vae Ariel, Ariel ci-
 uitas quam expugna-
 uit David: additus
 est annus ad annum,
 & solennitates euo-
 luta sunt.

2. Et circumvallabo
 Ariel, & erit tristis ac
 moerens, & erit mihi
 quasi Ariel.

3. Et circumdabo quasi
 sphaeram in circuitu
 tuo, & faciam contra
 te aggerem, & muni-
 menta ponam in ob-
 fidionem tuam.

4. Humiliaberis, de
 terra loqueris, & de
 humo audietur elo-
 quium tuum: & erit
 quasi pythonis de ter-
 ra vox tua, & de hu-
 mo eloquium tuum,
 mussitabit.

5. Et erit sicut puluis
 tenuis multitudo vē-
 tilantium te, & sicut
 fauilla pertransiens
 multitudo eorum qui
 cōtra te præualuerūt,
 eritque repente con-
 festum.

6 A Domino exerci-
tuum visitabitur in
tonitru & cōmotio-
ne terræ & voce ma-
gna turbinis & tem-
pestatis & flamma igni-
nis deuorantis.

7 Et erit sicut som-
niū visionis noctur-
næ multitudo omniū
gentium quæ dimica-
uerunt contra Ariel, &
omnes qui militaue-
runt & obsederunt &
præualuerunt aduer-
sus eam.

8 Et sicut somniat si-
tiens, & bibit, & post-
quam fuerit experge-
factus, lassus adhuc
sistit, & vacua est ani-
ma eius: sic erit mul-
titudo gentium om-
niū quæ dimicauerūt
contra montem Sion.

9 Obstupescite & ad-
miramini, fluctuate
& vacillate & inebria-
mini & non à vino,
mouemini & non ab
ebrietate.

10 Quoniā miscuit
vobis Dominus spiri-
tum soporis.

11 Et erit vobis visio
omnium, sicut verba
libri signati; quem cū
dederint sciēti litteras,
dicent, Lege istum: &
respōdebit, Nō posū,
signatus est enim.

12 Et dabitur liber
nescienti litteras, &
dicent, Lege istum: &
respondebit, Nescio
litteras.

13 Et dixit Dominus:
Eo quod appropin-
quat populus iste ore
suo, & labiis suis glo-
rificar me, cor autem
eorum lōge est à me,
& timuerunt me
mandato hominum
& doctrinis:

6 Et iam iam dicto citius, qui presidet armis
Vindicibus Deus armipotens, creperosque duelli

Temperat euentus, aderit, tonitruūq; corusco,

Motūque horrificis tellure tremoribus, urbem

Concutiet, piceoque nigrantem turbine nimbū

Huc illuc agitans, tempestatemque sonantem,

Turrigeras rapidis iaculabitur ignibus arces;

Usque adeoq; rapax populabitur omnia flamma,

Vt nihil ad prædam corradere possit auarus

Miles, spesq; suas, & longi præmia belli

Expectata diu, violentis ignibus vri

Aspiciat mærens, tam diues quàm quibus alto

Oppressis somno, vaga falsum in somnia monstrant

Inq; sinum effundunt vasis mendacibus aurum:

Aut quos ægra fames cubitum sine pane profectos

Torquet, agitque sitis, ludunt potūque cibōque

Per somnum oblato: nam discutiente soporem

Luce, fames ventrem ieiunāque viscera vexat,

Et rediuiua sitis pulmones vrit anhelos.

At vos tum primū saeuus circumfremet horror

O Solymi, stupidiisque animos, omnemque repente

Eripiet sensum; titubabitis ebria turba

Non vino, sed membra nouo quatiēte timore,

Et perturbatis trepidiſque negante quietem.

Namque soporati Deus vltor pocula succi

Miscebit, quo vos hausto lethargus habebit

Altus, inersque sopor marcentia lumina claudet,

Et sensus omnes pigro torpore ligabit.

Ipsi etiam vates soliti responsa futuri

Ambiguū canere, & sortes aperire latentes,

Visa canent populo non intellecta roganti:

Et quidquid prisca cecinere canentq; propheta,

Venturoque adeo quæ scribent tempore, nec vos

Nec vestri, (quamquā tumeat schola vestra) magistri

Percipient; septem quippe hunc adamantina librum

Diuina celata manu signacula claudunt,

Nullius referanda manu, siue ille soporum

De numero primus, nullas non nouerit artes,

Seu nunquam primos apices elementaque doctus:

Nam tenebris oculos sensusq; adopertus vterque

Horrificis, nec ritè sequi, nec ritè docere

Abdita diuinæ poterit mysteria legis.

Nam grauis ex alto genitor sic fatus olympo est:

Accendit

Accendit nostros iterum gens ista furores,
 Iamdudum neglecta mihi, simulata precantum
 Postquam vota labris leuiter procedere motis
 Non animo concepta bono, non pectore sursum
 Erecto, certis potui deprendere signis:
 Seductosque diu populos errore paterno,
 Commentis hominum nostras postponere leges,
 Insanosque sequi ritus, quos intulit olim
 Vana superstitio, contemtrix impia nostri
 Numinis, & rerum inuentrix male suada nouarum.

¹⁴ Ergo tot afflictæ cum relligionis acerbos
 Pertulerim questus, nec gens tamen impia cesset
 Ore palam laudare Deum, quem corde sub alto
 Clam negat, & fraudi speciem præterdit inanem,
 Certum est, exempli mira nouitate stupendi
 Despectum numen contemtaque sacra piare.

Faxo ego, ut hac tanto quæ nunc sapientia plausu
 Suspicitur, vulgique tenet suspensa silentis
 Ora oculosque, ferox dum pulpita scandit, & alto
 Rabbinus tonat eloquio, sua somnia narrans,
 Corruat, vltierius nullos habitura sequaces:
 Quosque supercilium tantum, promissaq; barbæ
 Canities, laxusque togæ commendat amictus,
 (Heu nimium tolerata diu per regna, per vrbes
 Pestis, & ignari grauis impostura popelli)
 Ridendos toto displodendosque vicissim
 Orbe dabo, sensuque intellectuq; carentes,
 Ludibrium populis faciam omnibus esse perenne.

¹⁵ Nec leuiora manent vestros exempla furores,
 Vos quibus audaci sententia pectore sedit,
 Nil curare Deum terras, nec cernere posse
 Res hominum, nec velle nigra caligine mersas.
 Falleris o quisquis nullo scelerata pudore
 Consilia exequeris, tecumque hac corde volutas
 Impuro: Quis me Deus, aut mea facta videbit:
 Scilicet ille aciem iaculatus ab æthere summo
 Fulminis in morem, perfosso pectore, tandem
 Intima peruadet nostræ penetrabilia mentis?

O cæcæ mentes! o indiga pectora veri!
 O portentificis persuasio tincta venenis!
¹⁶ O scelus indignum! Te ne o vilißima testa,
 Te ne infame lutum, quo nil informius vsquam,
 Appellare Deum auctorem terræq; marisque,

2

Et

14 Ideo ecce ego ad-
 dam vt admiratione
 faciam populo huic
 in miraculo grandi &
 stupedo: peribit enim
 sapientia a sapietibus
 eius, & intellectus
 prudentium abscon-
 detur ab eis.

15 Væ qui profundè
 estis corde, vt abscon-
 datis consilium a Do-
 mino, quorum sunt
 in tenebris opera, &
 dicitur: Quis videt nos,
 & quis nouit nos?

16 Peruersa est vestra
 hæc cogitatio: quasi
 si lutum contra figu-
 lum cogitet, & dicat
 opus factori suo, Non
 fecisti me: & figmētū
 dicat fictori suo, Non
 intelligis.

Et quidquid celi conuexo clauditur alto?
 Ten' cui materiam soli formamque statumque,
 Cui, quod es, & quod eris, qualis, quantumque fuisti,
 Acceptum debes, verbis factisque negare?

17 Nonne adhuc in modico & in breui conuertetur Libanus in charmel, & charmel in saltum reputabitur?

17 *Ab nescis miser, aut potius nescire laboras, Quam late pateat vis Numinis atque potestas: Vig' minus dubites, quum iusserit ille supremus Arbiter humani generis, iam voluitur hora, Hora citis Phæbo rapiente vehenda quadrigis, Cum iuga siluosi Libani iuga uepribus hirta Dumisque, & nullum patientia vomeris vsum, Carmeli campos vincent glebasque feraces.*

Vocatio Gentium.

Libanus pro Gentibus. Carmelus pro Iudæis.

18 Et audient in die illa surdi verba libri, & de tenebris & caligine oculi cæcorum videbunt.

Ipsæ autem stauis qui nunc Carmelus aristis Luxuriat, collisque olea Bacchoque virentes Ostentat procul, inculti (mirabile dictu)

19 Et addent mites in Domino lætitiā, & pauperes homines in sancto Israël exultabunt.

Induet ingenium Libani morisque ferinos: Tunc aures surdis, deterisa sorde, patebunt, Sanctaque percipient signati oracula libri: Tum cæcorum oculi, discessu noctis, aperti, Verum ipsum penitus, depulsa nube, videbunt.

Prædicatio doctrine Euangelicæ.

20 Quoniam defecit qui præualebat, & cõsummatas est illusor, & succisi sunt omnes qui vigilabant super iniquitatem:

Tum mitis quibus est animus, constante fruuntur Lætitiâ, mistique Deo nil triste timebunt: Quisque solo afflicti diro calcantur ab hoste, In celum vultus tollent, & vindice tuti Sancto Israël's, securâ per otia lætos Traducent in pace dies: 20 nam concidet ingens Ille hostis, solitus sæuis illudere verbis

21 Qui peccare faciebant homines in verbo, & arguentem in porta supplantabāt, & declinauerunt frustra à iusto.

Virtutem, & cunctos vera virtutis amantes; Lucifugaque viri, scelerum errorumque satores, Simplicibusque animis fallendo obrepere cauti, Quos cura vna subit, studium vnum, inducere mudo Omne nefas, qui non contenti errare, laborant Ut peccent alij, qui iustum odere, tenacemque Oppugnant recti, & bello resequuntur aperto, (Ne dubitate py) radicitus exscindentur.

22 Propter hoc hæc dicit Dominus ad dolum Iacob qui redemit Abraham: Non modo confundetur Iacob, nec modo vultus eius erubescet.

Quippe Deus, Deus ille patrem qui soluit Abramum Seruitio, sic est cum posteritate locutus Isacidum: Non hoc in tempore (pone molestos Corde metus) domus Isacidem sortita parentem, Non nunc infami turbaberis ora rubore:

23 Sed cum viderit filios suos, opera manuum mearum in medio sui sanctificantes nomen meum, & sanctificabunt sanctum Iacob, & Deum Israël prædicabunt:

Sed demum cum mæstos mirabere natos, (Hoc verò meum erit opus, & mea magna voluntas) Aegrag, spectabis populi plaudente corona,

Vocatio Gentium per Apostolos, & Pharisæorum stupor & cõfusio cum media Solyimorum urbe nomen Christi prædicatum est.

Me,

Me, nomēque meum cunctas vulgare peroras;
 Illi, quem vester falsò pater Isacus olim,
 Isacidesq̄, Deum verum sanctūque colebant,
 Per mare, per terras, haud vnquam voce remissa,
 Infractā-ve canent: ²⁴ omnis doctoribus illis
 Error vaneſcet, verique scientia concors
 Succedet: gentesq̄ rudes, frenūq̄ negare
 Consuetæ, legem accipient, discēntque moneri.

Cap. 30. ¹ At vos ò nati quondam, nunc patre domoque
 Quam dederam indigni, qui me prohibente, fidemq̄
 Dante, secunda fore omnia sede manentibus ista,
 Diris auspiciis, diro omine, littora vestra,
 Agròsque, patriòsque lares, habitandaque fana
 Deseritis, gens indocilis, gens mollis, & exspes,
 Quā male, quā temere hac telā & sine numine nostro
 Exorſi, atque alia ex aliis in crimina fædè
 Collapsi, iustam me commouistis ad iram!

² Queritis Aegyptum? patriosq̄ relinquere fines?
 Iudæamque placet Phariis postponere campis?
 Nulla erit hac potior sententia? nec melius quid
 Sive ego, sive mei poterunt suadere propheta?
 Sic placet? & mea vos nequicquam edicta morantur?

Ibitis Aegyptum ò miseri, vetitisque potiri
 Littoribus dabitur: sed quæ post fata sequantur
 Accipite, & clades, me vate, addiscite vestras.

³ Quam socj Pharaonis opem speratis ab armis,
 Vana erit: Aegypti frustra prætenditis arces,
 Muròsque obicitis venientibus hostibus: illuc
 Vos vindex etiam vsque sequar, certamque, salutis
 Vnde fides dubia, saxo reperisse fleatis
 Perniciem, fædo turpantes puluere crinem.

⁴ Perge sequi miseranda tuos iam turba tribunos.
 En subière Thanin, & qui præcedere iussi,
 Composito iustas poscant ut fædere leges
 Aethiopum extremis vicinam finibus Hanen,
 Peruenère: tuas quid spes tam tarda moraris?

⁵ Ah quas spes, quæ vota tibi malè prouida turba
 Despondes? en versa retro cecidere repente
 Cuncta, labant animi, turpis pudor ora colorat,
 Permissus pallente metu, iam quisque suorum
 Sed seris suaque execratur cœpta querelis,
 Plenúsque opprobrio, contabescensq̄ dolore,
 Diris auxilium vana tam futile gentis

L2

Deuouet,

24 Et scient errantes
 spiritu intellectum, &
 multatores discant
 legem.

Cap. 30.

1. Væ filij desertores,
 dicit Dominus, vt fa-
 ceretis consilium, &
 non ex me: & ordire-
 mini telam, & non per
 spiritū meum, vt ad-
 deretis peccatū super
 peccatum.

2. Qui ambulatis vt
 descendatis in Aegy-
 ptum, & os meum nō
 interrogastis; sperātes
 auxilium in fortitu-
 dine Pharaonis, & ha-
 bentes fiduciam in
 vmbra Aegypti.

3. Et erit vobis forti-
 tudo Pharaonis in
 confuſionem, & vm-
 bra fiducia Aegypti
 in ignominiam.

4. Erāt enim in Tha-
 ni principes tui, &
 nuntij tui vsque ad
 Hanes peruenerunt.

5. Omnes cōfusi sunt
 super populo qui eis
 prodesse non poterat:
 non fuerunt in auxi-
 lium, & in aliquam
 vtilitatem, sed in cō-
 fuſionē & opprobriū.

Vide cap. 42.
 & 43. Hiero-
 nymus, ad quæ
 hoc vaticiniū
 referuntur.

6 Onus iumentorum
Austri. In terra tribu-
lationis & angustiae,
leona & leo ex eis, vi-
pera & regulus volās,
portantes super hu-
meros iumentorū di-
uitias suas, & super
gibbos camelorū the-
saurōs suos ad populū
qui eis non poterit
prodesse.

7 Aegyptus enim fru-
stra & vanē auxiliabi-
tur: ideo clamaui su-
per hoc, Superbia tantū
est, quiesce.
8 Nūc ergo ingressus
scribe ei super buxū,
& in libro diligenter
exara illud, & erit in
die nouissimo in te-
stimonium vsque in
aeternum.

9 Populus enim ad
iracundiam prouocās
est, & filij mendaces,
si filij nolentes audire
legem Dei.

Denouet, & patrias frustra reminiscitur arces.

O pecora, o brutis homines ratione minores,

Quos furor, & nulla rabies medicabilis arte

Huc illuc differt, iumenti more vagantis

Oblitque domum sera decedere nocte,

Dum licet, excutite hūc animis & corpore morbum.

Quas fugitis terras? quas (o malus error) aditis?

Qua via sese aperit, saxa undique & undique rupes,

Et vastis fauces ab hiatibus intercisae,

Importunum iter, & vix eluctabile praebent:

Summa tenent virinque truces in sessa leones,

Crudioreq; leae, tellus serpentibus atris

Ima tumet, fossis latet horrida vipera tectis,

Et volucer media regnat basiliscus arena,

Et inuat, o stupidi, per tot spelaea ferarum,

Per tot inaccessas homini pecorūque salebras,

Tot monumenta ducum templis detracta paternis,

Tot gazas longo partas magnōque labore,

Conuēctare humeris, & equos, iumenta, camelos,

Gibbasq; illorum plenus onerare culullis?

Scilicet ut populū ditetis, inutile cuius

Auxilium, sero, capti abductique, sciētis?

Frustra nam Phariis aliquid speratis ab armis.

Ne fando auditum nomen, ne credita falso

Fama ducis Pharij, ne rumor inanis equorum,

Visque equitum peditūmque sonis in manus adauēta

Magnificis, vobis imponat: splendida praese

Multa ferunt, sed fastus eos ventosaque lingua

Sola dat esse viros, imbelles cetera. Quare

Dum tempus sinit, & patitur fortuna regressum,

Ite retro, & patriis moniti consistite terris.

Sed frustra, ergo abeant, quando meliora monētem

Contemnunt. at tu venturi praescie vates,

(Nam me appellabat diuūm pater atque hominū Rex)

Sume tibi leui buxo, philyrae-ve tabellam

Cortice confectam tenui, scriptoque perenni,

(Quo testatum habeat monumentum nobile sera

Posteritas, nec tanti aboleat gloria facti)

Mansuriisque notis inci de hac texta, scelestae

Testis nequitiae per secula cuncta futurus.

Atque adeo, quum sol illuxerit ultimus vrbi,

Prolaturus in os populo huic manifesta furoris

Instrumenta sui, cui (proh dolor) impia tantum

Nostro-

Nostrorum immemori meritorum, audacia creuit,
 Perfidus, ut verique hostis iuratus, & exlex,
 Me iustis etiam gaudentem parcere pœnis,
 Nec nisi supplicius plectentem crimina seris,
 Non sinat irata deponere fulmina dextra.

¹⁰ Nil illis grauius, quam vatum audire monentum

Consilia: Ecquid vos (aiunt) qui corda futuri
 Prouida iactatis, qui nondum gesta videtis
 Admissi (si diis placet) in penetralia cali,
 Ecquid visa noui, seu nox tulit illa, diés-ve
 Orta dedit, referunt? Vanum est quodcunque minatur
 Oraclum, sed lata fidem responsa merentur.

Cur igitur nostras oneratis tristibus aures
 Portentis? cur ore graui, vultuque minaci
 Nil nisi perpetuas clades, fera bella, ruinas,
 Exsilia, & captas vox vestra renunciat vrbes?
 Quid iuuat ingratos iterumque iterumque monendo,
 Non audituris incassum perdere versus?

¹¹ Quid rectum retro auersis ostendere callem?

Quis Deus hic? (nam vos celo regnare soletis
 Nescio quem narrare Deum fulmenque tenere)

Quis Deus Israël? bona dicite verba, minisque

Parcite, & omnibus terrentibus anxia plebis

Pectora, iam dudum nobis hæc fabula sordet;

Ite hinc, & vestras aliis obtrudite nugas.

¹² Mouit supremum vox tam blasphemata Tonantem,

Ergo flammanti pectus correptus ab ira,

Siderea populum despexit ab arce rebellem,

Talibus increpitans: Quod me migrare vetantem

Respueris, vatésque meos mea inssa ferentes,

Quod Pharios sperare duces, Phariásque phalanges,

Quam me malueris, diuorum hominumque parètem;

Idem ego, qui (nisi me spreuisses) sponte futurus

Auctor eram prompti auxiliij, certaq; salutis,

Spes & opes vestras malè fida sede locatas,

Et temerè positas, manibus demoliar istis.

¹³ Vig; ruinosos à longo tempore muros,

Mœniáq; effæta spatio confecta senecta

Quantulacunque breuis pars funditus eruit hora,

Prosternitque solo, nec opino subruta casu,

Vicini mussant, admiranturq; ruinam

Ingentem, qui pratereunt, causásque requirunt:

¹⁴ Ut solet ad saxum allisum vas fictile frangi,

10 Qui dicunt videntibus: Nolite videre, & aspicientibus, Nolite aspicere nobis ea quæ recta sunt: loquimini nobis placetia, videte nobis errores.

11 Auferte à me viam, declinate à me semitam, cesset à facie nostra sanctus Israël.

12 Propterea hæc dicit Dominus noster, sanctus Israël: Pro eo quod reprobastis verbum hoc, & sperastis in calumniam & in tumultum, & innixi estis super eo:

13 Propterea erit vobis iniquitas hæc sicut interruptio cadens & requisita in muro excelsio, quoniam subito cum non speratur, veniet contritio eius.

14 Et comminuetur sicut cõteritur lagena figuli cõtritione præualida: & non inuenietur de fragmentis eius testa in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parum aquæ de fouea.

In eos qui dissi-
 si bonitati
 & potestate di-
 uinæ, ad hu-
 mana præsti-
 dia cõfugiunt.

De quo nec testa vna quidem, nec tegula restat,
 Qua vel aqua guttam possis haurire, nec ignem
 Aut aliquot prunas vicino efferre camino:
 Sic insperato vertam tua turbine vota,
 Vota infecta, nec ad portum ventura petitem,
 Sed non præuisis interrumpenda procellis.

15 Quia hæc dicit
 Dominus Deus san-
 ctus Israel: Si reuertamini
 & quiescatis, salui eritis: in
 silentio & spe erit fortitudo
 vestra: & nolulistis, &
 dixistis:

15 State viri, nec versa domum dare lintea retro.
 Dissudeat (clamat Dominus) consistite (dicit
 Optimus Isacidum Deus & sanctissimus idem)
 State (inquam) & laribus iussi confidite vestris;
 Sic, sic, non aliter salua omnia spondeo vobis,
 Rem, patriam, uxores, natos, natasque nurusque.
 Dicta tamen vestras non admisistis ad aures
 Nostra, sed hæc celeri Notus abstulit irrita vento:

Extra ecclesiã
 non est salus.

16 Nequaquam, sed
 ad equos fugiemus.
 Ideo fugietis. Et super
 veloces ascendemus.
 Ideo velociores erunt
 qui persequentur vos.

16 Ibimus Aegyptum, feliciãque arua petemus,
 Ibimus Aegyptum (dixistis) & exsecrati
 Diris ominibus, quisquis malè degener vltra
 Perprimet has sedes, locãque hæc damnata tenebit,
 Ibimus Aegyptum, feliciãque arua petemus,
 Hic ubi, securi parta iam pace, domandis
 Qui candore niues superant, & cursibus auras,
 Assuescemus equis, quos pingui fœtifer herba
 Nilus alit, Pharii que docent, in vtrunque paratos,
 Seu conferre pedem obstantesque impellere turmas.
 Poscat opus, refugis hostem seu fallere gyris.

Ibitis Aegyptum, sed damno (credite) vestro,
 Et rapidos scandetis equos, qui fallere gyro,
 Qui possint hosti plano concurrere campo,
 Sed melior cursu, pugnaque erit hostis equestri,
 Quem pro transfugy scelerato crimine vobis
 Immittam: ille ferus, celerique volucrior Euro,
 Terza fatigabit fugientum, atrumque timorem
 Incutiet passim disiecta per agmina victar.

17 Mille homines à
 facie terroris vnus, &
 à facie terroris quin-
 que fugietis, donec
 relinquamini quasi
 malus nauis in vertice
 montis, & quasi signũ
 super collem.

17 Nille viros eques vnus aget, fundetque ruetque
 Mille equitum turmas peditum bis mille cohortes,
 Totam adeo que aciem, quondam insuperabile robur,
 Quinque viri, paruus numerus, formidine turpi
 Palantem, solo ferri fulgore fugabunt.
 Si quis ab hac de tot modo millibus vnus & aliter
 Clade superfuerit, magnos seruatus ad vsus,
 Instar erit mali, medio quem nauita ponto
 Pallidus erexit, celsãque è rupe videndum
 Proposuit, scopuli indicium signumque latentis,

Terror Pan-
 cus.

Nau-

*Naufragiūque sui monumentum flebile semper;
Talus erit, si cui fortasse pepercerit hostis,
Vimque meam, crimēque suum, pœnāque repēsam
Testatam cunctis faciet per secula terris.*

¹⁷ *Nec tamen omnino spes est accisa salutis,
State modo, Deus expectat, si forte reuersos
Admittat bonus, & vestris non ausibus asper
Det veniam, illum omnes populi super aethera magnā
Laude ferent facilem miseris, & parcere promptum
Supplicibus, stabilique fide promissa tenentem:
Felices nimium fortunatique, nec vnquam
Fletari euentus sua vota tulisse sinistros,
Firma quibus nunquam ex animo fiducia cessit
Promissi, Pater alme, tui, sed pectore toto,
Te freti & pietate tua, nil cetera curant.*

¹⁹ *Fide Deo plebs sancta tuo, confide Sionis
Incola, perpetuò Solyma fundabitur vrbe
Vestra domus, neque vos vis istinc exiget vlla:
Non oculis vltra lacrymas, non anxia mæsto
Pectore ducetis suspiria, nempe benigno
Lumine vos Dominus (cui nulli effabile nomen
Aut hominū aut superū est) luctus miseratus acerbos
Aspiciet, placidamque dabit clamantibus aurem.*

²⁰ *Iamque adeò non furfuribus vos pascet, & atro
Pane Deus, sed triticei de polline farris
Massam emundatam subigens, tepidoque liquore
Paulatim aspergens, libum formabit, vt almo
Longa sui populi soluat ieiunia victu:
Præstò aderit, qui vos doceat moneatq; volentes,
Nec præceptorem longè sinet ire, gregemque
Linguere pastorem, commissaque septa vetabit.*

²¹ *Coram semper erit vestras qui personet aures,
Hæc crebrò ingeminans: Hæc est via, pergite rectum
Et felix iter inflexo insistere calle,
Nec dextra, ò moniti, iuuet ire, nec ire sinistra,
Latus inexpletum alterutra descensus ad orcum
Bis patet in præceps, & ad impiat artara tendit.*

²² *Talibus accensi monitis, simulacra deorum
Vestrorum, calata auro, intertextaque gemmis,
Nec solitis aris, solito nec honore coletis;
Sed fanis deiecta suis, direpta columnis
Ludibrium dabitis populo meliora secuto,
Vestisque, vittisque, stolisque & byssina vela,*

18 Propterea expectat Dominus vt misereatur vestri: & ideo exaltabitur parcens vobis, quia Deus iudicij Dominus. Beati omnes qui expectant Dominum.

19 Populus enim Sion habitabit in Ierusalē: plorans nequaquam plorabis, miserās miserabitur tui: ad vocē clamoris tui statim vt audierit, respondebit tibi.

20 Et dabit vobis Dominus panē arctum, & aquam breuem: & nō faciet vltra auolare à te doctorem tuū: & erunt oculi tui videntes præceptorem tuum.

21 Et aures tuæ erunt audientes verbū post tergum monentis: Hæc est via, ambulate in ea, nec declinetis ad dextram, neque ad sinistram.

22 Et contaminabis laminas sculptilium argenti tui, & vestimentum conflatis auri tui, & disperdes ea sicut immunditiā mulieris menstruatæ. Egredere, dices ei.

Cate-

Ceteraque infandi quondam instrumenta furoris,
 Non secus ac pannos genitali sanguine tinctos
 Efferri, templis, totaque iubebitis urbe,
 Dúmque ea pelletis, Lustrato informia templo
 Monstra Deum procul hinc (dicetis) abeste, fugamq;
 Arripite, & summo sua limina cedite Patri.

23 Et dabitur pluuia
 femini tuo ubicunque
 feminaueris in terra,
 & panis frugum terræ
 erit vberimus & pin-
 guis. Pascetur in pos-
 sessione tua in die illo
 agnus spatiose.

24 Et tauri tui, & pulli
 asinorum tuorum qui
 operantur terram, com-
 mixtum migma com-
 edet sicut in arca ven-
 tilatum est.

25 Eterunt super om-
 nem montem excel-
 sum, & super omnem
 collem eleuatum riuus
 currentium aquarum
 in die interfectionis
 multorum cum ceci-
 derint turres.

26 Et erit lux lunæ
 sicut lux solis, & lux
 solis erit septempli-
 citer sicut lux septem
 dierum in die qua al-
 ligauerit Dominus
 vulnus populi sui: &
 percussuram plagæ
 eius sanauerit.

27 Ecce nomen Do-
 mini venit de lon-
 gino, ardens furor
 eius, & grauis ad por-
 tandum. Labia eius
 repleta sunt indigna-
 tione & lingua eius
 quasi ignis deuorans.

23 Sentiet expulso presentem demone tellus
 Lata redisse Deum, tempestiuoque rigata
 Imbre, datum magno reddet cum faenore semen,
 Nec capient totam quamuis ampla horrea messem.
 Et iam mille tuis ludent in montibus agni,
 Agricola o felix, perque herbida pascua molle
 Tondebunt gramen, 24 quique unco vomere terras

Fortes inuertunt tauri taurisque iuueni
 Permisti, collo stridentia plaustra trahentes,
 Magna sui referent sera sub nocte laboris
 Premia: nam faeno prae se pia plena recenti
 Inuenient, nec mixta satis e pluribus illic
 Farrago abfuerit bubus gratissima lassis.

25 Nec vero sola fundent sua flumina valles,
 Omnis abundabit plagariuus, omnis aquarum
 Quantumuis asper secunda aspergine collis;
 Vsq; adeo a vitiiis virtuti assuescere magnum est,
 Quam solam bona cuncta vel inuitis elementis
 Procurante Deo late cumulata sequuntur.

At vero hæc eadem verè aurea secula iustis,
 Supremam iniustis funesta & ferrea cladem
 Exitiumque ferent: multos ferus hauriet ensis,
 Multos flamma rapax, iaculatricisque sagittæ
 Vindicis: ipse manu muros turrisque superbas
 Concutiet, regumque arces a sedibus imis
 Eruet, ante tamen prænuntia signa daturus

Plurima: 26 namq; prius quàm quæ cano, proxima fiât,
 Antiquumq; sui populi Deus obliget vlcus,
 Pus, saniemq; premens, & quidquid corpore restat
 Mortiferi, succo ambrosiæ linat immortal,
 Aemula fraternis radiis argentea Phœbe
 Certabit, noctemque nouis mutata repente
 Ignibus accendet: Sol luminis ipse prioris
 Pertusus, mundo iam non sua proferet ora,
 Sed septemgemina lustrabit lampade calum,
 Triste micans, solitoque rubens immanius astro.

27 Hæc & plura simul calo portenta minaci

Videris,

Impietate ex-
 tincta & dele-
 ta, fieri nō po-
 test, quin ne-
 cessaria ad vi-
 tam subsidia
 fidelibus abie-
 de sufficiant.

Videris, aduentum Domini, qui turbine vectus
Alite, collectam ex longo tandem exeret iram,
Expecta certus: veniet, frendensque fremensque
Præferet indomitos vultu ardescende furores.
Ira iecur relinquens linguâ labrisque sedebit,
Eruetans rapidos commoti pectoris æstus.

²⁸ Tum velut hyberno torrens tumefactus ab imbre,
Quæ neque stas superare queas, neque vincere nando,
Omnem liuenti conceptum felle dolorem
Euomet in gentes, quæ muta idola colebant;
Corripiensq; manu rigidi fera vincla lupati,
Quo fons peccati, primique erroris origo
Imperiosus herus Satanas, angebat inherens
Elisas hominum fauces, malâsque trementes
Fortiter abrumpet, scindetque inamabile ferrum
Postomidis duræ, & stringentis colla capistris:
Ipsam autem frustra luctantem, & vana tumentem,
Complexus medium nodo, detrudet in antrum
Sulphure fumosum, & commixtis igne tenebris.

²⁹ Tum seruatoris laudes, & mira canetis
Facta Dei, sacrisque illum celebrabitis hymnis;
Carmina dicentes, solenni qualia nocte
Mos est Hebraeis recoleantibus annua dempti
Munera seruitij (primus sic legis auctor
Instituit Moses) modulis resonare canoris,
Cum castum purumque agmen caua tibia longè
Præcedit, latè mulcens concentibus auras,
Festâque plebs sequitur, patres comitantur ouantes,
Quæ cliuo sensim ducit via trita supino,
Ad montis iuga turrigeri, iuga culta Tonanti
Custodique Deo Isacidum, fortique patrono.

³⁰ Ipse autem Deus, ipse sui notam omnibus oris
Vim verbi, vocique dabit, quæ maxima semper
Mirapotensque fuit: gens audiet accola fontis
Nile tuo, quæq; Austrinis obnoxia viuit
Flatibus, & Scythiæ canis assueta pruinis:
Audiet, auroram quisquis primoque salutat
Manè diem, quanto iaculetur turbine fulmen,
Quàm forti telum rotet exitiale lacerto,
Quàmque pluat densa commistos grandine nimbos
Dum furor in cursu medio est, dum incanduit ira
In fontes, fontumque genus, stirpemque nepotum.

³¹ Non feret hanc vocem Assyria rex impius aula,

R

Sed

Deus man-
feste veniet,
Deus noſter,
& non ſilebit.
Pſalm. 49.

Aſſyrius Sen-
nacheribus
typpus Satanae.

Vox Domini
intercidentis
flamma ignis
Pſal. 15.

Diabolus &
angeli eius
ſub Aſſyrij
typpo.

28 Spiritus eius velut
torrens inundans vsq.
ad medium colli, ad
perdendas gentes in
nihilum, & frenum
erroris quod erat in
maxillis populorum.

29 Canticum erit vobis
sicut vox (sive vox)
sanctificatae solenni-
tatis, & letitia cordis
sicut qui pergit cum
tibia, ut intret mon-
tem Domini ad for-
tem Israel.

30 Et audiam faciet
Dominus gloriam vo-
cis suae, & terrorem
brachij sui ostendet
in comminatione fu-
roris sui, & flamma
ignis deuorantis: alli-
det in turbine & in
lapide grandinis.

31 A voce enim Do-
mini pauebit Assur
virga percussus.

32 Et erit trāsitus virgæ fundatus, quā re-
quiescere faciet Do-
minus super eum in
tympanis & citharis:
& in bellis præcipuis
expugnabit eos.

33 Preparata est enim
ab heri Tophet, à re-
ge præparata, profun-
da & dilatata. Nutri-
menta eius, ignis &
ligna multa: flatus
Domini sicut torrens
sulphuris succendens
eam.

Cap. 31.

1 Væ qui descendunt
in Aegyptū ad auxi-
lium, in equis speran-
tes, & habentes fidu-
ciam super quadrigis,
quia multæ sunt: &
super equitibus, quia
præualidi nimis: &
non sunt cōfisi super
sanctū Israël, & Do-
minum non requisie-
runt.

2 Ipse autem sapiens
adduxit malum, &
verba sua non abstu-
lit: & consurget con-
tra domum pessimo-
rum, & contra auxi-
lium operantium ini-
quitatem.

Sed pauitans, mutūque metu, sub fasce fatiscet
Plagarum: ³² saeva nimirum verbera virgæ
Continuò patiens, extortam cadere palmam
Cogetur, quin & celebris pars magna triumphi
Ducetur, sociūque eius, post nuda reuincti
Terga manus, magno gens debellata duello.

Ite p̄j: felix etenim victoria vobis
Parta venit, lato resonantia tundite pulsu
Tympana, nulla chelys sileat, lyra nulla trementes
Abnuat arguto tentari pollice chordas.

³³ Ecce iacet vasso in longum porrectus hiatus
Humani generis prado, superum impius osor
Ecce tenebroso resupinus stringitur antro,
Quem circum flammis lambit torrentibus ignis,
Ignis ab eterno (sic Rege iubente) paratus.
Illum vis ingens consumi nescia ligni,
Excoctaq; pices, & pingues unguine cera,
Sulphuraque, naphtaq; liquor, lentumque bitumen,
Mixta simul pascunt, repetitāque sæpius auctu
Continuant, animat diuini spiritus oris
Victuram in pœnas scelerum per secula flammam.

¹ Ergo stylo rursus Diras armare minaci
Cogimur? o populi fata infelicis acerba!
Qui neque veridicis præbens monitoribus aures,
Non edicta Dei veritus manifesta vetantis,
Non dulcis patriæ ingenito detentus amore,
Pergit in Aegyptum, auxiliij spe tactus inani.

Nam miseri spreuere Deum, quem nominis auctor
Isacus Hebræi, cunctique à stirpe nepotes
Senserunt sine sine bonum, sine fraude fidelem;
Armāque Niliaca gentis, ritusq; secuti,
Spes & opes in equis posuere citisq; quadrigis,
His se sperantes defensum viribus iri.

² At Deus humanos qui ridet ab æthere motus,
Summaq; cum libuit rotat imis, imāque summis;
Prouidus ille Deus, quo non sapientior alter,
Perfidia accensus tanta, submittet acerbum
Et ferale malum meritis malè, nec sua ventis
Dicta sinet ferri rapidis irrisaper auras.

Ergo dira fremens, magnāsq; arreclus in iras,
Degenerem spuriāque domum, nec nomen auitum
Promeritam, nec per vestigia patris euntem,
Quosque adiit populos supplex, quorumque cohortes
Promissis

Cap. 31.
Dira, hic cat-
men execra-
torum signi-
ficant.

Promissis diffisa Dei, turmasque poposcit,
 Vna eademque simul ruet inuoluetque ruina.
 Et tibi persuasum est, ad quos, o perfida, transis,
 Esse Deos? Et quos in prælia quadrupedantes
 Dura domant, vento conceptos morte carere?
 Experiere tuo mortales esse periclo,
 Nervisque & nuda compactos carne, cruentis
 Vulneribus, telisque, necique patere paratæ;
 Cum Pater euibrans armatam fulmine dextram,
 Te, tuaque auxilia, & turmas prosternet equestres,
 Obuia quæque metens, flauas ut messor aristas.

At vos, parua domus, tribubus conflata duabus,
 Tuta Deo custode domus, confidite Iudæ
 Posteritas, magno vestri Deus ardet amore:
 Sæpe mihi hæc referens, vobis quæ pando lubenter:

Qualem pastores timidi videre leonem
 Densa per horrentis Libani pineta repertum
 Prædam asservantem, & catulis in frustra secantem,
 Illum certatim turba eminus undique telis
 Nequicquam premit infensus: interritus ille,
 Asper, acerba tuens, numero nec voce mouetur,
 Aut retrò redit, aut prædam indefensus omittit,
 Sed super incumbens fumantia viscera mandit:
 Attoniti talem reges, super alta Sionis
 Mœnia bellantem Dominum, pugnaeque cientem,
 Magna clade sua fusi victique videbunt.

Utque avis implumes circum volat anxia nidos,
 Insidiatorem falcatis unguibus anguem
 Et voce & rostro innocuis à fætibus arcens:
 Non alia Deus armipotens sua mœnia cura,
 Et ciues, & agros, Solymasque tuebitur arces,
 Excubitorq; aciem nunc huc nunc protinus illuc
 Traiciens, fraudes suspectæque furta cauebit.

Et vobis Israëlitidæ, si vera monentem
 Non contempseritis, aliquando optantibus ætas
 Afferet auxilium: tantum mutate priorem
 In melius vitam, quoque altiùs atra vorago
 Et scelerum gurges vos hausit, alacriùs illinc
 Excusso cæno superas emergite ad auras;
 Effigiesq; deùm, quas vobis impius error
 Siue auro, siue argento, seu marmore secto
 Finxit, tantorum causamq; caputque malorum,
 Vrbe procul vestra, procul aris pellite vestris.

R 2

Tum

3 Aegyptus, homo, & non Deus: & equi eorum, caro, & non spiritus: & Dominus inclinabit manum suam, & corruet auxiliator, & cadet cui præstatur auxilium, simulque omnes consumentur.

4 Quia hæc dicit Dominus ad me, quomodo si rugiat leo, & catulus leonis super prædam suam, cum occurrerit ei multitudo pastorum, à voce eorum non formidabit, & à multitudine eorum non pauebit: sic descendet Dominus exercituum, ut prælietur super montem Sion, & super collem eius.

5 Sicut aues volantes, sic proteget Dominus exercituum Ierusalem, protegens & liberans, transiens & saluans.

6 Conuertimini sicut in profundum recesseratis filij Israël.

7 In die enim illa abijciet vir idola argenti sui, & idola auri sui, quæ fecerunt vobis manus vestrae in peccatum.

Elegantissima
 comparatio: in
 quo m rē fe-
 lix hic Pro-
 pheta.

8 Et cadet Assur in gladio non viri, & gladius non hominis vorabit eum, & fugiet non a facie gladij, & iuvenes eius vestigales erunt:

9 Et fortitudo eius a terrore transibit, & pauebunt fugientes principes eius: Dixit Dominus: cuius ignis est in Sion, & caminus eius in Hierusalem.

Tum cadet Assyrius non vestro casus ab ense,
Non hominum ferro, aut hasta confossus acuta,
(Non etenim illius quisquam de vulnere sese
Iactabit) cadet ille tamen, nulloque sequente
Puluerulenta fuga verret citus aquora turpi,
Lectaque de cunctis (præda pars optima) pubes
Seruitum vestris captiva vxoribus ibit.

At proceres (si quis de tot modo millibus vnus
Saluus erit) solo vitam terrore redemptam
In lucro ponent, vix se effugisse putantes.

Hæc ego, quæ canerem vobis, mihi vera Deum rex
Et rata promisit fore, maximus ille Deum rex,
Ante Sionæos cui plurima caditur ignes
Victima, cuius suus Solyma calet æde caminus,
Perpetuas flammæ & casta incendia seruans.

VATICINIORVM ISAIÆ

LIBER QVARTVS.

ONE modos tristes, o Calliopea sororum
Ter regina trium: satis, ab satis, horrida
bella,

Vastatas vrbes, euersaque regna, grauesque
Seruitij nexus, tolerataque vincula duris
Longum sub dominis, tristi defleuimus ore:
Libertas tam parua venit, gaudete piorum
Felices anima, libertas aurea, Christi
Munus & æternum memoranda mihi que tibi que
Quisquis es à Christi qui totus numine pende s.

Cap. 32.

1 Ecce, in iustitia regnabit rex, & principes in iudicio præerunt.

1 Tam redeunt læta secula terris:

Ecce bonus magni moderandas orbis habenas

Suscipiet princeps, Rex augustissimus idem.

Hic inconcusso veri rectique tenore,

Iura suis æquata dabit, discrimine nullo:

Non illi furor indomitus, non indecor ira

Transuersam abripiet mentem, non gratia flectet,

Non pretium inuertet: leges & pacta valebunt,

Sanctaque diuersas iungent commercia gentes.

Ille & presidibus, quos totum mittet in orbem,

Iuris dicundi formamque modumque seuerus

Præscribet, quos fas ultra aut præcedere citra

Non erit, aut dextra laua. ve extendere funem.

Cap. 32.

Regnum hie
Hielechiæ flo-
rentissimum
describitur,
cuius sub ty-
po adumbrat
regnum illud
caeleste atque
diuinum, nul-
lis vnquam
seculis inte-
riturum.

Quis

Quis fortunato tam fausti principis ortu,
 Non gaudere volet? quo pax regnante beatis
 Alma reflorescet terris, discordia passas
 Diffugiet lacerata comas, orbemque relinquet.
 Quis sensus vobis, mentem qua gaudia vestram
 Tum pertentabunt, vera o pietatis amantes?

Non ita deprenso campi per nuda patentis
 Arua viatori, cum tempestate suborta,
 Precipitant imbres, densisq; nigerrimus Auster
 Nubibus obduxit calum, casa forte reperta
 Grata venit; non tam sitientibus vnda perusta
 Insperata solo saliens, non frigida saxi
 Umbra caui, tam dulce siti, tam dulce calori
 Arridet medius oblata Ammonis arenis
 Aestiferi, fuscam cancro torrente Syenem,
 Quam bonus hic terris lato datus omine princeps
 Post longas clades miserandaque funera tandem
 Opportuna ferens misero solatia mundo.

Ille salutaris radiatus lumine terris
 Discutiet noctem, rectumque videre sequique
 Deteris oculis dabit, & caligine pulsa:
 Ille repurgata carum ab aure reuellet,
 Ille auditum hebetem, tardumque ad sancta recludet
 Percipienda sacrae penitus mysteria legis.

Ille animos resides & pectora pigra mouebit,
 Ut sese attollant sensim, vanisque relictis
 Artibus, assuescant caeleste capeffere dogma,
 Quo mox imbuti (dictu memorabile) blasas
 Iam tum etiam linguas in libera carmina soluent,
 Facta sui clarumque decus memorantia regis.

Tum sibi personam veterator hypocrita flebit
 Detrahier, retorque palam sua furta dolosque
 Miratus, cedit sceptris, & fascibus ultro,
 Non olim ad tales unquam reuocandus honores:

Quippe diu barba mentitus, & ore, togasq;
 Doctrinam sanam, & verae pietatis amorem,
 Venditat infulso sua somnia vana popello,
 Impositor malus, & magno temerarius ausu,
 Falli posse Deum credens, cui nulla latentis
 Non animi secreta patent, cordisque recessus,
 Lingua aliud promptum gestat, quam pectore clausum,
 Namque serenata ficta sub imagine frontis,
 Occulit egregie crudeles pectoris astus,

R 3

Et

2 Et erit vir sicut qui
 absconditur a vento,
 & celat se a tempestate,
 sicut riuus aquarum in
 siti, & umbra petrae
 prominentis in terra
 deserta.

3 Non caligabunt oculo-
 rum videntium, & aures
 audientium diligenter
 auscultabunt.

4 Et cor stultorum in-
 telliget scientiam, &
 lingua balborum ve-
 lociter loquetur &
 plane.

5 Non vocabitur vltra
 is qui insipiens est,
 princeps: neque fraudu-
 lentus appellabitur
 maior.

6 Stultus enim fatuus
 loquetur, & cor eius
 faciet iniquitatem, ut
 perficiat simulationem,
 & loquatur ad Domi-
 num fraudulenter, &
 vacua faciat animam
 esurientis, & potum
 sitienti auferat.

Pharisaei &
 hypocritae.

Et pacem vultu simulans, fera bella retractat,
 Hic est (quanquam illi penus undique turgida ructet)
 Qui populo durus, potumque cibumque roganti
 Perneget annonam, cellasque atque horrea claudit,
 Lethifera indicens misera ieiunia plebi.

Denegatio sa-
 nae doctrinae.

7 Fraudulenti vasa
 pessima sunt: ipse e-
 nim cogitationes cõ-
 cinnauit ad perdẽdos
 mites in sermone
 mendacij, cum lo-
 queretur pauper iudi-
 cium.

7 Heu quàm triste sonat sceleratis facta sagittis
 Theca viri fraudes vibrantis ab ore dolosque!
 Non hac tela chalybs, non ferreus umbo retundet,
 Non lorica trilix, clypei-ve decemplicis orbis:
 Namque improuiso non obseruabilis ictu
 Corda incauta ferit cautus iaculator, & imis
 Non intellectum vulnus pulmonibus abdit.
 Sternuntur mites animi, mansuetaque passim
 Pectora, mendacis linguae confossa veruto:
 Atque adeò hæc audet, terras radiante per omnes
 Iustitia, & regnante Deo, qui paupere quamuis
 Venerit huc cultu, vilique abiectus amictu.

8 Princeps verò, ea
 quæ digna sunt prin-
 cipe cogitabit, & ipse
 superduces stabit.

8 Imperium tamen ille tenet, semperque tenebit
 Supra omnes magnus reges, & iura beatis
 Sancta dabit populis, & principe digna loquetur
 Magnanimo, quæ nulla sequens aboleuerit atas.

9 Mulieres opulenta
 surgite, & audite vo-
 cem meam: filia con-
 fidentes percipite au-
 ribus eloquiũ meum.

9 Ad vocem hanc, vos o matresq; nurusque superbae,
 Vos o præstanti fidentes dote puella,
 Surgere oportuerat, meque exaudire vocantem:
 Sed quia consiliis præbere salubribus aures
 Abnuitis, iam nunc haud mollia fata ferenti
 Credite, & inuita mentem his aduertite dictis.

Ad ciuitates
 Israël hunc
 sermonem
 quidam refe-
 runt.

10 Post dies enim &
 annum vos cõturbabi-
 mini confidentes: cõ-
 summata est enim
 vindemia, collectio
 ultra non veniet.

10 O semper rebus nimium sublata secundis,
 Instabilique tuæ sortis confise sereno
 Hebrae infelix, spem pone, & inania vota,
 Nec tibi perpetuam demens promitte quietem:
 Hora citis instat calo delapsa quadrigis,
 Noctem hyememque ferens, tempestatemque sonoram,
 Qua concussi animi turbatæque corda fatiscunt.
 Vltima iam vobis spumat vindemia, matres
 Isacides; frustra venturo dolia baccho,
 O nymphae, nymphae Hebraides rimosæ picatis:
 Ne mihi, ne quæso posthac vindemitor vllas
 Collibus his speret, damnatis collibus vnas
 Colligere, aut domitis mustum extorquere racemis.

11 Obstupescite opu-
 lenta, conturbamini
 confidentes: exiite
 vos, & confundimi-
 ni, accingite lumbos
 vestros.

11 Flete nurus, vestras abreptum protinus iri
 Diuitias, vobis, quæ fastum animosque superbos
 Tanquam perpetuò mansura inflare solebant.

Flete

Flete nurns, miseris nudatâque pectora palmis
Plangite, cuncta breui sors inuida turbine vertet.

¹² Vellite praduro plangentes ungue papillas;
Nam nihil ex patria vobis regione relictum est,
Vitisfera regione, & amabilibus palmetis,
Quam desiderium serum & crudele, nec ullo
Quamlibet anno so seclî solabile tractu.

¹³ Namque tuum, Iudæa, solum quod mille iuuenis,
Mille modo felix populus proscindit aratris,
Non frustra credens letis sua semina sulcis,
Heu subito densi complebunt undique sentes,
Spinæq; vepresque, & vulnifici paliuri.

Quod si non aliam promittunt fata beatis
Electisque agris faciem, quos sapius ipse
Præsens incoluit Dominus; quanta urbibus illis
Quam metuenda manent diuini exempla furoris,
Quæ, quid sera vehat venturi temporis hora
Secura nimium, tantum præsentia spectant!
Exercetq; leues choreas, nec sanius ipsis
Ogygiis furiunt repetita per orgia bacchis!

¹⁴ Ergo prophanata Dominus migrabit ab ade,
Sacra, suosque ferens toties irrisus honores;
Desertoque foro, & populosa mœnibus urbis,
Quam coluisse prius terris magis omnibus vnâ
Fertur, ad ignotas longè se transferet oras.

Vt verò semel ipse adytis excesserit, ingens
Se subito offundet templi penetrabilibus horror,
Noxque caput ferale nigris adoperta tenebris,
Terrificum latè inducet super omnia peplum,
Turrèsque sacrâsque specus, atque antra profunda
Horribili inuoluet nebula, fumoque perenni.

At prata hæc, hæc prata, has herbi feras conualles
Maiori toties tonsas, totiesque minori
De gregibus lectis pecori, petulantis onagri
Vngula dura teret, nec pascua nota reductus
Grex repetet; donec celo demissus ab alto
Spiritus arcana terras afflauerit aura,
Multiplicique auctum factu renouauerit orbem.

Nam tum tempus erit, cum verticibus frondosis
Protendens frontem latè Carmelus honoram,
In saltus humiles subito mutatus abibit.

¹⁶ Et tamen has saltus, hæc sola & deuia lustra
Iuris sanctus amar, verique incana repertrix

Instituta,

12 Super hubera plā-
gite, super regione
desiderabili, super vi-
nea fertili.

13 Super humū po-
puli mei spinæ & ve-
pres ascendent: quā-
tò magis super om-
nes domos gaudij ci-
uitatis exultantis.

14 Domus enim di-
missa est, multitudo
urbis relicta est, tene-
bræ & palpato factæ:
sunt super speluncas
vsque in æternum,
Gaudium onagrorū
pascua gregum,

15 Donec effundatur
super nos spiritus de-
excelsi: & erit desertū
in charmel: & char-
mel in saltum repu-
tabitur.

16 Et habitabit in so-
litudine iudicium, &
iustitia in charmel se-
debit.

Vocatio Gen-
tium per pro-
pagationem
legis euange-
licæ.
Ceremonia-
rum Mosaicarum
finitis &
interitus.

Iustitia, aeternum stabilita sede tenebunt.

17 Et erit opus iustitiae pax, & cultus iustitiae silentium, & securitas usque in sempiternum.

18 Et sedebit populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiduciae, & in requie opulenta.

19 Grando autem in descensione saltus, & humiliatione ciuitas humiliabitur.

20 Beati qui se minatis super omnes aquas immittentes pedem bouis atque asini.

Cap. 33.

1 Vae qui praedaris, nonne & ipse praedaberis? Et qui spernis, nonne & ipse sperneris? Cum consummaueris depraedationem, depraedaberis: & cum fatigatus defeceris contemneris, contemneris.

2 Domine, miserere nostri: te enim expectauimus, esto brachium nostrum in mane, & salus nostra in tempore tribulationis.

3 A voce angeli fugerunt populi, & ab exaltatione tua dispersae sunt gentes.

17 Ponè aderunt comites, pax aurea, munus opusque Iustitiae, pacisque soror, secunda futuri Letae quietis, animi solamen dulce remissi.

18 His meus hic populus felix in saltibus auum Transiget innocua per tuta silentia vita, Pace fruens, quam nulla dies, nulla auferet atas, Nulla interuertet tempestas, nulla laceffet Sors mala; quippe cui solidas in pectora vires Sufficiet generosa fides, arx sola sereni Inconcuissam animi pollens seruare quietem.

19 Qui verò hos extra saltus tentoria figent Urbis clamorosa fora litigiosa secuti, Obruet ira Dei, lapidosos grandinis imbres Sulphureosque pluens ruptis è nubibus ignes, Urbs ciuésque cadent, magna insignique ruina Prostrati.

20 sed vos o terque quaterque beati Agricola, hoc ipso Iudae de semine nati, Qui patrios vetiti vestro proscindere sulcos Vomere, postea alijs seritis sub solibus arua, Seminaque irriguis non irrita creditis agris! Nam vestro veniet seges haud ingrata labore, Qua bouis atque asini quondam pede trita sonante, Horrea congestis frugum cumulabit aceruis.

1 At tu, qui spoliis praedaeque incedis onustus Sanguinea, caeloque fremens terrisque minaris, Humani generis prado, certissimus hostis, Diuum hominumque ferus contemptor, pone superbos, Dum licet, ore animoque sonos. non semper eodem Stat fortuna loco: cui Sol oriensque, cadensque Non satis ad praedam patuit, cui nulla rapina Non placuit, cui iura fuit legesque fidemque, Quaeque homines ducunt sanctissima, frangere ludus; Hostibus ecce tuis rapieris praeda vicissim, Ereptosque gemes merito calcatus honores.

2 Siceat o genitor, rata sunt quaecumque precamur, Et populi miserere tui non digna ferentis: Nam te expectamus, te solum in vota vocamus; Maturam pater omnipotens in rebus egenis Affer opem, clypeoque tuae nos protege dextra.

3 Audimur: caelo Deus annuit almus ab alto, Increpuitque suos hostes, fugere phalanges Attonita, postquam caelo vox missa tonante

Perculis

Synagogam Iudaicam intelligit, quod & aptissime in haereticos & eorum receptacula quadrabit. Apostrophe ad Apostolos & praedicatorum verbi Dei

Cap. 33. Inuehitur in hostem generis humani sub persona Sennacheribi,

Precatio cum fiducia.

Perculit horribili salientia corda timore:

*Tu verò Pater apparens in nube corusca,
Ut semel armatam exeruisti fulmine dextram,
Deleta gentes, debellati que tyranni,
Splendida, quid vindex possis, exempla dedere.*

*⁴ Quis spolia & prædas, & mixta cadauera prædis
Enumeret? quis opes funesta per arua repertas?
Non vicina urbes, non rura propinqua legendo
Sufficient, deerunt condendis horrea gazis:
Sic anni certo labentis fidere, fusca*

*Incola Cyrenes, Syriaq; feracis arator,
Seruitiis ad opus nola crepitante coactis,
Propositaque in eos pœna qui iussa recusant,
Colligit Austrino delatos turbine bruchos,
Dirum animal morsuque necæs quodcunque virescit.*

*⁵ Hæc Deus attonitis miracula gentibus edit,
Venturisque olim memoranda nepotibus edet,
Ille Deus, Deus ille cui famulatur olympus,
Magnaque se magni substernit regia celi.
Ille Sionæi lustrabit verticis arcem,
Nequitiiisque suis immunditiisque piatam,
Iamque nihil prisca redolentem sordis, inibit,
Præsenti que suo firmabit numine semper.*

*⁶ Ter felix, illa qui tempestate superstes,
Aurea principe te iam sæcla redisse videbit:
Namque ubi vis, & fraus, & lis regnare solebant,
Fas & ius, constansque fides, & conscia recti
Simplicitas, pulsa imperium impietate tenebunt.
Diuitiis tum nullus honos, aut gloria partus,
Non spes, aut labor, aut infelix cura parandis:
Sola erit in pretio sapientia, sola (repositi
Instar thesauri, quem centum clauibus arca
Ob signata tenet) sancto munita timore
Pectoris arcani solido seruabitur ære.*

*⁷ Currite promissa properato sidere luces,
Tristiâque irato depellite nubila celo.
Quis scit an Assyrius nobiscum legibus aquis
Conueniat? suaque hinc abiens vltro arma remittat?
Non ita: nam missi non mitia verba reportant
Exploratores, legati eadem ore frementes
Significant, multoque probant sua nuntia fletu:*

*⁸ Vidimus o ciues, truculentum vidimus hostem,
Contulimusque simul, si fœdera forte coirent,*

4 Et congregabuntur spolia vestra sicut colligitur bruchus, velut cum fossæ plenæ fuerint de eo.

5 Magnificatus est Dominus, quoniam habitauit in excelsis: impleuit Sion iudicio & iustitia.

6 Et erit fides in temporibus tuis: diuitiæ salutis sapientia & sciëntia: timor Domini ipse est thesaurus eius.

7 Ecce, videntes clamabunt foris, angeli pacis amarè flebunt.

8 Dissipatæ sunt viæ, cessauit transiens per semitam, irritum factum est pactum, proiecit ciuitates, non reputauit homines.

Imitatio siue
pianoris,
eorumque le-
gati ab exer-
citu Sênache-
ribi redeuntes
renunciabât.

S

Tem-

Tempore pacta breui, veniam pacemque precati,
Sed frustra: ne quaso datas inquirete leges.

Hac Deus, hac in eos potius Deus omina vertat.

Tantum aliquam si spem pactis habuistis in istis,

Ponite, nulla manent hosti iam fœdera vobis.

Sed nec longinquo tempus terrore moueri.

Quidquid agri nostris pretenditur undique muris,

Victor habet, squallent herbis obducta, sitique

Strata, nec vlla hominum aut pecorū vestigia seruāt.

Non sese obiectis defendunt molibus vrbes,

Non armis homines, passim cadit obuia turba,

Et longa pace imbelles sternuntur agrestes.

Ne-ue esset tanti regio expers vlla furoris,

Ipsè animus meminisse horret, farique recusat,

Non vno totum effudit simul agmine bellum,

Sed flammam & eadem partes diuisit in omnes.

Arma aciemq; trucem (nam quorsum cogeret agmen,

Contraheretque vagas nullo obsistente cohortes?)

Impunè huc illuc diducto milite laxans.

Summa hæc: occidimus, simul & patria occidit ipsa,

Patria sacrorum præses, regumque ducumque

Et vatū genitrix: Libani palmeta tepentis

Muta metu reticent, solitum nec pastor in illis

Nec recitat carmen pinu frondator ab alta.

Iam plaga, quæ Lyddam Ioppeng; interiacet omnis

Littoream, felix campo Saronia tellus,

Squallet inops pecudum, nullisque habitata colonis,

Ardet ager diues quondam tuus Ogge tricorpor,

Et pinguem Basani sonipes hostilis aristam

Concutit, incassum plorat sua damna colonus.

Ipsè etiam scabris nequicquam rupibus hærens

Carmelus, siluisque super densissimus hirtis,

Omnia scrutanti iam dudum peruisus hosti

Ludibrio prædeq; datur, iam proxima fumant

Tecta, suburbanâsq; vorant incendia villas.

Quid superest, nisi mox admotas mœnibus vrbis

Collucere faces videamus, & ardua telis

Pinnarum missisq; peti fastigia pilis?

Hac illi ingeminant, mussat rex, plebsq; patrêsq;ue

Attoniti: Deus interea sua numina posci,

Sêque vnum aduersus manifesta pericla vocari

Iam dudum cernens, vltro succurrere gaudet:

Nulla mora in me, inquit: veniã, surgamq; repenti,

Atque

9 Luxit & elanguit
terra: confusus est Li-
banus, & obsurdit:
& factus est Saron fi-
cut desertum: & con-
cussa est Basan, &
Carmelus.

10 Nunc cõsurgam,
dicit Dominus, nunc
exaltabor, nunc sub-
leuabor.

Atque omnes super excellens, atque altior ibo;

¹¹ Nequicquam vanos elata mente furores
Concipitis, leuior fumo stipulæq; fauilla,
In cinerem vester motus irrisus abibit:

¹² Et vos hoc vno congestos aggere fontes
Amburet magni celestis flamma Tonantis.
Non aliter spinas, & stirpes fertilis horti
Reyculas, calido seruat fomenta camino
Villicus vrendas ad prima frigora brumæ.

¹³ Percipite hæc animis miracula, quotquot ab isto
Axe procul, soles altos, alia astra videtis,
Vosque ô finitimi mentes aduertite vestras,
Et quis sim, propiusque meas perpendite vires.

¹⁴ Omnibus en gelidus subita formidine sanguis
Obrigit, quoscunque Sion habet alta colonas
O fores veræ virtutis, & ore doloso
Compositoque scelus fæta pietate togentes,
Omnibus en subitis saliere tremoribus artus.

Nam quis ab inferno vomitos craterè vapores,
Sulfureosq; æstus, pascentisque omnia flammæ,
Quis vestrum æternis alios ardoribus ignes,
Frigidus insiliat, nudusque incendia calcet?

¹⁵ Ille animi viuet securus, & vndique tutus;
Siue tonet cælum, seu fulminet, ille rogales
Ad flammæ, Erebiq; minas pallere negabit,
Qui solido veræ virtutis robore sanctum
Munitus pectus, ius fasq; affixus & hærens
Amittit nusquam, verisq; assuescere gaudet,
Indomitus contra pretium, fraudemque clienti
Nescius incauto venali innectere lingua;

Quisque sinu excusso manibusque ad munera clausis,
Non oculis cadem, non sustinet auribus vllum
Flagitium, nedum assensu nutuque probare:

¹⁶ Scilicet ille insons & crimine purus ab omni,
Celsa petet, liberque alias euadet ad auras,
Turrigerasq; arces, sublimique aggere septas,
Quas nulla iactu poterunt superare sagittæ.

Non ibi panificam felix negat area frugem,
Nec potum saliens viuus è fontibus vnda:

¹⁷ Hæc etiam Deus ipse Deus, rexq; optimus idem
Regna colit, cernitque suos, & cernitur illis
Conspicuis, solioque sedens pulcherrimus aureo,
Vnde humiles cali labentis despicit orbis.

11 Concipietis ardorem, parietis stipulæ: spiritus vester vt ignis vorabit vos.

12 Et erunt populi quasi de incendio cinis, spinæ congregatæ igni comburentur.

13 Audite qui longè estis, quæ fecerim, & cognoscite vicini similitudinem meam.

14 Conterriti sunt in Sion peccatores, possedit tremor hypocritas, quis poterit habitare de vobis cū igne deuorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?

15 Qui ambulat in iustitiis, & loquitur veritatem, qui proicit auaritiæ ex cæcilia, & excutit manus suas ab omni munere, qui obturat aures suas ne audiat sanguinem, & claudit oculos suos ne videat malum:

16 Iste in excelsis habitabit: munimenta saxorum sublimitas eius: panis ei datus est, aquæ eius fideles sunt.

17 Regem in decore suo videbunt oculi eius, cernent terram de longe.

Eius & præmia innocentiæ, pietatis, & integritatis.

Panem & aquas diuus Hieron. interpretatur scripturas, quæ nisi magno cū tremore ac timore sunt tractandæ.

18 Cor tuum meditari-
tabitur timorem: vbi
est literatus? vbi legis
verba ponderans? vbi
doctor paruulorum?

19 Populum impru-
dentem non videbis,
populum alti sermo-
nis: ita vt non possis
intelligere disertitu-
dinem linguae eius, in
quo nulla est sapiencia.

20 Respice Sion ci-
uitatem solennitatis
nostrae: oculi tui vide-
bunt Ierusalem habi-
tationem opulentam,
tabernaculum quod
nequaquam transfer-
ri poterit: nec aufer-
rentur clauis eius in
sempiternum, & om-
nes funiculi eius non
rumpentur.

18 *Hic, quae abstrusa prius fuerant, longè que remota,
Clara liquent. Tu parce tamen, qui mystica nosse
Sacra cupis, propius calum alite tangere sensu,
Parce altum sapere, & quo fas pertingere nulli,
Audax velle sequi, & pelagus tentare profundum
Puppe putri, melius si velificante timore
Tua legas, breuia & cautes horrescere cautus,
Turba virum quibus impegit non parua sophorum,
Impingitque frequens, confidere viribus ausi
Quisque suis, caloque duces non poscere ab alto.*

*I nunc, & sciolos istos, barbâque togâque
Et solo tumidos titulo mirare magistros.
Num tibi vaniloquum subsellia Rabbiorum,
Scribarumque scholae arrident? quid? inepta sophista
Garrulitas, legum trutinantis verba, merosque
Interuertentis sensus, placet? Anne palatum
Putidus ille tuum ructus iuuat? haud ita, credo,
Ambrosia succis assuetum, & nectare pasci,
Imò te potius tam frigida somnia dudum
Fastidire reor, totoque auertere vultu:
Ne ringens videas, intabescasq; videndo.
Ignauum sine corde pecus, sine fronte proteruum
Propudium, nullo loca prima tenere pudore.
Et rude facunda vulgus suspendere lingua,
Magnaque plausibili, sed inania voce crepare.
Non etenim his virtus, non est sapientia cordi,
Sed dolus arte latens, malesuadaque copia fandi,
Flexanimaq; strophæ, demulcentisque figura.*

20 *Ergo Sirenum scopulos, horrendaque saxa
Effuge, quae multis etiam nunc ossibus albent;
Nec tuus ante aliqua lentetur remus in vnda,
Quam tibi perpetuo detur contingere cursu
Littora pacata toties optata Sionis,
Huc oculos, huc tende aciem, ne parce lacertis,
Huc remos, huc vela Notis per mitte secundis.
Hic tibi finis erit, requies hic certa laborum,
Hic aris vota exstructis solennia solues;
Quem socij morem sacrorum, eademque manentes
Olim seruabunt in relligione nepotes.
Hic magnam Solyma, qua non opulentior, urbem,
Nec dono pacis securior vlla beata,
Ter felix (sua quippe cui fortuna peracta
Iam stabit) gentique tuæ data mœnia cernes,*

Supre-

Supremique manu tentoria fixa Tonantis,
 Quæ vis nullaloco, non ferrea transferet et as.
 Non si orbis totus socio coniuret Auerno,
 Abrumpet funes, clauosq; adamante refixos.

Ecclesiam in-
 telligit, ad-
 uerius quam
 non præua-
 lebunt portæ
 inferorum.

²¹ Nam si ulli Deus unquam operi seseq; suumq;
 Ingenium addixit solers, artemque magistram,
 Hic, quàm magnificus, quàm non imitabilis ulli
 Præcipue exhibuit, magnam hanc cum cõderet urbem,
 Augusti sedem imperij per sæcla futuram.

Quoque magis secura minas contemnat & astus,
 Præcipiti Deus armipotens pomæria fossa
 Cinxit, & ingentes fluiuos, latèque patentes,
 Perpetuásque induxit aquas, riuosque perennes.
 Hos amnes, hæc stagna sacros obeuntia muros,
 Nequicquam hostiles inimica classe cohortes
 Tentabunt, non si ipse suam pirata triremem
 Tartareus, stygy eductam naualibus Orci,
 Promoueat, remis, armis, velisque potentem:

Quippe suæ Deus omnipotens pro mænibus arcis
 Excubat, haud illam externis seruire tyrannis
 Passurus, quam iure suam sibi vindicat, ipse

²² Legifer est etenim noster, iudexque supremus,
 Et rex, & nostri dux agminis inclytus idem,
 Et præses nostra & custos vindexque salutis.

²³ At tibi crudelis prædo, classique tuorum
 Maturum exitium tempestas fæda minatur.
 Tempus erit quassa laceros quum puppe rudentes
 Horrisono pelagi calique fragore tonantis
 In mare turbo rapax, malumque, auulsaq; malo
 Vela feret, iam nec vento, nec idonea signo.
 Tum laxa laterum compage carina fatiscens,
 Totius orbis opes, & abactas vndique prædas
 Euomet, abripiunt, ducentq; ferentq; viritim,
 Diuisam quicumque volent sine sanguine prædam.

Nec verò magno constabit Marte rapina,
 Loripedes claudique ferent, nulloque labore,

²⁴ Et nullo fessos sese sudore querentur:

Cap. 34. Nec crimen raptoris erit, sed vindicis ira,
 Vltia suos hominum dextris (vt saepe) dolores.

Præcedit ca-
 pite prior u ec-
 clesiã ad spem
 felicitatis æ-
 ternæ excita-
 uit; hoc verò,
 sempiterni iu-
 dicii commi-
 natione per-
 terret.

²⁵ Parua sed hæc, si quæ supremi exempla furoris
 Afferet effæto tempestas vltima mundo
 Olim, iam conferre inuet. Concedite gentes
 Huc omnes, populique aures aduertite vestras:

S 3

Namque

²¹ Quia solummodo
 ibi magnificus est
 Dominus noster: locus
 fluuioꝝ riuu latissimi
 & patentes: nõ trans-
 ibit per eum nauis re-
 migum, neque trire-
 mis magna transgre-
 dietur eum.

²² Dominus enim iu-
 dex noster, Dominus
 legifer noster, Domi-
 nus rex noster: ipse
 saluabit nos.

²³ Laxari sunt funi-
 culi tui, sed non præ-
 ualebunt: sic erit ma-
 lus tuus, vt dilatare
 signum non queas.
 Tunc diuidetur spo-
 lia prædarum multa-
 rum: claudi diripient
 rapinam.

²⁴ Nec dicet vicinus,
 Elangui, populus qui
 habitat in ea, aufere-
 tur ab eo iniquitas.

Cap. 34.

¹ Accedite Gentes, &
 audite, & populi at-
 tendite: audiat terra
 & plenitudo eius, or-
 bis, & omne germen
 eius.

Namque ego, terrificus vobis ego (credite) vates
 Et natis vestris, & qui nascentur ab illis
 Vera cano. Audiat hæc, hæc audiat omnis ab ortu
 Occasusque patens, rerum plenissima tellus,
 Audiat, & si qua est humani nescia cultus,
 Ora pigro damnata gelu, damnata calore.
 Exitum ferale cano, quo quidquid in orbe
 Gignitur immenso, stirpes, animalia, planta,
 Reptilium volucrumque genus, populique natantum,
 Quæque carent anima, sensuque & præpete motu,
 Saxa, aurum, æs, ferrum, totius denique moles
 Vasta operis magni, flammis correpta sonoris
 Ardebit, fatisque datos considet in ignes.

2 Quia indignatio
 Domini super omnes
 gentes, & furor super
 vniuersam militiam
 eorum: interfecit eos,
 & dedit eos in occi-
 sionem.

Nec verò Assyrij tantum Ammonij-ve rebelles,
 Aut aliqua ingratis de tot regionibus ora,
 Indignante Dei magni carpetur ab ira,
 Sed furor hic, toti furor exitiabilis orbi,
 Omnes absumet populos, & cuncta creata,
 Ornatumque adimet rebus, formamque situmque.

Ipsè manu valida quatiens hastile cruentum,
 Innumera attano passim edet funera mundo,
 Per mare, per terras, spatioisque aëris æquor,
 Viuum omne, & vegetum nullo discrimine delens.

3 Interfecti eorum
 proicientur, & de ca-
 daueribus eorum, ad-
 scendet fetor: tabe-
 scent mōtes à sangui-
 ne eorum.

Non capient celsi proiecta cadauera montes,
 Non valles campique putres, odor aëre factus
 Corrupto, taboque artus sanieque fluentes
 Inficient latè calum, tractusque supernos.

4 Et tabescet omnis
 militia cælorum, &
 complicabuntur sicut
 liber cæli: & omnis
 militia eorum defluet
 sicut defluit folium
 de vinea & de ficu.

Ipsi etiam calorū orbes in funere mundi
 Immutabuntur, cyclique nouemplicis ingens
 Ille sinus, seriisque decens, qua ducitur annus,
 Perpetuusque, cui in sese reuolubilis ordo
 Sistetur, textumque micans, quod nomine cali
 Signant mortales, contracti codicis in star,
 Aut reuoluta in se fesso lectore papyri,
 Iam nullis clarum pictumque placabitur astris.

Quippe cadent moto fulgentes æthere stella,
 Quam multa ficus concusso stipite frondes,
 Cum maturat hyems, Aquilonis & ingruit horror,
 Et foliis, spoliat vinea tenella caducis.

5 Quoniam inebria-
 tus est in cælo gladius
 meus: ecce super Idu-
 mæam descendet, &
 super populum inter-
 fectionis meæ ad iu-
 dicium.

Scilicet ille meus saturatus sanguine mucro,
 Aetheris ad calos vsque, & supera ardua magni
 Pertinget, rursusque imas descendet in oras,
 Quæ campos terrena pigros diffundit * Idume,

Cuncta.

Iisdem penè
 verbis Apo-
 cal. cap. sexto:
 Receffit calū
 sicut liber
 inuolutus.

* Per Idu-
 mæ os intelli-
 ge hostes Ec-
 clesie, qui eam
 oppugnant.

*Cuncta metens, prima iam dudum ab origine mundi,
Iudicio damnata meo, denotaque morti.*

*6 Eheu iam gladium videor spectare cruentum,
Numinis irati gladium, per viscera regum,
Per populorum adipem adigi discrimine nullo,
Iamque hebetem stantis glacie torpere cruoris.
Sic, ubi regifico conuiuia splendida luxu,
Aut sacra solenni redeuntia luce parantur,
Funditur ater ubique cruor, passimque per aras
Agni hircique cadunt pingues, ouiumque mariti,
Ipseque, cæde stupens tanta cultrarius horret.*

*Non etenim maiore unquam vindicta cruore
Vlla stetit, multa-ve magis cum strage litatum
Vltori Domino, mors ardua mænia Bosra,
Mors, atroxque, lues populosam sternet Idumen.*

*7 Non hanc vulnificum media inter tempora telum
Monoceros crispans, quo non crudelior vlla
Aut pedibus melior, siluis stabulatur Eois
Bellua, non tauri frons formidanda minacis,
Quæque alia insigni feritate & robore pollent
Monstra, luem euadent, armatus, inermis, eodem
Fortis an imbellis, nil refert, occidet ictu.*

*Ebria casorum stagnabit sanguine tellus,
Viscerèque effuso, & sparsis pauitabitur extis.
8 Scilicet illa dies absumet tempora, rebusque
Afferet exitium mortalibus, vltima mundo
Exortura, eademque vltices numinis iras
Per populos omnes largo effusura cruore.*

*Hic quoque fatalis Solymis, celsaque Sioni
Annus erit: venient, nec longa morabitur atas,
Tempora, cum dignas expendet crimine pœnas,
Nunc licet illa caput cunctas super efferat vrbes,
Iudicio damnata rato, fluiosque repente
Ire suos pice torrentes, & sulphure vino,
Mutari sola, tellurèque bitumine lento,
Quid magis? & flammis misceri cuncta stupebit,
9 Quas immortalis & rediuino fomite pastas,
Nulla dies unquam extinetas, nox nulla videbit.
Turbidus hinc, piceaque niger caligine fumus,
Ascendet calum, tenebrisque inuoluet opacis.*

*Ipsam autem versam in cineres, penitusque iacètem,
Et miserè desolatam, nullisque futuri
Instaurandam aui spatium, vestigia nulla,*

Semita

Figuratè per
hircos & arie-
tes, homines
luxu & deli-
cis perditos
intelligimus.

Bosra inter-
pretatur sce-
leratorum ho-
stium turba,
& impiorum
foedam collu-
uionem.
Per vnicor-
nes, Reges &
tyrannos im-
potentes in-
telligit. Nota
est vnicornis
bellua ferita-
tis indomitæ,
quam viam
capi negant.
Vide Plinium
nat. hist. cap.
21. lib. 8.

6 Gladius Domini
repletus est sanguine,
incrassatus est adipe,
de sanguine agnorum
& hircorum, de san-
guine medullatorum
arietum: victima enim
Domini in Bosra; &
interfectio magna in
terra Edom.

7 Et descendent vni-
cornes cum eis, & tau-
ri cum potentibus: in-
ebriabitur terra eorum
sanguine, & humus
eorum adipe pingui.

8 Quia dies ultionis
Domini, annus re-
tributionum iudicij
Sion.

9 Et conuertentur tor-
rentes eius in picem,
& humus eius in sul-
phur: Et erit terra eius
in picem ardentem.
10 Nocte & die non
extinguetur, in sem-
piternum ascendet fu-
mus eius: a generatio-
ne in generationem
desolabitur, in secula
seculorum non erit
transiens per eam.

11 Et possidebunt il-
lam onocrotalus, &
hericius: & ibis, & cor-
uus habitabunt in ea:
& extendetur super
eam mensura, vt re-
digatur ad nihilum,
& perpendiculum in
desolationem.

12 Nobiles eius non
erunt ibi: regem po-
tius inuocabunt, &
omnes principes eius
erunt in nihilum.

13 Et orientur in do-
mibus eius spinæ &
vrtica, & palturus in
munitionibus eius: &
erit cubile draconum,
& pascua struthionū.

14 Et occurrent dæ-
monia, onocætaurus,
& pilosus clamabit al-
ter ad alterum: ibi cu-
bavit lamia, & inue-
nit sibi requiem.

15 Ibi habuit foueam
ericius, & enutrit
catulos, & circūfodit
& fouit in vmbra
eius: illic congregati
sunt milui alter ad al-
terum.

*Semita nulla teret, " sed cultus omnis egentem
Creber Onocrotalus, terrôrque draconibus Ibis,
Et niger in fausto qui voces omine gluit
Coruus, & Hericius tergum spinosus acutum,
Missilibusq; Histrix telis armata tenebunt,
Multaque monstra alia humanas terrentia mentes:
Illud enim aterna fixum quod lege tenetur
Et pensum in lances diuino examine fatum,
Nulla potest hominum vis vertere, nulla deorum:
Huc vergat cades, huc vasta rapina necesse est.*

*12 Felices tamen omnipotens quos rector Olympi
Semper adoratus, casta prece saepe vocatus,
Secretos vulgò proceres his eximet oris,
Fatalem ante diem, & casum miserabilis vrbis:
Cætera turba virum, summis à regibus imæ
Ad plebis facem indiscreta clade peribunt,
Ad nihilum tanta de maiestate reducti.*

*13 Par quoque cum dominis fatū sua tecta sequetur,
Nunc ebore atque auro, & signis operosa superbis:
At tunc aqua solo, subuersaque funditus, acres
Vrtica opplebunt, spinæq; & carduus asper,
Aëriâsque arces, & propugnacula calo
Aemula, curuatique humeris imposta popelli,
Cerulei sibi seruabunt in sessa dracones.*

*His etiam penna bifidoque celerrimus vngue
Struthio, semiauis, noua pascua quæret in oris,
Aethiopum facile oblitus calique paterni,
Et mansura sibi, subolique cubilia ponet.*

*14 Quid? quod saepe locis dæmon nocturnus in illis
Terribili occurret specie? seseq; figuras*

*Induet in varias, horrentiâque ora ferarum?
Fiet enim mixtus tardo Centaurus a sello,
Monstrum horrendū, ingēs, nulliq; sine omine visum,
Aut Satyrus raucum stridebit, & omnia, vocem,
Ora, pilos, barbam, crinēque, pedēque salaci
Per similis Fauno, socios clamore vocabit.
Hi responsabunt, latè nemus omne sonabit,
Et caligantes nigra formidine luci.*

*Quinetiam Lamia hoc damnato plurima saltu,
Visa suo recubans requiem indulgere labori,
Cuniarum terror Lamia, & quàm mandere fama est
Sopitæ raptos nutricis ab ubere fætus.*

15 Quid loquar Hericiâs paruis syluestria natis

Fossuros

Hericius ab-
hærendo di-
ctus.

Per mensurâ
& perpendi-
culum meta-
phoricè signi-
ficat senten-
tiam Domini
fixam & cæ-
tam.

Fossuros spelea suis? miluósque rapaces,
Hic ubi nunc patribus stat curia celsa vocatis
Tunc congesturos? proliisque cupidine dulci,
Oua fabrè factis posituros laeua nidis?

¹⁶ Euenient verus quæ proloquor omina vates,
Euenient, nec apex horum quæ scribimus olim,
Non ratus ullus erit: eadem cecinere priores
Fatidici heroës. priscos euoluite libros,

Carminaque ætherei calamo conscripta Tonantis;
¹⁷ Non alia à sacris oracula vatibus edo,
Os animùmque Deo plenus; mihi muneris huius,
Quodcunque est, auctor Deus est: idem ille scelestus
Inferet hæc rerum portenta minacia terris,
Quas teneant certa mensuræ lege, colantque
Sortitio, stirpemque suam per sæcla propagent.

Cap. 35. Hæc rerum series, & ineluctabilis ordo
Fatorum, ut quæ nunc caput exerit ora beatum,
Vrbibus & vicis bacchoque oleoque redundet,
Illius & rumpant ingentes horrea messes;
Pinguis humus, pecori tellus aptissima habendo,
In steriles subito mutata rigescat arenas,
Nec pecori, nec vino habiles, nec frugibus aptas.

¹ At contra, nã sic diuùm Pater, atque hominũ Rex
Decreuit, primos orbis dum conderet axes,
Quæ regio annosis squalloribus obsita, nullos
Vidit adhuc sulcos, nullisque exercita rastris,
Horrida, tristis, inops, ieiuna, imperuia luget,
Accipiet latos mutato sidere vultus.

² Iamque repente nouos (dictu mirabile) sese
Induet in flores, conceptaque semina celo
Parturiet laxata sinus, & suaue rubentis
More rose baccamque rubro findentis hiatu,
Luteolósque apices, sensim prodentis, & intus
Quod latet in densis radiosum frondibus aurum,
Exultabunda & ridens sua germina pandet
Omne genus florum: non huic se thurifer æquet,
Halet odoratis Libanus licet vndique plantis,
Non Carmelus apum genitor, Saronque rosarum;
Quidquid habet Libanus, quidquid Carmelus odorũ,
Quidquid Saronis rubicunda rosaria pecti,
Dulce decensq; ferunt, cedent huic omnia fundo:
Nempe illis per sæpe Deus spatiabitur hortis,
Gloria ubi, decus, & rarorum gratia florum est,

I

Et

Mosem intel-
ligunt hic in-
terpretes qui-
dam, & Li-
brũ Domini,
Librum Deu-
teronomij.

Auctoritatem
sibi suoque
vaticinio cõ-
parat.

Redit iterum
ad vocationẽ
Gentium.

¹⁶ Requirit diligẽ-
ter in libro Domini,
& legite: vnum ex eis
non defuit, alter alte-
rũ non quæsiuit. quia
quod ex ore meo pro-
cedit, ille mandauit,
& Spiritus eius ipse
congregauit ea.

¹⁷ Et ipse misit eis
fortem, & manus eius
diuisit eã illis in mẽ-
suram: vsque in æter-
nũ possidebũt eam, in
generatione & gene-
rationem habitabunt
in ea.

Cap. 35.

¹ Lætabitur deferta
& inuia, & exultabit
solitudo, & florebit
quasi lilium.

² Germinans germi-
nabit, & exultabit læ-
tabunda & laudans;
gloria Libani data est
ei, decor Carmeli &
Saron: ipsi videbunt
gloriam Domini, &
decorem Dei nostri.

Et populo coram sese spectante videndum
 Tractandumq; dabit, quantus super ardua celi
 Templa sedens, maria & terras moderatur, & astra.

3 Confortate manus
 dissolutas, & genua
 debilia roborate.

4 Dicitur pufflanimis,
 Confortamini, & no-
 lite timere: ecce Deus
 vester vltionem ad-
 ducet retributionis:
 Deus ipse veniet, &
 saluabit vos.

5 Tunc aperiatur oculi
 caecorum, & aures sur-
 dorum patebunt.

6 Tunc saliet sicut cer-
 uus claudus, & aperta
 erit lingua mutorum:
 quia scissæ sunt in de-
 serto aquæ, & torrétes
 in solitudine.

7 Et quæ erat arida,
 erit in stagnum, &
 fitiæ in fontes aqua-
 rum. In cubilibus, in
 quibus prius dracones
 habitabant, orietur
 viror calami & iunci.

8 Et erit ibi semita &
 via, & via sancta vo-
 cabitur: non transibit
 per eam pollutus, &
 hæc erit vobis directa
 via, ita vt stulti non
 erent per eam.

3 Vos verò Agricola, quibus hæc ignaua quotannis

Excolere arua datum est, & inertes frangere glebas,
 Quæ forte innatis occurrent, parcite plantis,
 Nec, si stirpe minus valida, ramis-ve laborent
 Inflexis, cura non sit fulcire labantes,
 Sed rigidas aptate sudes, supponite furcas,
 Quarum vi eniti, tandemque adulescere pergant;

4 Tum, si quas abeunte anima, propè perditus humor
 Destituat, properate viri, vitamque fugacem,
 Dum licet, arte manuq; bona reuocate fouendo,
 Donec robustæ redeant in pristina vires.

Tempus erit, cum sorte datum sibi visere fundum
 Ipse volet Dominus, (nec longa morabitur illum
 Tempestas) venietque boni patris vnicus heres,
 Inquirétque operas seruorum, & præmia cuique
 Pænâsque ex merito ponet, nõsque optimus idem
 Seruatos, vacuosque metu præstabit ab omni.

5 Ipsius hæc autem aduentus certissima sunt
 Signa tibi, cum cæci oculos, lucemque negatam,
 Surdi aures, linguam accipient (noua munera) muti,

6 Et claudus ceruos cursu præuertet anhelos.
 Scilicet hoc ipso tam fausti Principis ortu,
 Erumpent subiti deserta per arida fontes,
 Et iugæ torrentes rapidi prærupta rigabunt,

7 Quique prius nimis sitiebant solibus agri,
 In dulces riuos & mitia stagna liquefcent.
 Iamque vbi serpentes posuere cubilia fœta,
 Squammosq; viam tractu triuere dracones,

8 Ecce viror iunci, calamiq; beatus odori
 Lata stirpe frutex lætis nascetur in hortis,
 Sæque legi cono inuitans, procul expetet vltro:
 Omne nemus (nec enim tum sibila dira timebunt)
 Omnis ager, volucrum cantu resonabit amæno.
 Balantumque greges pascent impune per herbas:

Hac quoque securum posito terrore viator
 Carpet iter, neque per dispendia longa, vagosque
 Circuitus, flexusque via procedere tardum
 Aut frustra incassumque queretur abire laborem.
 Hæc via erit recto quæ tramite ducet euntem,
 Hæc via sancta tibi dicetur eritque, nec vlli

Quam mode-
 ratione requi-
 rat Dominus
 à pastoribus
 & ministris
 Ecclesiæ suæ.

Emphasis in
 verbo, ipse nõ
 enim angelus
 aut quemuis
 alius missurus
 est, sed ipse
 veniet.

Testimoniũ
 de aduentu
 Christi lucu-
 lentissimum,
 quod ipse
 Christus ci-
 tat alibi.

Vide de cala-
 mo & iunco
 Plinium nat.
 hist. lib. 22.
 cap. 22.

*Fas illam fuerit pedibus triuisse prophano.
 Non metus ullus erit, non suspicio vlla pericli,
 Nam rapide tigres aberunt, aberuntque leones,
 Visque malarum omnis fraudesque dolique ferarum.
 Felices animi quibus hunc insistere callem
 Deducente Deo dabitur; ¹⁰ nam libera duro
 Colla iugo, tenerasque manus solido ære soluti,
 Ibunt gaudentes, Seruatorumque canoro
 Carmine laudabunt, tandemque ad sancta Sionis
 Mœnia peruenient, comitabitur alite præpes
 Remigio, pura & sinem haud habitura voluptas:
 Mœsities fugiet, fugiet gemitusque dolorque,
 Feraliq; timor vultum ferrugine liuens.*

Hæc de promissionibus futuri sæculi sunt intelligenda.

9 Non erit ibi leo, & mala bestia nõ ascendet per eam, nec inuenietur ibi: & ambulabunt qui liberati fuerint.

10 Et redempti à Domino, conuertentur, & venient in Sion cum laude; & lætitia sempiterna super caput eorum: gaudium & lætiam obtinebunt, & fugiet dolor & gemitus.

VATICINIORVM ISAIAE LIBER QVINTVS.

*ORSITAN & Solymis fuerint qua fata
 requiret
 Posteritas, cum mille furens legionibus,
 vrbes*

*Vreret Assyrius Iudeas Sennacheribus.
 Dicam equidem, nec enim tam fortia facta sileri
 Ipse finit Deus, & prohibet pia cura nepotum.
 Adiuuet ille meum, qui præstitit ista, laborem.
 Tertius à decimo, regnanti fluxerat annus
 Hefechiæ, quartumque leues duodena per astra
 Ducebant menses, ex quo proauita gerebat
 Sceptra manu, haud ulli veterum virtute secundus,
 Et Solymam iustis frenabat legibus oram:
 Cum grauis incubuit Iudeis viribus hostis
 Sennaribus, totum Euphratem in noua prælia ducens.
 Et iam more ruens torrentis ab imbribus aucti,
 Mille manu captas victor prostrauerat vrbes,
 Cum velut armorum satur, & rem cernere verbis
 Præ se velle ferens, positis longo ordine castris,
 Euerſæ Lachis ad cineres bustumque reseait.
 Colle Lachis surgit modico, quam sede nepotes
 Beniamide Solimis olim posuere propinqua,
 Hinc (nam in conspectu Solomonica templa videbat,
 Dauidicæque arces, eductæque mœnia celo)
 Multa putans, sienosque premens sub corde dolores,*

Hoc loco historia atrox Isaias, vt ostendat quam præfenti ope Dominus eis subueniat, qui tota fide eius auxilio nituntur.

Cap. 36.

Hanc historiã habes Regum quarto, cap. 18. 19. & 20.

Lachis ciuitas in tribu Beniamina, Solymis proxima.

Cap. 36.

1 Et factum est: in quartodecimo anno regis Ezechie, adſcendit Sennacherib rex Assyriorum super omnes ciuitates Iudæ munitas, & cepit eas.

2 Et misit rex Assyriorum Rabſacen de Lachis in Ierusalem, ad regem Ezechiam in manu graui, & stetit in aqua ductu piscinæ superioris in via Agri-fullonis.

I 2

Misit

Misit qui sacram dedi sibi postulet arcem,
Rabsacem Assyrium, quo non in utrumque parato
Doctior ore, minis dubias impellere mentes,
Aut blando sensus sermone mouere labantes.

Fortè fuit muros extra telique periculum

Piscina illimem voluens argentea lympham,

Maiori dulcis pecori, dulcisque minori,

Constitit hic, veterem iuxta fullonis agellum

Assyrius: ³ trepida quem contra missus ab urbe,

Eliachimus iyt senior, cui credita regis

Cura domus, Somnásque potens sermone, Ioásque

Asaphides, regi oblatos audire libellos

Præpositus; quos sic affari Rabsacus in fit:

⁴ Hæc vestro Hesechia, celsa qui clausus in arce

Nunc trepidat, rege à magno non mollia ferte

Iussa viri: Quæ te vanum fiducia lætat?

⁵ Quid struis? aut qua spe periturus in urbe moraris?

Cui vallo, quibus aggeribus confisus & armis,

Assyriis demens concurrere viribus audes?

⁶ Nam quid opis Pharius tulit ad tua prælia miles?

Perfide, nil pacis tabulas, nil fœdera curans,

Vt mea Niliacis postponas tela sagittis?

Nempe vice auxiliij graue vulnus, vt accidit illi,

Corpus arundineo tremulum, dextrámque bacillo

Qui temerè credit; casu nam læsus acerbo,

Et saua ostentans perfossam vulnere dextram,

Cassa gemit frustra infidi solatia ligni:

⁷ Talis erit Pharius spes quam tibi fingis in armis.

Nec te decipiat Domini implorabile numen,

Et sanctè promissa fides, & rebus in arctis

Pacta salus: (Sed quis Dominus Deus alter ab illo

Quem colimus?) dudum ille fidem neglexit, opémque

Periuris afferre negat: Te ne ille suorum

Hostem sacrorum, qui lucis omnibus aras,

Omnibus edituos de montibus eiecisti,

Qui sacrum populis vnum, legémque, locúmque,

Omnibus esse iubes, vnámque litantibus aram;

Te desertorem moris ritúsque paterni

Audiet? & veniet scelerata ad vota vocatus?

Non ita: Quid te ergo mutauit, vt hæc tenus esse

Et dici noster dedignareris amicus?

⁸ Et nunc (antè quidem melius statuisse fuisset)

Nunc saltem, tua si domus & tibi patria cordi est,

3 Et egressus est ad eum Eliachim filius Helcia, qui erat super domum, & Sobna scriba, & Ioahc filius Asaph à cōmentariis.

4 Et dixit ad eos Rabsaces, Dicite Ezechie, Hæc dicit rex magnus, rex Assyriorum: Quæ est ista fiducia qua confidis?

5 Aut quo consilio vel fortitudine rebellare disponis? super quem habes fiduciam, quia recessisti à me?

6 Ecce, confidis super baculum arundineum confractum istum, super Aegyptum: cui si innixus fuerit homo, intrabit in manū eius, & perforabit eā: sic Pharaon rex Aegypti omnibus qui cōfidunt in eo.

7 Quod si responderis mihi, In Domino Deo nostro confidimus: nōne ipse est cuius abstulit Ezechias excelsa & altaria, & dixit Iudæ & Ierusalem, Coram altari isto adorabitis?

8 Et nūc trade te domino meo regi Assyriorum, & dabo tibi duo millia equorum, nec poteris ex te præbere ascensores eorū.

*Si nati, uxores, & connubialia iura,
Dede meo te suppliciter tuâque omnia regi,
Et solitam dare regna manum proiectus adora:
Sin quid opis superest, & adhuc intacta iuuentus
Bellum importunum quàm pacis fœdera mauult,
Quid cessas? signis acies utrinque refulgens
Prodeat elatis: Mars litem sanguine cernat.*

*Immò etiam, ne qua tua cornua parte laborent,
Millia bina tibi alipedum largimur equorum,
Illos, quando tibi tot robor a lecta super sunt,
Si potis es, totidem validis fessoribus arma.*

*Quis verò hoc possis tam desolatus egensque?
Qui, soli ex ducibus minimis si prælia tentes,
Sis congressurus telis & viribus impar,
Audes regali ferre obuius arma phalangi?*

*Dij meliora tibi, spes verò mitte Canopi
Si quas imbelli posuisti in milite. ¹⁰ nec nos,
Quod rere, obsessum hâc sine numine venimus urbē.
Signa Deus dedit excidij manifesta futuri:
Vade (ait) & vires huc verte tuas, vicisti.
Namque tuis fato hanc dextris victricibus oram
Deuoui penitus delendam deuoneoque.*

*¹¹ Talia clarifona dum Rabfacus impia voce
Verba tonat, trepidumque Hebræo idiomate vulgus
Territat excidij admonitu cladisque propinqua;
Legati flentes orabant, parcere vellet
Hebræo ore loqui, quando sibi nota Syrorum
Vox foret, & scitè simul atque interprete nullo
Alternas possent audire & reddere voces.*

*¹² Queis super accensus, toruumq; minaxque renidēs,
Hoc etiam restabat (ait) victoribus ut iam
Auderent victi linguæ præscribere leges?*

Atque adeò ut propius Solymæ miser incola vestra

*Audiat ipse suum præsens videatq; periculum,
Accipite hæc omnes, peritura quotquot ad urbis
Teeta sedetis (ait) Non me rex maximus istum
Misit ad Hesechiam, qui spe vos ludit inani;
Verùm ad vos, quorum miseret, quorumq; salutem
Quàm cadem mauult & inulta funera gentis.*

*Si modò vos commune bonum non spernitis ultrò:
At si mendaci Hesechia donabitis aures,
Vatumque oraculis, quos consulit ille prophanus,
Inclusos muris captarum more ferarum,*

Sic tentator:
Omnia regna
mūd: tibi da-
bo, si prociēs
adoraueris
me.

Ironia, Gue
potius farcaf-
mos.

9 Et quomodo susti-
nebis faciem iudicis
vnius loci ex seruis
domini mei minori-
bus: Quòd si confidis
in Aegypto, in qua-
drigis, & in equitibus:
10 Et nunc nunquid
fine Domino ascendi
ad terram istâ vt dis-
perderem eam? Do-
minus dixit ad me,
Ascende super terram
istâ, & disperse eam.

11 Et dixit Eliacim,
& Sobna, & Ioah ad
Rabfacem, Loquere
ad seruos tuos Syra-
lingua: intelligimus
enim, ne loquaris ad
nos Iudaicè in auri-
bus populi qui est su-
per murum.

12 Et dixit ad eos
Rabfâces, Nunquid
ad dominum tuum
& ad te misit me do-
minus meus, vt lo-
querer omnia verba
istâ; & non potius ad
viros qui fedent in
muro, vt comedant
stercora sua, & bibant
urinam pedum suorū
vobiscum?

13 Et stetit Rabfaces,
& clamauit voce magna Iudaicè, & dixit,
Audite verba regis magni, regis Assyriorum
14 Hæc dicit rex, Nō seducat vos Ezechias, quia nō poterit eruerē vos.
15 Et non vobis tribuat fiduciam Ezechias super Domino, dicens, Erueus liberabit nos Dominus, nō dabitur ciuitas ista in manu regis Assyriorum.
16 Nolite audire Ezechiam: hæc enim dicit rex Assyriorum, Facite mecum benedictionem, & egredimini ad me, & comedite vnusquisque vineam suam, & vnusquisque ficum suam: & bibite vnusquisque aquam cisternæ suæ,
17 Donec veniam & tollam vos ad terram quæ est vt terra vestra, terram frumētī & vini, terram panum & vinearum.
18 Nec cōturbet vos Ezechias, dicens, Dominus liberabit nos. Nunquid liberauerūt dii gētium vnusquisque terram suam de manu regis Assyriorum?
19 Vbi est Deus Emath & Arphad? vbi est Deus Sepharuaim? nunquid liberauerūt Samariam de manu mea?
20 Quis est ex omnibus diis terrarū istarū, qui erueat terrā suā de manu mea, vt eruat Dominus Ierusalem de manu mea?
21 Et filuerunt, & nō responderunt ei: verbum. Mandauerat enim rex, dicens, Ne respondeatis ei.

Deficiente penu sitis vret anhelā, famēsque,
Proque epulis solitis, pro dulci munere bacchi,
Immundum stercus, lotiumq; bibetis amarum.
13 Non vos o vestro malè credula turba tyranno,
14 Pollicitator opis alienæ largus, at ex spes
Ipse tamen, tacitūmq; premens sub corde dolorem
Decipiat, 15 celo auxilium non defore spondens:
Nil iuuat auerso pia munera ferre Tonanti,
Quæ sacras sumptu immenso portatis ad aras,
16 Vertite ad Assyrium, paciſque has sumite leges,
Quas me rex magnus vobis interprete dicit:
Cedite ius regni melioribus, armæque nunquam
Felici tentata manu deponite læti,
Arma viris, non femineis tractanda lacertis.
Interea, dum vos hinc transfero, castræque & vrbes,
Et frumentiferas vobis designo nouabes,
Viuite securi nostro sub fœdere, ficusque,
Et natas vestris decerpite vitibus vnas.
17 Mox habitaturi mecum felicia rura,
Quæ desiderium patriæ lenire relicta
Possitis, fœcunda mero, fœcundæque farre.
Hæc vobis leges, hæc vobis fœdera sunt:
Quæ pepigiſſe olim & sanctè seruaſſe iuuabit.
18 Nec quemquã (moneo repetens, iterumq; monebo)
Irrita permoueant vestri promissa tyranni,
Dum fando stolidas (solitum sibi) distinet aures,
Armæque nostra premit, sua cōtrā in maius adauget,
Et sibi spe vana numen præsumit amicū:
Nam quis, tot diuos inter quos omnis adorat
Et ihure effuso placat Samarea cruore,
Assyrios potuit depellere mœnibus ignes?
Arisque, fanisq; suis, rectisq; clientum?
19 Quis Deus, Emathiam vasta quum strage rebellem
Delerem, Arsadiamque Seferuenaq; minaces
Suffoderem muros, tulit auxiliaria contrā
Obuiis arma? 20 quis antiquam de gente deorum
Eripuit nostris manibus, ferrôque Sebastien?
Et nunc ille Deus, nulli nisi cognitus vni,
Et cultus Solymæ nuper, sibi mœnia falso
Vsurrata, meis vindex defendet ab armis?
21 Barbarus hæc valli celsa de mole fremebat,
Horrendum inclamans, sed non (sic iusserat antè
Hesechias) dictis responsum rettulit vllum.

Ergo

Ergo abeunt, tacito deiecti lumina vultu,
 Helchiades senior, Somnāsque, & natus Asapho
 Patre Ioas, cui regia commentaria cura.
 Omnes discissa laniantes pectora veste,
 Attonitūmq; nouo belli discrimine regem,
 Quid factum dictūmq; docent; stupet ipse, silētque
 Non secus ac subito percussus fulminis ictu.

Cap. 37. Tandē humeris veste abscindēs saccoq; recinctus,
 Casariemq; nigro deturpans puluere flauam,
 Progreditur, templūmq; petit, mox flexus ad aram
 Numine adorato, mittit qui vera reportent
 Amosida senis in tanto responsa periclo,
 Helchiadem, Somnamq;, quibus pars magna Senatus
 It comes, atratis induti vestibus omnes.

Quorum qui fandi doctissimus, ut prope limen
 Ventum est, iamque fuit coram data copia fandi,
 Venimus Hesechia iussu, sanctissime vates,
 (Dixit) in extremis scitatum oracula rebus.

Virg. 3. Aen.

Venit mæsta dies, venit lacrymabile tempus,
 Scilicet id scelere, & vetitis effecimus ausis,
 Ut spado (proh longi pudor indelebilis aui!)
 Semi-vir, exectis spado molle virilibus olim
 Feminēumque loqui solitus, nunc altius ora,
 Vocēmq; intendat, Dominōque Deoque Tonanti

Audeat impuris coram male dicere verbis.

Ventum ad supremum lethi discrimen acerbi:

Nec minor est qui nostra dolor præcordia torquet,

Quam, cui post decimæ fastidia tristia Luna,

Dum mater sperat maturum absolueret partum,

Omnis abit frustra misera nixusque laborque,

Nec datur eniti, aut frigentem expellere fœtum;

Vna duos rapit hora, duos vna accipit vna,

Femineis mæsta resonant ululatibus ades:

Nos eadem, nos fata manent peiora, quid ergo

Restat adhuc? nisi forte tuis, tuus optime vates

Ille Deus, calum & terras qui numine torquet,

Mollitus precibus, tandem huc bonus arrigat aures,

Assyrjꝫ minas regis, temulentæque verba,

Quæ tacit hic, noto liuentia terga perustus

Stigmate, mancipium violenti infame tyranni,

Irrita ventosis tradat rapienda procellis.

Concipe vota pater, vocēmq; ad sidera tolle,

Si forte inde salus veniat, regique, piisque

21. Et ingressus est Eliacim filius Helcie qui erat super domū, & Sobna scriba, & Ioas filius Asaph à commētariis, ad Ezechiam scissis vestibus, & nuntiauerunt ei verba Rablācis.

Cap. 37.

1 Et factum est: cum audisset rex Ezechias, scidit vestimenta sua, & obuolutus est sacco, & intrauit in domum Domini.

2 Et misit Eliacim qui erat super domū, & Sobnam scribam, & seniores de sacerdotibus operatos sacco ad Isaiam filium Amos prophetam,

3 Et dixerūt ad eum, Hæc dicit Ezechias, Dies tribulationis, & correptionis, & blasphemie dies hæc: quia venerunt filij vsq; ad partum, & virtus non est pariendi.

4 Si quomodo audiat Dominus Deus tuus verba Rablācis, quem misit rex Assyriorum dominus suus ad blasphemandum Deum viuentem, & exprobandum sermonibus quos audiuit Dominus Deus tuus: leua ergo orationem pro reliquis quæ repertæ sunt.

Relli-

Magnam argumentum pietatis erga Deum quæ erat in Ezechia, quæ inter tot tantaq; mala hoc maxime angebat, quod nomen Domini blasphemaretur.

5 Et venerunt serui regis Ezechiae ad Isaiam.

6 Et dixit ad eos Isaias, Haec dicetis domino vestro, Haec dicit Dominus, Ne timeas a facie verborum quae audisti, quibus blasphemauerunt pueri regis Assyriorum me.

7 Ecce, Ego dabo ei spiritum, & audiet nuntium, & reuertetur ad terram suam, & corruere cum faciam gladio in terra sua.

8 Reuersus est autem Rabfates, & inuenit regem Assyriorum preliantem aduersus Lobnam. Audierat enim quia profectus esset de Lachis,

9 Et audiuit de Tharaca rege Aethiopiae, dicentes, Egressus est vt pugnet contra te. Quod cum audisset, misit nuntios ad Ezechiam, dicens:

10 Haec dicetis Ezechiae regi Iudae, loquentes, Non te decipiat Deus tuus, in quo tu confidis, dicens, Non dabitur Ierusalem in manum regis Assyriorum.

Reliquiis huius populi quos hosticus ens
Iam propè consumpsit, morbusque famésque maligna.
Talia legati flentes, eademque fremebant

Primores Solymorum, & opem auxiliūque rogabāt:
Quos bonus Amosides, non aspernanda precantes
His cum mandatis blando sermone remisit:

Ite viri, & regi haec vestro responsa referte:
Parce metu sate Dauidicae de sanguine stirpis,
Hesechia, nec te moueant quae plurima fando
Impia regales in me conuicia serui

Euouere, meum petit haec iniuria Numen:
Magnus ait Dominus diuūm sator, atq; hominū rex:
Illam ego suppliciis vltimū (quancunque secet spem
Assyrius fati ignarus, sortiisque futura)

Ibo nouis: ego nunc dirarum à sede sororum
Excitam castris immittam hostilibus vnam,
Quae veris falsa inuoluens, variūque per agros
Ambiguosque animos spargens, acuensque timorem,
Non vano concussa metu victricia retro
Agmina conuertat. Rex millia multa relinquens
Indefleta, inhumata, domum cum milite raro
Attonitus repetet: tandemque impune suorum
Oppetet insidiis media iugulatus in aula.

8 Haec illi inter se summis de rebus agebant:
Rabsacus interea Solymis sua iussa colonis
Contemni frendens, multiūque & saepe rebelles
Respectans turre ad regia castra reuerti
Constituit, nam fortè illis mutasse diebus
Audierat regem Assyrium Lobnaeque tenaces
Armata muros circumuallasse corona.

9 Dum sedet hic, lentoque trahit leta ocia bello,
Mœnia post captæ Lachis eruta vincere certus,
Nuntius ingenti turbauit castra tumultu,
Vectus equo, visumque ferens in finibus hostem,
Perpetuum Assyrii Tharracam nominis hostem.

Qui totam Meroen, coniuratāsque suorum
Aethiopum turmas inimica in praelia ducat.
Obstupuit, praedamq; sibi de faucibus alta
Ereptam voce exclamans, reditūque minatus,
Signa rapi properè iubet, & tentoria velli.

10 At non oblitus Solymos post terga relinquit
Non leue momentum bello pacique futuros,
Rursus eos missa placuit tentare tabella,

Verbāque

Nō hoc in re-
ditu à prima
expeditione
est intelligen-
dum; sed cum
expugnato
Aethiopum
rege, rursus
in Iudaeam ve-
nit expugna-
turus Hiero-
solymam.

Verbâque signatis inscribere talia ceris:

Quam tibi iam toties vanis eluse salutem

Pollicitis, calo venturam credis ab alto

Hesechia, illam à me petere æquius antè fuisset,

Quàm te & tot lectos in aperta pericula cines

Proniceres, nimis ô mendaci credule vati,

Ignotoque Deo, cuius tibi numen amicum

Vana superstitione persuasit, ut esse putares:

Non (ait) Assyrio Solymos euertere regi

Fata sinunt: ego nempe veto, cui fata vetanti

Obsequium debent: ego mœnia condita Semo

Et regnum Davidis vetus, & mea templatuebor.

Fata negant manibus Solymorum mœnia nostris?

Nec Deus ipse sinit? " certè scis ipse, sciuntque

Beniamide Iudæq; tribus, quid vinida virtus,

Quid patrum potuit bello inclyta dextra meorum:

Hæc igitur, tum cum fierent, cum Persa satelles

Vreret Hebræos flamma ferroque penates,

Dic age (nam lubet hic te compellare parumper)

" Dic, ubi erat tuus ille Deus, cui fata iubenti

Obsequium præstant? aut qua regione latebat

Dormitans, Gozam cum Salmanfarus opimam

Vastaret genitor? Resephæq; binerticis arces?

Vitiferosque Haræ colles? latiisque beate

Deliciis petulans miles frueretur Edena?

" Quis seu maiorum, seu sit de gente minorum

Eripuit Deus Emathiam Arphadiamque rebellem?

Et quæ mille die cepi ferus oppida victor,

Et quos mille die reges sub tartara misi?

Desine tali igitur sperare auctore salutem,

Quam si à me expectas, (sanctè tibi iuro) valebis.

" Hæc mandata schedis: legati cætera iussi

Edere, quas postquam lino cedente reclusit

Hesechias, oculoque genas rorante relegit,

Templa petit, pronusque sacram reuolutus ad aram,

Dicitur ante Deum, media inter sacra, minacem

Deposuisse schedam, quo seni dira tyranni

Impietas, nullis non esset cognita sacris,

" Sicque Deum manibus supplex orasse supinis:

" O pater omnipotens, cui nunc Hebræa duello

Gens trepida ancipiti, thuris succendit odores,

Qui Cherubinorum super aurea pennatorum

Terga sedes, quem regna Deū solum omnia verumq;

V. Agnoscunt,

17 In hoc Dominus
nunciat tibi & tuis
in die Domini om-
nia quæ fecerunt
reges Assyriorum
in omnibus terris
quas subuerterunt
& tu poteris
liberari?

11 Ecce tu audisti
omnia quæ fecerunt
reges Assyriorum
in omnibus terris
quas subuerterunt,
& tu poteris
liberari?

12 Nunquid erue-
runt eos dii gentium,
quos subuerterunt pa-
tres mei, Gozã & ha-
ram & Reseph & fi-
lios Eden qui erant in
Thalassar?

13 Vbi est rex Emath,
& rex Arphad, & rex
Sepharuaim, Ana &
Aua?

14 Et tulit Ezechias
libros de manu nun-
tiorum, & legit eos, &
ascendit in domum
Domini, & expandit
eos Ezechias coram
Domino.

15 Et orauit Eze-
chias ad Dominum
dicens:

16 Domine exerci-
tuum Deus Israel, qui
sedes super Cherubim:
tu es solus Deus om-
nium regnorum ter-
ra, tu fecisti cælum
& terram.

* Alludit ad
propitiatoriu,
vnde Deus
resposus solitus
erat reddere,
quod diceba-
tur sedes Dei,
& erat inter
alas Cheru-
bin.

17 Inclina Domine aurem tuam, & audi: aperi Domine oculos tuos, & vide, & audi omnia verba Sennacherib, qui emisit ad blasphemandum Deum viventem.

18 Verè enim Domine desertas fecerunt reges Assyriorum terras, & regiones earum.
19 Et dederunt Deos earum igni: non enim erant dii, sed opera manuum hominum, lignum & lapis, & comminuerunt eos.
20 Et nunc Domine Deus noster, salua nos de manu eius: & cognoscant omnia regna terrarum quia tu es Dominus solus.

21 Et misit Isaias filius Amos ad Ezechiam dicens: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Pro quibus rogasti me de Sennacherib rege Assyriorum,

22 Hoc est verbum quod locutus est Dominus super eum, Despexit te & sublannauit te, virgo filia Sion: post te motu caput virgo filia Hierusalem.

Agnoscent, opifex cæli terrarumque, marisque,
Aspicias hæc? An verò audis (si dicere fas est)
Tam dicta improbitè, memori quàm scripta papyro?
Immo audis, cernis que pater, frustra que tenebris
Oculimus quæcunque palam peccare timemus.
Et tamen hic regno tumidus, rebusque secundis
Indocilis seruare modum, mortalia iam non
Cogitat, ast hominem exutus, caelestibus æquat
Seque suosque, atavos, & patrum bella suorum
Prædicat extollens contra tua numina, vimque
Eleuat alme tuam, Pater irritatque proteruus.

18 Multa quidem multas extant monumenta per oras
Tristia, quas ferro Assyrii domuere tyranni,
19 Nulla deos non terra suos arsisse, iacentes
Ipsis cum templis meminit, memoratque gemiscens:
Verum illi non dii, sed truncus ab arte dolatus,
Aut fustum æs, aut marmor erant de monte recisum,
Massaque iners, sensuque carens, & nescia sese
Cultoresque suos à vi flammisque tueri.
20 At tu summe Deum, qui celsas ætheris arces
Incolis, o finem cui tempora nulla dedere,
Nulla dabunt, ut principium nunquam ante dederunt,
Longè alia polles virtute, ideoque fideles,
Addictosque tibi populos seruabis ab omni
Bellorum clade incolumes, ut barbarus hostis,
Et quicumque illi similis, fera pectora tandem
Indomitosque animi flatus aliquando remittat,
Edoctusque malo proprio, damnisque suorum,
Nolens, an sponte, agnoscat, discatque, fateri
Te solum esse Deum memorem fandi atque nefandi.

21 Talibus oranti dicitis, aramque tenenti,
Nuntius Amosida missu senis, ecce repente
Astuit, & coram qua ferret pandere iussus,
Rettulit hæc: Tua vota Deus (timor omnis abesto)
Audiit omnipotens: huc me tibi, quem bonus unum
Edocuit, multaque insignem reddidit arte,
Amosides misit senior, quo vera recludam
Ventura Assyrio cladis responsa tyranno.
22 Audi igitur carmen, cælo quod numen ab alto
Dictavit vati, vates mihi, ego tibi iussus
Nunc cano: Quo tua rex infelicissime regum,
Quo cecidit fortuna loco? qui mille cohortes
Mille modo populos in prælia dura trahebas,

Obuia

Obuia cuncta ruens? abeuntem, tergaq; turpi
Indecorig; fuga dantem, de colle Sionis
Nubifero Hebraides spectant ridentque puella,
Turbaq; iam posito terrore licentior, audet
Inter festiuas te decantare choreas,
Degeneremque fugam meritis incessere probris.

Apostrophe
ad regē Sen-
machiabum.

²³ Nam tu, quem rabidi violento vulnere dentis
Ausus es appetere, & dira proscindere lingua,
Non est ille tua natus de gente deorum
Saxeus, aut querni sculptus de stipite trunci,
Sed Deus Ifacidum, Deus immortalis, in illum
Scilicet impurum os, linguaq; volubile telum
Strinxisti; saxos oculos attollere contra
Non veritus, ²⁴ famulasq; manus seruiliaque ora
Ne praesens faceres; in apertam inducere scenam,
Hæc etiam tacito tecum sub pectore frendens:

²⁵ Quæ iuga qui montes, quæ serupea saxa, quadrigis
Non perrupta meis? num se Carmelus iniquis
Rupibus, aut lucis Libani defendet opacis,
Quo minus ardentes rapiam in iuga summa cateruas,
Excindamq; altæ cedros radicibus imis,
Et quæ multa abies siluis assurgit in illis?
Quod mare, quis fluuius pontem indignatus, eunti
Claudet iter ceptum spumantibus obuius undis?

²⁶ An non exhaustis siccatis fontibus amnes,
Defecere olim populis mea castra secutis?
Et iam aliquis nostris concurrere viribus audet?

Hæc tu vana tibi de te mendacia fingis,
Poti more senis, quem falsa in somnia ludunt;
Nec venit in mentem, non hæc sine numine nostro,
Consilioq; tibi tot bella peracta fuisse,
Cum datus à nobis fatorum exposceret ordo,
Inter se magnos magno luctamine montes
Collidi, vicos vicis, atque urbibus vrbes,
Mutua vt in sese versis ad vulnera dextris,
Oppeterent passim ciues à ciuibus hausti,

²⁷ Mæque meâ claudente manum, auxiliūque negate,
Deficeret moriens cultis habitator in hortis,
Aut instar fœni, quod rustica defecuit falx,
Aut herbae in tectis enata & rore carentis
Florem ante & fructum impubi marcesceret æno.

²⁸ Parce meos igitur furari ingratus honores:
Nam quis sis & quis fueris, quis porro futurus

²³ Cui exprobrasti, & quem blasphemasti, & super quæ exaltasti vocem, & leuasti altitudinē oculorū tuorum? Ad sanctum Israhel,

²⁴ In manu feruorū tuorum exprobrasti Domino: & dixisti: In multitudine quadrigarum mearum ego ascendi altitudinem montium, iuga Libani, & succidam excelsum cedrorum eius, & electas abietes eius. Et introibo altitudinem summmitatis eius, saltū Carmeli eius.

²⁵ Ego fodi, & bibi aquam, & exsiccaui vestigio pedis mei omnes riuos aggerū.

²⁶ Nunquid nō audisti quæ olim fecerim ei? Ex diebus antiquis ego plasmaui illud: & nunc adduxi, & factum est in eradicationem collium compugnantium, & ciuitatum munitarū.

²⁷ Habitatores earū breuiata manu contremuerunt & confusi sunt: & facti sunt sicut scenum agri, & gramē pascuæ, & herba tectorum quæ exaruit antequā matureretur.

²⁸ Habitationē tuā, & egressum tuum, & introitum tuum cognoui, & infantiā tuam contra me.

Antè tua grauida fueres quàm matris ab aluo,
 Dulciâque emizulis mulgeres ubera labris,
 Noram; nulla tua mihi pars incognita vitæ:
 Seu patriis te bella iubent excedere terris,
 Seu reuocant, nihil absque meo meditare nutu,

29 Cum fureres aduersum me, superbia tua ascendit in aures meas: ponâ ergo circulû in naribus tuis, & frenû in labiis tuis, & reducam te in viâ per quam venisti.

29 Nec me, cum nondum tetigisses luminis auras,
 Quàm furiosè olim debaccharere, latebat.

Et tu fata quidem implesti tua, nam nihil abs te,
 Quo me, & deuotos mihi persequerere, relictum.

Quare, quum nullum finem facis, & mihi dudum
 Indomitus furor, effrenisque superbia mentis,

Ad seram fessas vindictam vellicet aures;
 Naribus apprensus ego te cohibebo, ferûmque

Os freno stringam, sternacis more caballi,
 Et quâ venisti, luctantem multa, remittam.

30 Tibi autem hoc erit signum, Comede hoc anno quæ sponte nascuntur: & secundo anno pomis vescere: in anno autem tertio seminate & metite, & plantate vineas, & comedite fructum earû.

30 At tibi, ne dubites, regum sate sanguine Iuda,
 Quæ loquimur, ventura breui, presentius vllum

Haud esto signum, populôque in clausa retruso
 Mænia, quàm quod nunc celo demittitur alto:

Ante Palesthinis quàm collibus; alter ab isto
 Corribus aduectus plenis, in vestra racemus

Præla fluat, messis que nouos gerat altera culmos,
 Plenâque stridentem descendat in horrea plaustro,

Perdura paucos, rex ô fortissime, menses,
 Liber eris, nullôque palàm circumdatus hoste.

Interea, ne fortè fames te perdat & urbem,
 Annonam tenui sic conseruare memento

Et dispensato momenta ad singula victu,
 Vt primum tibi quæ postrema abs messe supersunt,

Sustineant annum, syluestria poma secundum
 Tempus alent, & quos dabit arbor plurima factus.

Vertite tum ferra reparatæ tergora terra,
 Et serite agricolæ, durôsque resumite rastros,

Collibus & patriis generosas pangite vites:
 Nullus erit vestris miles qui vincula bubus

Iniciat, rapiat. ve pecus, pecoris. ve magistrôs;
 Nullus disturbet qui spumea præla satelles:

Post aliquot Lunas, spatiosa nec horrea messi,
 Nec caua sufficient feruenti dolia musto.

31 Et mittet id quod saluarû fuerit de domo Iuda, & quod reliquum est, radicem deorsum, & faciet fructum sursum.

31 Opportuna quidem pleno bona copia cornu
 Tunc aderit: nam quam sobolem seruatûs ab istis

Cladibus, antiqui sanguis producet Iudæ,
 Magnum paruo cui spatium dabit incrementum.

Et quam aliè ramos tollet, latè que per omnes
Protendit terras felicis brachia siluæ,
Tam penitus fixa verget radice deorsum,
Aduersum ventos, sauosque immobilis imbres:

32 Quippe hoc reliquias, quas nō consumpserit hostis,
Reliquias gentis Solymæ, lectæq; Sionis
Armipotens Dominus seruandas semine sanxit.

Epiphonema.

Tantus amor genus insontum stirpemque tueri:
Tantum illi studium est reges delere prophanos.

33 Pone metus igitur, seruant hanc numina sedem,
Nec, qui illam miles vesano Marte petiuit
Assyrius, violasse diu letabitur unquam.
Non illam iaculo, non missa cominus hasta
Appetet, aut clypeo pugnans irrumpet abeno:
Non ductis circum aggeribus, non arte doloq;

34 Sed sua conuerso relegens vestigia cursu,
Tristia signa domum, rarumque inglorius agmen
Depulsus Solyma referet, multumque priori
Dissimilis, cum cuncta sibi cessura ruenti
Speraret, patrij iuratus numina regni,
Deuastare arces, & templa dicata Tonanti,
Irrisos longa gemet obsidione labores:

35 Hac tibi me sponsore rata indubitataque sunt.
Ipse ego me propter, nec Davidis immemor unquam,
Davidis, ingenti colui quem semper amore,
Vrbem hanc imperij sedem, matremque meorum
Sacrorum, eripiam, & cunctos seruabo per annos.

Dicta fides sequitur: stygio nam mortis ab antro,
Mille modos ubi lethiferos, artesque nocendi,
Ersesque, laqueoſque, rotasque, & lecta venena,
Morboſque, pestesque, & mille pericula rerum

Seposuit Deus vltices supremus ad iras:
Seu cum à stirpe parat populos delere rebelles,
Sive tyrannorum nomēque, genūſque, domūſque,
Et sobolem, insolito statuit prosternere casu;

Monstram immare, ingens, quo non crudelior alter
Inter lucifugas Erebi pallentis alumnos
Spiritus, humanis semper gaudere ruinis,
Exciit, & castris tam nocte hostilibus alta

Immisit: volat ille alis stridentibus, omnia
Noctis aui similis, p̄rque intima viscera tandem
Terrarum ad superos erumpit: tabida pestem
Sensit humus, omniſque ales perterrita fugit.

32 Quia de Ierusalem exhibit reliquia, & saluatio de monte Sion. zelus Domini exercituū faciet istud.

33 Propterea hæc dicit Dominus de rege Assyriorum, Non intrabit ciuitatem hanc, & non iaciet ibi sagittam: & non occupabit eam clypeus, & non mittet in circuitu eius aggerem.

34 In via qua venit, per eam reuertetur, & ciuitatem hanc non ingredietur, dicit Dominus.

35 Et protegā ciuitatem istam, vt saluem eam propter me, & propter Dauid seruum meum.

Sequitur hic comūne omniū Theologorū opinio: nem: qui auctores sunt, clades memorabiles quibus Deus mortales vlciscitur, opera & ministerio malorum spirituum fieri,

Sequitur hic comūne omniū Theologorū opinio: nem: qui auctores sunt, clades memorabiles quibus Deus mortales vlciscitur, opera & ministerio malorum spirituum fieri,

36 Egressus est autē Angelus Domini, & percussit in castris Assyriorum centū octoginta quinque millia. Et surrexerunt manē, & ecce omnes cadauera mortuorum.

37 Et egressus est, & abiit, & reuersus est Sennacherib rex Assyriorum, & habitauit in Ninive.

38 Et factum est, cū adoraret in tēplo Nefroch Deum suum, Adramelech & Sarasar filii eius percusserunt eum gladio, fugerūtque in Terram Ararat, & regnauit Assaraddon filius eius pro eo.

Cap. 38.

1 In diebus illis crogrotauit Hezechias vsque ad mortē: & introiuit ad eum Isaias filius Amos propheta, & dixit ei, Hæc dicit Dominus, Dispone domui tuæ, quia morieris tu, & non viues.

36 *Vt ventum ad cadem, iam non auis, arripit hastam
Feralem, generiq̄ hominum, generique animantium,
Quam manibus mors ipsa suis, ter mille venenis
Tinxerat, & tinctam monstro donarat eunti,
Vtique erat aërea pendens è nube, iacentes
Supra acies, somnòque graues, vinòque sepultas,
In medios telum torsit fatale maniplos:
Hasta volans terras inter, calūmque, sed ipsi
Iam propior terra (dictu mirabile) multas
Dissilit in partes, qua castra per omnia latè
Dispersa huc illuc, vix vllò sospite, diram
Vulgauère necem: nunquam antea sanguine tanto
Sautum, largi-ve magis fluxere cruores
Hostili iugulo: nam ferrum (credere forsan
Nolet posteritas) ferrum (inquam) tota virorum
Millia per nouies viginti & quinque cucurrit.*

*Detexit radiis Sol matutinus Eois
Nocturnam stragem: rex tot miratus aceruos,
Totque vagis proiecta iacere cadauera campis,
37 Funestas acies damnatàque castra reliquit,
Attonitùsque, Nini patriis se mœnibus abdit.
38 Hic dum sepositis agit otia libera curis,
Votàque pro reditu saluo solennia soluit,
Ante aras ipsūmque Dei puluinar Ara sci
(O vatum nunquam mendax, sed credita tantum
Euentu prudente fides! O ferrea fata!)
Natorum exceptus scelere insidiis que suorum,
Sontem animam infelix media inter sacra profudit.
Illorum scelus Armenia texere latebra,
Regnū autem, & vacuā profugis iam fratribus aulā
Occupat Assaradon alieni criminis hares;
Hic sauo vitæ finis regni que tyranno
Cui magnum fuerat ludus contemnere numer.*

*At verò belli curis confectus acerbis
Hesechias, longaque laboribus obsidionis,
Lethalem infecto contraxit ab aëre morbum,
Iamque videbatur spes deplorata salutis,
Cū visum Amosides admissus talibus agrum
Aggreditur: Ne spera ultra producere vitam
Hesechia: iam meta tibi suprema peracta est.
Soluere tempus equos, & lampada tradere cursu,
Et regno, rebùsque tuis virtute merentem
Præficere, vt cum sit proles tibi nulla superstes,*

Dignior

Ararat, sive Ararath regio Armeniæ campestris & magnæ vberitatis.

Cap. 38.

Mortē denuntiat nō ex dispositione diuina, sed ex causis secundis: morbus enim talis erat, vt humana ope sanari non posset.

Dignior imperij duris succedat habenis.

² *Obstupuit, vocemque simul vultumque repressit
Hefechias, & se sponda interiore reflectens,*

³ *Vt primum fari potuit, & reddita mens est;*

Dicitur his summum verbis orasse Tonantem:

Magne parens sine fine bonus, sine fraude fidelis,

Quem nulla abstruso quantum vis clausa recessu

Corda latent, qui res hominum sensu sive repostos

Perspicis, o operum inspector iudexque meorum,

Simplicitas tibi nota mea est, & candor ab omni

Parte nitens, & mens vani nihil indiga fuci.

Scis pater, (& quis te mage testis idoneus ipso

Esse potest?) quam te coram, & tua numina falli

Nescia sincero me semper pectore purum

Præstiterim, vitij osorem, & virtutis amantem:

Et nunc, heu quia nam nostri tibi cura recessit,

Vt mea florentis præcidere fila iuuenta,

Ante diem, nullaque super stite prole iuberes?

Hæc ille ingeminans, singultibus ilia crebris

Rumpebat, fletuque genas vorante rigabat.

⁴ *Motus ad has lacrymas cælo respexit ab alto*

Orantem Deus omnipotens; & vate vocato,

⁵ *Vade (ait) & misero perfer mea nuntia regi,*

Hæc tibi me celeres iussit mandata per auras

Ferre Deus, Deus ille tui quem sanguinis auctor

Præcipuo coluit Dãuides semper honore:

Audiui gemitus tristi de pectore fusos,

Et vidi lachrymas vultu pallente fluentes,

Te cælo auxilium quaesisse iuuabit ab alto:

Ne dubita, producta tux iam linea vita est.

Ecce ego, quem mortis penes est vitæq, potestas,

Detextos auxi ter quinis mensibus annos,

Quas securus ages, & lata per ocia, ⁶ bellis

Liber ab Assyriis, sospesque, & mox pater, urbem

Præsida me & custode beata in pace tenebis.

⁷ *Quoque minus dubites, præsens hoc accipe signum:*

⁸ *Ecce vides (nam forte horas signata notabat*

Machina, sublimi pendens à vertice turris)

Ecce vides, ut sol deuexo pronus olympo,

Obliquam decimi notula super ordinis umbram

Iecerit extremas vergens ad limitis horas:

Respice iam, & totidem gradibus retro abisse videbis,

Et quo nunc ibat, versos agere axe iugales.

⁹ *Restitit*

Felix iustitia
quæ inter af-
flictiones bo-
norum operu
recognitione
se ipsam con-
solatur.

² Et conuertit Ezechias faciem suam ad parietem, & orauit ad Dominum,

³ Et dixit, Obsecro Domine, memento quæso quo modo ambulauerim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod bonum est in oculis tuis fecerim. Et fleuit Ezechias fletu magno.

⁴ Et factum est verbum Domini ad Isaiã, dicens,

⁵ Vade, & dic Ezechia, Hæc dicit Dominus Deus David patris tui, Audiui orationem tuam, & vidi lachrymas tuas, ecce, ego adiciã super dies tuos quindecim annos,

⁶ Et de manu regis Assyriorum eruam te & ciuitatem istam, & protegam eam.

⁷ Hoc autem tibi erit signum à Domino, quia faciet Dominus verbum hoc quod locutus est:

⁸ Ecce ego reuertam faciam umbrã linearum, per quas descenderat in horologio Achaz in sole, reuertum decem lineis. Et reuertus est sol decem lineis per gradus quos descenderat.

9 Scriptura Hezechie regis Iuda cum egrotasset, & conualuisset de infirmitate sua.

10 Ego dixi, In dimidio dietum meorum vadam ad portas inferi: quasi residuum annorum meorum.

11 Dixi, Non video Dominum Deum in terra viventium: non aspiciam hominem ultra, & habitatorem quietis.

12 Generatio mea ablata est, & conuoluta est a me, quasi tabernaculum pastorum: precifa est, velut a texente, vita mea: dum adhuc ordier, succidit me: de mane usque ad vesperam finies me.

13 Sperabam usque ad mane, quasi leo sic contriuit omnia ossa mea: de mane usque ad vesperam finies me.

9 Restitit Hesechias, oculosque ad regia tor sit
Culmina Achasæe turris, solémque regressum
Miratus, duplicesque manus ad sidera tendens,
Grata Deo tales in versus prae resoluit:

10 O quoties, cum me nuper crudelis haberet
Morbus, & ipse metus morbo violentior omni
Exhaustum longis cruciatibus exederet cor,
Et fera mors, telum ante oculos falcemque coruscans
Terribilem, caput hoc iam demessura veniret:
O quoties dixi: Me sicine morte perire
Ante diem propera? mediisque virentis in aui
Flore rapi? nudoque pede illatibilis Orca
Claustra rigentia, & irremeabile tangere limen?
Nam quæ iam misero mihi spes super vlla salutis?
Quid querar? aut quid ego fugitiuos deprecer annos?
Præteriere illi rapidis velocius austris,
Et quos sperabam, mors importuna repente
Præsecuit.

11 Sacra o quondam mihi chara valete,
Quæ vltimos inter viuens letusque peregi:
Numine non ultra dabitur presente fruisce,
Nec coram dulces haurire & reddere voces.
Et vos, quos eadem stirpis mihi iunxit origo,
Et non fictus amor, nostri pars magna, valete.
Non ego vos, vita mihi cætus dulcior ipsa,
Aspiciam posthac: mors, mors mihi commoda cunctæ
Præripit, & spem vno omnem votaque proruit ictu.

12 Eheu, quam subitis pereunt ingentia causis!
Qui modo pace frui visus stabilique quiete,
Laudabar regno, & florentibus integer annis,
Non secus ac rapidis eversa mapalia cauris
Attonito pecore, attonitis pecorumque magistris,
Hinc rapior, solique throno detrusus eburno
Ad caua busta trahor, prima lanugine nuper
Detonsa, medio nondum mihi stamen in orsu
Concidit abruptum: quo more, puella choreas
Festinans positis hilares inuisere pensis,
Aut anus indignata operi, iam pollice fesso
Fila secant, radiosque odiosaque stamina turbant:
Sic ego, sic celeri mea turbine vita rotatur
Tam fragilis, quam quæ grauidi sub pondere fusi
Lana leuis pendens expectat pollicis ictum
Virginæ, me mane vrgens, me vespere morbus,
13 Ieiunique molens mea viscera more leonis.

Admonet

*Admonet iratis non fidere temporis horis,
Nec sperare diemmerso iam sole, nec illo
Ex oriente, nouos nocturni sideris ignes.*

*14 Ah quibus ingemui lacrymis, quibus ignibus arsi,
Febre per ardentibus fusa crudeliter artus!
Non meluctifonis implumis hirundo querelis,
Non viduus celsa mærens à turre columbus
A Equasset, crebros iterantem pectore fletus,
Denique clamabam: Vim prob pater optime diuim
Vim patior, victusque graui succumbo dolori.
Sancte parens, ser opem presso, succurre labanti,
Nam potes: atque actor si postulet, ipse satifida,
Fæque vadem siste hac in causa penè perempta.*

*15 Ah, quid ego demens ab eo vadimonia posco,
Qui petit ipse & agit, cui summa petitæ luenda est?*

*Hæc ego dum meditor, dum saeuo percitus æstu,
In mentem reuoco fortuna dona prioris,
Et reputo quàm fluxa hominum res, vitæque vana,
Nulla recordantem quæ præteriere voluptas
Afficit: 16 imò mali redeunt in corda dolores,
Visque recrudescit morbi, penitusque medullas,
Et tabescentes violentior exedit artus,
Et tamen ille statim depulsus corpore cessit.*

*17 Postquam contentus me corripuisse, merentem
Eripuisti Erebo, ne dira morte perirem,
Postque tuum mea proieciisti crimina tergum:
Vt sensu illorum memori de pectore prorsus
Deleto, iam te solum, & tua numina gratas
Commemorem: 18 nec enim nigro quos amne coërcet
Styx in amæna palus, Acheronque rubentibus undis
Claudit, & immani mors atra absorbet hiatu,
In tua damnatas soluent præconia linguas,
Nec fidei promissa tuæ certissima fontes
Sperabunt, quos orcus habet, manesque profundi.*

*19 At nos, vitali qui per te vescimur aura,
Ipseque ego, ante alios, cui munere reddita nuper
Vita tuo, muti simul organa rettulit oris,
Carminibus tua facta nouis, laudèsq; sonabo,
Notæque erit seris, me vate, nepotibus olim
Iustitiæ vis recta tua, pietasque fidèsq;.*

*20 Denique dum viuam, dum spiritus hos reget artus,
Nunc fidibus, nunc voce tua celebratus in æde,
Tu mihi carmen eris, rerum Pater optime semper,*

X

Iusque

Contra Epicurum, qui sentiebat bonorum præteritorum recordatione mala presentia mitigari.

Idem sed aliis verbis Dauides: Nō mortui laudabunt te, neque omnes qui descendunt in infernum.

14 Sicut pullus hirundinis sic clamabo, meditabor vt columba: attenuati sunt oculi mei suspicientes in excelsum: Domine vim patior, responde pro me.

15 Quid dicam, aut quid respondebit mihi, cum ipse fecerit: recogitabo omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.

16 Domine si sic uiuitur, & in talibus vita spiritus mei, corripies me, & uiuificabis me.

17 Ecce, in pace amaritudo mea amarissima: tu autem eruisti animam meam vt non periret, proieciisti post tergum tuum omnia peccata mea.

18 Quia nō infernus confitebitur tibi, neque mors laudabit te: non expectabunt qui descendunt in lacum, veritatem tuam.

19 Viuens uiuens ipse confitebitur tibi, sicut & ego hodie: pater filiis notam faciet veritatem tuam.

20 Domine saluū me fac, & psalmos nostros cantabimus cunctis diebus vitæ nostræ in domo Domini.

21 Et inquit Iaias vt
tollerent massam de
fici, & cataplasmarēt
super vulnus, & sana-
retur.

22 Et dixit Ezechias,
Quod erit signum
quia ascendam in do-
mum Domini?

Cap. 39.

1 In tempore illo mi-
sit Merodach Baladā
filius Baladan rex Ba-
bylonis, libros & mu-
nera ad Ezechiam:
audierat enim quod
agrotasset, & conua-
luisset.

2 Latatus est autem
super eis Ezechias, &
ostendit eis cellā aro-
matum, & argenti, &
auri, & odoramento-
rum, & vnguenti op-
tini, & omnes apo-
thecas supellectilis
suae, & vniuersa quae
inuenta sunt in the-
sauris eius. Non fuit
verbum quod non of-
fenderet eis Ezechias
in domo sua, & in
omni potestate sua.

Iusque tui firmum & nunquam variabile pacti.

21 *Talibus orabat iam sanus, & ulcere prorsus
Integer obducto, miseris quod serpere membris
Desierat, sicu (miranda potentia) fotum
Contusa bonus Amosides quam triuerat ipse,
Emplastrumque noua validum confecerat arte,
Quod simul admotū est, fugit omnis corpore morbus,
Et dolor, & veteres rediere in pristina vires.*

22 *Obstupuit subita percussus imagine rerum
Hesechias, duplicesque manus ad sidera tendens,
Hoc erat, hoc signum caelo mihi (dixit) ab alto
Spondebas Pater, & rursus tua templa videre
Spemq; fidemq; dabas: rata sunt, quaecūque precamur:
Non haec humanis opibus, non arte magistra
Proueniunt, tua me genitor, tua dextera seruat.*

1 *Fama retrogressi solis duplicatāque lucis.
Producta meta attonitum perterriti orbem,
Et circum late volitans, per rura, per vrbes,
Vsque Semiramiae magnam Babylonis ad urbem
Pertulerat, Phaebo Auroram stupuisse reuerso:
Palluit insoliti noua rex ad nuntia monstri,
Merodacus Baladane satus, quo doctior alter
Non erat astrorum occubitus ortusque notare.
Ergo, quidquid erat, vicibus quod sidera mundi
Peruersis, foedum possent aut triste minari,
Muneribus statuit missis, scriptoque piare,
Depulsum morbum, & reducem gratante salutem.*

2 *Lata viro fuit haec tanti legatio regis,
Principibus spectanda viris, & diuite cultu.
Ergo salutatois verbis compellat amicus,
Amplexusque ducem dextra, comitesque sequentes
Pragrediens, vario tempus sermone leuabat,
Nunc hoc, nunc illud, si quid spectabile monstrans.
Vt ventum ad sedes, veterumque palatia regum,
Interiorque domus regali splendida luxu,
Cardinibus patuit motis, & diues odoris
Cella peregrini, quis eburnis condita thecis
Vnguenta, & plenos onyches, alabastrāque succis
Enumeret? quos miscet Arabs, quos decoquit Indus,
Et quos thurilegis Panchaia mittit arenis?*

*Exin progressus, priscorum araria regum,
Thesaurōsque aperit: iacet ingens copia facti
Infectique aurī argenti que immobile pondus:*

Immensa.

Non spernen-
da medicina
que vfu & ex-
perimēto cō-
stat, nam &
hāc Deus fe-
cit.

Hūc quidam
patrem Na-
buchodono-
soris fuisse
putant.

Immense Solomonis opes, regumq; sequentum
 Congestæ studiis, quin sacram detegit aram:
 Et quæ vasa nefas genti spectare prophana,
 Miratur, cupidósque oculos ad singula torquet
 Barbarus, & prædam votis sibi spondet auaris:
 Exquirítque, auditq;, quis hæc, quis fuderit illa,
 Intulerítque sacris olimque dicauerit aris.

Tum primùm potuit (si ritè recordor) inermis
 Barbaries, nullo bello, sed pace manente
 (Proh scelus) arcanum nostri deprendere regni,
 Aduenâque haud tantùm admissus, sed voce manûque,
 Non secus ac victor, secreta per intima ductus,
 Tempa oculis spolianda haurit, sedemque Tonantis
 Mitratu gaudet Beli calcare sacerdos.

³ Vix dum legatos multo dimiserat auro,
 ⁴ Et picturata donatos murice vestis
 Rex ostentator, quum protinus ecce propheta,
 Aduenit Amosides, fictóque hæc ore locutus,
 (Disimulabat enim rem scire) Quid optime, dixit,
 Rex Davidigenum peregrinus hic attulit hospes?
 Quæ mandata dedit? quibus est aduectus ab oris?
 Hæsit ad hanc vocem Hesechias, tandèmq; superba
 Rettulit ad sese missos Babylone venire,
 Rara ab Achemenio portantes Tigride dona.
 His ego, quòd socio legati à rege venirent,
 Ne quod ab ingrato munus quererentur omissum,
 Nè-ve minor meritis, impar vel honore viderer,
 Quotquot habet, centùmque seris augusta supellex
 Claudit opes, quotquot gazas araria seruant,
 Tot cumulata annis iam prima ab origine regum,
 AEs, aurum, argentum, gemmas, unguenta, togasque
 Arte laboratas mira, galeasq; smaragdís
 Fulgentes, ensesque renidentes hyacinthis,
 Currúsque clypeósque, & mille apta vsibus arma,
 Et quidquid rarum, quidquid spectabile tota
 Vrbe fuit, coràm ostendi, letósque remisi.

⁵ Quem contrà toruè aspiciens, sic farier orsus
 Amosides: Audi, quæ me tibi dicere iussit
 Armipotès Dominus, diuñ Pater, atque hominũ Rex:

⁶ Adueniet tempus, nec longa morabitur ætas,
 Hæc cum diripiet Babylonius omnia miles,
 Quæ te iactare ambitio fastúsque coëgit.
 Et quas maiorum mores, virtúsque tuorum

X 2

Intactas

3 Introiit autè Isaias propheta ad Ezechiam regè, & dixit ei, Quid dixerunt viri isti, & vnde venerunt ad te? Et dixit Ezechias, De terra longinqua venerunt ad me, de Babylone.

4 Et dixit, Quid viderunt in domo tua? Et dixit Ezechias, Omnia quæ in domo mea sunt, viderunt: non fuit res quam nõ ostèderim eis in thesauris meis.

5 Et dixit Isaias ad Ezechiam, Audi verbum Domini exercituum:

6 Ecce dies venient, & auferentur omnia quæ in domo tua sunt, & quæ thesaurizauerunt patres tui usque ad diem hanc, in Babylonem: non relinquetur quicquam, dicit Dominus.

*Intactas multis gazas seruauerat annis,
Condideratque olim, raptor Chaldaeus Orontem
Euphratemq, ultra feret, Armeniumque Nyphaten.*

7 Et de filiis tuis, qui
exibit de te, quos ge-
neris, tollent, & erunt
eunuchi in palatio re-
gis Babylonis.

*1 Nec contentus eo, medijs tua pignora cunis
Abripiet, non hanc in spem suscepta parenti,
Molliaque abreptis ferro genitalia duro
Abscindens, teneri crescentem corporis ignem
Exstinguet, mollire mares edoctus, ut illis
Clasas conclauis per regia septa puellas
(Turpe ministerium) concredere tutius ausit.*

Hinc Hebraei
volunt Danie-
lem, Anania,
Misaelm, &
Azariam, ex-
fectis virili-
bus, seruitute
seruisse Nabu-
chodonosori.

8. Et dixit Ezechias
ad Isaiam, Bonum ver-
bum Domini quod lo-
cutus est Et dixit, Fiat
tantum pax & veritas
in diebus meis.

*8 Palluit ad veri responsa minacia vatis
Achasides, caelumque tuens haec ore profudit:
Ista quidem quia nota mihi tua magna voluntas
Est, Pater, & precibus dudum non flecteris ullis,
In melius fati ut conuertas orsa potentis,
Cedo lubens, rata sint olim, quacunque minaris:
Illud, te fati nulla quod lege tenetur
Quodque potes, pro me obtestor, da tempora saltem
Quantulacumque tuo vita mihi munere restant,
Degere pace bona, & felici claudere fine,
Ne videam infelix casus & probra meorum,
Vrbisque templique tui miserabile bustum.*

*Sic ille orabat, nimium quid sera futuro
Posteritas aeuo ferret securus: at illam,
Omnia, cui, quae sunt, genitor, quaeq, ante fuere
Quaeque dehinc ventura patent, sanctissimus idem
Humani generis custos, solatus amicam est:
Et sperare iubens, sic caelo fatur ab alto:
Ne trepida mea cura, meus ne defice primus
Et supremus amor, mea magna & sola voluptas,
Tecum ego semper ero, nec te, (quod rere) relinquam,
Nec, si abs te videar quandoque remotus abesse,
Desperes, adero, disrupta nube repente,
Dum modo poscar, opem rebus laturus in arctis.*

Cap. 40.

Ad Ecclesiam
Christi haec
pertinent.

Cap. 40.

1 Consolamini con-
solamini popule meus,
dicit Deus vester.

2 Loquimini ad cor
Ierusalem, & aduoca-
te eam: quoniam com-
pleta est malitia eius,
dimissa est iniquitas
illius: suscepit de ma-
nu Domini duplicia
pro omnibus peccatis
iuis.

*1 Tuque adeo sacra turba virum, quos numine nostro
Impleri, pacemque nouam, & noua foedera mundi
Quadrifidi cunctas inssi vulgare per oras,
Hanc primum solare inopem, solare relictam,
Quae celso Solyma sedet arcis vertice gentem,
Et quae cor mærens longisque doloribus haustum
Delenire queant, age dic solantia verba.
2 Mox populo, tristi in luctu & squallore iacenti,
Nuntia grata refer, finem venisse malorum,*

Vobiscum sum
vsque ad con-
summationem
seculi. Sicut au-
tem haec acci-
pienda de be-
neficio per
Christum mor-
talibus con-
cesso.
Verba haec ad
Apostolos
pertinent.
Vocatio eo-
rum qui ex Iu-
daeis credide-
runt.

Vocatio Gen-
tium & praed-
icatio Euang-
gelij.

Condonata.

Remissio peccatorum per baptismū, & eleganter per duplicia dona & charismata spiritus intelligere possumus.

Condonata illi gratis peccata, nec ullam

Purgatis penitus maculis superesse lituram.

Imò nouas subito mentes, noua corda renasci

Aspicient, simul in cælum rapiuntur amore,

Digni astris, cælo placiti, terrestrium inanes.

³ *Hæc summa: hæc eadem deserta per auia latè*

Vox longèque sonans, magnis clamoribus vsque

Ingeminat: Domino venienti occurrite læti,

Accipite illum animis, & pectore condite toto:

Sponte sua sese insinuans, en præuenit: ultra

Quid statis? ⁴ Aperite viam, quaque edita surgit

Terra iugis, montesque altos ad sidera tollit,

Vallibus aut sedit, vastique dehiscit in atros

Intercisa specus, planum consternite callem.

Omnis ut equato procedat tramite cursus,

Tortaque directis mutantur, & aspera planis.

⁵ *Hæc simul ac fient, tenebris & nubibus atris*

Iam dudum obiectæ gentes, gaudete, propinquat

Lux ecce expectata diu, promissaque mundo:

Irradiat magni rubra genitoris ab æthra:

Et lætis Domini fulget noua gloria terris.

Iam iam aderit Deus, ecce Deus mortalibus oris:

Gen mortalis adest, venientem agnoscite læti,

Et quàm sit verax, quàm fallere nescius oris

Pacta fidemque sui, hoc ipso nunc credite facto.

⁶ *Hæc ego dum canerem, cælo vox missa sereno:*

Insonuit, clamare iubens; nec parcere voci.

Tunc ego: Quid clamabo, Pater, quò vertere verba

Clamoremque iubes? Hominum genus argue (dixit)

Admonitumque sue sortis, quàm fluxa sit illis

Conditio, quàm vita breuis, mihi fidere soli,

⁷ Cætera despicere haud longum mansura doceto:

Nam velut æstiuo solis feruore resectum

Falce noua gramen, aut flos depressus aratro

Prætereunte, statim foliis marcentibus aret,

Sic hominum flos, forma, & honos, & gloria, statim

Ictâ Deus rapido quem mittit ab ore, liquefcit,

Et cadit in cineres atramque soluta fauillam.

⁸ *At verbum Domini omnipotens, mirabile verbum*

Quod Pater æterna produxit origine, nullo

Temporis obsequio tempestatís ve tenetur:

Sed manet æternum, & nullis variabile sæclis.

⁹ *Scande igitur celsi nimbofa cacumina montis,*

X 3

Quisquis

³ Vox clamantis in deserto: Parare viam Domini, rectas facite in solitudine semitas Dei nostri.

⁴ Omnis vallis exaltabitur, & omnis mōs & collis humiliabitur, & erunt praua in directa, & aspera in vias planas.

⁵ Et reuelabitur gloria Domini, & videbit omnis caro pariter quod os Domini locutum est.

⁶ Vox dicentis, Clama. Et dixi, Quid clamabo: Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos agri.

⁷ Exsiccatum est fœnum, & cecidit flos, quia spiritus Domini sufflauit in eo.

⁸ Verè fœmū est populus: exsiccatum est fœnū, & cecidit flos: Verbum autem Domini nostri manet in æternum.

⁹ Super montem excelsum ascende tu qui euangelizas Siō: exalta in fortitudine vocem tuam, qui euangelizas Ierusalem: exalta, noli timere.

Fragilitatem humanæ naturæ hic aduincit, ut intelligent homines suis viribus aut opibus ad Euangelizandū non posse perueniri.

Quisquis ad excelsam facturum verba Sionem
Mitteris, & specula Solymos dum faris ab alta,
Clarisonam & liquidam quantum potes exere voce,
Exere, pone metum, & Iudæ hæc fer dicta per vrbes:

10 Dic ciuitatibus Iudæ, Ecce Deus vester: ecce Dominus Deus in fortitudine veniet, & brachium eius dominabitur: ecce, merces eius cum eo, & opus illius coram illo.

10 Huc nympha Abramides, huc adproperate puella
Hebraides, Deus, ecce, Deus non nomine tantum,
Sed re, sed coram presenti numine vester
Expectatus adest, patris in superabile robur
Et virtus astris dominans, terrisque marique,
Idem etiam dextra digitus neruusque paternæ,
Terribilis veniet trepido datus arbiter orbi,
Exacteque hominum vitas & crimina quæret,
Debita pro meritis pœnas & præmia pendens.
Omnia namque potest polleretque: sed optimus idem
Non nisi descendit nostras reparare ruinas.

11 Sicut pastor gregem suum pascet: in brachio suo congregabit agnos, & in sinu suo leuabit, factas ipse portabit.

11 Ergo pastores pastorem visite summum,
Qui magno placidi demissus vertice cæli,
Vnius vi curam pastor gerat vnus ouilis,
Cogit oues misere sparsas, pascitque coactas,
Vulneribus multum solers morbisque mederi,
Et scabiem lauere, & flunio mersare salubri
Languentes agnos, lotosque sinu ipse fouere:
Nec minor est factas ad septa reducere cura;
Ni faciat, prædam furique lupoque futuras,
Quos dira ingluuies feruorque sitiisque cruoris
Luce gregem, caulas sub noctem suadet obire,
Atque indefesso prædam captare labore.

12 Quis mensus est pugillo aquas, & cælos palmo pöderauit? quis appendit tribus digitis molem terre, & liberauit in pondere montes, & colles in statéra?

12 Nec tamen, aut tanti aërea est, aut infera tanti,
Iuncta licet veniat quæcunque sit illa potestas,
Audeat aduersis vt cernere cominus armis;
Non si iuratas coniungas munde cohortes,
Munde, gregi quo non capitalior incubat hostis,
Ter felix grex ille, & magno vindice tutus:
Namque timere vetat, qui nutu concutit orbem,
Qui mare pugillo potis est comprehendere vastum,
Et cælum exiguo terrasque appendere palmo,
Montesque collésque vola librare cauata.

13 Quis adiuuit spiritum Domini? aut quis consiliarius eius fuit, & ostendit illi?

14 Cum quo inuit consilium, & instruxit eum, & docuit eum semitam iustitiæ, & erudiuit eum scientiam, & viam prudentiæ ostendit illi?

13 Nam quis ei magnos cum mundi excuderet orbem
Consilium mentem-ve dedit? quis, frigida caldis,
Humida cum siccis committeret, adfuit illi
Tam vasti consors operis, sociusque laboris?
14 Et cum iustitiæ fundaret legibus orbem,
Et quid fas homini, quid non, quid turpe secus-ve

Aurea ubique serens subtilis semina recti,
 Scire daret, rebúsque vices, causásque, modósque
 Poneret & fines, quem, dicite, creditis illi,
 Informatorem, aut operam nauasse magistrum?
 15 Non eget aut equit doctoribus illa supremi.
 A Eternique Patris Sapientia, numine cuncta
 Componens firmánsque suo, per se omnia pollens.
 Ipse potensque suis opibus, nihil indigus extra,
 Omni-tuens & ubique ingens, cui machina cœli
 Terræq; fluētúsque maris, tractúsque profundi
 Circum manantis scissi maris interiectu, (tum,
 Atque adeo genus omne hominum genus omne animã-
 Quas mare, quas tellus, quas liquidus educat aër,
 Omnia denique cui (si fas) collata, nihil sunt,
 Aut instar guttæ pleno de vase cadentis,
 Aut scrupuli leuis, aut oculos fallentis arena,
 Et quisquam illius non obseruabile numen.
 Audeat incenso metiri thure, sacris-ve
 Ambustro boue, concisâ-ue bidente litatis?
 16 An si denudes Libani pineta virentis,
 17 An si tota, pius nequicquam, armenta gregésque
 Depopulere, Deum fumo comprehendere posse
 Credis, & ingrato tosti nidore iuenci?
 Vix animo capitur, nedum capiatur ab extis.
 18 Quis furor ergo Deum variis effingere formis?
 Quæ, nulli visum, dementia, velle colorum
 Pingere mixturis, fusó-ve referre metallo?
 Dic age, cui similem, pictor bone, dic age, plastes
 Ingeniose, cui representare laboras
 Vultúsque formæque parem? 19 dum massa caminis
 Feruet, & as, aurum, argentúmque incude retractas,
 Quod tibi proponis exemplar ab arte sequendum?
 Non auro mutam statuam, 20 non imputre cedro
 Effigiem poni, simulacraq; inertia poscit,
 Artificis-ve manum desiderat: haud potis arcta
 Includi tabula Deus hic, qui totus ubique
 Omnia in omnibus est, similis sibi semper, & idem.
 21 Nunquã- ne audistis fando, nunquã- ne legendo,
 Narrantum-ve pio patrum didicistis ab ore,
 Hunc ipsum esse Deum, telluris operta profunde
 Qui sola aquas inter fundauit & aëra purum,
 Ponderibus suspensa suis? 22 quique axe supremo
 Sublimis residens, terras despectat & vrbes,
 Terrarumq;

Deo nil satis
 dignum ma-
 iestate sua of-
 ferri potest,
 quam hic ex-
 aggerat com-
 paratione ho-
 minu ad eam.

15 Ecce, Gentes qua-
 si stilla stultæ, & quasi
 momentum statere
 reputatae sunt: ecce,
 insulae quasi puluis
 exiguus.

16 Et Libani non
 sufficiet ad succendē-
 dum, & animalia eius
 non sufficiet ad ho-
 locaustum.

17 Omnes gētes qua-
 si non sint, sic sunt co-
 ram eo, & quasi nih-
 lum, & inane reputa-
 tæ sunt ei.

18 Cui ergo similem
 fecistis Deum? aut
 quam imaginem po-
 netis ei?

19 Nunquid sculpti-
 le confauit faber? aut
 aurifex auro figurauit
 illud, & laminis argē-
 teis argentarius?

20 Forte lignum, &
 imputabile elegit:
 artifex sapiens querit
 quomodo statuam si-
 mulachrum quod nō
 moueat.

21 Nunquid nō sci-
 tis? nunquid non au-
 distis? nunquid non
 annuntiatum est vo-
 bis ab initio? nūquid
 non intellexistis fun-
 damenta terræ?

22 Qui sedet super
 pyrum terræ, & habi-
 tadores eius sunt quasi
 locustæ: qui extendit
 velut nihilum cælos,
 & expandit eos sicut
 tabernaculum ad in-
 habitandum.

Terrarumque habitatores, ut pastor ab alto
Vertice saltantes depressa per arua cicadas?

Hic est qui magni sinuosa volumina cæli
Cum lubet, expandit, clauditque, aperitque, ligatque,
Non secus attriti quam tenuia vela mapalis:

23 Qui dat secretorum
scrutatores quasi non
sint, iudices terræ ve-
lut inane fecit:

24 Equidem neque
plātatus, neque fatus,
neque radicatus in
terra truncus eorum:
repentē flauit in eos,
& aruerunt, & turbo
quasi stipulam aufer-
ret eos.

25 Et cui assimilastis
me, & adæquastis, di-
cit sanctus?

26 Leuate in excel-
sum oculos vestros, &
videte quis creauit
hæc: qui educit in nu-
mero militiam eorum,
& omnes ex nomine
vocat: præ multitudine
fortitudinis & ro-
boris, virtutisque eius,
neque vnum reliquū
fuit.

27 Quare dicis Ia-
cob, & loqueris Israël,
Abscōdita est via mea
à Domino, & à Deo
meo iudicium meum
transiit?

28 Nunquid nescis,
aut nō audisti? Deus
sempiternus Domi-
nus, qui creauit ter-
minos terræ: non de-
ficiet, neque labora-
bit, nec est inuestiga-
tio sapientiæ eius.

23 Hic quæsitores, exactoresque seueros,
Ad quorum insontes pallent crudele tribunal,

24 Quamquam altè fixos sese radicibus actis
Stare putent, nullaque impelli posse ruina,
Nec ventos metuant, nec fulmina saua, nec imbres,
Nec valido raptas à frondatore secures,
Protinus immisso vehementi turbine sternit.

Dant sonitum, magnoque ruunt per plana fragore,
Languida succiso ponentes poplite colla,
Moxque velut calidis demessa caloribus herba,
Marcescunt, cælo tacti, subitoque fatiscunt.

25 Ergo sublimes ad sidera tollite vultus.
Hic ego sum, ne me quaeso, ne quaerite terra,
(Sanctus ait Deus) O miseri, quos inuida verum

26 Cernere nox vetat, & quis sim quantumque videte,
Quamque his dissimilis (si fas componere) signis,
Auro quæ, secto vel ponitis ex elephanto,
O stupidi artifices, acie discernite recta.

Quis fixit magno quæ fulgere sidera cælo
Cernitis? Ille idem, qui tempora certa, vicisque
Ortusque occubitusque æternis diuidit horis,
Nominibusque vocat propriis, ductorque choreæ
Caluagæ, ductor sapiens, fortisque potensque
Omnibus edicit motus seruare decoros,
Haud vllum patiens iussu decedere gyro,
Illa datos obeunt cursus, nec deficit vnum.

Tanta Deo virtus, tanta est sapientia nostro.
27 Hæc tibi cum constant monumentis vera paternis,

Idque affirmet opus magni mirabile mundi,
Quid dubitas gens Isacidum, gens nata Iacobo?

Quid vitis blandita tuis, tibi concipis audax
Et singis sine mente deum, sine pectore numen?

Quinetiam impuro tecum, impia, corde volutas
Et profiteri audes, aut nullum, aut prorsus inertem

In cælo regnare Deum, qui crimina nostra,
Et fontes hominum non curet quaerere terras.

28 Et tamen audisti, nec te nescire putandum est,
Terrasque & maria alta Deo mensore diremita

Finibus

Finibus esse suis, qui nutu condidit illa,
Et regit aeternus, nulliq; obnoxius aeo
Semper agit, nec deficiens, nec mole laborans.
Nam mens illa Dei & praestans sapientia nullo
Fine loci, nullis arctatur temporis horis,
Indeprensa, inuestigabilis, infinita.

²⁹ Ille fatigatis animos, virisque ministrat,
Ille nouo reficit rediuiuas robore mentes.

³⁰ Quo sine, nil quisquam (seu vis animosa iuuenta,
Seu robusta illum maturaq; concitat etas)
Perficiet, sed opus primo defectus in actu
Vix caeptum linquet, ridendus, & ilia ducens.

³¹ At quibus à Domino spes pendet fixa, repente
Quidquid concipiunt, quidquid meditantur aguntque,
Consilia, euentus, fortunatosque labores,
Promouet ipse Deus, quo non felicior auctor,
Adiutorque suos praesens firmare clientes.
Illi agiles altum arripiunt, latique per auras
Tollunt se, & celsi per agrant consinia caeli.
Vtque viam secat alituum regina per aethram,
Et liquidum radit plaudentibus aera pennis,
Nec requiem admittit donec se in nubila condat,
Mortales visus Soli vicina relinquens:
Sic semel à terris quos viuudus impetus imis
Abstulit, & caeli regione inuexit aperta,
Vsq; volant, nec deficiunt, dum saepe resumtis
Viribus, & pennis ad singula vota renatis,
Felici superent stellantia templa volatu.

D. Hieronymus agnoscit hic transitum ad bona illa quae in vita futura spectamus.

Cap. 41.

Hoc capite & aliquot sequentibus, continentur multa quae ad consolationem piorum maxime faciunt.

¹ Pax igitur linguis, intentiq; ora tenete
Dū loquor (ingeminat Dominus) dumq; arguo vestra
Crimina, compressis praestate silentia labris,
Quotquot longinquis populi venistis ab oris;
Seu vos terra patens nullo circumflua ponto,
Disita seu vasto mittit maris insula tractu;
Quòd si iudicio mecum contendere recto
Vultis, adeste omnes linguisq; animisq; parati,
Nil vanum, nil non meditatatum ritè ferentes.

² Ergo agite, & mihi nunc vera & manifesta rogati
Dicite, quis vestrum numerofo ex agmine diuum,
Sacra quibus, ritusque feros, arasque cruentas
Ponitis, eoa caeli de parte sereni
Iustitiam terris cum pace sorore reduxit?
Imò ipsum iusti auctorem, veriq; magistrum

Ad Christum haec referuntur.

²⁹ Qui dat lassò virtutem: & his qui non sunt, fortitudinem, & robur multiplicat.

³⁰ Deficient pueri, & laborabunt, & iuuenes in infirmitate cadent.

³¹ Qui autem sperat in Domino, mutabit fortitudinem, assumment pennas sicut aquilae, current & non laborabunt, ambulabunt & non deficient.

Cap. 41.

¹ Taceant ad me insulae, & Gentes mutant fortitudinem: accedant, & tunc loquantur, simul ad iudicium propinquemus.

² Quis suscitauit ab Oriente iustum, vocauit eum vt sequeretur se? dabit in conspectu eius Gentes, & reges obtinebit: dabit quasi puluerem gladio eius, sicut stipulam veto raptam arcui eius.

Per

Per sacra mittentis vestigia patris iturum?
 Quantus erit, quam conspicuus, quam frōte verēdus,
 Cuius ad occursum submisso poplite reges.
 Et populi pronis cervicibus aduoluentur!
 Non impune illi se obiecerit vlla potestas
 Siue hominum, siue aërea de gente deorum.
 Nec facile gladium illius, nec missile telum
 Exierit, aduersa feret qui cominus arma:
 Sed velut arentem stipulam, tenuēque fauillam
 Turbo rapit, sic ille suos pessumdabit hostes,
 Obuia quaeque ferens secum, rapiensque. ³ sed idem
 Ille bonus, pacēque bonam, paciſq; beata
 Commoda producet, quāque hic vestigia figet,
 Exploſo strepitu procul, & rumore viarum,
 Otia regnabunt letis placidiſſima terris.

3 Perſequetur eos,
 tranſibit in pace, ſe-
 mita in pedibus eius
 non apparebit.

4 Quis hæc operatus
 eſt, & fecit, vocans ge-
 neratione; ab exor-
 dio? Ego Dominus,
 primus & nouiſſimus
 ego ſum.

5 Viderunt inſu'æ, &
 timuerunt, extrema
 terre obſtupuerūt, ap-
 propinquauerunt, &
 acceſſerunt.

6 Nuſquique proxi-
 mo ſuo auxiliabitur;
 & fratri ſuo dicet, Cō-
 fortare.

7 Confortauit faber
 gratius, percitiſ mal-
 leo eum qui eudebat
 tunc temporis, dicēs,
 Glutino bonum eſt:
 & confortauit eū cla-
 ſis, vt nō moueretur.

Quis munus tam inſigne dedit mortalibus agris?
 Tanta quis attonito miracula præbuit orbi?
 Non veſtri, quos ſerra deos aut aſcia finxit,
 Aut quos immitti durus faber extudit arte:
 Ipſe ego, perpetuis qui ſæclis ſæcula neſto,
 Qui ſum, quiq; fui ſemper, ſemp̄que futurus,
 Rerum ego principium, rerūque ego terminus idem,
 Hæc feci, cui nil quod erit, nec quod fuit olim,
 Obiicitur, ſed cuncta fluunt præſentia ſemper.
⁵ Magnum hoc, & cunctis viſum mirabile, mentes
 Perculit humanas longo ambiguoque pauore;
 Obſtupere vagæ ſubita formidine gentes,
 Extremiſque ſita terrarum in finibus ora:
 Mox ſenſim ignauum ſpe detergente pudorem,
 Notiſſiq; animis increbreſcente piatis,
 Acceſſere propè, & lati agnouere ſalutem.
⁶ Quam tum quiſque ſuis impertiuere propinquis,
 Alter in alterius ſolatia mutua ſeſe
 Fortiter hortantes, & talia verba per agros
 Perque vrbes vicōſque, alacri ſermone ſerentes:
 Ponite corde metum ſocij, iam (credite) nobis
 Parta ſalus, tantum oblatam affectate volentes:
 Scilicet aduenit tempus, quo muta deorum
 Protinus euerſis ſimulacra fugentur ab aris,
 Concedantq; Deo: quis enim myſteria doctus,
 Quæ nunc proferimus, ſtatua aduoluatur inani?
⁷ Qua potior qui finxit eam: multum ille diuq;
 Scilicet ignitam tundens, verſansq; tenaci

Eccleſiæ na-
 ſcentis incu-
 nabula, Apo-
 ſtolorum do-
 ctina.

In omnem
 terram exiit
 ſonus eorū,
 & in omnes
 fines terræ
 verba eorū.

Forcipe

Forcipe materiem, vultu sudauit anhelò,
 Peruigili sese famulosque labore fatigans,
 Vt calida vobis deus è fornace repente
 Prodeat: egregium certè ac venerabile numen,
 Cui manus artificis, cui malleus asper inanem
 Contulit effigiem, & mutam sine mente figuram!
 Quòdque nisi calce & clavis hereret acutis,
 Prona pavemento iam dudum poneret ora,
 Confractum, nec stare potens, nec sede moueri!
 Talibus heu (meminisse pudet) seruiuimus olim
 Sub dominis: parta nunc libertate fruamur.

De Apostolis
 hæc interpre-
 tatur D. Hiero-
 nymus.

⁸ Hæc illr. Deus interea conuersus ad altum

Israëliticæ stirpis genus; Euge meorum

Seruorum è numero puer electissime (dixit)

Sive Iacobitico censerì nomine maui,

Sive mei dici prænobile semen Abrami;

⁹ Ecquid ab extremis meministi finibus olim

Huc venisse tuos me deducente parentes?

Et te nunc virtus ab auis repetita, fidèsq;ue

Qua me promeruit sola dilectus Abramus,

Excitet, ut tecum quo nunc militare, reuoluas.

Scis mihi te lectum, scis te mihi sorte vocatum

Qui mea ad immites haud mollia iussa tyrannos

Intrepido ore feras; Age cæptum perfice munus:

¹⁰ Ne metuas, ego sum tecum, præsensq; videntq;ue,

Et tua verba regens, Tu, ne mollissima fandi

Tempora, nec quis sit modus aptæ-ve forma loquendi,

Solicitus quæras; hæc cuncta dabuntur abundè.

Hoc vnum repetens, iterumque iterumque monebo,

Ne dextra, læuâ-ve abeas, sed tramite recto

Vade mei obiectu protectus numinis, & qua

Duco, vitam impavidus terras insiste per omnes:

Namque ego sum dux, rexque tuus patrûmque tuorû,

Notus opus, notus dextra virtute potentis,

Qui confirmari rebus te semper in arctis,

Suscepig; fuga trepidum, tutôq; locauit.

¹¹ Ecce, etiam- num hostes, mihi qui diuersa, tibi que

Arma ferunt, ne cede tamen, sed fortior ito;

Confusos turpiq; fuga, turpiq; pauore,

Victor agam, & toto sternam aquore dispalatos:

Nam veris vinci nolent, sed vera monentem

Aspernabuntur: ¹² tanta ergo clade peribunt,

Vt nec ubi, nec qui fuerint quærentibus vltro

In inimicos
 crucis Christi
 & Euangelij
 & veritatis.

⁸ Et tu Israël serue
 meus, Iacob què ele-
 gi, semen Abraham
 amici mei.

⁹ In quò apprehendi
 te ab extremis terræ,
 & à longinquis eius
 vocauit te, & dixi tibi,
 Seruus meus es tu, e-
 legi te, & non abieci
 te.

¹⁰ Nè timeas, quia
 ego tecum sum: ne de-
 clines, quia ego Deus
 tuus: confortauit te, &
 auxiliatus sum tibi, &
 suscepit te dextera iu-
 sti mei.

¹¹ Ecce confunden-
 tur & erubescunt om-
 nes qui pugnant ad-
 uersum te: erunt qua-
 si non sint, & peribunt
 vni qui contradicunt
 tibi.

¹² Quæres eos, & nõ
 inuenies, viros rebel-
 les tuos, erunt quasi
 non sint: & veluti cõ-
 sumptio hominis bel-
 lantis aduersum te.

13 Quia ego Dominus Deus tuus apprehendens manum tuam, dicēsque tibi, Ne timeas, ego adiuui te.
 14 Noli timere vermis Iacob, qui mortui es: ex Israël: ego auxiliatus sum tibi, dicit Dominus, & redemptor tuus sanctus Israël.
 15 Ego posui te quasi plaustrum trituras nouum, habens rostra ferantia: trituras montes, & comminues: & colles quasi puluerem pones,
 16 Venilabis eos, & ventus tollet, & turbo disperget eos: & tu exultabis in Domino, in sancto Israël letaberis.
 17 Egeni & pauperes quaerunt aquas, & non sunt: lingua corū siti aruit, Ego Dominus exaudiam eos, Deus Israël nō derelinquam eos.
 18 Aperiam in supinis collibus flumina, & in medio camporū fontes: ponam desertum in stagna aquarum, & terram inuā in riuos aquarum.
 19 Dabo in solitudinem cedrum, & spinam, & myrtum, & lignum oliuae: ponam in deserto abietem, vlnum, & buxum simul:
 20 Ut videāt, & sciāt, & recogitēt, & intelligant pariter, quia manus Domini fecit hoc, & sanctus Israël creauit illud.
 21 Prope facite iudicium vestrum, dicit Dominus: afferte, siquid forte habeti, dixit rex Iacob.

Apparere queat, sederunt velut obsitus auo,
 Olim funestis exercitus obrutus aruis.
 13 Te verò dextra apprehensum & considerare iussum,
 Hostibus è medijs per mille pericula rerum
 Incolumem, (quis enim mihi par similis-ve?) reducā.
 Pone metum, parue Isacidum, sed lecte mihi grex;
 14 Pone metum, grex verme minor, despectior umbra
 Vise tuo numerus quem plenior efferat hosti,
 Grex tamen illo ipso, quem concipis, ethere maior;
 Tecum ego sum Deus ille tuus, tuus ille redemptor
 Assertor que bonus: tibi quo nil sanctius unquam
 Fac fiet, o magno genus Israële profectum:
 Sic erit, indomitis vt gentibus omine fausto
 Imperites, 15 collēque feros, montēque superbos,
 Axe nouo vectus superes, quem plurima serra,
 Multaque sax stridens rostris armabit abenis,
 Subsident inga summa rotis, 16 & pulueris instar
 Trita vagi, vento per inane rotante ferentur,
 Mox dispersa leues turbo raptabit in auras.
 Tu verò nostro letabere munere felix,
 Inq; Deo, Dominoque tuo tua gaudia pones,
 Cuius ab auspicijs rerum tutela tuarum
 Pendet, & aduersis haud robur inutile fatis.
 17 Nec mihi cura etiam fuerit minor, inclinata
 Aure preces inopum, iustasq; audire querelas,
 Qui dudum fodiunt auidi, sitientēque lingua,
 Quarentes vinum nequicquam in pumice fontem;
 Hactenus omnis adhuc cecidit labor irritus iste:
 Sed simul vt nostras clamor tam mæstus ad aures
 Venerit, 18 ecce noua venient è collibus unda,
 Collibus & campis in liquida flumina versis,
 Inq; salutare illimi gurgite riuos:
 Ipsa etiam rupes, ipsa horrida & aspera saxa,
 Perpetuis laticum venis scatebrisque rigata,
 19 Et cedro, & myrto, & silua pallentis oliuae,
 Frondebunt, & nil metuentem frigora buxum
 Ostendent densis hirsuta cacumina ramis.
 20 Tum demum trepide mentes, stupefactaque mōstris
 Corda nouis, opus hoc mortali imitabile nulli,
 Agnoscent opus esse Dei, dextraq; potentis
 Munus adorabunt, factūque nepotibus edent
 Venturis memores, per secula nulla tacendum.
 21 At vos, qui duras nostris praeconibus aures
 Obstruitis,

Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quia ipsi saturabuntur.

Varietates arborum significant diuersitate gratiae spirituales.

Obstruitis, vestris additi mordicus aris,
 Quas cade imbuitis, quas fumo adoletis & igne,
 Vultis & hanc mecum veterem decernere litem?
 Iudicij nam tempus adest, satis & super orbi
 Ritibus his misero impositum est. En prouocat ultro
 Vos Deus, ille Deus Solyma qui praesidet arci,
 Isacidum ductor, magni decus Israelis.
 Eia agite, in medium proponite si quid habetis;
 Et nisi quid prohibet, diuos huc sistite vestros,
 Et suam agant ipsi causam, tandemque perorent.

22 Prodeat huc putrium fumosa caterua deorum,
 Et nobis (quando tot Barbara regna, tot oras,
 Tam varios linguis quam more situ que diremptos
 Substrauere sibi populos, mendacibus olim
 Artibus, infamique superstitione subactos,
 Sacra, sacerdotes, aras, & numen adepti)
 Prædicant, si forte queunt, quid vesper Olympo
 Præcipitans, quid manè nouo cedentibus astris
 Lux oritura uehat, sortisque vicisque futura:
 Sollicitas hominum mentes, suspensaque soluant
 Pectora, nec flexa verborum ambage rogantes
 Ludificent, sed vera canant oracula veri.

23 Imò, si qua tibi virtus, qui nuper acernus
 Stipes eras, fædè proiectus, inutile lignum,
 Quem faber incertus scamnum faceret-ne deum-ne,
 Maluit esse Deum, si vis, si suppetit ira
 Vlla tibi, sanosque audes ulciscier hostes,
 Et ferre auxilium potes, & bene velle mereri,
 Quid sedem tibi, quid pateris puluinar inulto
 Formamque effigiemque, Deus qua crederis vna,
 Aut ferro euerti, aut flammis crepitantibus vri?
 Aut saltem si nulla tui te cura remordet,
 Si potis-es, prohibe infandas à ciuibus ignes,
 Bella famemque tuis: sed frustra illi irrita surdo
 Vota precè que ferunt: & erit tibi thurea qui nunc
 Dona ferat, templisq; tuis indicat honores?

His vos esse Deos factis defendite claris,
 Tum fortasse aliquid nostro de iure feremus
 Decidi, tandemque simul de pace loquemur.

24 At vos, nil vestris cultoribus esse, nihilque
 Posseliquet, rident, sed clam, quos thure vaporant;
 Quosque palam metui debere, colique, piisque
 Placari donis. (namque hinc & venter, & ipsi

X 3. Complentur

Apostrophe
 ad ipsa idola.

22 Accedant, & nuntient nobis quaecumque vetera sunt: priora quæ fuerunt, nuntiate: & ponemus cor nostrum, & sciemus nouissima eorum, & quæ ventura sunt indicare nobis.

23 Annuntiate quæ ventura sunt in futurum, & sciemus quia dii estis vos: benequoque aut malè, si potestis, facite: & loquamur, & videamus simul.

24 Ecce, vos estis ex nihilo, & opus vestrum ex eo quod non est: abominatio est qui elegit vos.

Paulus in
 priori ad Co-
 rinth. Scimus
 autè quia ni-
 hil est idoli.

Complentur loculi) magnis clamoribus instant,
 Si ulio obtrudentes mendacia vana popello.
 Hos igitur noua monstra Deos, quiq; illa sub auro
 Vel saxo coluere, vel asseruere colenda,
 De noueo, execror, detestor, abominor, odi,
 Dumque euellantur radicitus, odero semper.

25 Suscitauit ab Aquilone, & veniet ab Ortu solis: vocabit nomē meū, & adducet magistratus quasi lutum, & velut plāstes conculcans humum.

25 Interea, quando vobis mea munera sordent,
 En ego ab extremo populos Aquilone coactos
 Exciui, mihi qui faciles dent nomina, latique
 Excipiant, vltroque colant, venerentur, adorent,
 Quem roseo terris induxi oriente profectum.
 Hic fati lenis, vultuque benignus amico,
 Omne animal ratione valens, discrimine nullo,
 Dummodo cultura patientem commodet aurem,
 Ad noua sacra suo de nomine dicta vocabit:
 Ille magistratus fasces trabeasque superbi
 Purpureas; regum ille minas, regum ille cruenta
 Imperia, & reges ipsos calcabit, vt vdam
 Quam premit argillam figulus, singitq; premendo.

26 Quis annuntiauit ab exordio, vt sciamus: & à principio, vt dicamus, Iustus es? nō est neque annūtiāns, neque predicens, neque audiens sermones vestros.

26 O felix, & quod caelo descendit ab alto
 Oraclum! Nam quae Phæbi cortina, quod antrum,
 Qui tripodes furibunda in sepsi à Phæbade quondam,
 Quae-ve loquax celsò Dodona in vertice quercus,
 Prodidit hæc quae nunc canimus mysteria? quæq;
 Arbiter ipse orbis fatorum rector & author
 Fatus erat prima iam dudum ab origine mundi?
 Tale nihil quicquam mendaci ex ore deorum
 Profluit: haud etenim verum prænoscere possunt,
 Nec canere euentus letos mortalibus ægris.

Ne mihi nunc igitur quisquam considerare diuis
 Audeat, & sortes illorum, & carmina nunquam
 Veridica heu nimium faciles demittere in aures:
 Postquam, qui rerum causas momentaque solus
 Cuncta regit, mouet, impellit, ducitque, trahitq;
 Fatorum Dominus princepsque, Sionis in alto
 Prima iugo nostrae fixit monumenta salutis.

27 Primus ad Siō dicet, Ecce adsum, & Ierusalem euangelisatā dabo.

27 Ecce (ait) ecce meum Solyma qui numen in vrbe
 Aduentūque ferant, & pacis nuntia portent,
 Constituam, iam iamque adsunt, qui numine pleni,
 Felices mea per terras mysteria spargent,
 Tum magice sortes, & quotquot gentibus olim
 Vana superstio reperit delubra, repente
 Caestri cedent vati, prorsusque silebunt.

Gravis cōminatio in idolatras.

De Christo hæc intelligit Hieronymus.

Sub Christi aduentū si. lucere omnia oracula per totum orbem terrarum, vt alias annotatum est.

28 Vidi

28 *Vidi ego, nec verò nugas aut somnia narro,
Millia multa hominum vario suspensa timore
Frustra adisse Deos, dubijsque in rebus, eorum
Nequicquam explorasse fidem, seu fata venirent
Publica scitatum, seu scire domestica iussi,
Irrisisq; suos votis repetisse penates.*

*Nam quid consilij, quid opis dare, quid tibi certi
Respondere queat simulacrum ex ære politum,
Aut quod ab excisa de montibus abiete creuit?*

29 *Vani homines, ut bulla leues, ut ventus inanes,
Vana magis duro de stipite numina, fabri
Sculpta manu, quibus heu miseri puluinar & aras
Ponitis, & vario offertis libamina ritu.*

1 *Quem verò mitto, serui sub imagine vilis
Ille licet veniat, Deus est tamen, ante micantem
Luciferum genitus, ante omnia secula natus:
Illum ego stirpe mei per stemmata multa Iacobi
Deductum, regesque atavos à matre ferentem
Suscipiam, patrioq; aeternum amplectar amore,
Electum mihi non casu, sed sorte, sed alto
Consilio, & mentis nostræ ratione suprema,
Quam fas spirituum nulli comprehendere, nulli
Fas hominum: hic ille est, in quo ante exordia mundi,
Ipse mihi placeo, ipsum me cognosco, tuorque,
Quem super in terras moribundo corpore missum,
Spiritus aetherea meus effundetur ab arce,
Afflabitque virum delapsa cœlitus aura?
Quippe cui dudum cœlo terræque marique
Iudicium omne dedi, leges ut gentibus, & ius
Proferat innocuum: non ad prætoria iudex
Litigiosa sedens, nec rauci iurgia gaudens
Exercere fori, sed pectore mitis, & ore,
Pacem optare suos, pacem servare docebit:
Non odio præceps, non illè favore remissus,
Rumorum ve avidus, populari serviet aura,
Personam, non rem spectans: sed rege sub isto,
Iure, fluens opibus, pauperque fruetur eodem.*

2 *Non inclinatum pede proteret iracundo
Crudelis calamum, non imbre grauvante iacentem
Calcabit stipulam, nec linum extinguere fumans
Sponte volet, sed ab exigua si forte favilla
Semisepulta queat rediuvina resurgere flamma,
Vltro expectabit: nec enim communibus ille*

Adueniet

28 Et vidi, & non erat neque ex illis quicquam qui iniret consilium, & interrogatus responderet verbum.

29 Ecce omnes iniusti, & vana opera eorum, ventus & inane simulachra eorum.

Cap. 42.

1 Ecce seruus meus, suscipiam eum: electus meus, complacuit sibi in illo anima mea: dedi spiritum meum super eum, iudicium Gentibus proferet.

2 Non clamabit, neque accipiet personam, nec audietur vox eius foris.

3 Calamum quassatum non conteret, & linum fumigans non extinguet: in veritate educet iudicium.

Cap. 42.

Certissimus horum commentarius, apud Matth. c. 22. vbi hæc interpretatur de Christo, qui iuxta dispensationem carnis assumptus, seruus erat.

Humanitas Christi erga infirmos qui per calamum quassatum & linum fumigans intelliguntur.

Adueniet obstare bonis, sed lenis in omnes

Afflictis pacem feret, oppressiſque salutem.

Non illo quisquam sub iudice flebit inultus

Hostili patuisse dolo, fraudiſque nefande;

Non fixas pretio leges, pretioque refixas,

4 Non erit tristis, neque turbulentus, donec ponat in terra iudicium: & legem eius insulæ expectabunt.

Non gemet oppressus vanalia iura popellus:

Sed bona & ad normam veri iustique reducta

Accipient lætæ gentes edicta, colentque,

Seu medias teneant, seu cinctas fluctibus oras,

Et nati natorum, & qui nascentur ab illis,

Decretos cælo ritus, morémque sacrorum

Nullò vinacis periturum temporis æuo.

5 Hæc dicit Dominus Deus creas cælos, & extendens eos: firmans terram, & quæ germinant ex ea: dās flatum populo qui est super eam, & spiritū calcantibus eam.

5 Hæc verò ne vana putes deliria vatum

Quorum os effectus furor in mendacia soluit;

Non ego (quanquam & me ventura recludere cælo

Fata datum) non ipse cano, Deus omnia complens

Numine, rerum opifex, magniq; creator Olympi,

Qui nullis ex principiis, & semine nullo

Condidit hanc molem, cælos, terrasque, fretumque,

Quiq; vago quotquot subsunt animantia cælo,

Auget, alit, fouet, & vitali sospitat aura,

Ille Deus, cui cuncta patent, qui fallere nescit,

Hæc vobis proprio bona nuntia pandit ab ore.

6 Ego Dominus vocauit te in iustitia, & apprehendi manum tuam, & seruaui te. Et dedi te in fœdus populi, in lucē Gentium:

6 Namque ferunt olim, magnicūm mœnia cæli

Linquentem Natum mortales mittet in oras,

Talia complexum iuueni mandata daturum:

Nate meæ vires, mea magna & sola voluptas,

Nate, ego quem in mortis cogor dimittere casus;

Non ego te, (quando tua magna & feruida virtus

Et mea nota fides poscit) sine numine mittam

Præsidiòque meo, sed tecum iunctus, & hærens,

Apprensūmque manu per cuncta pericula ducam

Incolumem, nec te tempestas opprimet vlla,

Præside me, fidoq; tuæ custode salutis.

Tu verò facito, vt fœdus mortalibus ægris

Promissum coëat, quod nulla vt deleat ætas,

Morte tua firma, & fuso subscribe cruore.

7 Vt aperires oculos cæcorum, & educeres de conclusionē vincitum, de domo carceris sedentes in tenebris.

7 Inde redux, & mox superata morte triumphans,

Restitues cæcis oculos, & carcere clausis,

Et nigro noctis iamdudum horrore sepultis,

Et cælum & lucem cum libertate reduces.

8 Ego Dominus, hoc est nomen meū: gloriā meā alteri nō dabo, & laudem meā sculpilibus.

8 Hæc ego firma vt sint faxo & rata, nec mea verba

Irrita ventosæ rapiant per inane procellæ.

Ferè in scriptura per insulas, gentes intelligimus, quæ ex omni parte perceptorum incurfionibus patent.

Nam

Nam quis me prater, Dominus, cui regia cœli,
Cui mare, cui tellus, inuitaque tartara parent?
Non fero consortem regni, nec qui mihi soli
Cœlestis debetur honos & gloria, lausque,
Permittam sibi habere deos de stipite factos.

9 Ergo nouis adhibete fidem gens iam noua fatiis,
Quando priora suas euentu teste videtis
Obtinuisse vices, nec spem frustraſſe, metum ve:
Et mihi, quem penes est vnum sors cognita rerum
Viſq; futurarum, ne detrectate volentes.

10 Sed noua qui vobis felici tempora fato
Spondet adesse, nouis dominum celebrate frequentes
Carminibus, laudēſque eius quacunque remota est
Ora canat, quæ prima nouum, quæ prima cadentem
Suscipit aduerso contraria cardine solem.

Hic etiam vasti maris omnipotentia regna,
Hic & vos dubiis eadem qui regna carinis
Audaces, & remigio freta concita putri
Curritis, & nostri procul orbis ab axe diremti
Incolitis mediis positas in fluctibus vrbes,
Ne pigeat gratas in carmina soluere linguas:

11 Ipsi dent saltus, ipsa auia, & horrida vocem
Dent deserta, nouoq; Dei latentur honore:
Iamq; feros saltus, sibusq; & inhospita tesqua
Mittor vpilio fugiens de Cedare linquat,
Paulatimq; nouos discat consuescere mores,
Vrbibus in structis incerta mapalia mutans.

12 Et vos montani, de verticibus frondosis,
Et vos petricola, qui scabra crepidine saxa,
Et rupes colitis, de culminibus præruptis,
Festiuum vestro carmen deducite Regi;
Et plausu, gestu, linguisq; animisq; fauete;
Et Dominum canite, atque eius componite laudes;
Quis melius, certamen erit, seu quis pede vincito,
Seu quis maluerit pede decertare soluto.

13 Dicite, vt æthereo vindex descendit Olympo,
Horrendumq; tonans, oculisq; ardentibus acrem
Scintillans ignem, gentes populosoq; rebelles
Sternet; vt ille olim dux bello, & fortibus ausis
Ante alios præstans, ultum qui damna suorum
Rēſque suas sæuo repetitum venit ab hoste,
Vt semel egressus castris, victricia signa
Extulit, & iam aciem multo impulit are sonantem:

Z

Degener

9 Quæ prima fuerunt, ecce venerunt: noua quoque ego annuntio: antequam oriatur, audita vobis faciam.

10 Cantate Domino canticum nouum, laus eius ab extremis terræ, qui descendit in mare, & plenitudo eius: infulæ, & habitatores earum.

11 Subleuetur desertum & ciuitates eius: in domibus habitabit Cedar; laudate habitatores Petræ, de vertice montium clamabunt.

12 Ponent Domino gloriam, & laudem eius in insulis nuntiabunt.

13 Dominus sicut fortis egredietur, sicut vir preliator suscitabit zelum: vociferabitur, & clamabit: super inimicos suos confortabitur.

Figuratè per Cedar quemuis barbarus intellige.

Euangelio nullus locus inaccessus.

Exiit autem sicut gigas ad currendam viam suam.

Degener ex templo loricæ exiit hostis,
 Hastæque clypeosque, auersaq; terga relinquens
 Victori fodienda, fugit frustra ille timore,
 Frustra proiectis leuior sibi creditus armis:
 Talis erit Deus armipotens, Deus Israëlis,
 Cum seuas acies impurum vertet in hostem,
 Et raptos sibi iure suo ulciscetur honores.
 Cuius maiestas & gloria fontibus ingens
 Terror erit, sed læta piis, ut amabile sidus
 Luce salutari longum radiabit in æuum.

Victoria ver-
 bi Dei, admi-
 rabilis, & læ-
 ta populo
 Christiano.

14 Tacui semper, si-
 lio, patiens sui, sicut
 parturiens loquar: dis-
 sipabo, & absorbebo
 simul.

14 Illi ringentur, contabescuntque videndo:
 Quos toruæ aspiciens, calidæque accensus ab ira,
 Hæc Deus: O miseri, qui quod silui hæcenus, audent,
 Heu male securi, dentam mihi credere linguam,
 Neque suis similem falso sibi fingere diuis.
 Dissimulando equidem molliri saxea posse
 Pectora credideram, sed spes me vana fefellit.
 Quid superest igitur? patientia læsa furore
 Mutetur: certum est effundere parturientis
 More diu clausam facto sub pectore bilem.

Gratis cõmi-
 natio, & ne-
 mo aduertit.

15 Desertos faciam
 montes, & colles; &
 omne gramen eorū
 exsiccabo: & ponam
 flumina in insulas, &
 stagna arefaciam.

Longanimis patiensq; fui, lentusque, sed ecce
 Iam qui sim, quem sponte sua spreuere volentes,
 Faxo sciant, vna quos mox eadēque litura,
 Viuentum libro eradam: stirpemque nepotum,
 15 Et genus inuisum absorbens, etiam ipsa locorum
 Nomina, naturam, faciemque, situmq; priorem
 Mutabo, colles subuertam, & funditus altos
 Excindam montes, & quidquid floret, aduram
 Non expectato mature tempore falcis;
 Fluminæque irriguas inter labentia valles,
 Stagnæque, piscososq; lacus, riuosq; salubres
 Siccabo, sistam fontes, vdaque paludes
 Mutabo, versis in sicca canalibus arua.

16 Et ducam cæcos
 in viam quã nesciunt:
 & in semitis quas ig-
 norauerunt, ambulare
 eos faciam: ponam
 tenebras coram eis in
 lucē, & praua in re-
 ctâ. hæc verba feci eis,
 & non dereliqui eos.

16 Tum quibus à prima nascentis origine mundi
 Nox tenebris adoperta caput nigrantibus, almam
 Abstulerat lucem, & caligine mer ser at atra,
 Reddam oculos, reddam præclaro munere visum,
 Ut duce me, quam nescierant regione viarum
 Insistant recta, qua per compendia cœlura
 Queritur, & tenebris lux sese pandit abactis,
 Lux aterna, micans, & sidere pulchrior omni.
 Ergo iter haud vllis anfractibus obliquatum,
 Nec scopulis tumidum, nec præcipiti depressum

Descensu,

Descensu, vastis nec hiatibus intercisum,
Sed planum, stratum, atque aquabile, pergite gressu
Nil dubitante sequi: Deus hæc Deus omnia gratis
O gentes (nec enim vobis ex fœdere quicquam
Debetur) gratis dabit ille, & sponte, feretque
Semper opem dubius præsentis numine rebus.

¹⁷ At populus, cui lex fuerat data cœlitus olim,
Posthabitis populus quem legerat omnibus unum
Ipse Deus, sacrumque sibi propriumq; dicarat,
Longè alio incesit vaga per diuortia calle,
Et diuersa legens vestigia, sponte relapsus
Post idola abiit, quæ detestanda sciebat.
Non tamen hoc ipso longum latere factò
Infelix: te dira manent, semperque manebunt
Progeniem tormenta tuam, cui si sile lignum,
Aut fusum æs, aut rasile ebur, marmor-ve politum,
Supplicibus colitur votis, & numen habetur.

¹⁸ Quare si dictis adhibere fidelibus aures
Respuitis, contraque diem, iam prorsus adulto
Sole, reluctantes oculorum clauditis orbes,
O verè surdi, ò tenebris & nocte profunda
Demersi! (¹⁹ quis enim surdus, cæcusq; probari
Iure potest alius, quàm qui prudensq; sciensq;
Quæ coram videt, & certissima cominus audit,
Vera negare audet, miser, & vesanus, & amens?
²⁰ Qui Domini præcepta sui, legesque tenellis
Doctus ab unguiculis, memoriq; oracula vatam
Voce citans, inscripta notis, incisq; tignis,
Corde negat, factis odit ridetq; nefandis?)
Audite hæc, quæ nequicquam denuntio vobis.

²¹ Quandoquidem duro rigidi præcordia ferro,
Nec blandos monitus, nec verba minacia vatam,
Quos magno numero per sæcula singula misit
Nec me ipsum veriti, quamuis mihi debita soli
Sacra reposcentem, & iustos deitatis honores,
Et facilem legum cultum, & pietatis amorem,
Externos diuos, peregrinæque numina vobis
Accersistis, & his & thure litastis & igne,
Semiputres curui ad truncos, cariosq; signa:
²² Vos ego, supplicis meritis vlciscar acerbis,
Ludibrio prædeq; datos, crudelis ad vsque
Tædia victoris: quid enim, quo vilior essem,
Aut intentatum vobis aut mansit omissum?

Z 2

Scilicet

17 Conuersi sunt re-
trorsum: confundan-
tur confusione, qui
confidunt in sculpi-
li, qui dicunt consti-
tuti, Vos dij nostri.

18 Surdi audire, &
cæci iutemini ad vi-
dendum.

19 Quis cæcus, nisi
ferus meus? & sur-
dus, nisi ad quem nū-
tios meos misi? quis
cæcus, nisi qui venū-
datus est? & quis cæ-
cus, nisi ferus Do-
mini?

20 Qui vides multa,
nōne custodies? qui
apertas habes aures,
nōne audies?

21 Et Dominus vo-
luit vt sanctificaret
eum, & magnificaret
legem, & extolleret.

22 Ipse autem popu-
lus direptus, & vastu-
tus: laqueus iuuenum
omnes, & in domibus
carcerum absconditi
sunt: facti sunt in ra-
pinā, nec est qui eruat:
in direptionem, nec
est qui dicat, Redde.

Scribas &
Phariseos no-
tat, qui deci-
piunt plebem,
habentes cla-
uam scientiæ,
nec intiatas,
nec alios in-
trare sinentes.

Scilicet ipsa domus secreta cubilia vestra
 Et quidquid priuūm latet interiore recessu,
 Occupat omne deus, pictura ductus inani,
 Ilignus deus, & puro circumlitus auro,
 Cui currus, thensafq, & puluinaria stulti
 Sacratis, iuuenumq, animos his ritibus, imò
 Retibus implicitos, vestra sub lege tenetis.
 Et mirum, si vos crudeli dedo rapinae?

Sic interpre-
 tatur diuus
 Cyrillus, &
 adducit Eze-
 chielis cap. 8.
 D. Hierony-
 mus paulo
 aliter.
 Tempore
 Isaie nō de-
 erant iudæi
 qui idola co-
 lerent.

23. Quis est in vobis
 qui audiat hoc, atten-
 dat & auscultet futu-
 ra?

Nec sit pro vobis qui verba precantia fundat?
 23 Atque utinā si nō quod nūc loquor omnibus aurē
 Vellicat, ad paucos saltem cum fruge veniret,
 Esset & hic aliquis metus, & pia cura futuri:
 Et tanta causas exquireret et altiūs iræ
 Vir sapiens, iētusq, semel peccare caueret:
 Nam quis prostratis adaperas mœnibus vrbes
 Isaciam, ad eadem truculento prodidit hosti?

Causæ iræ
 & furoris Do-
 mini.

24. Quis dedit in di-
 reptionem Iacob, &
 Israël vastatibus? nōn-
 ne Dominus ipse, cui
 peccauimus? Et no-
 luerunt in viis eius
 ambulare, & non au-
 dierunt legem eius.

24 Quis strages, quis tot Iudæis funera campis
 Edidit? Assyriis non sunt hæc facta sariis.
 Si nescis, Deus ipse Deus, per lata feracis
 Arua Palestine raptorem immisit auarum,
 Quid nisi fæda dolens populi peccata rebellis?
 Contemptas leges? noua sacra, deosque Canopi
 Littore ab vsque sacram ascitos Daudis in arcem?

25. Et effudit super eū
 indignationem furo-
 ris sui, & forte bellū,
 & combussit eum in
 circuitu, & nō cogno-
 uit: & succendit eum,
 & non intellexit.

25 Iure igitur toti laxauit fræna furori,
 Euomuitq, omnem malè quam concoxerat iram,
 Et bellum, bellum lacrymabile protinus oris
 Omnibus effudit: vide, adhuc incendia fumant
 Villarum, tellusq, rubet perfusa cruore,
 Captiuus, eheu, tellus inarata colonis.
 Et tamen, o cæcæ mentes, non criminis istud
 Esse sui inducunt animum, sed pectore perstant
 Indomito, morbig, caput nescire latentis
 Maluit, quàm morbum sublatis tollere causis,
 Et reducem prona ceruice rogare salutem.

Cap. 43.

1. Et nunc hæc dicit
 Dominus creans te
 Iacob, & formans te
 Israël. Noli timere,
 quia redemi te, & vo-
 caui te nomine tyo:
 meus es tu.

1. Tu verò, non sic magni sate sanguine Iudæ,
 Non illo tantum, quo se gens impia iactat,
 Israele tumens at auo, qui maximus illi
 Nobilitatis honos, sed me formante future
 Nobilior, nostræq, nouum decus addite stirpi,
 Pone metum, me nulla tibi custode nocebit
 Tempestas: meus es, magnoq, mihi ære redemptus:
 Pone metum, iam dudum ego te de nomine noui,
 Notumq, elegi, mea qui mysteria scires,

Cap. 43.
 Sermo est ad
 eos qui tã ex
 præputio, quã
 ex circunci-
 sione vocati
 sunt, præci-
 pue verò ad
 Apostolos, &
 verbi Dei
 præcones.

Proferresq,

Proferréſque palam populis. age per ſice munus
Iniunctum, fruſtra tibi vis humana repugnat.

² Non ſi gurgitibus maris impediare profundis,
Deſere iter, pallens-ve retro veſtigia verte:

Me duce montanum violenti vorticis amnem

Euades nando: flammis interritus aude

Funereòſque ſubire rogos, ſi poſtulet uſus;

Tecum ego ſum, te ſoſpitem ego per ſaxa, per ignes,

Per mare, per fluétus, per mille pericula ducam.

³ Scilicet ille ego ſum Dominuſque, Deusq; parensq;

Seruatorq; tuus: tu me duce & auſpice regna

A Ethiopum, claramq; Pharon, Nilumq; ſonantem

Peruades, cancroq; uſtam torrente Syenen,

Et fuſcam Meroen, regum olim celſa ſepulchra,

Et ſedem diuim infandam; ⁴ quibus inde fugatis,

Succedam, condamq; nouas te interprete leges,

Vnde tui totum fama ibit honora per orbem.

Nec verò exiguum tanti certaminis olim

Pignus erit, pretium-ve opera non utile veſtra;

Sed commune bonum veſtra de cade ſequetur,

Communiſq; ſalus hominum, de ſanguine veſtro

Per me miſſa fluet: ⁵ perge ergo, degeneremque

Pone metum, grex lecte mihi, grex-elite cælo:

Tecum ego ſum, generis cuſtos, authorq; tuorum

Perpetuus, te ſoſpitem ego, factuq; recenti

Aucturum populos noſtro de nomine dictos

Colligam ab extremo Solis vtriuſque cubili.

⁶ Dicam Auſtro, dicam Borea, qua proximus Arcto

Perpetuas argente nives inducit ab axe;

Mille mihi populos diuerſo tramite ſiſtant.

⁷ Quos omnes, quamuis nec cælo vtantur eodem,

Nec legum placitis, nec lingua & moribus iſdem,

Conciliabo tamen, populumque vt migret in vnum

Efficiam; gens vaſta ſitu, gens diſſona voce,

Et quam nemo queat numero comprehendere certo,

Me patrem iam certa ſuum, Dominumque Deumque

Noſcat, & in gentem noménque adſcita ſalutet.

⁸ At tu Nate Deo, Patris vnica, Nate, poteſtas,

Exorere ô tandem, terris placabile ſidus;

Et populos fædo tenebrarum horrore ſepultos

Eripe, redde oculos tetra caligine merſis,

Redde ſalutarem diuini luminis uſum,

Et craſſum ſurdis cærumen ab auribus aufer.

Z. 3

Omnes

2 Cum tranſieris per
aquas, tecum ero, &
flumina non operiet
te: cum ambulaueris
in igne, non combu-
reris, & flamma non
ardebit in te:

3 Quia ego Domi-
nus Deus tuus ſanctus
Iſraël ſaluator tuus,
dedi propitiationem
tuam Aegyptum, Ae-
thiopiam & Saba pro
te.

4 Ex quo honorabi-
lis factus es in oculis
meis, & glorioſus: ego
dilexi te, & dabo ho-
mines pro te, & popu-
los pro anima tua.

5 Noli timere, quia
ego tecum ſum: ab
Oriente adducam ſe-
men tuum, & ab Oc-
cidente cõgregabo te.

6 Dicam Aquiloni,
Da: & Auſtro, Noli
prohibere: affer filios
meos de longinquo,
& filias meas ab ex-
tremis terræ.

7 Et omnem qui in-
uocat nomen meum,
in gloriam meã crea-
ui eum, formaui eum,
& feci eum.

8 Educ foras populi
cæcũ, & oculos habẽ-
tem ſurdum, & aures
ei ſunt.

Hæc viden-
tur ad Chri-
ſtũ pertinere.

Chriſtianorũ
genus, nomẽ,
& congrega-
tio.

9 Omnes gentes congregatae sunt simul, & collectae sunt tribus: quis in vobis annuntiet istud, & quae prima sunt, audire nos faciet? dent testes eorum, & iustificentur, & audiant, & dicant, Verè.

10 Vos testes mei, dicit Dominus, & feruus quem elegi: ut sciatis, & credatis mihi, & intelligatis quia ego ipse sum. ante me non est formatus Deus, & post me non erit.

11 Ego sum, ego sum Dominus, & non est absque me saluator.

12 Ego annuntiaui, & saluaui: auditum feci, & non fuit in vobis alienus. vos testes mei, dicit Dominus, & ego Deus.

13 Et ab initio ego ipse, & non est qui de manu mea eruat: operabor, & quis auerter illud?

9 Omnes ut gentes, toto simul orbe coactae
Te querant oculis unum, tersisq; receptum
Auribus, imbibitumq; inter praecordia seruent.

O magnum & paucis deprensus vatibus olim
Arcanum! quis enim diuum, quibus aurea templa
Ponitis, o miseri, quae caecis carmen ab antris

Eructans anus ambiguum, quis pallidus extis
Non temere visis, haec diuinavit aruspex?

Proferat huc aliquis testes, tabulas ve, fidemq;

Ista suis faciat praevisa fuisse prophetis,

Cedemus: sin verò illos nec vera videre,

Nec canere euentus rerum potuisse futuros,

Obscuris nulli conuincimus argumentis;

Quae, quae so, inuidia est, à veris vera doceri

Nolle, patrumq; sequi mendacia malle suorum?

10 Me vero numenq; meum quo teste docebo?

Quas tandem tabulas apud acta requiritis editi?

Vos mihi, vos eritis testes, quibus abdita caelo

Et praescire dedi, & populis praedicere fata:

Vos mea, non scriptis tantum, sed sanguine fuso,

Et posita leti sanxistis numina vita.

11 Sed, quid ego testes humana per ora requiro?

Ipse ego terrarum Dominus, caeliq; profundit,

Quiq; patrem sibi me non falso nomine iactat,

Ille mihi ante alios lectus puer, ethere missus

In terras, nostro non sufficiemus honori

Vim contra hostilem, quaecunque sit illa, tuendo?

Vsque adeo, ne meum patiar vilescere numen,

Et maiestatis decus immortale tremenda?

12 Scilicet exactis quidquid memorabile factis

Factum est, & quidquid venturo fiet in aeo,

Et quidquid magnum aut rarum mirabitur olim

Posteritas, quis sim & quantus sine teste loquetur;

Vt nulli dubium posthac queat esse, quod orbe

Solus ego regnem toto, quodque alter ab ipso

Me nullus caeli tulit aurea sceptris, feretque:

13 Ille ego sum, quem vestra penes tutela, salusq;

Qui solus seruare queo, qui perdere solus.

Hac multis clara exemplis, manifesta q; feci;

Nunc vos eripiens in aperta pericula missos,

Nunc gratos male, & ad vomitum sordesq; reuersos,

Immemoresque mei, renouatis cladibus vrgens,

Saepe monens, saepe exprobrans tam ferrea corda,

Tam

Testes loquacissimi
martyres &
confessores.

Tam rigidos animos, flectiq; regiq; negantes.
 Et quis tot casus inter momentaq; rerum,
 Alter ab hoc, quem vos dudum me scitis, & esse
 Ipse egomet testor, semperq; fuisse, nec cui
 Cessurum spatiis, vobis Deus adsuit unquam?

Quam tuto solidog; loco, quam sede quiescit
 Secura, mihi qui sisus, nil cetera curat!

Vis illum nulla euertet, nulla obruet illum
 Tempestas, quamuis atrox: nam quidquid ab alto
 Decreui, infectum quis erit hominum. ve deum. ve
 Qui reddet, nostros audax inuertere nutus?

¹⁴ Iamq; adeo repetens, iterumq; iterumq; monebo,
 Vester ego dominus, vester Deus, atque redemptor,
 Extra quem, nullus dici tibi, nullus haberi
 Sanctus in orbe potest, domus o domus I sraëlis
 Incluta: præbe igitur faciles his vocibus aures.

Te propter, muro dominae Babylonis, acerbo
 Qua te seruitio premit insultatq; superbe,
 Victorem immittam magnum, qui claustra refringat,
 Vestesque oppositos auulso cardine rumpat:

Hic numerosa suis post se trahet agmina signis,
 Chaldaeosq; graui vinctos ad tr anstra catena
 Trans Scythici littus pelagi, trans Caspia claustra
 Nanibus ignotas seruitum abducet in oras.

¹⁵ Credite, conceptis nam vera renuntio verbis,
 Vester ego Deus, & Rex augustissimus idem:

¹⁶ Qui quondam patribus raro pro munere vestris
 Hinc illinc scisso str au freta peruia fluctu,
 Intinctisq; dedit transmittere flumina plantis,
 Dum Phary fugiunt instantia tela tyranni.

¹⁷ Ipsum autem, currusque truces, & fulgida ferro
 Agmina, quæ raptim fugienti immiserat hosti,
 Interceptis, aquis refugum redeuntibus aquor,
 Vorticibusque haustus rapidis exercitus ingens,
 Et citius quam ignis linum est, coopertus ab undis
 In medijs tumultum reperit, quo dignus, arenis.

¹⁸ Sed tamen hæc vetera, & longo iam temporis æno
 Obscurata, licet per me, ventura nepotum
 Inducat seclis obliuiscantibus ætas;

¹⁹ Dūmodo, nunquā animis, quæ nūc noua cōdere mū-
 Fata paro, nunquam memori de pectore ponant.
 Iam noua lux terris caelo demittitur alto,
 Sal nouas exoritur, vultus attollite vestros,

Et

¹⁴ Hæc dicit Domi-
 nus redemptor vester,
 sanctus I sraël, Pro-
 pter vos emisi in Ba-
 bylonem, & detraxi
 vestes vniuersos, &
 Chaldaeos in nauibus
 suis gloriantes.

¹⁵ Ego Dominus
 sanctus vester, creans
 I sraël rex vester.

¹⁶ Hæc dicit Domi-
 nus, qui dedit in mari
 viam, & in aquis tor-
 rentibus semitam.

¹⁷ Qui eduxit qua-
 drigam & equum, ag-
 men & robustum: si-
 mul obdormierunt,
 nec resurgent: contri-
 ti sunt quasi linum, &
 extincti sunt.

¹⁸ Ne memineritis
 priorum, & antiqua
 ne intucamini.

¹⁹ Ecce ego facio no-
 ua, & nunc orientur;
 vtique cognoscetis ea:
 ponam in deserto viā,
 & in inuio flumina.

Hoc loco pro
 Babylone
 mundum in
 maligno poti-
 tum, & pro
 Chaldaeis fi-
 guratè demo-
 nes, sunt qui
 intelligant.

Et factum, toto quo nil illustrius orbe,
 Nil hominum generi meliore salubrius ortu,
 Est, fuit, aut posthac erit, agnosceris ouantes.
 Adueniet promissa dies, iam iamque propinquat,
 Qua vel ab inuitis natura legibus undas
 Eliciam, terris que siti diroque calore
 Damnatis, viuos fontes, & flumina largis
 Immittam venis, & qua pede semita nullo
 Calcatur, dumis que rigent squallentibus agri,
 Per loca senta situ, densisq; asperrima siluis
 Expediam planos equato tramite calles.

20. Glorificabit me
 bestia agri, dracones
 & struthiones: quia
 dedi in deserto aquas,
 flumina in inuio, vt
 darem potum populo
 meo, electo meo.

21. Populum istum
 formaui mihi, laudem
 meam narrabit.

22. Non me inuoca-
 sti Iacob, nec labora-
 sti in me Iraël.

23. Non obtulisti mi-
 hi arietem holocau-
 sti tui, & victimis tuis
 non glorificasti me:
 non te seruire feci in
 oblatione, nec labore
 tibi præbui in thure.

24. Non emisti mihi
 argento calamum, &
 adipe victimarum tua-
 rum non inebriasti me.
 Veruntamen seruire
 me fecisti in peccatis
 tuis, præbui mihi
 laborem in iniquita-
 tibus tuis.

20. Exilient iam tum latebris mansuescere docta
 Tractari que ferae ponent lethale dracones
 Innocui virus, venient ad fræna leones
 Indomiti, pasci q; manu consuescet herili,
 Cristatos struthio cogens ad pabula pullos.

At vero in siluis, inter spelæa ferarum,
 Serpentumque cauis, nigriq; cubilibus hydi,
 21. Denique in extremis nostrum cantabitur oris
 Nomen. & hoc sacri munus memorabile fontis,
 Quo populus mihi selectus, mihi sanguine multo
 Quæsitus, toto se proluet ore, meumque
 Et decus & laudem numero so carmine dicet.

22. Tu vero Iraël, durum genus, & mihi semper
 Obstrepere assuetum, quando me in vota vocasti,
 Supplicibus veniam lacrymis pacemque precatu?

23. An si cade greges totos armentaque vastas
 Continua, Libanumque tuis, nec diues odorum
 Sufficiat Saba tota focus; mihi munere credis
 Esse satisfactum tam vili, & ritè litatum?
 Non ita me sanguis calidas effusus ad aras,
 Si nescis, fumus - ve iuuat de thure subortus;
 Non ego te fines Arabum penetrare remotos,
 Indorum - ve sinus coemenda ad aromata misi:

24. Non Syrium calami, iunci - ve fragrantis odorem,
 Nare sagax, nardi - ve nouas florentis aristas,
 Non adipem hircorum fumantiâ - ve exta poposci:
 Me simplex animus, me mens nihil indiga fuci,
 Me crebri gemitus, me corda mouent deiecta.

Tu vero I facida solitis hæres hecatombis,
 Pro rebusq; leues nequicquam amplecteris umbras:
 Interea nullo pergis peccare pudore,
 Et sceleri scelus accumulâs, quod abominor, ultra

Ferre

Baptismus,

Gratiarum
 actio.

Ipse peccata
 nostra porta-
 uit, cuius li-
 uore sanati
 sumus.
 Spiritus con-
 tribulatus,
 cor contri-
 tum, &c.

Ferre negans, onerisque graui sub mole fatiscens.

²⁵ *Non ouium iugulis, non thure, extis-ve piantur
Crimina, solus ego vestras (fas credere) solus
Deleo nequitiās, maculosāsque eluo sordes,
Sponte mea bonus, & gratis peccata remittens;
Vnigena sancto nati commotus amore,
Cui latè rerum custodia tradita cessit,
Et generis tutela tui, mundi que supremum
Iudicium, cum sol perituro illuxerit orbi
Vltimus, & regni instabunt noua secla beati.*

²⁶ *Ergo age (iure pari nam tecū cernere certum est)
Incipe, si quid habes, quod pro te dicere possis:
Et mecum exacti reminiscere tempora seclī,
Isacida, veteres repetens ab origine fastos:
Quæ tua erit tandem defensio? quid prius, aut quid
Posterius dices? aut quò te denique vertes?
Fortè patrum mores, præclaræque facta tuorum
Iactabis: sed si cunctos peccasse, nec ullis
Abstinuisse in me probris conuincō, peristi.*

²⁷ *Certè nil quondam recti gessere parentes
Ductoresque tui: quis enim non nouit, acerbis
Quantum odiis, quantum furis immanibus acti,
Admisere scelus? cum nostrum nomen, & astris
Et terris, cæcæque horrendum in nocte sepultis,
Impia gens fædis ausa est proscindere linguis?
²⁸ Pæna scelus pede non tardo graue digna secuta est:
Namque quaterdenis plenè haud vertentibus annis,
Tanta Paratonias quæ turba reliquerat oras,
Desertos Arabum compleverunt funere campos,
Et solus, solique comes Cætebus Iesu
Promissos vidit de tot modò millibus agros.*

Cap. 44.

¹ *Nec verò adferimus peregrina, nec acta prophanis
Eruta ab historiis: exempla domestica cernis
Chare puer, magni puer edite stirpe Iacobi:
² Hæc animo, hæc oculis, arrectisque auribus hauri,
Hæc fastum tibi deticiant, hæc flectere colla,
Cervicemque Deo doceant submittere: tum me
Qui grauida te formauit genitricis in aluo,
Posce age certus opem, calo descendet ab alto
Præsens auxilium, tantum ne desice cæptis:
Ipse adero, facili que tuos per lubrica gressus
Arte regam, tantum aude aliquid, positòque timore
Obfirma pectus: nec enim sine numine certo*

²⁵ Ego sum, ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor.

²⁶ Reduc me in memoriam, & iudicemur simul: narra si quid habes ut iustificeris.

²⁷ Pater tuus primus peccauit, & interpretes tui præuicarij sunt in me.

²⁸ Et contaminaui principes sanctos, dedi ad interfectionem Iacob, & Israël in blasphemiam.

Cap. 44.

¹ Et nunc audi Iacob serue meus, & Israël quem elegi:

² Hæc dicit Dominus faciens & formans te, ab utero auxiliator tuus: noli timere serue meus Iacob, & rectissime quem elegi.

Const.

Omnes peccauerunt, & egent gloria Dei.

Consilioque, mihi selectus in omnibus vnus,
Qui mea conuerso ferres mysteria mundo.

3 Effundam enim aquas super sitientem, & fluentia super aridam: effundam spiritum meum super semen tuum, & benedictionem meam super stirpem tuam.

4 Et germinabunt inter herbas quasi salices iuxta præterfluentes aquas.

5 Iste dicit, Domini ego sum: & ille vocabitur in nomine Iacob, & hic scribet manu sua, Domino: & in nomine Israël assimilabitur.

6 Hæc dicit Dominus rex Israël, & redemptor eius Dominus exercituum, Ego primus, & ego nouissimus, & abique me non est Deus.

7 Quis similis mei? vocet & annuntiet: & ordinè exponat mihi, ex quo constitui populum antiquum: ventura & quæ futura sunt annuntient eis.

8 Nolite timere, neque conturbemini: ex tunc audire te feci, & annuntiaui: vos estis testes mei. nunquid est Deus absque me, & formator quem ego non nouerim?

3 Vade age, magna tuo surget de semine messis,

Nam iuga saxoso quæ marmore dura rigeant,
Siccæque, nec roris pluuij, nec munera cæli
Vlla admittebant, in agros lentescere molles
Fontibus vbertim riguis saturata videbis.

Ipse tuam meliore aura, diuinitus aura
Delapsa, sobolem afflabo; longè illa per omnem
Circuitum, latèque comas extendet odoras:

4 Ac veluti letis quæ nascitur a sita pratis
Cana salix, pulchrum celsis caput inseret astris.

5 Tum tua post aliquot soles mirabere regna,
Postquam explosa deum signa omnibus omnia tēplis:
Quisque Deo meritis certatim exsoluet honores,
Hic voce, hic scriptis, hic denique pectore, cuncti
Quos sol cumque suo radiatus lumine pascet,
Vnanimes, vnòque dabunt sua nomina voto,
Isacidum Regi magno, Dominòque Deoque.

6 Audi igitur, quisquis contempto numine diuos
Mille tibi fingis, stolidi ludibria fabri,
Quæ sator ille patrum Deus assertorque tuorum,
Bellipotens Deus, haud vano denuntiat ore:

Fons ego sum rerum, rerum sum terminus idem,
Quem non principium, non vlla extrema coërcent,
Occubitus ortusque expers, ego cuncta guberno,
Ipse idem semper, totusque in me ipse, vicèque
Temporæque exsupero, immortalis & infinitus:

Et quis me præter Deus est? ego ferre secundum
Aequalè-ve velim? mihi se fumosa deorum
Comparet effigies? aut trunci putris imago?

Prodeat exesis igitur cui naribus olim
Frontem oculòsque dies absumsit, edaxque vetustas,

Et vobis (nam fortè mihi cùm sidera cælo
Figerem, & aternis vincirem elementa catenis
Adfuit) ille mea rationem mentis, & altum
Consilium exponat rebus deus ille futuris,

Non aliter quàm si nunc sint, sua nomina ponat.
8 An verò rerum decus, & mirabilis ordo,
Perpetuus motus, series aterna, vicèque
Tam varia cæli totum vertentis, & illud
Nobile seminium, quo pars non infima nostri
Factus homo est, huius moderamen denique mundi

Diis,

Iterum hæc
ad sanctos
Apostolos
pertinent.

De his aquis
Diuus Ioan-
nes in Euan-
gelio suo cap.
4. & 7.

Varietas me-
ritorum & o-
perum.

Diis ò gens tandem debebitur impia vestris?

*Non ita me experti, qui prima ab origine rerum
Me noménque meum factus nouère stupendus,
Cùm lucem tenebris, tenebras secernere luce,
Atque vndis vndas volui, calumq; profundum
Surrigere, & certis compscere sinibus equor.*

⁹ *Este metus igitur vani procul, este timores
Solliciti, vestris quos ritibus indidit olim
Falsa superstitio: calida fornace refusum
Aes, aurum, argentumque, nihil nisi ludicra crede
Mortalis commenta manus, mutasque figuras.*

*An frustra quondam summi de vertice Sinae
Intonui: legesque dedi? populóque rebelles
Per maria, & terras, per inhospita tesqua cecidi?*

¹⁰ *Scilicet, ut nosti immemores, legumque mearum
Effigiem mutam, & truncum coleretis acernum?
An magis, ut quem me diumq; hominumq; parente
Agnoscent calum, tellus, mare, & infera regna,
Vos quoque non segnes iusto afficeretis honore?*

¹¹ *Ergo ignota mihi vis materiæque deorum?
Ergo incude diu versata & tunsa fabrilis
Massa vetus, multoque igni bis terque recocta,
Arbitrium rerum, mundi que capesset habenas?*

¹² *O miseri, si ille ipse faber qui repperit artem,
Inscrisitq; deum, nihil est nisi fumus & umbra;
Exanimum quid erit, quid iners nec mobile lignum?
Ah, frustra, tum cùm vindex exarserit ira,
Duraque tam seras exposcent tempora pœnas,
Frustra (inquam) mutos cineres, & putrida thure
Signa coles, frustra pictum implorabis anhelis
Voce Deum: non ille tuus (si vera doceri
Fortè cupis) precibus quas non habet arriget aures.
Non oculos flectet lacrymis, non brachia tensis
Protendet palmis: tu verò iure relictus
Spes temerè positas damnabis, & impia serò
Vota miser flebis successu elusa negato.*

*En quibus & segetis vestra, mellisque, merique
Primitias oleique datis, quos scilicet ignis
Follibus alternis spirans, fusumq; metallum
Runcina, aut stridens dentato vulnere serra,
Esse deos voluit; vobis non suppetit vnde,
O miseri artifices, ventres satietis inanes,
Dumque opus ingratum facitis, subrepat egestas,*

9 Plastræ idoli omnes nihil sunt, & amantissima eorum non proderunt eis. ipsi sunt testes eorum, quia non vident neque intelligunt ut confundantur.

10 Quis formauit Deum, & sculpsit conflauit ad nihil vtile?

11 Ecce, omnes participes eius confundentur: fabri enim sunt ex hominibus: conuenient omnes, stabunt & pauebunt, & confundentur simul.

12 Faber ferrarius lima operatus est: in prunis, & in malleis formauit illud, & operatus est in brachio fortitudinis suæ: esuriet & deficiet, non bibet aquam, & lassescet.

13 Artifex lignarius extendit normam, formauit illud in runcina: fecit illud in angularibus, & in circino tornauit illud: & fecit imaginem viri quasi speciosum hominem habitantem in domo.

tulit ilicem, & quercum quae steterat inter ligna factus: plantavit pinum, quam pluuia nutriuit.
 15 Et facta est hominibus in focum: sumpsit ex eis, & calefactus est: & succendit, & coxit panes: de reliquo autē operatus est deum, & adorauit: fecit sculptile, & curuatus est ante illud.
 16 Medium eius combussit igni, & de medio eius carnes comedit: coxit pulmentū, & saturatus est, & calefactus est, & dixit, Vah, calefactus sum, vidi focum.
 17 Reliquum autem eius deum fecit & sculptile sibi: curuatur ante illud, & adoratur illud, & obsecrat, dicens, Libera me, quia Deus meus es tu.
 18 Nescierunt, neque intellexerunt: obliu enim sunt, ne videant oculi eorum, & ne intelligant corde suo.
 19 Non recogitant in mente sua, neque cognoscunt, neque sentiunt, vt dicant, Medietatem eius combussi igni, & coxi super carbones eius panes: coxi carnes & comedi, & de reliquo eius idolum faciam? ante truncum ligni procidam?
 20 Pars eius cinis est: cor insipiens adorauit illud, & non liberabit animam suam, neque dicet, Fortē mēdaciū est in dextera mea.
 21 Memento horum Iacob & Israël, quoniam seruus meus es tu, formaui te, seruus meus es tu Israël, non bliuiscaris mei.

*Vexat acerba fames, fauces sitis vrit anhelas,
 Perque fatigatos sudor fluit irritus artus.
 Nam monstris quae spes vobis affulget ab istis?
 Annona-ne fides reparata fruge leuanda?
 O infelices, quid dū sint discite, quaque
 Consistent materia, & tandem respiscite docti.*
 14 *Caditur umbrosis annosa in montibus ornus,
 Aut abies, aut (si malit faber) arida quercus,
 Mox patriis elata iugis, vbi creuerat olim
 Coruis infauis nidus, plaustrōque tremente
 Imposita aduehitur, limis statuarius illam
 Explorans oculis, qua sit leuissima parte,
 Qua nodosa minus spectat, mox expedit acrem,
 Et multa prius exagitata cote securim,
 Dein sculpsit, dolat, equat, arat, fingitque, repente
 Nascitur inde deus, seu mas, seu femina, fabri
 Vilis ad arbitrium, tantoque angustior exit,
 Quanto materies densis pretiosior olim
 Creuerit in siluis, mox clauis fixus ahenis
 Clauditur antiqua, velut antro, carceris ade:
 Illum omnes populi certatim, & vulgus adorat,
 Dona vouent reges, mittuntq; dicantque tyranni,
 Seu bello victos hostes, seu mœnibus urbis
 Depulsam verso gratentur sidere pestem,
 Seu dubios portenta iubent inquirere casus.*
 18 *Nec venit in mentem vt dicant (ô pectora caeca)
 Cui lito? cui succos Arabum, cui thuris odores
 Offero? non illi quem nuper malleus iste,
 15 Quem manus hac caesa de montibus arbore finxit?
 16 Cuius reliquias, segmentaque, rasurâsque
 17 Excita pulmentis consumpsit flamma coquendis?
 18 Huic ego quem feci, cineres pars cuius in atros
 Iamdudum effluxit, terrore aduoluo inani?
 19 Hac nihil aduertunt miseri, quos impius error
 Detinet, & mentes ignarâque pectora veri
 Falsa superstitio sacris addixit auitis.*
 21 *Tu vero Isacida magni sate sanguine Abrami,
 Tūque genus magno qui ducis ab Israël,
 Fac horum meminisse velis, quae saepius olim
 Admonui, moneoque iterum, repetensq; monebo.
 Nam meus es: te nulla mei, quamcunque seces spem,
 Quae fors cumque premat, capiant obliuia pacti.*

Tunc

²¹ Tunc ego quas scelerum maculas, turpēsque lituras
Contraxi, melior iam & fronte serenus amica
Dispungam, nauōsque omnes de corpore vellam.

Ac veluti media nata sub nocte pruina
Soluuntur veniente die, nebulaeque patentem
Solis equū primis hinnitibus aethera cedunt:
Sic si quid tristis peccatum offuderit aura
Mæstitieque piis animis, pigrique timoris,
Exoriente mei vultus fulgore fatiscet;

Tantum in me, vitam cui debes atque salutem,
²³ Respicito, & veteres nunc iam obliuiscere diuos;
Noster eris, reditūque tuum gratabitur omnis
Terra, nouōque aether letabitur auctus alumno:
Ipsa suas elementa vices, virēsque nouabunt;
Quaque quæcunt, tanti monumenta celebra facti
Voce canent: chorus ille sacer, chorus ille volucrum
Spirituū magno reduci tibi plaudet honore:
Atque adeo montes ipsi, silueque virentes,
Prataque, pascuaque, & sementiferæ conualles,
Magnificas Domini laudes clangente sonabunt
Voce tubæ, quantaque manus virtute potentis,
Seruitij fædi vinculis exsoluerit arctis
Isacidæ, quantoque sui cum nominis auctu
Israële satos ad se reuocarit, obique
Terrarum, factum fama prodente canetur.
Erumpētque palam, nulloque premetur ab auro
Gloria maiestāsque Dei, pietāsque fidēsque.

²⁴ Ne tamen ista putes mendaci vatis ab ore
Dicta venire; Deus, Deus est, qui fatur ab alto,
Cui libertatem debes, vitamque receptam.
Qui, cum nil esses, facta te matris in aluo
Finxit, & aethereas vitalem eduxit in auras.
Ille ego (ait) qui de nihilo facio omnia solus:

Quis mihi enim, quis tum cum non imitabile mundi
Magni opus extruerem, pictique volumina cæli,
Supra omnes terras, supra mare & aëra latè
Exererem, velut expansi vaga carbasa veli,
Fulcirēque omnem solido fundamine molem,
Adiutor fuit, aut operas artēque locauit?

²⁵ Scilicet hæc fuso nuper quæ prodiit ære
Tarba Deūm, mecum suspendit in aëre nubes?
Solibus arua coquit, rigat imbribus, educat auris?
Fatāque, fatorūque vices mortalibus agris

²² Deleui vt nebena
iniquitates tuas, &
quasi nebulā peccata
tua: reuertere ad me,
quoniam redemi te.

²³ Laudate cæli, quo-
niam misericordiam
fecit Dominus: iubi-
lare extrema terræ: re-
sonate montes lauda-
tionem, saltus & om-
ne lignum eius: quo-
niam redemit Domi-
nus Iacob, & Israë-
l gloriabitur.

²⁴ Hæc dicit Domi-
nus redemptor tuus,
& formator tuus ex
vtero, Ego sum Do-
minus faciens omnia,
extendens cælos solus,
stabilis terram, &
nullus mecum.

²⁵ Irrita faciens signa
diuinorum, & arolos
in furorem vertens.
Conuertens sapientes
retorsum: & scientiā
eorum stultā faciens.

26 Suscitans verbum
serui sui, & consilium
nuntiorum suorum
complens: Qui di-
co Ierusalem, Ha-
bitaberis: & ciuitari-
bus Iudæ, Aedificabi-
mini, & deserta eius
suscitabo.

Dispensat, nutūque suo verūque regitque?
Imò ego (namque tibi sacris ventura propinquis
Pandere fata lubet) cū plena adoleuerit ætas
Temporis, & mea iam fessi promissa reposcent
Mortales, sese terris ostendere Natum
Ipse iubebo meum, calo ille beata relicto
Nuntia legatis missis huc sparget & illuc,
Nuntia lætitiæ nunquam auro audita priore.
Illius os ego tum & vocem, demissaque calo
Verba regam; non illa vagum sine fruge per orbem
Iacta, procellosis per inane ferentur ab Austris,
Sed, dum mundus erit, sulco commissa fideli
Aeternos parient redinuo semine fructus:
At quæ augur canit, & frustra consultus aruspex,
Irrita ventosis dabo diripienda procellis:
Auguribus rabiem immittam dirūmque furorem,
Vt iam nec fari, mutire, nec hiscere possint,
Ridiculi populis, quibus ante futura canebant.
Qui verò sapere ante alios, multaque videntur
Cognitione graues, tantus pavor obruet, vt mox
Confessi sua conuictiq; asserta retractent,
Errorēque suos admissō lumine damnent.

Hæc faciam: verum hæc nostri tibi pignus habeto
Promissi, o Solyma, o superūm angustissima sedes.
Respice me, nec tu motus horresce futuros,
Nec quas prædicunt portenta minacia clades,
Aio tibi: non si tua mænia barbarus olim,
Vicōsque plateasque vnco proscindat aratro,
Desertam patiar: confide, habitabere plena
Ciuiibus, & multa fecundis prole colonis:
Vrbibus ille tuis nequicquam incendia iactet,
Ter si vastentur, ter structa mole resurgent,
Et calum pinnis, & turribus æthera tangent,
Me celi terræq; Deo, pelagique profundi
Instaurante opus & veteres reparante ruinas.

27 Qui dico profun-
do, Desolare, & flu-
mina tua arefaciam.

28 Qui dico Cyro,
Pastor meus es; &
omnem voluntatem
meam cōplebis. Qui
dico Ierusalē, Aedi-
ficaberis; & templo,
Fundaberis.

27 At tu, qui numero fidis, pontique furentis
More, meas vrbes, mea regna superbus inundas,
Militibus turmisque tuis, victricia retro
Signa refer, tua te sequitur fortuna vicissim.
Ecce ego te, virēque tuas (nec vana mirari
Cfede Deum) velut extremum iam deficientis
Torrentis cursum, exhaustas siccasque videbo.
28 Exoriare igitur peregrinis vltor ab oris

Cyre

Cyre potens, regni que tui quod munere nostro
 Suscipies, moderare datas sapienter habenas.
 Tantum illud moneo; meus explorare quid optem,
 Quid iubeam labor esto, tibi parere iubenti,
 Cura sit, & lato mandata faceffere vultu.
 Tu mihi enim (dico repetens) fufisq; fugatisque
 Hostibus, & parta tranquillum pace per orbem,
 Sedem instaurabis Solymam, summoque Sionis
 Vertice, restitues solido mihi marmore templum,

Legamus (alt.)
 diuus Hier.
 historia Cyri
 maioris octo
 libris à Xeno-
 phonte con-
 scripta, & I-
 saie prophetia
 cetnemus im-
 pletam.

¹ Namque ego te, nondum cum sis, nec luminis aur as
 Hauseris, & multis non sis oriturus ab annis,
 Prouidus elegi, lectumque sacro unguine tinxi,
 Cyre meus, dextra que, vt mos fert priscus, amice
 Porrecta, in solium nulli superabile duxi;
 Te sceptris reges positis, te poplite flexo
 Omnis adorabit terraq; marique potestas;
 Te gentes, te regna colent tibi nomine nostro
 Bellanti, porta pandentur, & aera claustra,
 Prostratisque humiles dedent se mœnibus vrbes.

² Ipse ego victoris dux agminis, ante cornu sca
 Principia, & telis horrentia signa virisque,
 Terribilis visu incedam, monte sique morantes
 Impellam, non flumen iter, non vallis iniqua
 Præpediet, non arati munimine vectes
 Opposito, effringam vectes, portasque reuellam.

³ Hic tibi thesauros regum redhibebo priorum,
 Defossasq; imis specubus, quas inuida tellus
 Humani generis damno, sub rupibus altis
 Iamdudum tenebris auoque situ que sepultas,
 Non ipsi visas qui conspicit omnia Soli,
 Abdiderat, gazas retegam, totius ab annis
 Mille retro mundi spolia, exuniâque subacti.

His ego te donis, hoc te dignabor honore,
 Vt quis sim, tua qui populis decora alta futuris
 Præcino, te que tuos ante ortus nomine signo,
 Agnoscas, merito que colas, reuerenter adores,
 Non diuis similem fufis, aut marmore sectis,
 Sed verum solumque Deum decus Israël is,
 Præsidiumque mei summum: ⁴ Namque illius ergo
 Isacidaq; mei, quo non mihi promptior alter
 Obsequio seruare fidem, te, Cyre, superbis
 Gentibus imponam regem, dominumque tyrannis,
 Suscipiamque tuas partes, famamque, decusque,
 Regnum-

Ioseph. lib. 11.
 Antiq. Iud.
 auctor est Cy-
 rum hoc le-
 gisse vatici-
 nium.

Cap. 45.

¹ Hæc dicit Domi-
 nus christo meo Cy-
 ro, cuius apprehendi
 dexterâ, vt tubitiam
 ante faciem eius Gê-
 tes, & dorâ regum
 vertam, & aperiam
 coram eo ianuas, &
 portæ non claudentur.

² Ego ante te ibo: &
 gloriosos terræ humi-
 liabo: portas aeras
 conteram, & vectes
 ferreos confringam.

³ Et dabo tibi thesau-
 ros absconditos, & ar-
 cana secretorum: vt
 scias quia ego Domi-
 nus qui voco nomen
 tuum Deus Israël.

⁴ Propter seruū meū
 Iacob, & Israël ele-
 ctum meum, & voca-
 ui te nomine tuo: af-
 similaui te, & non co-
 gnouisti me.

Regnumque orbe tuum toto memorabile reddam.

Te tamen ornatum tot dotibus atque triumphis

Non ego nescieram fore diis ut templa paternis

Extrueres, legesque meas, moremque sacrorum

Aut ignorares, aut ritu imbutus auito

Negligeres; clarum nihilominus ire per orbem

Conspicuumque dedi populis, atque omine lato

In magnum misi imperium, quo gloria nostri

Numinis occiduum pernix peragraret & ortum:

1 Iamque Deus dicar verus, solusque saluter,

2 Nec votis posthac alius precibus-ve vocetur;

3 Qui lucem feci & tenebras, qui nomina nocti,

Nomina, cum nondum luceret, propria luci

Imposui, magnoque diem, noctemque minori

Mandavi lustrandam astro; qui bella metumque

Terrorumque fero, cum iustas ultio penas

Poscit, & impietas hominum scelerata meretur;

4 Qui pacem, pacisque bonae bonus ocia mitto

His, sua qui versi agnoscunt errata fatentes,

Et veniam lacrymis poscunt: Deus haec ego cuncta

Perficiam: Deus omnipotens, Deus omnituensq;

5 Saevus in iniustos, iustis bonus omnibus aequus.

5 Ego Dominus, & non est amplius: extra me non est Deus: accinxi te, & non cognovisti me:

6 Ut sciant hi qui ab ortu solis, & qui ab occidente, quonia abfque me non est. Ego Dominus, & non est alter:

7 Formans lucem, & creans tenebras: facies pacem, & creans malum: ego Dominus faciens omnia haec.

Cyri Deum non agnovisse, notu est ex Esdra, lib primo, cap. primo.

VATL

193

VATICINIORVM ISAIAE

LIBER SEXTVS.

ERGO age, quando diem felici sidere
 uectum
 Hora uigent agiles, portisque patentibus
 ultro

Non expectatis ardent erumpere fatis,
 Quo Deus humana sese dabit ipse saluti
 Sponte sua, pacemque feret, nascensque perennem
 Morte sua vitam mortalibus asseret agris,
 Vranie caeleste genus, noua gaudia mecum
 Carminibus celebrato nouis, magnumque futuro
 Natali, mea musa, die inuitemus Olympum,

Cap. 45.
 Vehemens
 desiderium
 prophetæ ex-
 pectantis &
 exoptatis be-
 neficiu Chri-
 sti & aduen-
 tu toties iam
 promissum.

Iam satis o rapidi labentes aetheris orbes,
 Et vos roris fluo fecunda semine nubes,
 Iam satis, o nimumque diu (si dicere fas est)
 Suspensos clauso tenuistis in aere nimbos,
 Et terris imbrem sitientibus inuidistis:
 Nunc pluuios aperite sinus, laxate perennes
 Viuifici roris fontes, tandemque beatas
 Depluite in terras iustum, quem sepe diuque
 Promissum expectamus adhuc, auidiq; sitimus:
 Tuque adeo tellus grauida ethere, concipe factum,
 Pande sinus, Regemque tuum Dominumq; Deumque
 Et Seruatorem fessis mortalibus ede.
 Tu quoque rumpe moras, & calo diua relicto
 Iustitia exorere, & terris illabere nostris,
 Virgo decus cali, mundo letabile sidus.

3 Rorate cali desu-
 per, & nubes pluunt
 nustum: aperiatur ter-
 ra, & germinet salua-
 torem: & iustitia oria-
 tur simul. ego Domi-
 nus creauit eum.

Ante lucife-
 ram genuite.

Euentura loquor, folio Pater almus ab alto
 Annuit oranti: En ego, (ait) confidite, mittam
 Quem petitis, nec spes vestras & vota morabor:
 Quippe illum vobis genui, vobisque mihi que
 Ante chaos, lunaeq; globum, Titaniaeque astra:
 Hoc toto potiare, fidem quicumque tenebis.

Samos insula
 vasis ex loto
 fictis celebris:
 hinc vasa sa-
 mia.

At verò malè dispereant incredula turba,
 Quos lethargus habet nulla medicabilis arte,
 Qui verum oppugnare student, qui demere nobis
 (Proh scelus) omne suis robur rationibus audent,
 Et nostras conuellerè opes, & carpere vires.
 Siccine nos viles? sic parua potentia nostra est?
 O miseri, res sic nostra sunt denique fracta,
 Vt nequeam magnos etiam diuellerè montes,

Et

Et dextra terras quatere, & calum omne ciere?

9 Væ qui contradicit
fictori suo, testa de
famias terræ. nunquid
dicer lutū figulo suo,
Quid facis, & opus
tuum absque mani-
bus est?

10 Væ qui dicit patri,
Quid generas? & mu-
lieri, Quid parturis?

11 Hęc dicit Dominus
sanctus Israël plastes
eius, Ventura inter-
rogate me: super filios
meos, & super opus
manuum mearum
mandate mihi.

12 Ego feci terram: &
hominem super eam
creavi ego: manus
meæ tetenderunt cæ-
los, & omni militia:
eorum mandavi.

13 Ego suscitavi eum
ad iustitiã, & omnes
vias eius dirigam: ipse
ædificabit civitatem
meã, & captivitatē
meam dimittet, non
in pretio, neque in
muneribus, dicit Do-
minus Deus exer-
cituum.

9 Ergo impune sui deriserit *urceus artem*
Vimque procax figuli? dextramque reprædet inertem,
Figlinaq; rudem? nec iusta concitus ira
Proteret impacto vas ille friabile calce?

10 *Improba quis nati tulerit pater ora rogantis*
Cur se progenuit? mater de ventre querentem
Lata suo natum tulerit? longosque dolores
Atque laboriferi carpentem tadia partus?
Improbior certè fuerit, penitusque pudorem
Exutus totum, quisquis mea censor iniquus
Facta notare volet, vanisque incessere probris:
Aut aliis referens rerum primordia causis,
Factoris decus, & meritos mihi tollet honores.

11 *I nunc testa putris, & inobseruabile nostræ*
Mentis opus, nullis opus enarrabile verbis,
Consiliūque animi nequicquam exquire profundi;
Et quid sit mihi, quoque modo præscribe gerendum;
Et tandem rerum curam, quas ipse creavi,
Suscipe: Tu-ne miser, tu vilis homuncio, fædum
Mancipium, Regem cæli Dominūque docebis?

12 *Ille ego (si nescis, aut si nescire laboras,*
Quod potius reor) ille ego sum, qui semine nullo,
Nullis principiis, calum, terramque, fretūque,
Vnius edicti iussu nutūque creavi:
Atque adeo ipsum hominem feci, qui numine nostro
Terrarum imperium magna ditione teneret;
Illi etiam calum, calique decemplicis orbes,
Quæq; vago passim collucent æthere flammæ
Motibus æternis iussi parere, vicisque
Occubitus ortūque sui seruare perennes.

13 *Idem ego, nam poscor, quem memet mēte volutans*
Fecunda, me totum obiens, in mēque reflexus
Concipio semper, dudūque ante omnia sæcla
Concepi Natum, æternum, æquūque parenti
Qui semper fuit, est, & erit, nunc edere mundo
Placatus meditor, vestra sub carne latentem.
Illum ego, (sic immota meo fert corde voluntas)
Immittam terris Regem, quo legibus alter
Iustitiæq; prior gentes frenare superbas
Non fuit, aut sæclis erit hæc post sæcla futuris.
Ille meo populum ductu reget, illius olim
Auspiciis Solymæ noua fundamenta beatæ

Hoslibus

Opus sine
manibus pro
opere imper-
fecto.

Hostibus inuitis mansura mole resurgent,
 Quam nec tempus edax, nec ferrū abolere, nec ignes,
 Nec valide poterit tempestas vlla procella.
 Illius aduentu iussūque adamantina vincla
 Frangentur, custōsque gemens ergastula pandet,
 Captiuique, lares patrios, & auita reuisent
 Tecta, Deūmque sua cum cantibus ade reponent,
 Non pretio, non muneribus, non aere redempti;
 Sed virtute tua Rex augustissime regum
 Carceribus plena cum libertate soluti.

14 Nec tibi posteritas Iacobi sola leuatas
 Ostendet manicis dextras, & compede suras;
 Ipsi etiam Aethiopes (nam sic decreuit ab alto
 Bellipotens Dominus diuūm pater, atq. hominū rex,)
 Aethiopes longē positi, quos corniger Hammon
 Nunc quoque ludificat, nudis que reperta sophistis
 Mensa Hyperionij decantatiissima solis,
 Isis, & cultor, cultor que latrantis Anubis,
 Qui bibit undantem septeno gurgite Nilum,
 Multa merce potens, diuesque Sabæus odorum,
 Praclarique alij populi, quos pontus, & altis
 Hinc dirimunt iuga verticibus, tua castra sequentur;
 Atque abiuratis quæ monstra horrenda colebant,
 In tua mutato transibunt nomine iura:
 Iamque tui dicique volent atque esse clientes,
 Gaudebuntq. tuos currus, pompamque triumphi
 Ponē sequi, vinc̄ti manicis, terraq. voluti,
 Et nigrum fædo turpantes puluere crinem,
 Quantum vincla sinent, palmas ad sidera tendent,
 Et sanctum, sanctum, te tēque quaterque beatum
 Numen adorabunt, quo cum Patre cuncta gubernas
 Imperij consors, regni que coæua potestas.

Per te conceptis quo tu dabis ordine verbis,
 Vota precēsq. ferent, per te rata pondus habebunt,
 Vota nec ingrata metuent pallere repulsa:

Nam Deus ipse in te es, Deus vnus, & alter ab ipso
 Te non est, cui ritē preces & vota feramus.
 15 Verē, o (nec cuiquam fas addubitare fideli)
 Verē ille es, quem corporeo velamine tectum
 De celo venisse Deum nesciuimus olim,
 Ah miseri, & genti Isacidum, populi que salutem
 Quos sol cunque videt, vitāque dedisse perennem.
 Felices tamen, & nati melioribus annis,

b 2

Quæis

14 Hæc dicit Domi-
 nus, Labor Aegypti,
 & negotiatio Aethio-
 piæ, & Sabaim viri
 sublimis ad te trans-
 ibunt & tui erūt: Post
 te ambulabunt, vinc̄ti
 manicis pergent: & te
 adorabunt, tēque de-
 precabuntur: Tātum
 in te est Deus, & non
 est absque te Deus.

15 Verē tu es Deus
 absconditus, Deus Is-
 raël saluator.

Nominat po-
 pulos omniū
 superstitionis
 simos, vt eo-
 rum conuer-
 sionem mira-
 biliorem fa-
 ciat.

Christum vo-
 car Deum ab-
 scōditū, pro-
 pter assum-
 ptā carnis sa-
 cramentum.

*Quis (serò licet) ante obitum supremaeque fata
Nosse Deum, & pulsa praesentem nocte videre
Complectique datum est, & spem desigere in illo.*

16 Confusi sunt &
erubuerunt omnes: si-
mul abierunt in con-
fusionem fabricato-
res errorum.

*16 At, qui luce palàm media, verique sub ipso
Luminis exortu, caelo radiantis ab alto,
Deiectos in terram oculos aperire grauantur,
Pascunturq; suis erroribus, atque adeò ipsum
Praeclari solis iubar auricomum auersantur,
Perque obscura, rudes populos, perque auia caeci
Caecorumq; duces sine more, sine ordine raptant,
Mille modis miris agitabunt monstra merentes:
Nam sibi mens intus scelerati conscia facti
Non luce optatam capiet, non nocte quietem;
Sed memor assiduis cor morsibus exedet horror,
Horror continuus, turpique infamia vultu,
Nunc pallore genas, nunc ora rubore notabit,
Nunquam securis, nec in ipso denique somno,
Curarum dulci agrarum domitore, quietis,
Sed leuis ad tenuem strepitum trepidantibus aures,
Donec ad extremum longo terrore fatiscant,
Consumti, meritâsque luant pro crimine pœnas,
Vsq; adeò spreti grauis incubat ira Tonantis.*

17 Israël saluatus est
in Domino salute æ-
terna: non confunde-
mini, & nō erubece-
tis vsque in seculum
seculi.

*17 At vos spumosis mare quos circumsonat undis
Insanum, ventique agitant, tumideq; procelle,
State viri, dux vester ego, & si poscitis, ipse
Miles ero, tantum ne spes aliunde caute
Pendeat, & dubiis alium ne quarite rebus.
Vos ego, qui gentem Isacidum de faucibus Orci
Eripui, magnique nepotibus Israël
Sponte mea solidam pepererim veramque salutem.
Solute corde metum gentes (mea cura) beata,
Indecores nunquam patiar (fremat impius hostis
Cum valet) aut inopes indefensosque relinquam.*

18 Quia hæc dicit
Dominus creans cae-
los, ipse Deus formâs
terram, & faciēs eam,
ipse plastes eius: non
in vanum creauit eâ:
vt habitaretur forma-
uit eâ. ego Dominus,
& non est alius.

*18 Ille ego (dicam iterum, nec dicere saepe grauabor)
Qui picto fixi stellantia sidera caelo,
Qui mare disclusi terris, atque ethere terras,
Non frustra vacuo telluris in aere molem,
Suspendi, sed vt hac vobis habitabilis esset,
Proferrētque satis fruges, & vinaracemis
Composui, & solidam stabili fundamine fulsi,
Vnicus, omnipotens, immensus, ubique tremendus,
Solutus honore coli, solus prece dignus adiri,
Quem non ante Deus fuit, & post non erit alter.*

Talem

Possunt in-
telligi Scribae
& Pharisaei:
nihil tamen
impedit quin
generaliter
intelligamus.

*Talem ego me, qualem nulli tamen edere fas est,
Non animo accipere, aut dignis comprehendere verbis,
Non altis latitans specubus, non nocte profunda
Obstitus, & dubium tenebroso carmen ab antro
Eructans, sed luce palàm, sed vertice Sina
Montis in aërio, flammam inter vimque corusci
Fulminis & densis immista tonitrua nimbis
Exhibui, legesque dedi, iustumque piùmque
Ignotumque prius manifesto numine verum
Omnibus infudi terris, vetuïque prophanis
Isacidas seruire sacris, me querere solum,
Mèque meosque sequi ritus: sed protinus illi
Irrita iussa citis rapienda dedere procellis.*

²⁰ *At vos qui prompta magis aure salubria verba
Hauistis, penitusque in cor sensusq; reposta
Conditis: eia agite, & factò concurrite cætu,
O fortunata mèque vnum accedite gentes
Auctorem vitæ, donatorémque salutis.*

*Ille etenim infauſto (fas credere) sidere natus,
Infelixq; animi, & vere rationis egenus,
Quisquis ad idoli simulacrum fusile, dextras
Poplite sustulerit proiectus utroque supinas,
Flebilibusque deos votis de marmore factos,
Nec se nec quemquam validos seruare, rogarit.*

²¹ *Nam si vera queunt (vt falso murmure iactant)
Promissæ mundo prædicere nuntia pacis;
Quæ mora, quis-ve pudor latebrosis detinet antris
Stertentes, hominumque oculos, lucemque timentes?
Si quod eis robur superest, cur saepe vocati,
Sæpe laceſſiti certamen inire recusant?
Cur latebras quærunt? cur se committere luci
Non audent? veniant potius, doceantque suorum
De grege qui nota hæc auditæque fecerit olim
Tantarum priscis patribus mysteria rerum.
Nec verò facient: ego primus & vnicus isthac
Omnia prædixi, primæque ab origine rerum
Ad suprema vsque interituri tempora mundi
Perpetuam fati seriem, sortisque futura
Deducam, quam nulla premet vertet-ve procella:
Nam quis me præter Deus est? Ego solus, & absque
Me non est alius qui numine cuncta gubernet,
Et res humanas moderamine temperet aquo.
Me, me vnum penes est hominum tutela salutisque.*

b 3

Quare

19 Non in abscondi-
to locutus sum, in lo-
co terre tenebroso: nõ
dixi semini Iacob,
Frustra quærite me.
ego Dominus loquês
iustitiam, annuntians
recta.

20 Congregamini, &
venite, & accedite si-
mul qui saluari estis
ex Gentibus: nescie-
runt qui leuant lignũ
sculpturæ suæ, & ro-
gant deum non sal-
uantem.

21 Annuntiate, & ve-
nite, & consiliamini
simul: quis auditum
fecit hoc ab initio, ex
tunc prædixit illud?
nunquid nõ ego Do-
minus, & nõ est ultra
Deus absq; me: Deus
iustus & saluans non
est præter me.

Euangelica
prædicatio
sub typo mō-
sis Sinz.

Iusticiam le-
gem intelligit
Cyrillus, ve-
ritatem autē
Christi disci-
plinam & in-
iurata.

22 Conuertimini ad me, & salui eritis omnes fines terræ: quia ego Deus, & non est alius.

23 In memetipso iuravi, egredietur de ore meo iustitiæ verbum, & non reuertetur: quia mihi curuabitur omne genu, & iurabit omnis lingua.

24 Ergo in Domino, dicit, mea sunt iustitiæ & imperium: ad eum venient, & confundentur omnes qui repugnant ei.

25 In Domino iustificabitur & laudabitur omne semē Israël.

Cap. 46.

1 Confractus est Belus, contritus est Nabos: facta sunt simulachra eorum bestiis & iumentis, onera vestra graui pondere vsque ad lassitudinem.

Quare agite, & versis studiis, veterumq; sacrorū
Deposito iam more, meos assuescite ritus,
O quotquot terras colitis, quascunque sonante
Oceanus fluctu vastis anfractibus ambit,
Salui eritis, tantum confidite, nulla nocebit
Præsida me vobis & seruatore potestas.
Qui verò in partes diducti, se q; parati
Militia desertiores, fideique datique
Nominis immemores, fædo mea signa relinquent
Transfugio, haud impune feret, Deus hos ego fontum
Non mitis vindex, iurisq; aequiq; seuerus
Arbiter, exautoratos, turpique notatos
Aeternaq; ignominia delebo meorum
De numero, quicumque merent sine fraude clientum.

23 Per me, perque meum iuro, quod fallere numen
Et iurare timent, iusti quos cura remordet,
Omnia, ni per vos steterit, me pacta fidei
Lege, fideque bona, pro fædere seruaturum
Perpetuo, quid enim nisi iustum profluit, æquumque
Ore meo? quis consilium mentisque vigorem
Vimq; mea auertet? quis diuum hominum-ve retudet?
Num Deus est alius, qui me cessante, futura
Dispenset, statuâtque ratis sua tempora fatis?
Immo hominū omne genu mihi procidet, omniaq; oēs
Numine vota meo, seruandaque pacta vocato
Concipient, nec fas numen violare vocatum
Religiōque sinet: 24 tibi enim, tibi maxime rerum
(Nam sic me proprio de nomine compellabunt
Vnanimes) tibi summe Deum sanctissima cordi
Iustitia est, verique parens & nescia ficti
Simplicitas, his imperium virtutibus olim
Protendes latè, & toti dominaberis orbi.
Hæc illi, mihi qui toto se pectore iungent.

25 At tu, quò ruis, aut cui te, miserande, rebellem
Obiicis? haud isto longum letabere facto.
Tempus erit, cum tristi oculos frontemque pudore
Deiectus, toto florentes orbe videbis
Isacidum natos, Israëlisque nepotes,
Victorique Deo letum pæana canentes.
1 Nonne vides, vt voce Dei vullique Tonantis
Impulsus, præcepitq; sua datus æde repente
Corruerit Belus? Belus pater ille Deorum,
Cui nullis non seu locis bibit ara cruorem.

Idem Paulus ad Rom. cap. 14. sed paulo alii verbis: Viuo ego, dicit Dominus, omnis lingua constituitur mihi.

Cap. 46.

Babylonis ruina, qua adumbratur ruina Sathanae & omnium satellitū eius. Belus, qui & Saturnus apud Babylonios singulari cerimonia colebatur, & hostiis humanis atque adeo pueris & infantibus cæcis placabatur. Nabos sive Nebo idolum Chaldæorum.

Hu-

Humanum, cui pro vitulo caprò-ve sacerdos
 Græcus & Assyrius, castitat hostitis extis?
 Ecce Palæsthinis Dagon celeberrimus oris,
 A scalo quem Azotique arces, ventosaque Lydde,
 Quæq; fluenti sono pertunditur aquore Gaza,
 Gaza Dei sedes, plenis veneratur acerris,
 Contritus iacet, os, oculos, frontemque caputque,
 Membræque cuncta (lapis si possunt membra vocari)
 Huc illuc vasti spatiosa per atria templi,
 Pèrque pavementum sparsus; quo more per agros
 Semi-comes bouis differt lupus ossa perempti.

En quibus, ô stolidi, diis thura adoletis, & ignes!
 Omnigenum nempe effigies & monstra ferarum.
 En quibus, & thensas, currusque & fulcra paratis
 Aurea, quosque humeris, si quando bella minantur
 Finitimi, tristis-ve lues infecerit vrbes,
 Aut mala rubigo messem corruperit agram,
 Velatos circum vicos, circum arua ferentes,
 Nequicquam lustratis agros, pacemque per aras
 Poscitis, exhausti sudore fameque, siti que,
 Et vix fessa graui trahitis præ pondere membra!

2 Nulla salus monstris in talibus, & mutis diis:
 Immò ipsi, rari pretio inuitante metalli
 (Namque chore, & gemmis, argento, auroq; teguntur)
 In prædam veniunt, nequicquam tympana rauco
 Cum sonitu, & crotalos pulsantibus ordine longo
 Sacrificis: tum qui magnum modò numen habebant,
 Conflati in nummos, pèrque hostica castra viritim
 Diuisi, veterem perdunt cum numine formam,
 Et gerulos in clade suos, vincis que relinquunt,
 Non ipsi se, ne-dum alios, seruare potentes.

3 Audite hæc, domus Isacidum, lectissima proles,
 Vosque ô Israëliticæ quæcunque supersunt
 Reliquiæ, mentemque meis aduertite dictis,
 Quæ loquor, ut charos genitor pius inter alumnos:
 Quippe ego vos genui, vos visceribus portavi
 Ipse meis, ego vos dias in luminis auras
 Eduxi, pariens diuino semine cretos;

4 Et iam doctrinæ disciplinæq; capaces,
 Quid non sustinui, quid omisi, ut meque, meique
 Notitiâ teneris veram imbiberetis ab annis?

Heu quoties, Ego sum, dixi: me querite solum,
 Nuncq; etiam repetens, Ego sum, me querite, dico:

Vnus,

2 Contabuerunt, & contrita sunt simul: non potuerunt saluare portantem, & anima eorum in captiuitatem ibit.

3 Audite me domus Iacob, & omne residuum domus Israël, qui portamini à meo vtero, qui gestamini à mea vulua.

4 Usque ad senectam ego ipse, & usque ad canos ego portabo: ego feci & ego feram: ego portabo, & saluabo.

Locus hic cū primis aduertendus. Exprimunt enim graphicè, Deimi rabilem & plus quam paternū affectū ergi nos peccatores.

Vnus, qui senium nullo mutabilis aeo
 Nescio, qui vestri, qui vestrorumque deorum
 Dissimilis, semperque fui, sum semper, & idem
 Semper ero, plenusque mei, & nil indigus extra
 Omnia sustento, procuro, pasco, regoque:
 Vos vitam mihi debetis, certamque salutem,
 Vos, (inquam) vestrique patres, olimque minores
 Debebunt, serie sive omnis ventura nepotum.

5 Cui assimilastis me,
 & adaequastis & com-
 parastis me, & fecistis
 similem?

6 Me tamen, o miseri, quibus heu componere tandem
 Audetis, adeoque etiam postponere monstris?
 O male degeneres, o verae lucis inanes,
 Quam nulli similis, quam non imitabilis ulli
 Nocturna versata manu, versata diurna,
 Historiae verax sacra scriptura docebit.
 Siccine vos docui? sic nostro numine pleni
 Commonuere senes? heu, dum licet, impia sacra
 Projicite, & tandem errores agnoscite vestros.

6 Qui confertis aurum
 de sacculo, & argentum
 statéra ponderatis:
 conducentes aurifices,
 ut faciat deum: &
 prociidunt & adorant.

7 Scilicet excussis oculis, auroque bilanci
 Depenso, flammisque diu multumque recocto,
 Aut magis collato de pluribus ere culullis,
 Conducti deus artificis fornace repente
 Emergens, seu mas, seu femina, viderit ille
 Qui jinget, seu fædum aliud, quod abominor, & trux
 Portentum, vobis pro servatore coletur?
 Proque Deo cali, pro Numine principe rerum?
 Signum anima sensusque carens, immobile signum,
 Iura dabit populis, & vota precésque rogantium
 Suscipiet? monstrum egregium, quod nempe moueri
 Sede sua nequeat, solennisque ordine pompa
 Traduci, nisi robusti ceruice repanda
 Impositum aditui, tergove agrestis aselli,
 Qui media fortasse via sub pondere pressus
 Peccet ad extremum ridendus, humique volutum
 Fundat onus, seseque deumque in puluere verset.
 Heu miserum, sibi qui tantam baiulorum ruinam
 Non aliqua potuit praesagus ab arte cauere.

7 Portat illum in hu-
 meris gestates, & po-
 nentes in loco suo, &
 stabit, ac de loco suo
 non mouebitur. sed
 & cum clamauerint
 ad eum, non audiet:
 de tribulatione non
 saluabit eos.

8 Mementote istud,
 & confundamini: re-
 dicit peccatores ad
 cor.

9 Recordamini prio-
 ris seculi, quoniam
 ego sum Deus, & non
 est vltra Deus, nec est
 similis mei:

8 Accipite haec igitur memori sub pectore dicta,
 Nec vos aut operum aut meritorum ingrata meorum
 Recordes capiant obliuia, flete peractam
 Turpibus in rebus vitam, resipiscite tandem,
 Iamque novos purgati animis assuescite mores.
 9 Tum si prisca iuuet monumenti saecula prioris
 Eruiere, & propius verum discernere falso,

Quis

*Quis quantūque siem, qua maiestate verendus,
Quam nulli similis, quam non imitabilis ulli,
Littera scripta docet, cali ipsi atque astraloquuntur.*

¹⁰ *Ille ego, cui nec heri, nec cras, nec quod fuit olim,
Aut erit, obijcitur, sed sunt presentia semper
Omnia qua causis firmis, & lege sequuntur
Aeterna; obscuraque, & quam fas vertere nulli.
Quis verò mentem, quis Numinis alta potentis
Consilia explorei? qua vis hominum. ve Deum. ve
Obstiterit? non si calum coniuret & Orcus,
Irritum erit quod nos longè prauidimus antè,
Maxima quam vasti strueremus mœnta mundi.*

¹¹ *Iamque meo ne quis dubitet de numine, signum
Quo non est aliud caelo presentius edam.
Ergo eat exclusus dudum quem saepe diūque
Parturio terris fortunatissimus ales,
Anteulet Zephyros, quando sic sacula poscunt,
(Nec retinere labet, nec fata propinqua morari.)
Par ales superis, tractūque relinquat eos,
Vnde rubet ventura dies, fugitiuaque pallet
Nox roseis afflata iugis, & prapete nisu
Pennarum, pernix alienum pergat in orbem;
Vade, vola felix, & numine missa secundo;
Nulla tibi ventorum vis, rapida. ve procella
Obstiterit, me me duce & auspice nubila scandes,
Aeriāsque plagas tranabis, & infera regna
Peruades, & promissos potièris honores.*

¹² *Accipite hæc animis, & ferrea ponite corda,
Cervicēque nouo tandem consuescite duras
Emollire iugo; satis, heu, satis aspera contra
Arma Deum sanctum scelerata mente tulistis,
Iustitia procul & vera pietatis amore
Seducti, nunc versa retro vestigia ferte,
Accelerate, venite, procul mora segnis abesto:*

¹³ *En mea iam propior patriam clementia dextram
Tendit, opemque offert, in speratamque salutem:
Vos modò vexillum prærupto in monte Sionis
Suspicite erectum, Isacides, vestraeq; salutis,
Virtutisque mea; maiestati que tremenda
Magnificum letis animis spectate trophæum.
At vos Assyria, Babylonica scorta, puella,
Virgineum frustra simulata frontis honorem,
Signaque mentiti geritis non vera pudoris.*

Cyrum hic
plerique in-
telligunt. Et
comparat eum
aliti velocissi-
mo. Est autè
typus Christi.

Christum in-
telligit, de
quo Paul. 1.
ad Corinth.
cap. 1. Factus
est nobis ius-
titia & re-
demptio.

Cap. 47.

¹⁰ Annūtiatus ab ex-
ordio nouissimum, &
ab initio quæ necdū
facta sunt, dicēs, Cō-
siliū meum stabit,
& omnis volūtas
mea fiet:

¹¹ Vocans ab Orien-
te aem, & de terra
longinqua virum vo-
luntatis meæ. & lo-
cutus sum, & addu-
cā illud: creauī, & fa-
ciam illud.

¹² Audite me duro
corde, qui longè estis
à iustitia.

¹³ Propè feci iustitiā
meam, non elonga-
bitur, & salus mea nō
morabitur. Dabo in
Sion salutē, & Israël
gloriam meam.

Cap. 47.

¹ Descende, sede in
pūluere virgo filia Ba-
bylon, sede in terra:
non est solium filiar
Chaldæorum, quia
ultrā non vocaberis
mollis & tenera.

Tempus

Tempus adest, vobis quo larvam detrahet omnem
 Vindicis os, oculusque Dei, quem fallere nulli
 Contigit; & duratis adhuc pugnare Tonanti?
 Cede Deo Babylon solium turrata superbum,
 Et terra prostrata pedes victoris adora.
 Descende infelix Chaldaei filia regis,
 Filia deliciis & turpi perditæ luxu,
 Propexamque comam, pictosque in puluere vultus
 Deice: non etenim lauta amplius, vinctæque fædos
 Inter amatores lenta spatiabere in umbra.

2 Tolle molam, & mole farinā: denuda turpitudinem tuam, discoopere humerū, reucla crura, transi flumina.

3 Reuelabitur ignominia tua, & videbitur opprobriū tuum: vitionē capiam, & nō resistet mihi homo.

4 Redemptor noster, Dominus exercitū, nomen illius, sanctus Israël.

5 Sede tacens, & intra in tenebras filia Chaldaeorum: quia non vocaberis vitra domina regnorum.

1 Iamque tibi nil turpe puta quodcumque minaci
 Imperiosa potest vultu fortuna tubere,
 Pone animo reges atavos, seruire memento,
 Incibe pistrinum tractare, moleq; rotanda
 Assuetas ad sceptræ manus adhibeto, farina
 Est hodie subigenda tibi, dominoque coquenda
 Pransuro, niueos age denudare lacertos
 Non pudeat, distringe sinus, & veste remissa
 Nudum aperi pectus, tennes insigne pudoris
 Pone procul vittas, sparsos ferat aura capillos,
 Non teretes velent sandalia lutea saras,
 Supra infræque artus utero tenuis exue cunctos:
 Nam cui captivum custodis serua pudorem
 Coniugio? dominum rapidos miseranda per amnes,
 Per iuga pèrque niues nuda seēt abere planta:
 2 Tum fiet quidquid tegis extra intræque pudendum
 Orbe palam toto, fædi retegentur amores,
 Et sitiens semper venus & monstrosa libido,
 Indomitūsq; ardor, nulloq; explebilis vsu,
 Et vestri sexus infamia tota patebit.
 His ego qui sontum vitas & crimina solus
 Vindico, ter sanctus Deus, & ter ubique tremendus,
 Suppliciiis queis digna vltum te protinus ibo,
 Suppliciiis, seri recolent quæ saepe nepotes.
 3 Nec mihi quisquam hominum mortali semine cretus
 Cogitet oppositis contendere viribus audax.
 Vincere namque meum est, bellisque imponere finem,
 Quem statuo, gentesque armis domitare rebelles.
 4 Tu verò, nulla non sugillata patenter
 Parte tui, tot dedecorum liuoribus vsta,
 Tot maculis, tot stigmatibus contusa pudendis,
 Calum audes lucemque pati? quin occulte densis
 Te tenebris, nudæque sedens sub rupe, gemensq;

Babylon filia Chaldaeorum dicitur, quod in eius substructione vix sit Chaldaeorum operis: gemina Semiramis. Veteres molis manuariis utebantur, & molæ terite apud eos erant extrema feritatis.

Volue

*Volue memor tecum vite commissa prioris,
 Nequitiasque tuas, quantoque à culmine rerum
 Corrueris reputa, iam non regina vocari
 Assuesce, & teneram seruilibus indue vinclis
 Cervicem, tibi rex auus excidat & pater. Olim hæc
 Præteriere, ferus nunc omnia possidet hostis,
 Iure quidem immissus, qui factis facta referret
 Digna tuis. ⁶ quidem tandem feritatis omissum
 Saniatq; fuit, cum nuper ad arma coactus
 Irata repetenda manu, male sana pararem
 Consilia ulcisci, fedamque domare furentis
 Perfidiam populi, tuaque huic mihi sola placeret
 Dextra ministerio? tamen hæc loca lecta sciebas
 Sorte mihi dudum, gratamque ante omnia sedem.
 Cur mores truculenta tuos animumque ferinum
 Quam nostrum potius genium nutumque secuta,
 Fasque nefasque simul nullo discrimine miscens,
 Fædasti sanctos infanda cade penates?*

*Te nec virgo genas lacrymis suffusa pudentes,
 Nec longæua parens canos lacerata capillos,
 Nec puer imbellis, granibus nec adobrutus annis
 Decrepitúsque senex, sua quos natura tuctur
 Et prohibet violare pudor, quibus vrsa Lybi stis
 Parceret, aut fœta rabies ieiuna læna,
 Mouerunt: tu templa sacris, tu septa puellis
 Castra viris, cunas pueris, thalamosque maritis,
 Tu miseris magnas spoliasti ciuibus vrbes.
 Tu nihil illicitum, nihil inuiolabile ducens,
 Sanguine, cade, stupro, scelere, immanique ruina,
 Naturæ leges, diuina humanaq; iura,
 Omne audere nefas promptissima, peruertisti.*

⁷ *Dumque domum nuper victricia signa referres,
 Dicebas (memini) spoliis inania meorum
 Captiuosque palam reges, casosque recensens,
 Vicinus: en vobis belli monumenta peracti
 Certa fero, ciues, vinculum cum principe vulgus
 Aequatumq; solo, quo non augustius vllum
 Nescio cui quod terra Deo Iudæa dicat
 Templu, excelsum, inges, auroq; & marmore structu.
 Cætera mors hausit, ferrumque ignesque tulere;
 Omnia nunc vobis securâ putate, nec vllus
 Turbet ab hoste metus, viuam dum sacula viuent,
 Collaque magnorum calcabo minacia regum.*

c. 2

Aeter-

Hinc aduer-
 tant reges &
 principes,
 prætextu iusti
 belli nefas ef-
 ferres sacras
 & sacra loca
 violare, & fer-
 rum in quolli-
 ber stringere,
 sine sexus aut
 ætatis discrimi-
 ne: quanto
 minus cum
 bella mouen-
 tur iniusta?

6 Iratus sum super
 populum meum, cõ-
 taminavi hereditate
 meam, & dedi eos in
 manu tua: nõ posuisti
 eis misericordias: su-
 per senem aggrauasti
 iugum tuum valde.

7 Et dixisti, In sempi-
 ternum ero domina.
 non posuisti hæc su-
 per cor tuum, neque
 recordata es nouissi-
 mi tui.

8 Et nunc audi hæc delicata, & habitans confidenter, quæ dicis in corde tuo, Ego sum, & non est præter me amplius: non fedebo vidua, & igno- rabo sterilitatem.

9 Venient tibi duo hæc subito in die vna, sterilitas & viduitas: vniuersa venerunt super te, propter multitudinem maleficiorum tuorum, & propter duritiam incantatorum tuorum vehementem.

10 Et fiduciam habuisti in malitia tua, & dixisti, Non est qui videat me. Sapientia tua & scientia tua, hæc decepit te. Et dixisti in corde tuo, Ego sum, & præter me non est altera.

11 Veniet super te malum, & nescies ortum eius: & irruet super te calamitas, quæ non poteris expiare: veniet super te repente miseria quam nescies.

12 Sta cum incantatoribus tuis, & cum multitudine maleficiorum tuorum in quibus laborasti ab adolescentia tua, si forte quid profit tibi, aut si possis fieri fortior.

13 Defecisti in multitudine consiliorum tuorum: stent, & saluent te augures cæli, qui contemplabatur sidera, & supputabant menses, ut ex eis annuntiant ventura tibi.

*Aeternisque premam imperiis. o caca futuri
Pectora, tunc rebus considerare stulta secundis
Audes? nec sero quid vespera sole minetur
Prospicis? o miserè instabili confisa sereno,
Dum securatui nimium, dum nescia sortis
Ventura tibi blandiris, & deside luxu
Perdita, delicias facis, & regalia ducis
Otia molle sedens, & spes tibi fingis inanes,
Et nullis sobolem spondes tibi defore sacris,
Quæ viduos hosti thalamos, orbamque perempta
Prole domum, vacuosque lares fecisse triumphas.*

*Hæc eadem tibi nil metuenti tale, repente
Euenient: En quæ tot regum mater & vxor
Nuper eras, felix numerosa prole, beato
Felix coniugio, si fata immota manerent,
Nunc viduo miseranda iaces & frigida lecto,
Et nutus, assueta iubere, tremiscis heriles.*

*His tua te mersere malis immania facta,
Ambitioque furens, regni que insana cupido,
Hæc tibi tamdudum ex illo metuenda fuerunt
Tempore quo sacris Hecates deuota triformis,
Dæmonibusque litans magicas accingeris artes,
Contemptoque Deo, quem nil curare, nihilque
Possè videre putas, regnis noua regna subactis
Accumulas, totumque hauris spe feruida mundum:
Vnde repentinum merita tibi nuntio verus
Exitum vates, laqueumque, specumque latentem,
Quam nil tale timens, nunquam emersura, subibis.*

*At verò, tantam hanc cladem, subitamque ruinam
Non auium voces, obseruatique volatus
Prædixere tibi, non vatum turba tuorum,
Non Persæ cecinere magi, non vidit aruspex
Chaldeus, non inspectis Babylonius extis
Augur præmonuit: nil te iuuere prophane
Impuræque artes, anuum commenta malarum,
Quæ tumulos & busta obeunt, quæ gramina mæstis
Nata sepulchretis ad lunam multa precantes
Nocte silente legunt; teneros nil profuit annos,
Et docilem his studiis olim exercere iuuentam.*

*Prodeat impostrix acies, suaque aduocet arma
Mendax Astrologus, coniurent cuncta magorum
Concilia; haudquaquam de cælo signa notantes
Auertent telum, quod dudum & sæpè minatus*

Nunc

Neque enim
Babylonij po-
terat tibi per-
suadere se à
Cyro debel-
landos.

Nunc vltirice manu nulli reuocabile vibro.

¹⁴ Ecce velut stipulae rapido quas flamma sonore
Inuasit, momento vno feralibus omnes
Consumpti perière rogis; cine facta rapaces
Ossa tulere Noti, nec tanto paruus ab igne
Reliquus argentem calefecit carbo popellum.

¹⁵ Scilicet ille malus teneris quem luxus ab annis
Imbiberas cum lacte simul, totòque sequentis
Aeui curriculo fouisti semper, ab ipsa
Quippe rudi dudum scelus omne edocta iuuenta
Contemptusque Dei, rerumque profunda latentum
Cognitio, vetitas olim quaesita per artes
Hanc cladem peperere tibi, quam nulla silebunt
Saecula, consultis & consultoribus aequam.

Cap. 48.
Per antiche-
sin transit ad
Israëlitas.

¹ Assyrios haec fata manent, qua vertere nulli
Fas hominum, nulli quos percoluere deorum:
At vos, qui veterum titulos iactatis auorum,
Stemmatibus variegatis, & sanguine tantum
Mentiti genus Isacidum, claramque Iacobi
Progeniem; audite haec, qui non effabile numen,
Quod proferre timent ipsa sine corpore mentes
Caliuaga, nomen calo terrisque tremendum
Vertitis ad fraudes periura voce tegendas:

² Interea sceleri speciosa vocabula vestro,
O impostores, praetexitis, & genus alto
Israële satum, & primos sanctae urbis honores
Præripitis, falsoque Dei praesentis amicam
Persuadetis opem: Deus omnem belliger odit
Iamdudum fucum, nec tales perferet usus.

³ Ecce vides, meritoque tuo gens perditasentis,
Nisi tibi (quod credo) frons aenea, ferrea ceruix,
Et triplici pectus riget aere, miserima sentis
Quam tibi vera olim, quam sum manifesta minatus.
Cum canerem saeculis instantia fata futuris,
Ecquid ab ore meo, quod non mox ipsa probauit
Euentu praecleara fides, auctore profectum est?

⁴ Vt dixi, ut volui, mox erupere malorum
Agmina, vindictae scelerum prouisa tuorum.
Nam surdam monitis clausisti mollibus aurem,
Dura nimis, sensusque omnes adamante reuincta.

⁵ Haec ego, ne falso vestris praeuisa referres
Dæmonibus, volui predicere, dictaque iussi
Esse rata ut fierent, quae tam praesentia nunquam

c 3

Sperasses,

14 Ecce, facti sunt quasi stipulae, ignis combussit eos: non liberabunt animam suam de manu flammae: non sunt prunae quibus calefiant; nec focus, ut sedeant ad eum.

15 Sic facta sunt tibi in quibuscumque laboraueras: negotiatores tui ab adolescentia tua, unusquisque in via sua errauerunt: non est qui saluet te.

Cap. 48.

1 Audite haec domus Iacob, qui vocamini nomine Israëli, & de aquis Iuda existis, qui iuratis in nomine Domini, & Dei Israëli recordamini non in veritate neque in iustitia.

2 De ciuitate enim sancta vocati sunt, & super Deum Israëli constabiliti sunt: Dominus exercituum nomen eius.

3 Priora ex tunc annuntiaui, & ex ore meo exierunt, & audita feci ea: repente operatus sum, & venerunt.

4 Sciu enim quia durus es tu, & neruus ferreus ceruix tua, & frons tua aerea.

5 Praedixi tibi extitit: antequam venirent indicaui tibi, ne forte diceres, Idola mea fecerunt haec, & sculptilia mea, & conflata mandauerunt ista.

6 Quae audisti, vide omnia: vos autem num annuntiafastis? Audita feci tibi noua extitit, & conseruata sunt quae nescis:

7 Nunc creata sunt,
& non extitit: & ante
diem, & non audisti
ea, ne forte dicas, Ec-
ce ego cognoui ea.

8 Neque audisti, neque
cognouisti, neque ex-
tunc aperta est auris
tua. scio enim quia
prauaricans prauari-
caberis, & transgre-
ssorem ex utero voca-
ui te.

9 Propter nomen
meum longè faciam
furorem meum: & lau-
de mea infrenabo te,
ne intereas.

10 Ecce, excoxi te,
sed non quasi argen-
tum, elegi te in cami-
no paupertatis.

11 Propter me, pro-
pter me faciam, ut nō
blasphemem: & glo-
riam meam alteri
non dabo.

12 Audi me Iacob, &
Israël quæ ego voco.
ego ipse, ego primus,
& ego nouissimus.

13 Manus quoque
mea fundauit terram,
& dextera mea men-
sa est celos: ego vo-
cabo eos, & stabunt
super eam.

*Sperasses, nec enim vetera cui gesta prioris
Nunc cano nota satis, nec vocis egentia nostræ,
Sed noua, sed veterum nulli præscita magorum,
Ne dum nota tibi, quod non nisi dicere mendax
Nugatrixq. potes: nam quæ sub corde voluto,
Exequor illa statim, dictum factumque per arctis
Inter se distant spatiis, passuque propinquo
Verba fides sequitur manifestis prodita signis.*

*2 Nec tamen hæc facilem admisisti pronus in aurem,
Atque adeo nostros etiam-num audire recusas
Infelix monitus, docilemque aduertere mentem.
Heu durum genus! haud potius es desistere victus,
Corde sed indomito perstas infrenis & exlex
Peccare, hoc ipsum materna imbutus ab aluo.*

*3 Talem ego te, quamuis iam dudum ab origine prima
Cognorim flecti rigidum, & mollescere durum,
Iniecta cohibebo manu, frenoque præhensum
Ad meliora traham inuitum, frustra que frementem,
Et saltus cacos præruptaque saxa petentem.
Interea iusto parcam indulgere furori,
Me propter nomenque meum; ne scilicet inter
Falsa peregrinas patiar conuicia gentes,
Et mihi, cui debetur honos & gloria soli,
Muta idola ferant, & signa carentia vita.*

*4 Nam cur te toties coxi, totiesque recoxi,
Ut coquitur rapidis argentea massa caminis,
Nunc opibus, modo pauperie, modo pace, modoque
Immutans sortem belli, versansq. probansque;
An non ut scires qui sim, aut quo nomine dignus?*

*5 Me propter, me propter ego faciam ista, meaq.
Non patiar minui ius maiestatis honorum.*

*6 His ergo, o moniti toties, totiesque vocati
Isacida, arrectas aduertite vocibus aures.
Primus ego rerum, rerumque nouissimus auctor
Et sator omnigenum, quidquid mare, quidquid & æther
Latipotens, quidquid tellus, celumq. profundum
Siue extra siue intus habet, quodcunque videtis
Sentitisq., opus omne meum est. 7 Ego pondere nixam
Libratamque suo telluris in aere molem
Suspendi; cali vastos ego mobilis orbis
Dimensus, Soli radios, sua mensura Luna
Augmina dispenso, stellas ego, cunctaque magni
Luce mea pasco rutilantia sidera mundi.*

Semel atque
iterum admo-
nuimus tem-
pore Isaiæ
fuisse multos
idololatrias in
populo Israël:
hinc est quod
tam sollicitè
tamque dili-
genter incul-
cat maiestatem
Dei vnicè co-
lendam.

Stant

Stant per me, stabuntque anni, mensesq̄, diēsq̄,
Et madide noctes, manuum monumenta mearum.

14 Ite igitur, vestrisque ingūm ceruicibus olim
Impositum excutite Isacide, certique salutis
Promissa oblatum diuini muneris vsum
Et libertatem meliore capeſſite vultu.

Non tutum reuuisse Deo: mortalia non sunt
Quae vestras immiſſa ſonant reſponſa per aures,
Audendum eſt auctore Deo: Deus optimus auctor

Egregium bello herosa, & praestantibus auſis,
Quem ſibi delectum magno deuinxit amore,
Mittet ab extremi longinquis ſinibus orbis
Depopulaturum Babylonica regna, genūſque
Chaldaeum, generiſque inuiſum ſemen ab ima
Stirpe reuulſurum. 15 nam quae mihi cunque ſedebit

(Magnus ait Dominus) ſententia, protinus ille
Perficiet, comes armorum ductorque meorum:
Ille viam ingrediens, me, me duce, & auſpice vincet;
Nec quiſquam aduerſis illi ſe opponere ſignis,
Vltricem ve aſiem audebit, curſumque morari.

16 Sic etenim iuſſi, ſic ſaeculis pluribus ante
Quam fieret, vera praedixi voce futurum,
Conſcius ipſe etiam noſtro ſe numine ferri,
Vadet in aduerſos hoc ipſo audentior hoſtes,
Certus opis, certus potiundi ex hoſte triumphi.

17 Hae ego, quaeq̄ alia admonui olim plurima, quaeq̄
Nunc etiam moneo, veſter Deus atque redemptor,
Debuerant vobis vitam mutaſſe priorem
In melius, morēſque nouos formaſſe colendo,
Omnia quae pigras leuiter tranſmiſſa per aures
Aut contempta vaga per inane tulere procella.

18 Quae ſi peccatoribus penitus commiſſa profundis
Seruaſſes memor, o quam te pax alma bearet!

Pax animi tranquilla quies, ſecura voluptas,
Pax aequi iuſtisque tenax, & conſcia recti,
Deliciaſque pluens pleno velut aurea cornu
Copia, montano torrentior amne, mariſque
Gurgitibus vaſtis tumidi, pelagique profundo.

19 At ſtirpis ſeries veſtra, & genus omne nepotum,
Quot vento pulſi plangunt ad littora fluctus,
Quotque lapilliſſera fundo voluuntur arena,
Viciffet numero, longumque ſuperſtes in annum
Nullisque attritum bellis, nulloque minutum

Funere,

14 Congregamini omnes vos, & audite: quis de eis annuntiauit haec: Dominus dilexit eum, faciet voluntatem ſuam in Babylone, & brachium ſuum in Chaldaeis.

15 Ego ego locutus ſum, & vocaui eum: adduxi eum, & directata eſt via eius.

16 Accedite ad me, & audite hoc: non a principio in abſcondito locutus ſum: ex tempore antequam fieret, ibi eram, & nunc Dominus Deus miſit me, & ſpiritus eius.

17 Haec dicit Dominus redemptor tuus ſanctus Iſraël, Ego Dominus Deus tuus doceus te vilia, gubernans te in via qua ambulas.

18 Vtinam attendiſſes mandata mea: facta fuiſſet ſicut flumē pax tua, & inſtitia tua ſicut gurgites maris.

19 Et fuiſſet quaſi arena ſemen tuum, & ſtirps vteri tui vt lapilli eius: non interiffet, & non fuiſſet attritum nomen eius a facie mea.

Fraud dubiū
quin hic Cy-
rū intelligat
qui voluntatem
Dei fecit
contra Baby-
lonē, & ex-
eruit brachium
ſuum contra
Chaldaeos.

Aduerte elo-
quentiā Pro-
phetiae admi-
rabili in praed-
dicanda ple-
niſſima Dei
iuſtitia &
pace.

Funere, me coram sedes tenuisset auitas.

20 Egredimini de Babylone, fugite à Chaldæis, in voce exultationis annūtiare: auditum facite hoc, & efferte illud vsque ad extrema terre. Dicite, Redemit Dominus seruum suum Iacob.

21 Non fuerunt in deserto, cum educeret eos: aquam de petra produxit eis, & scidit petram, & fluxerunt aquæ.

22 Non est pax impiis, dicit Dominus.

Cap. 49.

1 Audite insule, & attendite populi de longe: Dominus ab utero vocauit me, de ventre matris meæ recordatus est nominis mei.

2 Et posuit os meum quasi gladiū acutum: in vmbra manus suæ protexit me, & posuit me sicut sagittam electam: in pharetra sua abscondit me.

3 Et dixit mihi, Seruus meus es tu Israël, quia in te gloriabor.

20 *Perge tamen, celerique fuga Babylona relinque, Proripe te terris crudelibus, effuge sauam Atque illaudatam Chaldæi limitis oram.*

Tum letam latus quantum potes exere vocem, Iamque tuis totum reple clangoribus orbem, Descendisse Deum calo, veramque Iacobi Progeniem manibus diri eripuisse tyranni;

Perque insessa feris loca, perque liquoris egena, Absque siti, petra fontes fundente perennes, Illa sum patris retulisse penatibus agmen

Pace data, qua non gaudebunt impia corda Mentisque indomita: dicit Deus Isacidum Rex.

1 *Vos quoque litoribus quamquam cōtraria nostris, O clausæ pelago gentes, procul arua tenetis,*

Gens obscura modo, sed mox voluentibus annis, Ventura in magnum imperium domui insita nostræ Vos vox, vos hæc vox diuinitus edita tangit:

Audite, atque Deo faciles parete volenti.

Me Dominus castis inclusum virginis almæ Visceribus, factumque hominem virtute manente

Incolumi, qua sum Deus, ut vis nominis apte

Naturam signaret utramque, vocauit Iesum;

Verum hominem, verumque Deum, seruare potentem

Quos hominum primi vetitos decerpere fructus

Ausi perpetua damnarant crimine mortis:

Hoc titulo insigni, quem summus suspicit æther

In fera regna tremunt, reges telluris adorant

Sceptrigeri, castæ pura me matris ab aluo

Diuus honoratum voluit Pater, illius olim

Promissi memor, Abramo quod fecerat antè.

2 *Ipsæ meo ancipitem gladium dstringit ab ore,*

Quem quisquis penitis in corde recessibus hausit,

(Mira cano) vitam recipit pro funere, moxq;

Ardet abire fuga, tenero sique relinquere natos,

Consortemque thori, fessosq; atate parentes;

Mæque sequi, verum sub carne Deum moribunda,

Verum hominem, dextræq; Dei munimine fultum.

Quem, velut electam mille inter tela sagittam,

Cum lubet, aurata promit conditque pharetra,

Omnipotens rerum genitor, mentisque suorum

Vulnerat, æternoque sui bonus vrit amore.

3 *Tum me oculis spectas dulcem iaculantibus auram*

Allo-

Audit ad historiam Exodi.

Cap. 49.

Ab hoc capite vsque ad finem libri est quasi vnus & perpetuus cōtextus sicut Christiani Hieronymus ad Rufinū scribens dicit hic Isaiam non prophetiam, sed historiā exercere.

Vide Cyrillū hoc ipso loco.

Verbum domini gladius acutus. Hinc collige vim efficacē verbi Dei.

*Alloquitur: Gratum est, ô nobile semen Iudæ,
Obsequium, mi nate, tuum, nec parua fidei
Posta ministerio merces; tu gloria nostra,
Tu decus es, tu patris amor, tu sola voluptas.*

** Ad quem ego: Nec ratio nec res finit, optime diuum,
Hunc mihi te, quemcunque adij sine fruge, laborem
Acceptum ferre, & gratandi innectere causas.*

*Nam quid ego tandem tantis sudoribus egi?
Quid tam extrema pati, quid tam miseranda subire
Supplicia, extorrem, inuisum, rerum omnium egenum,
Profuit, & leto infami finisse dolores?*

*In vanum labor omnis est: Proh quantula gentis
Isacidum nostris accessit portio regnis!*

*Iudicio tamen ista tuo Pater alme relinquo;
Tu scis, tu solus mihi testis idoneus esse
Namque potes, nullam commisi muneris olim
Particulam mihi prateritam, tardè-ve peractam:*

*Omnis confeci, impleui, tua magna voluntas
Quæcunque impleri Pater ô sanctissime iussit.*

*5 Ille refert: Ego te, fili, materna subire
Viscera, naturamque hominis, seruiq; figuram
Induere, ætherea demissum sede, volebam:*

*Vt pridem auersum monstrisque litare prophanis
Addictum Isacidam, longèque à numine nostro
Abductum, ad vitæ reuocares sacra prioris:*

*Ille sed impatiens freni, durusq; reduci
Perget, & excussis præceps rapietur habenis;
Nec conuersa retro releget vestigia, quamuis
Ad commune bonum, & cætus cælestis honorem,
Sæpe, manûque data, verbisque vocatus amicis.*

*Tu tamen hanc animo curam depone, nec ullus
Te dolor abiecti nimium perstringat Iudæ,
Deliciæ, mi nate, mea, mea magna voluptas,*

Nate tui virtus & gloria sola parentis:

*Corruit ille quidem, sed qui sibi causa ruina
Exitique fuit: pro quo tibi mille rependam,*

Mille dabo populos, diuerso sole calentes,

*Qui tua iurati constanter sacra sequentur,
Æternòque datas seruabunt fœdere leges.*

6 Rursumque hæc, tristem verbis solatus amicis,

Adiecit: Parua est iactura (absiste dolere)

* Si fœx Abramida populi, si gentis Iudæ

Piles reliquæ densa caligine mersæ

4 Et ego dixi, In vacuum laboravi, sine causa, & vanè fortitudinem meam consumpsi: ergo iudicium meum cū Domino, & opus meum cum Deo meo.

5 Et nunc dicit Dominus, formans me ex utero seruum sibi, ut reducam Iacob ad eum, & Israël non congregabitur: & glorificatus sum in oculis Domini, & Deus meus factus est fortitudo mea.

6 Et dixit, Parum est est ut sis mihi seruus ad suscitandas tribus Iacob, & fœces Israël conuertendas. Ecce, dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremam terræ.

Ex te perditio tua Israël.

* Vide Actus Apost. caput 13. ubi Paulus & Barnabas Iudæis Evangelium repudiabantibus constanter dixerunt: Vobis quidem oportebat loqui primum verbum Dei, sed quoniam repellitis illud, ecce conuertimur ad gentes.

Con-

Contemfere tuos monitus, verámque negarunt
 Cæcatis errore animis admittere lucem:
 Scilicet adueniet tempus, iam iamq̄ propinquat,
 Cùm tu, Nate Deo, terris lætabile sidus
 Luce salutari toto radiabis in orbe,
 Et vitam afflictis populis, verámque salutem
 Sponte feres, quacunque vagas circumfluus oras
 Oceanus vastis terrarum anfractibus ambit.

7 Hæc dicit Dominus redemptor Israël, sanctus eius, ad contemptibilem animã, ad abominatam gentem, ad Ieruum dominorum: Reges videbunt, & consurgēt principes, & adorabūt propter Dominum, quia fidelis est, & sanctum Israël qui elegit te.

7 Talibus ille meos genitor qui sidera torquet,
 Diuim hominũque parens verbis prænũtiat ortus,
 Imperio cuius, cælum commune relinquens,
 Indatũsque hominem, & moribundos corporis artus,
 In commune bonum, vitam cum sanguine fundam,
 Multa prius passus conuitia, multaque probra,
 Et recitatorum ludibria Iudeorum.

Quem tamen hæc iterum missu genitoris in auras
 Olim venturum, vitasque & crimina fontum
 Disquisiturum, pœnasque & præmia cuique
 Pro meritis equa libratis lance daturum,
 Horrebunt ipsi reges, pauidique tribunal
 Excelsum circumfistent, sæuique tyranni
 Supplice adorabunt vultu, nec corpora tantum
 Viua, sed & dudum defuncti corpore manes
 Accipient ius quisque suum: medio ipse theatro
 Conspicuis, fuluãque sedens in nube per auras,
 Sanctorum cætus inter, turmasque volucrum,
 Secernet dextra iustos, læuãque nocentes.
 Omnis adorabit sexus illum, omnis & atas
 Flexa genu, magni imperio iussuq̄, Tonantis
 Munus ad id selecta, pio cumulabit honore.

8 Hæc dicit Dominus, In tempore placito exaudiui te, & in die salutis auxiliarius sum tui: & seruaui te, & dedi te in fœdus populi, vt suscitares terram, & possideres hereditates dissipata:

8 Quinetiam his illum dum mittit, dicitur olim
 Affatus genitor dictis: Pone ocyus omnem
 Corde metum, mi Nate, ego te, mea cura, tuosque
 Audiui gemitus, dum tempora resque sinebant,
 Nec te indefensum, non exspem inopem-ve reliqui;
 Sed quoties dubie metus anxiamque hora salutis
 Incidit, ipse aderam præsto, auxiliũque ferebam,
 Perpetuoque feram: tibi enim, tibi fœderis illa
 Sponsio, qua numen nostrum mortalibus agris
 Obstrinxi, peragenda tuo est fusoque luenda
 Sanguine, quo nobis non est pretiosior alter,
 Aut fuit, aut alius posthac erit vllus in annis.

Sanguinis hoc chari pretio tibi maxima rerum

Dece-

Locum istum
 exponit D.
 Paulus de
 tempore gra-
 tia, 2. ad Co-
 rinth. cap. 6.

Decedet tellus, diuisaq; regna nouato
 Latabuntur hero, vinculisque, & carcere clausi
 Obscuro, lucem libertatēque videbunt.
 Felices qui te pastore per herbida prata,
 Campōsque irriguos, per saltus tramite nullo
 Detritos, nullo demessos dente, licenter
 Pascentur: ⁹ non tetra fames, non arida fessos
 Urgebit sitis, aut lethali Sirius aflu
 Afflabit canis; at leti per pascua leta
 Deducente Deo, durōsque leuante labores,
 Perpetuam viuus potabunt fontibus vndam.
¹⁰ Tum celsos in planitiem decrescere colles
 Cernere erit, facillique viam præbere meatu
 Per complanatas, inga nunc imperuia, rupes.
¹¹ Conuenient alacres, quos longè Aurora remotos
 Diues alit, quos afflat equis sol serus anhelis,
 Quique madent Austro, Boreaq; rigoribus algent.
¹² Vos ergo ô tacito labentia sidera mundo,
 Vos ô celi ipsi, & quæ vos, & vestra volucres
 Templacolunt mentes, pura sine corpore mentes,
 Labisque exsortes: tuque ô ter maxima rerum
 Terra, cauis seu tu conuallibus humida sidis,
 Seu celsa attollis montes, caloque superbum
 Inseris os, in clarifanas erumpite voces,
 Et sanctum magni numen celebrate Tonantis.
 Nam populum ille suum magno complexus amore,
 Opportuna tulit fessis solatia rebus,
 Demissosq; animis, & opis respexit egentes,
 Quos fore mente suos olim præuiderat alta.
¹³ Cur igitur calum lacrymosis vocibus imple
 Fortunata Sion, modo si tua nunc bona noris?
 Parce queri, non te Dominus, quod rere, reliquit,
 Nec te, sors quæcunque premat, confide, relinquet.
¹⁴ Non magis vnigenam quàm mater dulcis alumnum,
 Et licet illa feris longè crudelior ur sis,
 Sacrae contemto natura fædere, tantum
 Audeat in sese scelus, & sua viscera, ceriè
 Non ego te (dicit Dominus) mea cura, relinquam.
¹⁵ Tu quanta es, manibus nostris descripta teneris:
 En muros turrēsq; tuas affixus & herens
 Nusquam amitto oculis, & propugnacula coram
 Me tua sunt semper, tanquam depicta fideli
 In tabula, quam nulla ætas eradere possit.

d 2

Tu

9 Vt dices his qui
 vinciti sunt, Exire: &
 his qui in tenebris,
 Reuelamini. Super
 vias pascentur, & in
 omnibus planis pa-
 scya eorum.

10 Non esurient ne-
 que sitient, & non
 percutiet eos æstus &
 sol: quia miserator
 eorum reget eos, &
 ad fontes aquarum
 potabit eos.

11 Et ponam omnes
 montes meos in viā,
 & semita: meæ exal-
 tabuntur.

12 Ecce isti de longè
 venient, & ecce illi ab
 Aquilone & mari, &
 isti de terra Australi.

13 Laudate cæli, &
 exulta terra, iubilate
 montes laudem: quia
 consolatus est Domi-
 nus populum suum,
 & pauperum suorum
 miserebitur.

14 Et dixit Sion, De-
 reliquit me Domi-
 nus, & Dominus obli-
 litus est mei.

15 Nunquid obliuisci
 potest mulier infan-
 tem suum, vt non mi-
 fereatur filio vteri sui?
 & si illa oblita fuerit,
 ego tamen non obli-
 uiscar tui.

16 Ecce, in manibus
 meis descripsi te: muri
 tui coram oculis meis
 semper.

17 Venerunt structores tui: destruenteste, & dissipantes à te exhibunt.

18 Leua in circuitu oculos tuos, & vide, omnes isti congregati sunt, venerunt tibi: viuo ego, dicit Dominus, quia omnibus his velut ornamento vestiēris, & circūdabis tibi eos quasi sponsa.

19 Quia deserta tua & solitudines tuae, & terra ruinae tuae nunc angusta erunt praehabitoribus, & longē fugabuntur, qui absorbebant te.

20 Adhuc dicent in auribus tuis filij sterilitatis tuae, Angustus est mihi locus, spatium mihi ut habitem.

21 Et dices in corde tuo, Quis genuit mihi istos? ego sterilis, & non pariens, transmigratione & captiua: & istos quis enutrit? ego desolata & solata: & isti ubi hic erant?

22 Haec dicit Dominus Deus, Ecce leuabo ad Gētes manum meam, & ad populos exaltabo signū meū. Et afferent filios tuos in vlnis, & filias tuas super humeros portabunt.

23 Et erunt reges nutritij tui, & reginae nutritices tuae: vultu in terra demisso adorabunt te, & puluerem pedum tuorum lingent. Et scies quia ego Dominus, super quo nō confundentur qui expectant eum.

17 Tu ne lapsa videns aliqua tua mœnia parte, Deicias animum, lux ecce beata propinquat, Qua, qui te excisam ferroque ignique volebant, Excedent, pulsiq; vagis erroribus orbem Percurrent totum instabiles, nusquamque quieti, Hæc q; nouis tua metatoribus arua relinquent.

Mox ubi regifico surgent ad sidera sumptu Ingentes passim præcelsis turribus vrbes.

18 Tuque adeo attollens oculos, circumfer in omnem Lumina circuitum; Lybia si discis arenas, Aut Libani frondes, numera quot prospicis omni Parte coire virum non vno nomine gentes, Agminibus feruere vias mirabere densis, Et tantam comitum turbam affluxisse nouorum.

Non ego, non viuam, quem expertem mortis & cui Non nescis, nisi turrigero tua tempora seruo, Et multorum hominum plexa de flore corona Mox redimita geras, sublimēque frontis honestæ Os tollas, ut sponsa suo ducenda marito.

19 Tum noua tentabunt tacitum tibi gaudia pectus, Iamque parens proles numero formosa carentis, Cum tua non capient tantam pomœria pubem, Angustas sedes, & non satis ampla querentum Tecta sibi, vicōsque alios urbēsq; rogantur, Non surda blandas admittes aure querelas.

20 Et simul hæc tecum: quæ me, o, quæ numina seruant? Quis Deus effætam, & viduo dudum egra trahentem Membra thoro, tanta me prole repente beauit? Quis nouus hic matris deserta fœtus? ubi autem Hos genui non mixta viro, non conscia lecti? Aut quo lacte alui, captiua, extorris, egena, Pulsa domo, famulæque manu data pensa retractans?

21 Parce metu, Deus ore refert; nec sicca queraris Vbera, nec ventrem effætum, nec iura negata Consortis thalami, vir ego, tibi fungar amati Coniugis officio: parient tibi semine nostro Fœcunda gentes, quotquot Sol lustrat vierque Natōsque, natōsque utrius-vis pignora sexus; Certatimq; ferent vlnis gratissima matri Munera communi, tutaque in sede reponent, Nempe sinu gremioque tuo, non vilia tantum Mancipia, at regum pueros, natōsque sub ostro, Et reginarum mammis felicibus altis;

Pharisæi & ceteri hypocritæ destruent Ecclesiam per suas traditiones.

Apostoli & pauci alij ex Iudaismo conuerfi.

Ecclesia,

Quos

Quos omnes vultu procumbere supplice cernes
 Ante tuos, o diua, pedes, & lingere terram
 Qua tuâ cunque sacris figes vestigia plantis.
 Tum quis sim, quàm largus opis, quâ ferre paratus
 Auxilium, mihi qui sese suâque omnia credunt,
 Docta scies; tum degeneri pallere timore
 Dedisces, iam facta meis audentior armis.

²⁴ Amplius hoc dicam; tu condere mente memento:
 Ardua res forti prædam extorquere giganti,
 Incolumemque domum cæso prædone referre
 Difficile est: ²⁵ sed posse mihi dedit omnia, qui me
 Legauit Pater, hæc me vnum pugnanda reposcunt
 Bella ducē: ibo ergo, ibo, adamãtina claustra refringã,

Et spolia immani longum possessa tyranno
 Eripiam, victorque illaesa & salua reducam.
 Quique ream te iudicio fecere prophano,
 Arguam in os, iustum pallentes ante tribunal:
 Nec frustra: nam quæ tanto par pœna furori,
 Exemplum-ve potest statui pro crimine dignum?

Ergo ego conspicuus folio quasitor ab alto,
 Aequabo sceleri pœnas, & præmia virtus
 Digna feret; genus omne tuum, seriemq; nepotum
 Seruabo bonus, & quotquot nascentur ab illis.

²⁶ Ast hostes, o diua, tuos, quos cædis auara
 Exercet sitis humana, satiabo repenti,
 Faxo suos rabidis diserpant dentibus artus,
 Permadeantq; suo, velut inter vina cruore:
 Tum cuius hominum, quocunque sub axe iacentes
 Exercent terras, manifesta in luce patebit
 Quis sim, quàm dulci te circumplexus amore
 Seruarim semper: tum gens humana mearum
 Agnoscet robur manuum, seseq; redemptam
 Sentiet à magno stirps Israëlè profecta.

Cap. 50. ¹ Pone importunas igitur, Iudæe, querelas.
 Non ego, si nescis, matris connubia vestra
 Sponte mea abiici, nec scripta repudia misi:
 Profer, siquid habes, de me quod iure queraris,
 Et, si quid potes, exhibitis conuince tabellis.
 An ego vos subieci hasta, vanum-ve maligno
 (Contractum placito dissoluere tempore nomen
 Haud potis, aris egensque) sub exactore reliqui?
 Non ita: sed scelerum vestrorum pondere pressi,
 Vos ipsos licitatori addixistis auaro.

Præcedenti
 capite locu-
 tus est Eccle-
 siæ sanctorū
 vsque ad ad-
 uentum Chri-
 sti: nūc ad Iu-
 daeos incre-
 dulos verba
 facit, vbi ma-
 rrem intellige
 synagogam.

24 Nunquid tolletur
 à forti præda? aut
 quod captum fuerit à
 robusto, saluum esse
 poterit?

25 Quia hæc dicit
 Dominus, Equidē &
 captiuitas à forti tol-
 letur: & quod ablatū
 fuerit à robusto, sal-
 uabitur. Eos verò qui
 iudicauerunt te, ego
 iudicabo, & filios tuos
 ego saluabo.

26 Et cibabo hostes
 tuos carnibus suis: &
 quasi musto, sangui-
 ne suo inebriabuntur:
 & sciet omnis caro
 quia ego Dominus
 saluans te, & redem-
 ptor tuus fortis Iacob.

Cap. 50.

1 Hæc dicit Domi-
 nus, Quis est hic liber
 repudij matris vestrae,
 quò dimisi eam? aut
 quis est creditor meus,
 cui vendidi vos? ecce
 in iniquitatibus ve-
 stris venditi estis, & in
 sceleribus vestris di-
 misi matrē vestram.

d 3

At

*At vestra hac genitrix infelicissima rerum,
Per sacra nil metuens iuratum mutua fœdus
Rumpere adulterio turpi, thalamosque repente
Pacta novos, vltro connubia nostra reliquit,
Et seruo commixta, thorum despexit herilem.*

Synagoga.

2 Quia veni, & non erat vir: vocavi, & non erat qui audiret. nunquid abbreviata & parvula facta est manus mea, ut non possem redimere? aut non est in me virtus ad liberandum? Ecce, in increpatione mea defertum faciam mare, ponam flumina in siccum: computrescēt pisces sine aqua, & morientur in siti.

*Ab quoties veni communem questus amorem
In ventos abiisse leues; nihil illa querelis
Mota meis, ut dura silex, aut horrida cautes,
Perstitit in cœpto, fugitque inimica vocantem.
An verò, quòd saeva tuum sic spernis amantem,
Ad mea, quæso, tuas audebis roborare vires
Metiri? aut certis hac circumscribere metis?
Si nescis, non usque adeò mihi languida friget
Dextra, nec imbelli tam lenta in pectore virtus,
Ut nequeam magni vel solo numine vultus
Conterere hostiles acies, nullòque labore
Iam prope commolitam de fauce reducere pradam.*

*Quoque minus dubites, ego nil mutatus ab illo:
Aspice me, qui olim pelagi per stagna rubentis
Imperio diuisa meo, fluctusque minaci
Voce retrò in fontem trepido cum murmure versos,
Afferui vestros in libera iura parentes.
Tum iussi fugere lacus, fugere lacuna,
Desertumque suis sub aquis computruit omne
Squammigerum pecus, & sicca parrectus in vltima
Thynnus hians medio non repperit amne liquorem,
Sed vitam sitiens natali in flumine liquit.*

3 Induam celos tenebris, & saccum ponam operimentum eorum.

*Ille ego per Pharias miracula plurima gentes
Qui feci, & calum tenebris, & nocte profunda
Inuolui; stetit inuitus, tenuitque iugales
Sol ad fræna suos, lucemque diemque scelestis
Invidit meritò terris; tum conscius horror,
Et noster laxis furor indignatus habenis
Turbavit trepidas mentes, & cæca futuri
Pectora, non vanis terroribus externavit.*

*Talia veridico longanivatis ab ore
Fundebat Deus, insana non credita genti:
Ut quæ fidem strueret dictis, & pondus haberet
Serma salutaris, seseque probaret ab arce
Siderea missu Patris huc venisse supremi,
Mox hac adiecit: Non sunt, ut rere, prophana
Quæ loquimur, non vana hominū comenta, nec isthic
Impostura latet, liuenti interlita fæco:*

Omnia

*Omnia vera audis, penitisque reposta Tonantis
Arcanis, quæ fas nulli penetrare deorum,
Nulli hominum, quæ cuncta mihi concredidit vni
Diuum hominumq; Parës, magni ante exordia mundi.*

*4 Nam me factu hominem du vestras legat ad oras,
Instruxit, linguamque dedit sermone potentem,
Quæ molles aditus, quæ fandi tempora nosset,
Eloquiūque sacrum vario moderamine mulcens
Captaret mentes hominum, alliceretque monendo.*

*5 Ille mihi quoties humentes depulit umbras
Luteolis Aurora nouans incendia bigis,
Personat attentam non vanis pulsibus aurem:
Arripio sonitum arrectus, supplexq; magistrum
Adueneror, quiduis facere & perferre paratus,
Dum mihi quæ data sunt mandata à Patre capeffam.*

*6 Scilicet horrissonis liuentia terga flagellis
Nudauit, tenerasque genas vellentibus vltro
Permissi, nec sidereum os, quo nubila mundi
Cuncta serenantur, spūtis auertere fædis
Tortorum volui, flexu-ve eludere pgnos.*

*7 Non tamen auxilium de calo defuit vnquam;
Quamuis afflicto rerūque extrema secuto
Adfuit in mediis cruciatibus, atque adeo ipsa
In morte, omnipotens hominū sator atque Deūm Rex,
Nec tulit infesto circumuallatus ab hoste
Tristia deformi confunderer ora rubore,
Ire sed erectam sublimi vertice iussit,
Irati veluti victrix maris aspera cautes,
Contemptor que hyemis tempestatisque sonora
Stat scopulus, tumidis nunquam frangendus ab vndis:*

*8 Et quis erit, qui me tam magno vindice tutum
Audeat aduersis incurrere cominus armis?
Quisquis es hinc absiste: propè est fortissimus vltor
Defensorq; mea, cali Deus incola, cause,
Iudice quo (nec enim dubito) victoria certa,
Certa mihi cedit promissi palma triumphii.*

*9 At vos, & vestri decreta nefanda Senatus,
Vt longo consumptam usu atque teredine vestem,
Dissoluet Deus, & memori delebit ab euo.*

*10 Sin aliquis vestrum de tot modo millibus vnus
Qui timeat Dominum superest, non segniter atris
Emergat tenebris, quibus hæctenus obrutus, alnum
Non potuit sperare diem, felixque reperta*

Luce,

Rabbini ad
Isaiam hæc
referunt: nos
autem verita-
te subnixi de
Christo intel-
ligimus.

Insuperabilis
sua uia bonæ
conscientiæ.

Pertineam si-
ue teredinem
intelligerem
conscienti-
am, qui con-
sumit eos qui
Christum nõ
receperunt.

4 Dominus dedit mihi linguam cruditam, ut sciam sustentare eum qui lassus est, verbo erigit manum, manum erigit mihi aurem, ut audiam quasi magistrum.

5 Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico; retrorsum non abij.

6 Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus: faciem meam non auerti ab increpantibus & conspuentibus.

7 Dominus Deus auxiliator meus, ideo non sum confusus: ideo posui faciem meam ut petram durissimam, & scio quoniam non confundat.

8 Iuxta est qui iustificat me, quis contradicet mihi? stemus simul. quis est aduersarius meus? accedat ad me.

9 Ecce Dominus Deus, auxiliator meus: quis est qui condemnet me? Ecce omnes quasi vestimentum conterentur, tinea comedet eos.

10 Quis ex vobis timens Dominum, audiens vocem serui sui, qui ambulauit in tenebris, & non est lumen ei? speret in nomine Domini, & innitatur super Deum suum.

Luce, Deo natum, non tristia iussa ferentem
Audiant, & Domini numen solius adoret,
Spēsque & opes cunctas in eo componere discat,
Tuta super solidi nitens fundamina saxi.

Sed quid ego hæc? Equidē cano carmē inutile surdis:

Vix hæc accipient pauci, quos æquus amavit

Iamdudum Pater, & ciues ascripsit Olympo,

Felices ciues: " infelix cætera turba

Nec flecti mollis, facilis nec vera doceri,

Indomitas cæco tegitis sub pectore flammæ,

Quæ multo aggestu subiecti fomitis aucta,

In vestram erumpent, ô gens incredula, tandem

Perniciem: ite igitur quando sic vultis, & ignem

Pascite, quem dudum fibris aluistis in imis:

Vos vobis ego permitto, frænsque remissis

Soluo lubens, quocunque rapit vos vestra libido,

Ite vagi, prius admoniti tamen atque monendi

Interitum vobis tristem pro talibus ausis

Inq̄, Deum insigni vestrum impietate manere.

At vos, sancta quibus magnoque parata labore

Iustitia & pietas diuinum in spirat amorem

Obsequiumque ardens, bene quo sine nulla litatur

Victima, nec grato perfunditur ara cruore,

Accipite hæc, animosque meis aduertite dictis:

Qui sis, vnde domo, qua nomen origine ducas,

Et genus, & proavos, & patrum stemma tuorum,

Grege ô lecte mihi, grege ô generose recense.

Non ego te terris volo credas esse profectum

Limosâ plenis v̄ligrine (clarior ortus

Est etenim natura tui) sed rupe memento

Sublimi excisum, caloḡ, astrisque propinqua,

Flumine de puro sanctum subisse lauacrum.

Nec vos Abramum pudeat meminisse parentem,

Et Sarræ, quamuis effætæ, agnoscere partum,

Hos ego defectæ plorantes damna senectæ,

Et steriles thalamos, & frigida connubialis

Iura thori (nam spem partus extinxerat etas)

Mox hærede dato, patrij qui lata teneret

Regna soli, in populos ingentes crescere iussi,

Vnde genus vestrum, & vestra incunabula gentis.

Ast illis tacitam pertentant gaudia mentem:

Qualibus & tu nunc, rata si mea fœdera seruas,

Afficiere Sion, celo gratissima virgo.

Namquæ

11 Ecce vos omnes accendentes ignem accincti flammis, ambulante in lumine ignis vestri, & in flammis quas succendistis: de manu mea factum est hoc vobis, in doloribus dormietis.

Cap. 51.

1 Audite me qui sequimini quod iustum est, & queritis Dominum: attendite ad peccata vnde excisi estis, & ad cavernam laci de qua præcisi estis.

2 Attendite ad Abraham patrem vestrum, & ad Saram quæ peperit vos: quia vnum vocavi eum, & benedixi ei, & multiplicavi eum.

3 Consolabitur ergo Dominus Sion, & consolabitur omnes ruinas eius: & ponet desertum eius quasi delicias, & solitudinem eius quasi hortum Domini. Gaudium & lætitia inuenietur in ea, gratiarum actio, & vox laudis.

Cap. 52.

Namque ego prateritas ne iure querare ruinas
 Efficiam, solito cum me instaurante resurges
 Altior, & caelum turrato vertice tanges,
 Iam non sola Sion, iam non deserta, sed ingens
 Comtaque, & irriguis longè fecundior hortis.
 Luctifoni procul hinc gemitus, procul ora rigantes
 Virgineasque genas lacrymae, sed leta canoro
 Carmina concentu, per compita cuncta, per omnes
 Certatim vicos, choreis, hymnisque sonabunt,
 Gratantum reducem cum libertate salutem.

⁴ Vos ergo populi felici sidere nati,
 Quos nullis in me meritis, sed sponte receptos
 In nostrum adsciuit nomen, gentemque, tribumque,
 Gratuitoque supra reges, regumque tyaras
 Euexi dono, me audite, audite frequentes;
 Quaeq; loquor, nam vera loquor, ne tradite ventis
 Irrita, sed memori concepta recondite mente.
 Non ab inaccessso nimborum vertice Sinae
 Credite promissae responsa venire salutis;
 Profluet ista meo lex sacra loquentis ab ore,
 Et decreta salus: lex haec rata gentibus, ante
 Digestum chaos, & magni noua semina mundi,
 Ne forte erretis, non est aliunde petenda.

⁵ Iamque adeo fons iustitiae, Patris aureus imber,
 Humani generis seruator, ab aethere fractis
 Vi multa portis erumpere gessit, & oras
 Visere mortales; venienti occurrere laeti:
 Franabit dextra populos, fortisque lacerto,
 Ius dicet terris, & quas circumfluus ambit
 Oceanus, & quas fluctu indignante relinquit.
 Illum expectabunt omnes; pendebit ab illo
 Quidquid magna sinu fundit natura beato.

⁶ Quoque minus dubites, nec enim diffidere verbis
 Fas reor esse meus, oculis vaga sidera lustra,
 Et maria, & terras, animo metire capaci
 Omnia quae tacito voluuntur sidera motu;
 Ipsum etiam caelum, & caliquos suspicis orbes,
 Mutabunt faciem, & fumi de more liquefcent:
 Quinetiam tellus aeno detrita senescet,
 Iamque usu confecta ruet, secumque ruina
 Vna eademque suos trahet inclinata colonos.
 Ast aeterna manent, nullisque obnoxia saeculis,
 Quae promissa dedi per me iurata, salutis

4 Attēdit ad me popule meus, & tribus mea me audite: quia lex à me exiet, & iudicium meum in lucem populorum requiescet.

5 Propè est iustus meus, egressus est saluator meus, & brachia mea populos iudicabunt: me insulae expectabunt, & brachium meum sustinebunt.

6 Leuate in caelum oculos vestros, & videte sub terra deorsum: quia caeli sicut fumus liquefcent, & terra sicut vestimentum atteretur, & habitatores eius sicut haec interibunt: Salus autem mea in sempiternum erit, & iustitia mea non deficiet.

Simile in Evangelio: Caelum & terra transibunt: verba autem mea non transibunt.

e

Aucto-

Auctorem vestrae, verique aequique potentem.

7 Audite me qui scitis iustum, populus meus lex mea in corde eorum: nolite timere opprobriū hominum, & blasphemias eorum ne metuatis.

7 *Audite hæc, iterum moneo, repetensque monebo, Vos, quibus ipsum me per plurima splendida facta, Quis quantusque siem, discussa nube videndum Iampridem exhibui, legumque arcana mearum Scire dedi, memori quæ condita mente tenetis; Soluite corde metum populi, mea cura, fideles; Nec vos constanti mentis de sede, malorum Improbitas quatiat; nec sint opprobria tanti Contemptusque truces, vultusque oculique minaces, Ut vos proposito vis instans vlla tenaci Deiciat, flectat. ve animos; & talibus olim Assuetis fient vobis leuora ferendo.*

8 Sicut enim vestimentum, sic comedet eos vermis: & sicut lanam, sic deuorabit eos tinea: Salus autē mea in sempiternum erit, & iustitia mea in generationes generationum.

8 *State modò: non ora ferent aduersa rebelles: Sed veluti pluuiis quæ penula promitur horis Tantum, assueta seris claudi condique sereno, Ut sensit lucem, tineis exesa fatiscit, Totaque per partes cadit intermorsa minutas; Dilapsi huc illuc fugient, pavor externatos Dirus aget, nigri que volans circum agmina pennis Eumenidum turba anguigeros intorta capillos. At meus eternum vestros comitabitur orsus, Præcedetque fauor nullo variabilis æuo, Perpetuque fides inconcussique tenoris.*

9 Consurge, consurge, induere fortitudinem brachium Domini: consurge sicut in diebus antiquis, in generationibus seculorum. nunquid non tu percussisti superbium, vulnerasti draconem?

9 *Sic o sic eat. o vindex eterne tuorum Accipimus promissa, tuosque nouamus honores. Exurge (exclamant atque hæc tibi carmina dicunt) Isacida iam olim duce te meliora secuti) Exurge o tandem lacrymosis excite votis, Monstrorum domitor Deus, auersor que malorum: Quaque manu fulmen vibras, quo tela lacerto, Sacrilegis ostende, deum fortissime, terris, Qualis eras æuo veteri, qualisq. fuisti Semper, & à prima nascentis origine mundi.*

Non ille es, profugos qui longo errore parentes, Optatas sedes, fataliæque arua tenere, Et letas Solymæ fugientis prendere terras Post longi exilij diuersa pericla dedisti? Tu reges, tu terrigenas, inuicte, gigantes, Fossarumque moras, obstantesque eminus vrbes Strauisti: tu, tu seruantem claustra draconem Flammeaque exertis iactantem sibila linguis, Tollentemque iubas, arrectaque colla tumentem,

Mactasti:

Sunt qui per draconem intelligant Pharaonem.

*Maētaſti: iacet ille immani corpore ſerpens,
Iam nulli terror, totoque extenditur antro.*

*10 Te fluctus tremuere truces, tibi, ſumme Deorum,
Ceſſit Erythraei refugo ſalis aquore vortex,
Et populus fluuij quondam tua ſigna ſecutiſ
Traiectum medio ſiccum fecere profundo.*

*Olli autem lati tantos ſuperaffe labores,
Deuenerē locos, vbi nunc anguſta Sionis
Mœnia viſuntur, Solymaq; biuerticis arces,
Et templum donis opulentum, & numine ſacrum
Surgit, Diue, tuo, & montes ſupereminet omnes.*

*11 Hic hilares omnique metu triſtisque timore
Defuncti, ſolidaque animas, & pectora pleni
Lætitia, nullo bellæ turbante tumultu,
Non intermiſſo tua carmine facta ſonabunt.*

*12 Ergo dolor, gemituſq; procul, lacrymaq; faceſſent:
Namq; ego (ait Dominus) quæ vos ſors cumq; laceſſet,
Auxilio præſens, opib; ſque tuebor amicis.
Et quis præſide me fretus, rerumque ſuarum
Peruigili cuſtode, minas horreſcat inanes*

*Humani fremitus? aut os vultumque tyranni
Palleat irati? Vanum eſt quodcunq; minatur,
Vanum (inquam) ne ſubdubites, & inutile, quidquid
Mortalis molitur homo: illius irrita venti
Conſilia, & celeres rapientq; ferentq; procellæ,
Vt ſtipulam, aut cancri demeſſum ſidere gramen.*

*13 Ergo ſupercilium ſi tollat homuncio, vimque
Fortè paret, mortemque etiam minitetur acerbam,
Auxilij toties obliuiſcere recepti?
Nec tibi ſuccurret, media inter prælia tecum
Stare Deum? qui te fecit, ſine numine cuius
Non cadet anuſſus veſtro de vertice crinis?
Cui terra, & calum, campisq; liquentibus æther
Obſequitur, vaſtisque maris plaga cœrula ſeruit?*

*Pone merum, qui te nocteſque diēſque fatigat,
Iamque vide quàm certa meis fiducia dictis.
Dic age, dic queſo, quo formidabilis ille
Euasit furor? in tennes euavidus auræ
Efluxit, nec quo tendebat, pertulit ictum.
Oppoſuit clypeum magno memorabilis auſu
Legatus ductorq; meus, mediōſque per hoſtes
Fecit iter, caſiſq; viam patefecit acerrus.
Dira quidem paſſus, ſed non, ut credidit hoſtis,*

10 Nunquid non tu
ſiccavi mare, aquam
abyſſi vehemētis: qui
poſuiſti profundum
maris viam, vt tranſ-
irent liberati?

11 Et nunc qui re-
dempti ſunt à Domi-
no, reuertentur, & ve-
nient in Sion laudan-
tes, & lætitia ſempi-
terna ſuper capita eo-
rum, gaudium & læ-
titiam tenebunt, fu-
giet dolor & gemitus.

12 Ego ego ipſe con-
ſolabor vos: quis tu vt
timeres ab homine
mortali, & à filio ho-
minis, qui quaſi ſœ-
num ita areſcet?

13 Et oblitus es Do-
mini factoris tui, qui
terendit cœlos, & fun-
dauit terram: & for-
midaviſti iugiter tota
die à facie furoris eius
qui te tribulabat, &
parauerat ad perden-
dum: vbi nunc eſt fu-
ror tribulantis?

14 Citò veniet gra-
diens ad aperiedum,
& non interficiet vſ-
que ad interneconē,
nec deficiet panis ei.

Pleniùs hæc
implentur in
cœleſti Sione
vbi nō ſolūm
dolor nō eſt,
ſed nec mate-
ria doloris.

Supremam paritura necem, dum conderet urbem,
 Inferrétque suos Iudæa per oppida ritus,
 Et fecunda nouis transcriberet arua colonis,
 Arua exquisitis indeficientia mensis.

15 Ego autem sum
 Dominus Deus tuus,
 qui conturbo mare, &
 intumescunt fluctus
 eius: Dominus exer-
 cituum nomen meum.

16 Posui verba mea
 in ore tuo, & in um-
 bra manus meæ pro-
 texi te, ut plantes cæ-
 los, & fundes terram:
 & dicas ad Sion, po-
 pulus meus es tu.

17 Eleuare, eleuare,
 consurge Ierusalem,
 quæ bibisti de manu
 Domini calicem iræ
 eius: vsque ad fundum
 calicis soporis bibisti,
 & potasti vsque ad
 faeces.

18 Non est qui suste-
 tet eam ex omnibus
 filiis quos genuit: &
 non est qui apprehen-
 dat manum eius ex
 omnibus filiis quos
 enutrit.

19 Duo sunt quæ oc-
 currerunt tibi: quis
 cōtristabitur super te:
 vastitas, & contritio,
 & fames, & gladius,
 quis consolabitur te?

20 Filij tui proiecti
 sunt, dormierunt in
 capite omnium via-
 rum, sicut oryx illa-
 queatus: pleni indig-
 natione Domini, in-
 crepatione Dei tui.

15 At tu Nate, mea vires, mea magna voluptas,
 Perge bonis iter auspiciis, neu desice cæptis:
 Scis istas etenim quis te legauit in oras,
 Nempe cui imperium pelagi, quo vasta mouente
 Miscent se maria, insanique ad sidera fluxus
 Tolluntur, fundoque nigra voluuntur arena.
 Bella mihi, mihi bella placent, vlticia curo
 Prælia, bellipotens Deus hinc ego nomine dicor,
 Duxque exercituum fama super æthera notus.

16 His cum mandatis ego te mi Nate iacentes
 Demisi in terras, tuæque ora diserta potenti
 Compleui eloquio, cui nec vis vlla, nec vllus
 Restiterit regum furor, aut insania vulgi.
 Ibis securus nostri sub numinis umbra,
 Protectusque meæ præstanti robore dextræ,
 Cælumque terræque tuis sub legibus omnes
 Inuictus rediges: populus tamen ille Sionis
 Incola, sorte tuus potiore feretur, eritque
 Ante chaos, mundi que semis primordia lectus.

17 * Tu verò Solyme, meretrix antiqua rebellis,
 Ebria victa mero, quod de cratere bibisti
 Face tenus, mixtumque simul cum face furorem,
 Vindictamque Dei, & medicatum morte venenum
 Hausisti, sustolle genas, exsurge, grauique
 De somno euigila, atque vbi sis circumspice tandem.
 Nonne vides, ut mersa tuis in sordibus vsque &
 Vsque voluteris? nec sit qui te erigat isthinc?

18 Nec de tot tua qui suxerunt vbera quisquam
 Subleuet assurgentem, sustentetque labantem?

19 Vindicis ecce duo suprema exempla Tonantis,
 Bisque adeo geminata premunt, tu fletibus istum
 Vana leuare putas alienis posse dolorem?

Ecce iaces confecta fame, miserabile bustum,
 Nec si forte velis, rediuiua aliquando resurges,

Non nisi fædarum domus opportuna volucrum,
 Quam victor protrinit eques, quam ferreus hausit
 Ensis: & his speras solatia cladibus vlla?

20 Tum tua deficiet pubes fortissima quondam,
 Languidior coëta pubes fortissima beta,

Pérque

Per cælos, A-
 postolos Apo-
 stolicosq; vi-
 ros intellige:
 per terram
 terrena tra-
 ctates, sed is
 amore nõ in-
 hærentes
 * Hic Hierusa-
 lem non quæ
 recepit Chri-
 stum, sed illa
 quæ occidit
 prophetas, ex-
 citatur ad
 poenitentiam.

Orix è capta-
rum generc.

*Pérque vias, vicos, & compita, perq̄ plateas
Vt laqueo constrictus Orix, & arundine fixus
Getula, viles animæ malè humatæque turba,
Proiecti, infletu, nudique, inopésque iacebunt.*

²¹ *Siste igitur, penitusque animo mea percipe dicta*

*O Solyme, rationis inops, non pota, quòd vna
Expressum prælo biberis spumante cruorem,*

²² *Sed magis irati vultu perstricta Tonantis:*

*Si mea verba vagis non des rapienda procellis,
Sed morem submissa geras, humiliisque monentem
Audieris, iam non nostro medicata furore*

Pocula potabis diram facientia mortem;

*Vas aliud, craterq̄, nouus, noua vina propinans
Fundetur, fluet vnde salus & vita perennis.*

²³ *Per me, ego, (ait Dominus) iuro, per meque meumq̄,*

Quod iurare timent homines & fallere numen,

Per me (inquam) bello tueor qui iura meorum,

Hic plenus mærore calix, hic mixtus amaro

Felle schyphus, confide, tuos transibit ad hostes;

Vnde bibent plenis præsentia toxica buccis,

Ceruices quicunque tuas flexere premendo,

Collaque calcarunt nimium patientia freni.

Cap. 52. ¹ *Ergo age, tollere humo, fædòque è puluere corpus*

Erige, surge iugo Solyme iam libera tristi,

Et solitis audax accingere fortiter armis,

Et vidui posito luctus squallore, iuuenta

Vestimenta tua, & frontis decora alta resume.

Pone metum; non te posthac regnator habebit

Præputio turgens, immunditiæque prophanus.

² *Iámque situm, cineremque tuo mea filia peplo*

Decute funereum, gelidòque cubare sub astro

Desine: quid rigido perstas tua ponere saxo

Membra? sede, ò Solyme, solioque recumbe paterno,

Iámque diu nimium seuo captiua sub hoste

Indignè tenera quam fers ceruice catenam

Frangere manu: ³ Deus est auctor, Deus hac tibi fatur:

Quæ te prima tulit tellus, à stirpe parentum;

Hæc eadem reducem (nec longa mora) vberè leto

Accipiet: nam si truculento addicta tyranno

Seruisti gratis; gratis te crede redemptam,

Non pretio, merito-ve tuo; mihi gratia soli,

Omnia per solui qui debita solus, habenda est.

⁴ *Fabor enim (quando hæc animum tibi cura remordet,*

21 Idcirco audi hoc paupercula & ebria non à vino.

22 Hæc dicit dominator tuus Dominus, & Deus tuus, qui pugnabit pro populo suo, Ecce tuli de manu tua calicem soporis, fundum calicis indignationis meæ, non adicies vt bibas illum vltra.

23 Et ponam illum in manu eorum qui te humiliauerunt, & dixerunt animæ tuæ, Incuruare, vt transeamus: & posuisti vt terram corpus tuum, & quasi viam transeuntibus.

Cap. 52.

1 Consurge, cõsurge, induere fortitudine tua Sion, induere vestimentis gloriæ tuæ Ierusalé ciuitas sancti; quia non adicies vltra vt pertrãseat per te incircumcisus & immundus.

2 Excutere de puluere, cõsurge, sede Ierusalém: solue vincula colli tui captiua filia Sion.

3 Quia hæc dicit Dominus, Gratis venundati estis, & sine argento redimemini.

4 Quia hæc dicit Dominus Deus, In Aegyptum descēdit populus meus in principio, vt colonus esset ibi: & Assur absque vlla causa calumniatus est eum.

Sic in Psalmo 43. Ven- didisti popu- lum tuum si- ne pretio.

Tu penitis ea fige animis) repetámque tuarum
 Longiùs historiam rerum, quæ fata subinde
 Teque tuosque manent, paucis ex ordine pandam.

Fortè patres vestri, fatis urgentibus, agros
 Dum profugi relinquunt patrios, fugiuntq; prementem
 Obscæ nam sua rura famem, Nilotica regna
 Deuenère, agmen modicum, puerique senesque
 Et vernæ imbelles, cum femineo comitatu.

Hic, aliquot regum dono, non multa remota
 Iugera telluris, coniunctaque pascua nacti,
 Innocuum cultis duxere in saltibus æuum,
 Pastores lanæq; ouium lactisque magistri:
 Sed mox suspectos opibus, numeroque, sequentum
 Non tulit ambitio regum; multosque per annos,
 Seruitium lateris crudele tulere coquendi:
 Eripui fateor, quamuis nil tale merentes,
 Et noua regna dedi pulsis habitanda colonis.
 Sed non hi longum latati munere tanto,

In præadam Assyriis mox concessere tyrannis:
 Quos iterum post lustra aliquot miseratus, auitis
 Sedibus, exosus dominantum facta, remisit.

5 Et nūquid mihi est
 hic, dicit Dominus:
 quoniam ablati sunt
 populus meus gratis?
 Dominatores eius
 iniquè agunt, dicit
 Dominus, & ingiter
 tota die nomen meum
 blasphematur.

6 Propter hoc sciet
 populus meus nomen
 meum in die illa: quia
 ego ipse qui loque-
 bar, ecce adsum.

7 Quàm pulchri su-
 per montes pedes an-
 nuntiantis & prædi-
 cantis pacem: annun-
 tiantis bonum, prædi-
 cantis salutem, dicen-
 tis Sion, Regnabit
 Deus tuus!

Et quid nunc faciam? num dissimulabo dolorem,
 Cùm funesta meus gemat inter vincula popellus,
 Arbitrium victoris heri non sponte secutus?
 Aut (qui nunc hominum status, & quæ tempora rerum)
 Imminui - ne meum patiar sine vindice numen?
 Sic mea maiestas, sic gloria, visque decusque
 Ibit in opprobrium gentes impune per omnes?
 Testor ego hoc ipsum nulli violabile numen,
 Faxo presentem victor me sentiat hostis;
 Et qui victori stricta sub compede seruit,
 Mox liber populus, coramq; loquentis ab ore
 Pendeat attonitus, & nostrum numen adoret.
 Nec iam ultra differre placet: confidite, vester
 Vester ego Dominus, (ni fortè negarit) adsum,
 Fons veri, lux iustitiæ, via recta salutis.

O quàm grata piis venient hæc nuncia? quantum
 Latitiæ toto passim fundetur in orbe?
 Ferte citæ lymphas, & lacte meroque recenti
 Formosos lauitote pedes, quos monte propinquo,
 Nympha ô Isacides, ad vos properare videtis.
 Ille bona bellum mutatum pace reportat,
 Ille bonam pacem denuntiat, ille salutem.

Historiam hæc
 habes Genes.
 cap. 47.

Vide exposi-
 tionem huius
 loci epist. ad
 Rom. cap. 10.

Præ-

*Prædicat æternam vobis, murisque Sionis,
Atque his affatus blandè solabitur ægram:*

*Pone metum, Rex ecce tuus tibi venit, adeptus
Terrarum imperium, tua qui rediuiua reponet
Mœnia, defensamq; dabit prædone subactò.*

*8 En speculatores summis de turribus altum
Proclamant, signumque manu plausuque sonoro
Dant, magnum aduentare Deum; mox & noua dicent
Carmina laudantes; nam coram sancta videbunt
Ora Ducis summi, capta qui iura Sionis
Afferet, & Solyma & genus omne in pristina reddet.*

Hanc con-
folationem ex-
pectauit Si-
meon iustus
apud Lucam.

*9 Gaudete o Solymi, simul & celebrate frequentes
Tam mitem Dominum, cuius solatia fessi
Tempestiua modo rebus sensistis in arctis,
Cum vos immani placatus ab hoste recepit.*

*10 Idq; ingens, mirandum, & inenarrabile factum
Esse palam voluit cunctis, quos vesper & ortus,
Quos gelidis Aquilo, madidis Notus imbrifer alis
Perflat, ne nullus terrarum nesciat axis
Quanta suæ sit vis, quàm magna potentia dextra.*

*11 Ite igitur, quando iam libertatis aperta
Conditio, portæq; patent, ite ocyus omnes
O fortunati, nec respectate, sed isthinc
Pro se quisque fuga laxis rapiatur habenis.
Nulli, qui saltem sapiet, mora longior obsit,
Summum in ea discrimen erit: procul ergo prophanis
Pollutisque locis, quacunque est sacra supellex:*

D. Hierony-
mus hæc de
Apostolis in-
telligit: & per
vasa Domini,
sacramenta
nouæ legis, &
armaturam
scripturarum.

*Vosque prius mundi, & puro de flumine loti,
Vasa dicata Deo purgata piatæque ferte,
Et priscis aris, veterique reponite sede.*

*12 Neue sit hæc instar trepidi fuga sæda tumultus,
Et palans iter, & terroribus interceptum
Continuis, quale olim Arabum per inhospita tesqua
Fecistis, sed pompa magis festusque triumphus;
Ipse Deus vestrum præcedet signifer agmen,
Et dispalatos cogens in castra maniplos,
Dux eadem bonus Ifacidas sub signa reducet:*

*13 Vnde tui terras fama ibit honora per omnes,
Nate Deo, Patris vnigena & certissima Proles,
Et mentis patriæ interpres, mens & Patris idem;
Cuius transcendens summos sapientia calos,
Magnum opus hoc, nullique hominum, nullique deorū
Intellectum absoluit opus, quod nulla silebunt*

Redemptionis
opus.

8 Vox speculatorum
tuorum, leuauerunt
vocem, simul lauda-
bunt: quia oculo ad
oculum videbunt cum
conuerterit Dominus
Sion.

9 Gaudete, & laudate
simul deserta Ierusa-
lem: quia consolatus
est Dominus populū
suū, redemit Ieru-
salem.

10 Parauit Dominus
brachiū sanctū suū
in oculis omniū Gen-
tium: & videbunt om-
nes fines terræ saluta-
re Dei nostri.

11 Recedite, recedite,
exite inde, pollutum
nolite tangere: exite
de medio eius, mun-
damini qui fertis vasa
Domini.

12 Quoniam non in
tumultu exhibitis, nec
in fuga properabitis:
præcedet enim vos
Dominus, & congre-
gabit vos Deus Israël.

13 Ecce intelliget ser-
uus meus, exaltabi-
tur, & eleuabitur, &
sublimis erit valde.

Tem-

Tempora, nulla dies memori delebit ab aeo.

14 Sicut obstupuerunt super te multi: sic inglorius erit inter viros aspectus eius, & forma eius inter filios hominum.

15 Iste asperget gentes multas, super ipsum continebunt reges os suum: quia quibus non est narratum de eo, viderunt: & qui non audierunt, contemplati sunt.

16 Iste asperget gentes multas, super ipsum continebunt reges os suum: quia quibus non est narratum de eo, viderunt: & qui non audierunt, contemplati sunt.

Cap. 53.

1 Quis credidit auctui nostro? & brachium Domini cui reuelatum est? Et ascendet sicut virgultum coram eo, & sicut radix de terra sitienti:

2 Non est species ei, neque decor: & vidimus eum, & non erat aspectus, & desiderauimus eum:

3 Despectum, & notissimum virorum, virum dolorum & scientem infirmitatem: & quasi absconditus vultus eius & despectus, vnde nec reputauimus eum.

14 Nam licet ille decor diuini conscius oris, quem laudant elementa, stupet sol, lunaque pernox, Miranturque polo surgentia sidera utroque, Decolor aspectu, formaque inglorius, & vix Humanam retinens speciem, pro tempore vilis, Et letho informi pallens, sine honore iacebit; Morte tamen victa, roseo formosior astro, Et matutina nitidus mage luce resurget, Rursus in antiquam reuolutus sponte figuram.

15 Quas non ille sui gentes aspergine roris Mundabit? quos ille feros mansuescere reges Non faciet, duris compefcens ora lupatis? Scilicet adueniet tempus, voluentibus annis, Cum, quibus aut scripto aut fama prodente negatum est Nosse Deum, aut illum praesenti voce loquentem Audire, interius propiusque ad sacra vocati Sancta Dei, mota mysteria nube videbunt.

16 Mira loquar, qua posteritas fortasse negabit Credere, nam vatum dictis quis credidit olim Veriloquis? quis nostra lubens responsa recepit? Seu dum victorem canimus, dextraeque potentem In populos ferrum vindex distringere fontes, Seu dum venturum serui sub imagine vilis Praecinimus longe ante diem, frustra que monemus Esse Deum, quamuis moribundo corpore septum?

2 Et tamen abiectus venit, & rerum omnium egenus, Qualis in arenis compactus surculus agro, Quem matre excisum tenera, & radice carentem, Nec vegetant Soles, nec ros alit, aut rigat imber: Omnis enim decor & species euauit oris, Omnis ei succus defloruit, & vigor, & flos Corporis effæti tenues concessit in auras; Horruitus speciem illius: Proh, qualis ab illo, Quantum mutatus, quem coram cernere, voti Pars erat, & desiderij summa unica nostri!

3 Vidimus o ciues (quid vestra auertitis ora?) Vidimus indignis lacerum crudeliter artus Confossumque modis, extrema per omnia mortem Oppetere, irrisum, contemptum, & turpibus ora Fædaturum spatibus, animo tamen omnia forti Intrepidoque, necis dira tormenta ferentem: Atque adeo vultus morientis, & illius ora,

Ora,

Cap. 53.
Hanc scripturam citat Ioan. ca. 12. Euang. & Paulus ca. 10. ad Romanos.

Elegant metaphora sine similitudine.

Ora modis dum suspicimus pallentia miris.
 Penè, (nefas) illum dignas expendere pœnas
 Credidimus, meritoq; suo pro crimine plecti
 Vltoris Domini percussum vindice dextra.
 4 Verè equidem tulit, at nostros tulit ille dolores,
 Et peccata luit, quæ nos contraximus ipsi,
 Nos, nostriq; patres, seriq; subinde nepotes,
 5 Ille sui nostrum lauit scelus amne cruoris,
 Vulneribus plenus, nostra vt commissa piaret.
 Nostra eius de morte salus, de funere vita
 Paxq; orta est, saniq; eius liuore valemus.

Dirum ingensque malū fuit hoc quod cade luendū
 Tam chari capitis, Natiq; cruore litandum
 Duxerit ipse Parens. Nos, nos hæc impia tanguit
 Crimina, quæ duris fert scrupea roboribus Crux.
 6 Nos, vt grex pecudum, spreto custode vagati,
 Përque iter implexum, diuortiaq; inuia rapti,
 Destitimus recta ire via, sua quisque sequentes
 Ingenia, & mores, cæcòsq; libidinis æstus,
 Omnia quæ, quidquidq; aliis peccabitur annis,
 Vsque sub arsuris suprema incendia mundi,
 Imposuit tergo Nati Pater ipse: nec ille
 Ferre recusauit, sed sponte lubensque volensque
 Triste subiuit onus pro nobis victima Patri
 Factus grata suo, seuasq; oblatas ad aras,
 Non vocem gemitumque dedit, sed mitis, & insons,
 Ritè Patri sacrum non vnquam iterabile fecit.

Hic cum à carnifice ad mortem raperetur acerbam,
 Non contradixit, tenera sed mitior agna,
 Quam lanis ingulat, compresso obmutuit ore,
 7 Iam verò viuuit nunquam moriturus, & omnes
 Exegit casus, ærumnosq; labores,
 Iudice non ultra coram sistendus iniquo:
 Cuius fæcundo tumuli de semine multi
 Prodibunt populi, multa q; resurgere gentes
 Cernere erit, vitamq; eius de morte referre.
 Quis genus hinc quondam per millia multa futurū,
 Quis numerum fando teneat? quis carmine scripto?
 Hic verò numero viuientum abscissus, & alto
 Vulnere pro populi factis perfossus iniquis,
 Vitam hominum generi moribundo reddidit, & se
 Tartareis virtute noua reuocauit ab umbris;
 9 Haud ultra lethi patiens, & victor Auerni,

f

Sed

His omnibus
 nihil potest
 dici apertius.
 Idem Petrus,
 Peccata no-
 stra ipse per-
 sulit in cor-
 pore suo su-
 per lignum.

Frequenter
 inculcathoc
 Christi bene-
 ficiū, vt eius
 perpetuo si-
 mus memo-
 res ad gratia-
 rum actiōe
 & consolatio-
 nem.

4 Verè languores no-
 stros ipse tulit, & do-
 lores nostros ipse por-
 tauit: & nos putauim-
 us eum quasi lepro-
 sum, & percussum à
 Deo, & humiliatum.
 5 Ipse autem vulne-
 ratus est propter ini-
 quitates nostras, attri-
 tus est propter scelera
 nostra: disciplina pa-
 cis nostræ super eum,
 & liuore eius sanati
 sumus.

6 Omnes nos quasi
 oues errauimus, vnus-
 quisque in viam suā
 declinauit: & posuit
 Dominus in eo ini-
 quitatem omniū no-
 strum.

7 Oblatus est quia ip-
 se voluit, & non ape-
 ruit os suū: sicut ouis
 ad occisionem duce-
 tur, & quasi agnus co-
 ram tondente se, ob-
 mutescet, & non ape-
 riet os suum.

8 De angustia & de
 iudicio sublatas est:
 generatione eius quis
 enarrabit? quia ab-
 scissus est de terra vi-
 uentium: propter sce-
 lus populi mei per-
 cussus eum.

9 Et dabit impios pro
 sepultura, & diuitem
 pro morte sua: eo
 quod iniquitatem nō
 fecerit, neque dolus
 fuerit in ore eius.

*Sed per eum ad calum cunctis via facta per auras,
Seu reges, seu sint inopes, rurisq; coloni.*

*Quippe sue mortis pretio tumuliq; perennem
Vitam orbi reperit, clausumque redemit olympum.*

*Nam cui pectus erat simplex, fraudisq; doliq;
Ignarum, solum maculas & stigmata lauit.*

*Victima ter felix, ter certe victima felix,
Quæ pro hominum noxis in stipite fixa pependit
Infami, dedensque animam tortoribus ultro,
Imperiumque Patris contempta morte capessens,
Perpetuam de se meruit producere stirpem,*

*Quam nec tempus edax, nec vis inimica reuelles;
Cognatam stirpem superis, ipsiq; minantem
Principibus qui regna tenent in amœna silentium,
Stagnaq; Cocyti rapidis torrentia flammis.*

*At verò tantos magna pro parte labores
Lenit ille ingens, & inexsaturabilis ardor,
Quo nostræ miro stimulatus amore salutis,
Sponte crucem subiit, nec lethum expauit acerbum.*

*Et certe voti compos est factus; & ipse
Latitia noua signa Pater cælo extulit alto,
Talibus affatus rediuuium à funere Natum:*

*Vicisti tandem, mi Nate, & munus obisti
Ritè tuum, quod non alius potuisset obire:
Tu iustus, tu fons, & origo beata potentis
Iustitiæ, scelera omnia facta, infecta luisisti.*

*Quot quot erunt hominum, quot sunt, quotque antè
Vnus qui nostris veri, æquiq; tenacem (fuerunt,
Ingeneras affectum animis & pacis amorem,
Atque adeo celebrem hoc te nomine fama per omnes
Efficiet terra qua sol meat aureus oras.*

*Ast ego, quòd saua formidine mortis inerti
Deposita, donasti animam pro crimine mundi,
De trabe latrones inter dependulus alta,
Proq; tuis etiam tortoribus exorasti,
En toti faxo solus dominaberis orbi,
Hosteque prostrato & spoliato, nobile victor
Attolles signum, prædamque ex hoste receptam.
Distribues; nemo abs te non donatus abibit
Pro merito: pedibus tandem subiecta videbis
Cuncta tuis, nam sic statuit mea magna voluntas,
Cuius numen habes. mors denique concidet, hostis
Postremus; mors, dira prius quæ funera totis*

Edebas

10 Et Dominus voluit contere eum in infirmitate: si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longæuum, & voluntas Domini in manu eius dirigeretur.

11 Pro eo quòd laborauit anima eius, videbit & saturabitur: in scientia sua iustificabit ipse iustus seruus meus multos, & iniquitates eorum ipse portabit.

12 Ideò despiciam ei plurimos, & fortium diuidet spolia, pro eo quòd tradidit in mortem animam suam, & cum sceleratis reputatus est: & ipse peccata multorum tulit, & pro transgressoribus rogauit.

Sicut saluum
animarum &
saturatus est.

*Edebat campis, victori cedet, abactam
Restituens pradam, reuomensque quod antè vorarat.*

Cap. 54.

*Quare age, quæ longo sterilis iam tempore facta,
Nescisti gestare uterum, nullaque beasti
Prole virum, simili laudata puerpera factu,
Pone metum & viduos iam comptior exue cultus,
In laudè que erumpe Dei, dignata superbo
Eius coniugio, venientemque excipe letis
Vocibus, & festis hinnitibus aëra comple.*

Ad Ecclesiam
hæc pertinet.

Tempus adest, quo tu modo, quæ infectos hymenæos

Synagoga.

*Et solum flebas gelidumque relicta cubile,
Natorum numero potior, numeroque nepotum,
Quam quæ iuncta viro tanta nunc prole superbit,
Attolles pulchrum cælo caput, omnè que probrum
Infacundi uteri frustra hoste fremente, reuinces.*

*Ergo, qualatè campi funduntur aperti,
Sensimq; arrecti nullo prope vertice colles
Ascensum mollem præbent sine limine certo,
Cæstra loca, longè que tuis latè que maniplis,
Ampla situ, securo loco tentoria pone:*

*Perq; iuga & valles (quando sic postulat usus;
Nec capere ingentem comitatum agmènque tuorum
Planities angusta potest, contractaque siluis.)*

*Pellit as extende casæ, neu parcere lino,
Nè-ve velis canabo, at funes ex arte retortos
Texe tibi longos, ut dum metabere campum,
Sufficiant, clauosque para, qui fortiter omne
Sustineant opus, & ventos aduersus & imbres,*

Metaphora
sumpta ab iis
qui videntur
tentoriis.

*Immitè que hyemes, tempestatè que sonoras
Perdurent: nec enim certa tibi tempore certo
Contingent sedes, sed succedentibus annis*

*Extremas utriusque orbis penetrabis ad oras:
Et qua Sollæuis rubicundo surgit Eoo,
Et qua dexter aquas subit occubiturus Iberas,
Posteritas huc vsque tuo de semine nata
Proferet imperium terræque marique superbum,
Fundabitque nouas vrbes, lapsasque reponet,
Omnia quæ nati natorum, qui que nepotes
Postea nascentur, longa ditione tenebunt.*

*Parce metu, iam non celebs, sed iuncta marito,
Et veteris mecum nunc obliuiscere probri,
Contractaq; notæ quondam florente inuenta,
Cum sterilis damnata thori, sine prole, sine vllò*

Cap. 54.

1 Landa sterilis quæ non parit: decata laudem, & hanni quæ non pariebas: quoniam multi filii desertæ magis, quam eius quæ habet virum, dicit Dominus.

2 Dilata locum tentorij tui, & pelles tabernaculorum tuorum extende, ne pareas longos fac funiculos tuos, & clauos tuos consolida.

3 Ad dexteram enim, & ad laeuam penetra- bis: & semen tuum Gentes hæreditabit, & ciuitates desertas inhabitabit.

4 Noli timere, quia non confundens, neque erubescens: non enim te pudebit, quia confusionis adolescentiæ tuæ obliuisceris, & opprobrij viduitatis tuæ non recordaberis amplius.

f 2

Coniugio,

Coniugio, infelix, inuisa, in honora iaceres.

Nō animā hęc angant memorē nimis: omnia namque

Mutata in melius, bene te sperare suadent.

Ecce tua sędum deterfit fronte ruborem,

Dispunxitq; notam, & seruilis stigmata tergo

Sortis iniusta, Deus, cui quidquid es, omnia debes:

Ille Deus, qui te fecit, Deus ille redemptor

Seruatorque tuus, Deus Israelis amator.

Armipotens Deus, immenso qui pręsident orbi

Solus, & ingentes rerum molitur habenas;

Hic sibi te, quamuis desertam, inopemque relictam

Connubio iunxit stabili, propriamq; dicauit.

Deseruisse quidem paruo te tempore dici

Possum ego (ait Dominus) & certę aliquando reliqui,

Iratũsque meos vultus, & frontisq; micantes

Sidereæ radios inducta nube negaui;

Nunc verò memor ipse mei, scelerumq; tuorum

Oblitus, posita factus clementior ira,

Pace ad me reuocabo data, dulciq; remittam

Offensam pietate omnem, magnosq; fauore

Suscipiam, quem sæcla suo voluentia lapsu

Non periment, nec edax decerpēt falce vetustas.

Testor me, Numenq; meum, quo vindice salua es,

Seruatamque fidem seruato à clade Noemo

Nimbisflua, visamque vagis in nubibus Irim,

Tum primum, variis curuasse coloribus arcum,

Diluuij signum posthac fatale remisit,

Vt pactum hoc, no stro postquam semel exiit ore,

Non superum, non vili hominum sententia vertit;

Sic mihi perpetuo constabit fœdere tecum.

Absilient rupti diducto fornice montes,

Concidet, & tellus imis tremefacta cauernis:

At mea non vlllo clementia sine tenetur,

Deq; meæ sanctę pietatis lege nec vnum

Paruum apicem carpēt longinqui temporis etas.

Quosq; minus dubites, ego te miseratus ab alto,

Semi-rutiq; instar ventorum turbine muri

Conuulsam laceramq;, & curatoris egentem,

Restituam, lapidesq; tuos, disiectaq; passim

Saxa legam, & digesta suo ordine riuè locabo;

Sapphireis stabunt tua fundamenta columnis,

Fuluaq; quadratas turres distinguet Iaspis;

Et sculptio bifores radiabunt marmore valuæ:

Denique tota ebore & gemmis fulgebis & auro;

13 Felix

5 Quia dominabitur tui qui fecit te, Dominus exercituum nomen eius: & redemptor tuus sanctus Israel; Deus omnis terrę vocabitur.

6 Quia vt mulierem derelictam & moerentem spiritu vocauit te Dominus, & vxorem ab adolescentia abiectam: dixit Deus tuus.

7 Ad punctum in modico dereliqui te, & in miserationibus magnis congregabo te.

8 In momento indignationis abscondi faciem meam parumper a te, & in misericordia sempiterna miseratus sum tui: dixit redemptor tuus Dominus.

9 Sicut in diebus Noë istud mihi est, cui iuravi ne inducerem aquas Noë vltra supra terram: sic iuravi vt non irascar tibi, & non increpem te.

10 Montes enim commouebuntur, & colles contremiscent: misericordia autem mea non recedet a te, & fœdus pacis meæ non mouebitur: dixit miserator tuus Dominus.

11 Pauperculatēpeffate conuulsa, absque vlla consolatione. Ecce ego stemam per ordinem lapides tuos, & fundabo te in sapphiris.

12 Et ponam iaspide propugnacula tua: & portas tuas in lapides sculptos, & omnes terminos tuos in lapides desiderabiles:

Per synecdochę in genere certorum lapidũ nomine intelligit vniuersitatē gratiarũ: quæ autem gratia hoc vel illo lapide significetur, egre gię hic Hieronymus,

¹³ *Felix prole bona, iustisq; beata colonis,
Qui pacem verumque colent, qui scita Tonantis
Eloquiumq; Dei mites docilesq; sequentur.*

¹⁴ *Ergo procul diro virosa calumnia dente,
Attonitus procul esto pauor, securaq; crede
Cuncta tibi, nam quid Domino custode pauceres?
En tua finitima complent pomæria gentes,
Communiq; tuis cum ciuibus vrbe foroque
Iure eodemq; frui, magno pro munere ducunt.*

¹⁵ *Ecce peregrinis procul hinc ignotus ab oris
Aduena dat unctas in mutua fædera dextras.
Quem porrò metuis? quis te timor vsque fatigat?*

¹⁶ *Parce metu, nullum ille doli fraudisq; repertor
Antiqua, nullum ille faber structorq; malorum,
Sit licet ignipotens, & vastæ rupis in antro,
Peruigili stygios exerceat arte caminos,
Irrita ventosis incendia follibus vrgens,
Ius in te virtute mea superatus habebit.*

*Illum ego, quod nostri sceptris inhiaret Olympi,
Et nulli, mihi non ipsi concedere vellet
Regnatori hominum moderatoriq; deorum,
Corruptum tortis à vertice crinibus, alto
Præcipitem cælo tenebrosa in tartara misi:
Hic ubi quanquam operi studiis vrgentibus instet,
Nuncq; alias, nunc atque alias super aduocet artes,
Mille nocendi artes, cæpti tamen irritus ibit.*

¹⁷ *Nec tibi quæ vastis incudibus arma refingit,
Noxia erunt, siue illa palàm fera fata mimentur,
Seu tectam succis lethalibus oblita pestem.
Tu linguas bifidas, tu sibila vana refelles.
Tu, quocumque agites causam sub iudice, vinctes.
Hæc est seruorum merces æterna meorum;
Hæc (ait omnipotens Deus) à me præmia iusti
Digna ferent homines, nec me sententia vertet.*

¹⁸ *Vos ergo, quos ægra sitis, quos vrit anhelus
Ardor in sitia, veraq; cupido salutis,
Ne mihi, ne pigris pitres haurite liquores
De lacubus, plenos purosq; accedite fontes,
Quæq; cadit venis illimi dulcibus vnda,
Prolute os, explete sitim, largèque bibendo,
Exhilarate animos: nec opus sitientibus auro
Argentò-ve; patet ditiq; inopi, taberna:
Parcite barbaricis inscripta numismata signis,*

f. 3

Aut.

¹³ Vniuersos filios tuos doctos à Domino: & multitudinem pacis filijs tuis.

¹⁴ Et in iustitia fundaberis: recede procul à calumnia, quia non timebis: & à pauore, quia non appropinquabit tibi.

¹⁵ Ecce, accola veniet, qui non erat mecum, aduena quondam tuus adiungetur tibi.

¹⁶ Ecce, ego creavi fabrum sufflantem in igne prunas, & proferentem vas in opus suum, & ego creavi interfectorem ad disperdendum.

¹⁷ Omne vas quod fictum est contra te, non dirigitur: & omnem linguam resistente tibi in iudicio, iudicabis. Hæc est hereditas seruorum Domini, & iustitia corum apud me, dicit Dominus.

Cap. 55.

¹ Omnes sitientes venite ad aquas: & qui non habetis argentum, properate, emite & comedite: venite, emite absque argento & absque vlla commutatione vinum & lac.

Periphrasis diaboli, quem creauit Deus: malum non necessitate naturæ, sed mentis arbitrio.

Vasa diaboli, mali homines & hæretici omnes.

Cap. 55.

Sic Iesus Ioã. cap. 7. clamat Si quis sitit, veniat ad me & bibat, &c.

Aut permutandas vobis conquirere merces:

Hic vinum, lac hic potare licebit inemptum,

Tantum huc, o properate viri, puerique senesq;

Nemo omni è numero mihi non saturatus abibit,

Propria quisque suo inueniens alimenta palato.

1 Quare appenditis
argentum non in pa-
nibus, & laborem ve-
strum non in futuri-
tate? Audite audietes
me, & comedite bo-
num, & delectabitur
in crassitudine ani-
ma vestra.

2 *Quid frustra pretium numerato penditis. are?*

Quò tot peruigiles cura, durique labores?

Vt reparanda nouo momenta per omnia victu,

Nec satiata unquam, verùm esurientia semper

Corpora pascatis? non solùm (credite) tosto

Farre repletur homo, succo-ve liquentis oliui;

Sed verbo, quod ab ore Dei demanat ad imos

Pectoris arcani sensus, viuùmque calorem

Intus alit, motuq; suo conseruat, & auget;

Hoc animos, auidòsque sinus explete, famémque

Pascite ieiunam; praesto est, nulloq; labore

Queritur, attentas dictis aduertite tantum

Veridicis aures, vatumq; haud dura meorum

Imperia, & monitus assuescite ferre salubres.

Hoc erit in dulcem vobis plus nectare pastum,

Ambrosiaq;: nihil conditae melle placenta,

Nil collatus adeps sapiet, pinguisque ferina:

Delicias stomacho male marcescente potestis

Fastidire meas? 3 properate, venite frequentes:

En rursus moneo, rursusque monebo, venite;

Viuere si mecum dulce est, si funera nunquam

Dira pati, vera est & paucis nota voluptas.

Tum demum nostrius inuiolabile pacti

Firmum erit, & vires renouato fœdere sumet,

His ictum nostro quondam cum Dauide verbis:

Dum face perpetua currentia secula Titan

Deducet, terrisq; hyemes, aestusque vicissim

Verq; dabit, fratris dum lumine Luna micabit,

Dum mare, dum tellus, dum picti sidera caeli

Constabunt, mansura tibi mea fœdera scito.

4 Ecce testem popu-
lis dedi eum, ducè ac
praëceptorem Genti-
bus.

4 *Ecce ego te legi qui testis idoneus esses,*

Interpresq; meae fidei, populiq; remotis

Testarere nouam solenni pignore pacem.

Te latè regem, moderatorémque, ducemq;

Gentibus esse dedi, fluctu quascunque sonante

Circuit Oceanus: 5 Tu regna ignota, proculq;

Disita, tu terras non isto sole calentes,

Immensa Rex aternus ditione tenebis.

5 Ecce gentem quam
nesciebas, vocabis: &
gentes quæ te non
cognouerunt, ad te
current propter Do-
m-num Deum tuum, &
sanctum Israël: quia
glorificauit te.

Istud partim
hic impletur,
plenissimè ve-
rò in vita fu-
tura.

En

Sic supra 52. cap. Quibus nō est narratum de ea, videntur.

Sic Paulus ad Ephes. cap. primo: Deus Domini nostri Iesu Christi: quōd intelligitur secundum naturam humanam Christi.

Domestis in corpore, dum datur locus penitentiae, Quarite Dominum, &c.

*En tua sceptrā colent peregrinā regia gentes,
Certatimq; sacros concurrent visere vultus,
Sidereos vultus, per quos certissima patris
Effigies, Dominiq; tui tralucet imago,
Illius Domini, Isacidum qui regna gubernat,
Tēque suum Vnigenam miro insigniuit honore,
Supra omnem naturam hominum, sortemque Deorū
Euectum, & calo terrisq; Ereboq; tremendum.*

*Talem igitur, quando praesens vltroque paratus
Sese offert, iam iamq; fores & limina pulsat,
Proximus & sese mortali ostendere cœtu
Non negat, inuitate animis, linguisq; fauentes
Clarisonis: iam tempus adest, iam secula faustis
Auspiciis lucent, casta quibus omne fugandum
Mente scelus, procul impietas, procul esto rapina,
Cadesq; & diri malè suadē pectoris aestus,
Cunctaque fanda, nefanda malo permista furore:
Hæc etenim Astraam terris pepulere, Deiq;
Iustificam nobis mentem auertere supremi.*

*7 Ergo quisq; suum ad Dominum Patremq; Deumq;
Obseruata retro relegens vestigia, sese
Securus venie referat, mox ille reuersum
Suscipiet, diues misereri, & parcere largus
Supplicibus, facilisq; suum posuisse furorem.*

*8 Nec verò Deus ad vestras sua robora vires
Metiri patitur, nec iisdem includere metis
Diuinam fas est hominum cum pectore mentem,
Quæ mare, quæ terras, quæ cœli continet orbes.
9 Quantum etenim centro cœlum telluris ab imo
Distat (ait Dominus) quantumq; in tartara præceps
Nigra chaos procul astrifero subsidit Olympo;
Tantum ego (sed non fas conferre creati Creanti)
Vos ingens supero, sensusque euado supinos,
Terrena quàm mole diu membrisq; grauantur.*

*10 Sit scelus interea, nostris diffidere verbis,
Et dubitare nefas: nam qualis vere tepenti
Roscidus in terras non frustra iabitur humor;
Arua sed hybernis nuper resoluta pruinis
Calfacit, & sensim torpentes euocat herbas
Quæ mox in flauas segetes, robustaque farræ
Consurgant, ditentq; suos demessa colonos;
Et victum mensis, & templis liba ministrent;
Conseruentq; nauam rediuiuo semine prolem;*

11 Talis

6 Quarite Dominū dum inueniri potest, inuocate cum dum propè est.

7 Derelinquat impius viam suam, & vir iniquus cogitationes suas, & reuertatur ad Dominum, & miseretur eius, & ad Deū nostrum, quoniam multus est ad ignoscendum.

8 Non enim cogitationes meæ, cogitationes vestrae: neque via vestra, via mea, dicit Dominus.

9 Quia sicut exaltatur cœli à terra, sic exaltatæ sunt viae meæ à viis vestris, & cogitationes meæ à cogitationibus vestris.

10 Et quomodo descendit imber, & nix de cœlo, & illuc ultra non reuertitur, sed inebriat terram, & infundit eam, & geminare eam facit, & dat semen ferenti, & panem comedenti.

11 Sic erit verbum meum quod egredietur de ore meo: non reuertetur ad me vacuum, sed faciet quaecumque volui, & prosperabitur in his ad quae misi illud.

12 Quia in laetitia egrediemini, & in pace deducemini: montes & colles cantabunt coram vobis laudem, & omnia ligna regionis plaudent manu.

13 Pro saliuunca ascendet abies, & pro vrtica crescet myrtus: & erit Dominus nominatus in signum eternum, quod non auferetur.

Cap. 56.

1 Haec dicit Dominus, Custodite iudicium, & facite iustitiam: quia iuxta est salus mea vt veniat, & iustitia mea vt reueletur.

2 Beatus vir qui facit hoc, & filius hominis qui apprehendet istud: custodiens sabbathum ne polluat illud; custodiens manus suas ne faciat omne malum.

3 Et non dicat filius aduenae qui adheret Domino, dicens, Separatione diuidet me Dominus a populo suo. Et non dicat Eunuchus, Ecce egolignum aridum.

11 Talis erit sermo, nostro qui missus ab ore
Caelitus effatum, nec iam mora, compluet orbem:
Roris fluens sermo, quo frigida corda calescent,
Quo mollita fauos sudabunt saxa recentes:
Non ille in vanum missus sine fruge redibit,
Sed iustos edet generoso semine fetus,
Prosper ubique, nec insanis obnoxius Austris,
Nec gelido Borea, nec acuto grandinis imbri.

12 Ite meo, ite igitur freti sermone, catenisque
Imperium crudelis heri fugitote refractis.
Laeta etenim vobis pacataeque cuncta futura
Polliceor; durae cautes, & inhospita tutum
Siluarum iuga praebunt iter; omnia plausu
Laetitiaque frement: tellus alma omni-ferentes
Et grauidos ex passa sinus, venientibus ultro
Dona feret, multaque vias umbrabit & agros
Abiete, quos humilis nuper saliuunca tegebat,
Et myrto cedit mordax vrtica virenti.

Dux autem vester Dominus deducet euntes,
Sustolletque, alte signum, venerabile signum,
Eminus ostendens rubeo sua nomina texto
Mansuris inscripta notis, quas nulla vetustas,
Nulla dies vnquam memori delebit ab aeo.

1 Propterea haec dicit Dominus; vos mente tenete
Conditae, nec surdis date diripienda procellis:
Si nostri vos tangit amor, si cura salutis,
Quae per me caelo gratis demissa propinquat,
Si iam pertaesum vita, morumque priorum,
Per me, perque meam toto satis orbe probatam
Testatamque fidem, per non mutabile pactum
Quod populis ici sub utroque iacentibus axe,
Discite iustitiam tandem, vitaeque per omnes
Quam brevis est actus, quidquid fera fata minentur,
Rectum inconcusso mentis seruate vigore.

2 Felix o felix, quem non fortuna, nec atrox
Imperium regum potuit diuellere iusto;
Felix qui tenet hoc, & isdem semper inheret
Consiliis, animi constans, fixusque, tenaxque:
Felix, qui Domini metuens sacra sabbatha seruat,
Exosusque nefas rabido cane peius & angue,
Cor purum, purasque manus scelere abstinet omni,
Iusque aequumque colit rigida virtutis amator. (mas,
3 Quisquis ad haec animum adiciet, seu femina, seu

Loquitur de
verbo pro-
missionis sue.

Magna foeli-
citas eorum
qui Christum
recipient.

Cap. 56.

Concio haec
similis predi-
cationi Ioan-
nis Baptistae,
cum ait, pce-
nitentiam agite
&c.

Intelligit sab-
bathum spiri-
tuale, non Mo-
saicum, id est,
quietem a vi-
tiis.

Seu

*Seu Græcus, præscò-ve fuit de sanguine Iudæ,
 Seu vir, siue virum ferro truncata inuentus,
 Quid refert? omnes nullo discrimine habebo.
 Ne dicas, peregrinus ego, nihil ista morantur
 Pæcta peregrinos: nec tu quoque semi-vir addas,
 Ecquis ego, cui sanguis hebet, cui semen ademtum,
 Et genus, ut læti quidquam ex hoc fædere sperem?
 4 Dico ego, nec dictum vlla meum sententia vertet,
 Qui mea cunque dato seruabunt sabbatha ritu,
 Et memores legum, & monitorum, & fæderis icti,
 Quæ mihi rectè placent monstrato calle sequentur;
 5 His ego stelliferi complere sedilia regni,
 Sydere amq; dabo meritis pro talibus aulam,
 Adsciscamq; mihi ciues, nomenq; beatum
 Inter honoratos proceres, nostrosq; creatos
 De genere heroas, nullo delebile nomen
 Tempore concedam per sæcula cuncta fruendum.
 6 Quinetiam sobolem illorum, serosq; nepotes,
 Si modo fæderibus maneat, patrumq; suorum
 Passibus insistant, & religionis amantes,
 Nec leges spernant, nec iussam sponte recusent
 Ire viam, 7 pietate mea super æthera vectos
 Monte meo sistam, & sanctæ penetralibus adis:
 Iamq; mei factos hylaros sub numinis umbra,
 Non sine festarum læto clangore tubarum,
 Ad mea sacra nouo ritu peragenda vocabo.
 Ne mihi tum, edico, vitula lactente litetur,
 Nec iugulis ouium, nec caesi sanguine tauri;
 Sed castis precibus, sed votis rite solutis,
 Et, mea queis dicent præconia, dulcibus hymnis.
 Nulla mihi posthac acceptior imbuet aram
 Victimæ, nulla magis lætos habebit odores.
 Nam domus hæc, soli domus instaurata Tonanti,
 Nec thuris fumo, nec salsa aspergine gaudet;
 Arcanis tantum precibus, locus iste, piorum
 Sollicitisq; patet votis, 8 quos Solis abortu
 Occasusq; velut dispersa examina, coget
 Isacidum Deus, & corpus componet in vnum.
 9 Ah miseri, tali quos non dignabere cætu,
 Summe Deum! vos o profugis occurrite tygres
 Montana, natiq; feris sub rupibus vrsi,
 Et quæcumque fera per agros saltusq; profundos
 Quæriis optatam catulis immanibus escam.*

S

Huc

Non est di-
 ffectio Iudæi
 & Græci. Ad
 Rom. cap. 10.

Vicitur verbis
 veteru ce re-
 moniaru, ta-
 me aliud sen-
 tit: intelligit
 enim sacrifi-
 ciu laudis &
 spiritus corri-
 bulati & vitu-
 los labiorum
 &c.
 Ecclesia Chri-
 sti. Hoc tamẽ
 Christus tetu-
 lit etiam ad
 templum Sa-
 lomonis
 Matth. 21.
 Sic Ioannes
 cap. 11. Iesus
 erat mortuus
 pro gente &
 non pro gen-
 te raturum, sed
 ut filios Dei
 qui dispersi
 erant cõgre-
 garer.
 Fera he sunt,
 de quibus
 Psal. 73. Ne
 tradas bestiis
 animas cõfi-
 teantium tibi.

4 Quia hæc dicit Do-
 minus Eunuchis,
 Qui custodierint sab-
 batha mea, & elege-
 rint quæ ego volui, &
 tenuerint fœdus meum:
 5 Dabo eis in domo
 mea, & in muris meis
 locum, & nomen me-
 lius a filiis & filiabus:
 nomen sempiternum
 dabo eis, quod non
 peribit.

6 Et filios aduenç qui
 adherent Domino, ut
 colant eum, & diligat
 nomen eius, ut sint ei
 in seruos: omnem cu-
 stodientem sabba: hui
 ne polluat illud, & te-
 nentem fœdus meum:

7 Adducã eos in mō-
 tem sanctum meum,
 & lætificabo eos in
 domo orationis meæ:
 holocausta eorum, &
 victimæ eorum pla-
 cebunt mihi super al-
 tari meo: quia domus
 mea, domus orationis
 vocabitur cunctis po-
 pulis.

8 Ait Dominus Deus
 qui congregat disper-
 sos Israël, Adhuc con-
 gregabo ad eum con-
 gregatos eius.

9 Omnes bestia: agri
 venite ad deuorandũ,
 vniuersæ bestia: sal-
 tus.

*Huc rictus, huc fulmineas conuertite dentes,
Deuotumq; gregem cædi tristiq; rapina
Vnguibus hamatis, pandisq; innadite rostris;
Falletur minimo custodia tota labore.*

10 Speculatores eius
cæci omnes, nescierit
vniuersi: canes muti
non valentes latrare,
videntes vana, dor-
mientes & amantes
fomnia.

11 Et canes impu-
dentissimi nescierunt
faturitatem: ipsi pa-
stores ignorauerunt
intelligentiam; om-
nes in viam suam de-
clinauerunt, vnusquis-
que ad auaritiã suam,
à summo vsque ad
nouissimam.

12 Venite, suinamus
vinum, & impleamur
ebrietate: & erit sicut
hodie, sic & cras, &
multo amplius.

Cap. 57.

1 Iustus perit, & non
est qui recogitet in
torde suo: & viri mi-
sericordiæ colliguntur,
quia non est qui
intelligat. a facie enim
malitiæ collectus est
iustus.

2 Veniat pax, requies-
cat in cubili suo, qui
ambulauit in dire-
ctione sua.

3 Vos autem accedi-
te huc filij augurati-
cis, semen adulteri, &
fornicariæ.

4 Super quem ius-
ti: super quem dila-
tatisos, & eiecistis
linguam: nunquid
non vos filij scelesti,
semen mendax?

10 Nam vigiles, quarum munus, de turribus altis
*Insidias cornu flammã, ve, aut voce sonora
Prodere prauis, furẽmque arcere, lupumq;
Nil oculis, nil mente vident: fidißima nuper
Armenti tutela canes, latrare repente
Dedidicere metu muti, ignauiq; & inertes.*

11 Scilicet oppressos somno, fusosq; per herbam,
*Reliquias inter fædas, semesaq; cena
Ructantes frustra, hesternã, mendacia nigram
Per noctem vanis ludunt in somnia visis,
Sensuq; obtenebrant inducta nocte sepultos.
Mane epulas repetunt, nulloq; pudore modoq;
Turpia in expleto conuiuia ventre reposcunt.*

*Nec mirum, quando ipsi etiam statione relicta
Et grege, pastores abeunt, quò quemque libido
Abducit petulans, & opum malè sana cupido,
Et luxus, atque ocij amor, quibus illud in ore
Personat: " O cura procul hinc, procul este labores,
O socij, properate, venite, bibamus, amemus:
Quid vino melius? quid curis tristius agris?
Flore coma, vino pectus, frons rore madescat:
Assyrio, malè dispereat qui crastina curat.*

1 Interea, dum quisque datus bacchatur habentis,
*Indulgentq; animis, & nulla quid vtile cura,
Quid fas, quid ve nefas segnes vacuosq; remordet;
Vir bonus, & rigida custos virtutis, inulta
Morte perit, pietas cedit indefensa, viriq;
Ad cadem in fontes magnis rapiuntur aceruis:
Nec cuiquam mens est (heu quã socordia, cines?)
Aut animus, prope damnat, e succurrere causa.*

2 Felix causa tamen, nec enim perisse putandus
*Qui cadit; ille etenim ærumnoso raptus ab aeo
Transit ad aternam non longa morte quietem;
Pax vbi seposita est iustis ab origine mundi,
Et nullo peritura die decreta voluptas
His quos non piguit vitam pro morte pacisci,
Proiectoq; meas inscribere sanguine leges.*

3 Sed cui illa sistis malè nati, & semine diro
4 Concepti meretricis onus, mæchæq; salacis

Ad eos hæc
pertinent, qui
prælatum
sunt, officio
suo non fun-
guntur, sed
tacent, dediti
vino & volu-
ptatibus.

Cap. 57.

Hieronym.
Christum in-
telligit: po-
telt tamen ac-
cipi generali-
ter pro omni-
bus iustis ho-
minibus.
Sic 4. Regum
cap. 22.

Tarpe

Turpe genus, partusque olido sub fornice fusus?
 Dicite carnifices, conurati que cruenta
 Cadis, in auctorem vita, gens impia, spretrix
 Numinis, & magicos primis à matre sub annis
 Iamdudum cantus vano sive edocta susurros,
 Et leuo quid auis, qui dextro visa volatu
 Significet, quid plena boni, mutilata sinistri
 Ominis exta ferant, ecquem mala vipera seuo
 Dente petisse putas? in quem proh noxia serpens
 Sanguinolenta tui torristi spicula rictus?
 Et telum bifida nimium penetrabile lingua?

Quod genus hoc hominum? quæ ve huc tam barbara
 Gens colit? immensi deserta numinis æde, (morem
 Sacra nouant horrenda sub arboribus frondosis.

5 Scilicet, ô miseri, vos hæc scelera impia tangunt,
 Qui me contempto, diis demoniisq; profundos
 Sacra stis lucos, in verticibus præruptis;

Hic, ubi mille focus halant fumantibus aræ,
 Crudeles aræ, sed quas crudelius ipsi

Visceribus vestris (forsan ventura negabit
 Credere posteritas) & vestri sanguine fætus
 Imbuitis; tanquam vitulos armenta negarent,
 Aut agnum caprum-ve greges pretiosior hirci

6 Quam vester cruor est, quo sicci sæpe videtis
 Crescere torrentes, & præcipites conualles,
 (Horresco referens) rupesque & saxa rubere.

Hunc morem certè non seruauere priores:
 Hic ritus vestrum inuentum est, ideoque peculij
 In sortem vestri (nam sic voluistis) habete.

Sic, ô sic libate diu, repetitaq; sæpe
 Sacra, noua vestros funestent cæde penates,
 Funera diuq; ferant nec funera talia vestri.

Sed quid ego interea? pro tam furialibus ausis
 Non indignabor? num fors an sic inultus
 Flebo puer? scelerum pœnas instare tuorum
 Fatidico vates tibi nuncio præsciis ore,

7 Impia gens, quæ muta colis, quæ montibus altis
 Purpureis effulta thoris, sub nocte silenti
 Velleribus-ve ouium stratis, per somnia, rerum
 Nequicquam seriem, venturaq; tempora captas,

8 Vestibuloq; tui primo conclauis, & ipsos
 Ante domus postes, larium simulacra tuorum
 Aut auro, aut ebena, aut cæ lato marmore poni,

Hæc omnia
 de Christo in-
 telligantur.

Hæc facilem
 habent inter-
 pretationem
 ex cap. 17.
 quarti Reg.
 & Psal. 105.

5 Qui consolamini
 in diis subter omne
 lignum frondosum,
 immolantes paruulos
 in torrentibus, subter
 eminentes petras?

6 In partibus torren-
 tis pars tua, hæc est
 fors tua: & ipsis effu-
 didisti libamen, obtu-
 listi sacrificium. nun-
 quid super his nõ in-
 dignabor?

7 Super montem ex-
 cellsum & sublimem
 posuisti cubile tuum,
 & illuc ascendisti, vt
 immolares hostias.

8 Et post ostium, &
 retro postem posuisti
 memoriale tuum: quia
 iuxta me di-coope-
 ruisti, & suscepisti ad-
 ulterum: dilatasti cu-
 bile tuum, & pepigi-
 sti cum eis fœdus: di-
 lexisti stratum eorum
 manu aperta.

*Aut fuso are iubes, cultus monumenta nefandi,
Conspicuis incisa notis, ne lumina visu,
Ne mens admonitu sapiat caritura frequente.*

*O caca mentes! ô dulce latensq; venenum!
Quid tibi non olim spondebas credula, quando
Non à me verita es desciscere fœdere rupto,
Externosq; sequi mendacia numina diuos?
Spes omnes & vota tamen rapuere procella.
Nec minus interea scortaris inepta, tuosq;
Vris amatores, & amando, & amare fatendo;
Vrunt illi te, consecranturq; viciſſim*

9. Et ornaſu te regio
vnguento, & multi-
plicasti pigmenta tua.
Miſiſti legatos tuos
procul, & humiliata es
vſque ad inferos.

*Regia fragrantem comtos vnguenta capillos,
Et minio vultus, & tegmina murice pictam,
Per iuga, per colles, per florea rura, per agros.*

*Quid, quod & auditos tantum, nec nomine notos;
Nec viſos, ardes meretrix mercabilis hircos,
Faſſaq; te, flammâq; tuas, connubia ſupplex
Legatis vltro petiſti turpia miſiſis?*

*Spretâq; proh quas blanditias, quæ vota, preceſq;
Non effudiſti, placito vt potireris amore?
Mox ſpernens, & ſpeta iterum, ſpernensq; viciſſim,*

*Indomitosq; gerens rabido ſub corde dolores,
Vt ratis incertis tumidum raptata per æquor
Turbinibus, quos non poſito temulenta pudore*

*Paſſa procos? quos non teſtâque lutôque ſecuta?
Mancipis etiam auſa tuum ſubſternere corpus.*

10. In multitudine
viæ tuæ laboraſti: non
dixiſti, Quieſcam. vi-
tam manus tuæ inue-
niſti; propterea non
rogaſti.

*Nec laſſata tamen potuiſti hoc edere verbum,
Iam ſatis, obſcæna procul hinc abſcedite flamma,
Iam tempus vetitos de corde fugarier ignes.*

*Namque velut deduſta manu, teneriſq; ſub annis
Nullum non edoſta ſcelus, ſenſimq; per omnes
Mollitiei artes exercita, per dita luxu,*

Nec tuâ iam, compôs-ve tui, dulciq; veneno

Ebria iam dudum tua per præcordia fuſo,

Spes haud magna ſuper, poſſis vt ſanior eſſe;

Precipue, cum nulla tibi ſit cura ſalutis,

Nec morbum agnoſcas, nec morbi vulnera nudes,

Nec medicum accerſas, nec opem prece ſupplice poſcas.

11. Pro quo ſolicita
timuiſti, quia menti-
ta es, & mei non es re-
cordata, neque cogi-
taſti in corde tuo: quia
ego tacens, & quaſi
non videns, & mei
oblita es.

Interea ſerpit virus, & gliſcit alendo,

Dum tegis, & mihi te mentita, tuosq; dolores

Infelix celas; pro quo iam multa tuliſti,

Multa feres, ſed iure feres me vindice, quem tu

Auſa negare Deum es, periura, tuiq; mei q;

Inmemor: olim ego te euciam, ſpernamq; viciſſim.

Diſſimulera.

Sequi Deos
alienos, reli-
cto vero Deo,
ſecundû ſcri-
pturas eſt
mœchati, vt
dicto cap. 17.
quarti Regû
& apud Hie-
remiâ cap. 30.

Disimulem licet, & pœnas in tempus omittam,

*12 Tu populis exempla dabis toto orbe futuris
Iustitia manifesta mea, tua, quid sit amicum
Sed iustum numen contemnere, pœna docebit.*

*13 Tempus erit seris cùm nostras questibus aures
Implebis, superante malo, nullamq̃ ferente
Vltius medica artis opem, Tua numina, dicam,
Te seruent, dij te, quos thure & sanguine placas,
Dij tot quasi cultiq̃ laboribus olim,
Si quid habent, si quid possunt, in pristina reddant.*

*Ast illi rapiente noto, subitaq̃ procella,
Vanescunt, tenues ut fumus inanis in auras.*

*At qui me Dominum cœli terræq̃ potentem,
Qua pietate decet, sincero & simplice cultu,
Et quo lex ritu dudum præcepit, adorant,
Spesq̃ suas vni, sua vota fideliter vni,
Rēsque & opes, seu sors tristis, seu prospera, credunt;
Hos ego, terrarum, fragilisq̃ laboribus aui,
Et curis functos, cœli super alta locabo
Mœnia, quemq̃ habito sublimi vertice sistam;
Qua semel arcesitōs, & lata pace fruētes,
Sola relictorum comitum pia cura remordet.*

*14 Ite (aiunt nostri genis custodibus aui)
Ite genus volucre, & nostros deducite fratres
Hoc ipso quo calle viam præcessimus olim,
Tollite inæquales cliuos, scruposq̃ morantes
A Equatis remouete vias, variaque viarum
Ambages, tortōsque & multiplices anfractus
Et labyrinthos in rectum ducite flexus:*

*Nulla viris obstant dispendia, nulla morentur
Aspera saxa fugam, dura emollite, lutosā &
Lubrica perpetuo, lauique insternite saxo.*

*15 Hæc etenim magni, quo non sublimior alter,
Qui calos calcat, quem circumscribere nulla
Sæcla queunt, quem nulla loci dimensio finit,
Immota atque æterna Dei stat fixa voluntas;
Scilicet ille Deus, sanctissimus ille Deorum,
A quo, fonte velut, manant, quæ sancta vocari
Forsitan aut possunt, aut nobis posse videntur;
Qui pia corda lubens habitat, refugitque superba,
Qui spes accisas, & deplorata repente
Vota beat, miserisq̃ue animos & morte propinqua
Solicitis vitam reddit, virēsque priores.
Ille Deus custos, & consolator egentum*

12 Ego annuntiabo iustitiam tuā, & opera tua non proderunt tibi.

13 Cùm clamaueris, liberent te congregati tui, & omnes eos auferet ventus, tollet aura. Qui autem fiduciam habet mei, hæreditabit terram, & possidebit montem sanctum meum.

14 Et dicam, Viam facite, præbete iter, declinate de semita, auferte offēdicula de via populi mei.

15 Quia hæc dicit Excelsus, & sublimis habitans æternitatē: & sanctum nomen eius in excelsis & in sancto habitans, & cū cōtrito & humili spiritu: vt viuificet spiritum humilium, & viuificet cor contritorū.

Lenissimo momento perdentur omnes dij quos congregasti.

Summa metaphora ab iis qui sternunt vias publicas.

Hæc altè in clamat, clamanti aduertite mentem.

16 Nō enim in sempiternū litigabo, neque v̄que ad finem irascar: quia spiritus à facie mea egredietur, & flatus ego faciam.

16 Non ego (quamquā aliud, si summo iure nocentū facta velim facti, q̄ pares expendere pœnas, Numinis exemplum temerati iniuria poscit) Perpetuo vindex in te seuire furore Constitui, & iusto frenos laxare dolori. Si facerem, non terra suo libramine nixa, Nec mare fluctifono non explorabile fundo, Nec chaos immensum, nec quod tegit omnia cœlum, Nostri impune ferant stricturam fulminis vllam. Parcā igitur, nec quos animāui præpete mentis Viuifica flatu, quibus vnis nostra referre Ora dedi, placet extrema vastare ruina.

17 Propter iniquitatē auaritiæ eius iratus sum, & percussi eum: abscondi à te faciem meam, & indignatus sum: & abiit vagus in via cordis sui.

18 Vias eius vidi, & sanauī eum, & reduxi eum, & reddidi consolationes ipsi, & lugentibus eius.

19 Creauī fructum labiorum pacem, pacem ei qui longè est & qui propè, dixit Dominus, & sanauī eum.

20 Impij autem quasi mare feruens, quod quiescere non potest, & redundant fluctus eius in conculcationem & lutum.

21 Non est pax impiis, dicit Dominus meus.

17 Peccauere quidem, cæcāq̄ cupidine rapti, Omniaq̄ & fanda, atque nefanda immaniter ausi, Conciuere meam factis furialibus iram, Inuitoq̄, mihi (testor mea numina) fulmen Extorsere meum: 18 sed mox ubi lumina vidi Mæsta scelus destere suum, mea tela remisi, Verbaq̄, multa metus tristes solantia dixi.

Cum quibus & luctus sedatus, & omnis ab vdo Fronte serenata, siccata est lacryma vultu.

Quiq̄, fuit morbi, fuit & medicaminis auctor:

19 Nam simul ac petiere, simul me dante salutem

Et pacem, summo per verba precantia cœlo

Deductam, pacem superūm admirabile munus,

Accepere omnes nullo discrimine gentes;

Tam quæ iuxta habitat, quam quæ procul orbe remoto

Regna colunt: 20 At non hæc tangunt dona superbos

Numinis osores; nec enim pax alma scelesto

Impurōque potest in pectore figere sedem:

Ast illud curæ vltices, terrorq̄, pauorq̄,

Irrequietus habet, noctēsq̄, diēsq̄ tremenda

Exagitat sceleris semper præsentis imago,

Terribilis visu species, cui conscius horror

Accubat, & memorem nunc huc nunc diuidit illuc,

Continuoq̄, æstu rapit in contraria mentem.

Qualis in Euripo feruente reciproca sæpe

Tempestas oritur, quem vis diuersa furorq̄,

Ventorum discors refluxis exasperat undis,

Et conculcandas ad littora vertit arenas:

21 Non alio (si dicta Dei non falsa probamus)

Turbine vexantur fontes, tangēque quietus

Arcentur placido quem pax tenet aurea, portu.

Locum hunc diuus Paulus transcripsit in ep̄ ad Eph. capite secundo.

239

VATICINIORVM ISAIAE
LIBER SEPTIMVS.

VRVM vbi te pax alma, Dei certissima
proles,
Aut qua te tandem fessus regione requi-
ram?

Non mihi te fascēs populi, non purpura regum
Inuidiosa dabit, nec te Mauortia castra,
Insanum-ve forum, nec litigiosa recepat
Curia: Tu potius dulces ante omnia Musas
Diua colis, musas non ex Helicone canentes
Stupra Deūm, cades hominū, & feras bella gigantū;
Sed quae palmiferi sacras Iordanis ad vndas,
Aut super Hermony iuga roscida matutini,
Sapius Amosidae cytharam mouere sonantem,
Et populis responsa Dei cecinere futuris.

Ergo per Hebraeas fama celeberrimus vrbes
Dum ventura canit, caelo vox missa sereno
Perculit his vatem iam tum quoq; certa petenti
Fata recludentem populo: Quin, hoc age, (dixit)
Et meus hic populus, quae sunt praesentia, tandem
Agnoscat, veniamq; petat, sua crimina fassus.
Iamque age, clari sonam quantum potes exere vocem;
Nec lateri parcas, clama, increpa, & argue coram,
Clangentisq; instar litui, per compita, perq;
Vrbes & vicos, scelus exitiale meorum,
Degeneresq; palam mores vulgare memento,
Isacidumq; domus opprobria detege fœda.

Nam licet officij videantur velle videri
Obnixè memores, si me per templa, per aras
Sacrificis quarant fœta pietate diebus,
Perq; scholas, & per collegia Rabbinoꝝ
Discursent, tonat hic vbi sede magister ab alta
Turgida nescio quis sensuque carentia verba,
Mèque volubilibus quis sim vestigat elenchis,
Consiliq; modum nostri, mentisq; vigorem
Fando tenere putat, stat plebs arrecta, siletq;
Ingratus tamen ille mihi labor omnis habetur;
Prorsusq; inuisus: nam quis me fallere possit,
Et caelum & terras atque infera regna videntem?

Et tamen hoc hominum genus intolerabile, sese
Passe putant nobis simulato imponere vultu,

Cap. 58.

Hic Isaias
non prophe-
tam, sed con-
cionatorem
agit.

Cap. 58.

1. Clama, ne cesses,
quasi tuba exalta vo-
cem tuam, & annun-
tia populo meo scelerum
& domui
Iacob peccata eorum.

2. Me etenim de die
in diem quaerunt, &
scire vias meas volūt:
quasi gens quae iusti-
tiam fecerit, & iudiciū
Dei sui nō dereliquit:
rogant me iudicia
iustitiae: appropin-
quare Deo volunt.

Ors.

Ore p̄j, scelerati animo, quibus est sua cordi
Gloria, nec minus est odio mea: quidquid ab arte
Iamdudum edocti pratexant, non secus ac si
Omnia præstiterint legis præscripta seueræ.
Exprobrare audent, & in os consistere contra,
Iusta repositos præsumpta præmia palma.

3 Quare ieiunamus, & non aspexisti: humiliatumus animas nostras, & necisisti? Ecce, in die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra, & omnes debitores vestros repetitis.

3 Cur (aiunt) tristi ieiunia longa labore
Perpetimur? corpusque fame, genuumque labore,
Et teneros oculos lacrymis corrumpimus vdis?
Quando nec fletus, nec te ieiunia tangunt
Nostra, nec inculti vultus, artusque iacentes,
Respicere ut saltem ista velis nutuque probare?
Vos ego, respondi, non vllò dignor honore;
Mèque penes nulla est istius gratia facti,
Vt quidquam tali pro sobrietate rependam.
Ora modis, esto, pallent liuentia miris,
Labentisque gena fletus imitantur: at istam
Non maciem fractasque genas, & languida membra
Subtracti fecere cibi, sed vestra libido
Immodicusque furor, mentisque, in fracta voluntas
Indomitæ, nullogue potis mitescere freno.
Vos dapis immemores, ut dicitis, atque Lyæi,
Alter amor violentus agit, situs altera pungit,
Auri sacra fames, & amor sceleratus habendi,
Cruelèisque facit, ne quas prece supplice voces
Debitor exanguis, neruoque addictus, & herens
Fundit, inhumanas unquam admittatis ad aures:
Immò etiam, quæ debuerant pro tempore festo,
Dum sacrum colitis, dum ieiunatis, omitti

4 Ecce, ad lites & contentiones ieiunatis, & percussis pugno impie. Nolite ieiunare sicut vsque ad hanc diem, ut audiatur in excelsis clamor vester. 5 Nunquid tale est ieiunium quod elegi, per diem affligere hominem animam suam? nunquid contorquere quasi circulum caput suum, & sacco & cinerem sternere? nunquid istud vocabis ieiunium, & diem acceptabilem Domino?

4 Arma fori, repetita vigent, litæque mouentur
Olim intermissæ, causisque nouantur iniquis.
Nec tantum arma fori resonant arguta loquacis,
Bella etiam ferro pugnisque parantur apertis,
Et pulsatur egens, & vi subuertitur in sons.
Ne mihi, ne quaeso ieiunia talia posthac
O miseri iactate, graui mihi verberat aures
Cum sonitu, calumque, quatit, miserandus egentum
Clamor, & oppressæ tristis querimonia plebis.
Non hæc sacra mihi, non hæc libamina posco.
3 An tu, quod iubeas mensas remouere, merumque
Fontana mutes lympha, certisque dierum
Curriculis iteres leges potusque, cibique,
Pallidus, & sacco cinctus, vultusque remissos

Pulvere

Tales erant Pharisæi, in quos hoc loco inuenitur, & hypocritæ, de quibus apud Matth. cap 23. & Lucam 11.

*Pulvere conspersus, tibi ritè videbere numen
Demeruisse meum? Non qui summittere colla
Fusus humi didicit, variisque inflectere gyris
Huc illuc, torti in speciem de vimine cycli,
Ritè litat; nec enim solo, quod rere, sacrantur
More dies; puro sed religionis amore,
Et veri studio, & pietatis simplice cultu.*

*6 Quisquis es acceptos igitur qui quæris honores
Ferre Deo, quæ nunc loquor impiger arripe iussa:
Eripe te duris, quantum potes, eripe vinclis
Quæ vetus impietas nexu te detinet arcto;
Tum liber, vinctos tibi obæratosque vicissim
Solve lubens, duroq; leua sub fasce gementes,
Signaq; syngraphaq; & memores discerpe tabellas,
Fænoris extorti testes diraq; rapina:*

*7 Differtog; penu, cellaq; patente, popello
Diuide ieiuno cerealia munera fruges;
Pauperibusque vagis, terraque iacentibus vda,
Hospita tecta aperi, nudosque operire memento,
Et qui sis memor, & quo semine factus, eadem
Conditione satos durus ne despice fratres.*

*8 Hæc si præstiteris, tua fama serenior horis
Erumpet roseis, nitidog; illustrior astro
Præueniente diem, cum matutina pudicum
Exerit os Aurora, iubarq; accendit Eoum:
Tum quidquid scelerum vestris infederat olim
Sensibus, & quæcunque mala contagia noxæ
Tempore serpebant, penitusq; in pectus abibant,
Protinus abscedent, & iam magis, ac magis omnem
Tam citò depelli mirabere pectore pestem,
Tæque statim absterfo reualefcere vulnere posse.*

*Non tamen istud opis vestra, nec tanta facultas
Insita, sponte sua Deus, haud pietate merentes,
Non intellecto satis unquam munere donans,
Laudatoq; satis, vos tandem in pristina reddet;
Iustitiamq; ducem vobis vitæq; magistram
Demittet cælo, vnde salus, vnde omnis opum vis,
Gloriaq; vnde operum stabilis fiducia surgit;
9 Qua tandem arrectus, terrisq; ablatas, ad auras
Niteris superas, nunquam irrita vota daturus:
Quippe Deus, vix dum trepidantia labra mouentem
Præueniet, iam iamq; adsum, iam desine (dixit)
Ecce adsum, quid me coram præsentem tremiscis?*

h

Ergo

Abstinencia à
cibo his con-
iuncta operi-
bus grata est
Deo: Nec
enim prodest,
(ait Hierony-
mus) vacuum
portare ven-
trem, & esca-
cere quæ Deo
displicent.

Per gratiam
voluntas fa-
natur, & illu-
minatur in-
tellectus.

Quæ hic di-
citur nostra
iustitia, dici-
tur à Paulo
cap. 3. ad
Rom. Dei iu-
stitia, quia ab
eo nobis do-
natur.

6 Nonne hoc est ma-
gis ieiunium quod ele-
gi? dissolue colliga-
tiones impietatis, sol-
ue fasciculos depri-
mentes, dimitte eos
qui contracti sunt li-
beros, & omne onus
dirumpe.

7 Fræge esurienti pa-
nem tuum, & egenos
vagosque induc in
domum tuam: cum
videris nudum, operi
eum, & carnem tuam
ne despexeris.

8 Tunc erumpet quasi
mane lumen tuum, &
sanitas tua citius orie-
tur, & anteibit faciẽ
tuam iustitia tua, &
gloria Domini colli-
get te.

9 Tunc inuocabis, &
Dominus exaudiet:
clamabis, & dicet, Ec-
ce adsum. si abstuleris
de medio tui catenam,
& desieris extendere
digitum, & loqui quod
non prodest.

10 Cum effuderis
esurienti animã tuã,
& animam afflictam
repleueris: orietur in
tenebris lux tua, & te-
nebræ tuæ erunt sicut
meridies.

11 Et requiem tibi
dabit Dominus sem-
per, & implebit splē-
doribus animam tuã,
& ossa tua liberabit;
& eris quasi hortus ir-
riguus, & sicut fons
aquarum, cuius non
deficient aquæ.

12 Et ædificabuntur
in te deserta seculorũ:
fundamenta genera-
tionis & generationis
suscitabis: & voca-
beris ædificator se-
pium, auertens semi-
tas in quietem.

Ergo age (namq; piis posita est vberissima merces)
Iam melior, laqueos vncoſq; grauēſque catenas,
Proijce, ſauitia monumenta nefanda prioris;
Parce piæ in fonte manus ſcelerare cruore;
Simplice ſis mitiq; animo, ſis cultor honeſti,
Contemtorq; auri; nec eme ambitioſus honores;
Nec tu vende rapax, ſit ſobria lingua, modũq;
Infandi ſandiſq; ſciat, ſit dextera diram
Larga famem miſerorum hominum ſaturare ſitimq;
Diuitiaſq; piõs effundere prodiga in vſus,
Sit clemens oculus, nec liuidus obliquato
Lumine (grande nefas) alienos ſpectet acervos,
Nec crudele tuens atroxq; iacentis iniquam
Rideat exprobrēt. ve vicem: ſit denique rectus,
Per ſimiliſq; mei, quo res hominumq; deũq;
Tempero, rex iuſtis iniuſtiſque omnibus idem.
Tum tibi verſanti in tenebris lux protinus orta
Clara magis, quã ſol medio cum altiſſimus orbe eſt;
Luſtrabit puram pulſa caligine mentem:
" Tum tibi ſe radioſque ſuos, pax munus Olympi,
Pax hilaris, placidęq; quies gratiſſima mentis,
Oſtendet, nebulasq; animi fulgore coruſco
Diſpeller: nouatum tibi gaudia pectus inibunt,
Oſſaq; per, ſtupidoſque artus, tenuatq; membra,
Inuictę vires, roburq; calorq; recurrent.
Vt quę herba ſiccis quęcunq; ſeruntur in hortis,
Sedula ni nutrix fuſas radicibus imis
Sufficiat vires oculiãque pabula tellus,
Languſcunt primi moriturę ſolis ad æſtum:
Sic tuus iſte vigor, ne noſtri numinis aura
Deſiciente cadat, tandem & ſua culmina ponat;
Ipſe ego te noſtros tranſlatum nuper in hortos,
Semper alam, ſemper ſæcundo rore fouebo.
" Mactę animo virtute iſta, tu ſæcla nouabis
Aurea, tu lapſam iam dudum reſtitues rem.
Tu loca vaſta feris inſeſſa draconibus olim
Deductis toto replebis ab vrbe colonis.
Tempora iam auſpiciis per te melioribus ibunt,
Aduentũq; tuo felix renouabitur ætas,
Qualem non vidit veteris iuſtiſſimus aui
Abramus, nec dux populorum Moſes, & ipſe
Iuſtus, amãſque mei, nec rex atque optimus idem
Fates, ſeptenis prælatuſ fratribus, atque

Docet ciuili-
ter & huma-
niter cũ ho-
minibus, qui
buſcũ nobis
eſt negotium,
agendum,

Hæc & ple-
raque quæ ſe-
quuntur, poſ-
ſunt ad Chri-
ſtũ pertinere.

Dee

De stabulo ad solium vix puber missus eburnum.

Quinetiam sepes tenera custodia vitis,
Arcendo quondam pecori bona, noxia furi,
Diruta nunc, denitusq; sua cum stirpe recisa,
Floridior solito, te, te instaurante resurget,
Nec pecori, nec iam nocturno peruia furi.

¹³ Maecte iterum, Numenq; sacras veneratus ad aras
Rite meum, fuge solennes temerare nefando
More dies, sensusq; tuos rationis inanes
Velle sequi, vera irrisor pietatis acerbus:

Ast animi placidus, parcus sermonis, & equum
Iusq; & fas cole precipue, Dominumq; potentem
Iustitiae reuerenter habe: tum cognita paucis
Miranti tacitum tangent tibi gaudia pectus.
Tum raptus terris sublimis ad astra ferere,
Iam nihil humana metuens ludibria sortis.

Vnde tuis subiecta oculis, quae mobile vulgus
Summa putat, nihil ipse tuo sub corde caducum,
Nil mortale fouens, faelix tutusq; videbis.

¹⁴ Namq; ego te (ne sperne Deum no vana loquentem)
Isacidae patris solio sceptrisq; reponam
A Eternis; nam fixa manent quae fatur ab alto
Os Domini, nec dura cui sub lege tenentur.

Cap. 59.

¹ At vos, ne rata sint facitis quae spondeo, crimen
Vestrum est si poena citius, si praemia votis
Seriùs eueniunt; nec enim mihi dextera neruis
Languida contractis adeo vsque repente refrixit,
Vt non sim, qui semper eram, neque amq; precantes
Audire, & patrios saluis redhibere penates;
Idem sum, qui saepe fui, nec mutor in horas:

² Nec mora, nec culpa est in me: vos crimine vestro,
Concentum nostrum, quem me fore teste perennem
Iurastis, miseri rupistis, & interiecto

Obice coniunctum vobis male dissociastis;
Deniq; ut occulerem vultus, auresq; querelis
Obstruerem, auctores per facta nefanda fuistis.

³ Quippe manus vestrae digitiq; cruore piorum
Stillant innocuo, lingua est armata veneno,
Labraque nil impura nisi mendacia voluunt.

⁴ Nullus in hoc populo iustiq; bonique seuerus
Exactor, nullus qui rectas aduocet artes,
Consiliis nullus qui leges, iustitiamq;
Suscipiat vera fortis ratione tuendam:

h 2

Omnes

Metaphora sumta à re rustica. Scriptura autè transfert ad ecclesiam Dei, cuius sepes est vnitas fidel; qua dissipata, mordebit coluber.

¹³ Si auerteris à sabbatho pedem tuum, facere voluntatè tuà in die sancto meo, & vocaueris sabbathum delicatum, & sanctum Domini gloriosum, & glorificaueris eum dum non facis vias tuas, & no inuenitur voluntas tua, vt loquaris sermonem:

¹⁴ Tunc delectaberis super Domino, & sustollam te super altitudines terrae, & cibabo te hereditate Iacob patris tui: os enim Domini locutum est.

Cap. 59.

¹ Ecce, no est abbreviata manus Domini vt saluare nequeat, neque aggrauata est auris eius vt no exaudiat:

² Sed iniquitates vestre diuiserunt inter vos & Deum vestrum, & peccata vestra absconderunt facie eius à vobis ne exaudiret.
³ Manus enim vestrae pollutae sunt sanguine, & digiti vestri iniquitate: labia vestra locuta sunt mendacium, & lingua vestra iniquitatem fatur.

⁴ Non est qui inuocet iustitiam, neque est qui iudicet vere: sed confidunt in nihilo, & loquuntur vanitates: conceperunt laborem, & pepererunt iniquitatem.

Omnes in praeceptis sua tetra libido ruentes
Abripit, innixos vanis & inanibus umbris,
Qua nihil ad veram profunt faciunt, ve salutem.

Namque ex continuo cerebriq; animiq; dolore
Concipiunt intus sceleris genus omne nefandi,
Furta, dolos, inimicitias, periuria, caedes,
Dira latrocinia, & si quid crudelius istis:
Sed pariunt vano fugientia somnia nixu:
Ut quos illudunt noctem simulacra per atram,
Vota cadunt, aut spem praeter contraria veris

5 Oua aspidum rupe-
runt, & telas araneae
texuerunt: qui come-
derit de ouis eorum,
morietur: & quod co-
forum est, erumpet in
regulum.

Eueniunt fatis: veluti quibus aspidis oua
Frangere contingit, qui pro rutilante vitello,
Aut nihil, aut foetum caudaq; iubaq; minantem
Repperiunt pauidi; quam vellet talibus orsis
Abstinnisse manum! labor irritus omnis inanes
Liquitur in ventos; ut opus quod aranea neuit,
Subtilem tenui suspendens stamine telam:

Oua aspidum
rumpere, est
quod dicunt
Latini Cama-
rinam moue-
re, id est, sibi
ipsi malum
accidere.

Perniciem mortemq; fouent haec oua, cauate
Qui sapitis: nam pro pullo pipiente, minaci
Conspicuis crista, visusq; nocentior ipso
Quam morso, testa saliet basiliscus aperta:

Latini dicunt,
Mali corui
malum ouis,

6. Telae eorum non
erunt in vestimentu,
neque operietur ope-
ribus suis: opera eoru
opera inuita, & opus
iniquitatis in mani-
bus eorum.

Nec tela istius, sibi quam gens impia textit,
Ne lacero rigidum sub tegmine credite frigus
Possit abigi, tristes, ve hyadas, rabiem, ve leonis;
Nudus erit talos a vertice totus ad imos,
Sub brumam tali quisquis cingetur amictu.

7. Pedes eorum ad
malum currunt, & fe-
stinant ut effundant
sanguinem innocen-
tem: cogitationes eo-
rum cogitationes in-
uiles: vastitas & con-
tritio in viis eorum.

Quidquid agunt somes, aut sors iustissima vertit;
Aut non longa dies irrisum & inutile reddit.

8. Viam pacis ne-
scierunt, & non est iu-
diciu in gressibus
eorum, semite eorum
incuruatae sunt eis:
omnis qui calcat in
eis, ignorat pacem.

Plena cade manus, celeresq; ad turpia plantae
Flagitia, innocuum properant haurire cruorem;
Nulla sitim potis est restinguere, nulla replere
Carnificina famem, vastant, rapiuntq; feruntq;
Obuia quaeque truces homines, quibus aurea magna

Hos versus
citat Paulus
ad Rom. ca. 3.

9. Propter hoc elon-
gatum est iudiciu a
vobis, & non appreh-
endet vos iustitia;
expectauimus lucem,
& ecce tenebrae: splen-
dorem, & in tenebris
ambulauimus.

Pax odio est, & iustitia via recta seuerae
Displicet, auersis ad curui tramitis usum,
Qua vir nulla bonus posuit vestigia, quaq;
Quisquis igit, pacis nunquam bona commoda vidit:
Infelix, veraq; procul virtute remotus:

Qua semel expulsa mentis de sede, repente
Iudiciu omne perit sanum, rectiq; boniq;
Cognitio, fons iustitiae & pietatis origo;
Crebrescunt tenebrae sensim, lucemque diemq;
Eripiunt oculis, nox occupat omnia late.

10 Ast illa

10 *Ast illi primò ancipites, comitemq̄, ducemq̄,
 Qui regat, implorant frustra, perq̄, auita cæcum
 Prætentant iter, & tremulo vestigia gressu
 Suspendunt, nec dura nisi per vulnera, crebra sçq̄,
 Offensas, sese aduertunt errare, caduntq̄,
 Luce palam, dum sol medio clarissimus orbe est;
 Nec rarò tales sequitur mors horrida casus,
 Vitæque cum gemitu fugit indignata sub umbras:
 11 *Qualem edit volucris transfixa columba sagitta,
 Aut qualem catulis orbata, & saeva dolore
 Cum petit vrsa suum raptorem; haud illa pericli
 Telorumq̄, memor, saltu venabula supra
 Tollitur, & crudelem animam per vulnera mille
 Fundit, & horrissonis auras rugitibus implet.
 Quàm melius, qui supremæ fata ante ruinæ
 Pœnituisse voluit: cælogq̄, attollere vultus,
 Oblatamq̄, oculis lucem haud spreuere malignis!
 Dumque manus tendunt, veniam pacemq̄, rogantes,
 Talibus haud frustra pulsarunt æthera votis:
 Iure quidem Pater omnipotens (nam vera fateri
 Nunc etiam iuuat & manifestum agnoscere crimen)
 Plectimur, & spreta tristes pro luce tenebras,
 Et pro contempta exitium crudele salute
 Perpetimur: 12 *quis enim nostrum iam nocte fugata,
 Exortoque die, & rebus cum sole reiectis,
 Cælitus emissos radios, lucemque micantem
 Obliquans oculos contra, non sponte reiecit?
 13 *Prætulimus veris fallacia somnia rebus,
 Casurâsque breui leges, hominumque reperta
 Perfida, diuino responsis ore profectis,
 Que semper rata nulla vnquam falsi arguet ætas;
 Et miramur adhuc, si dextra vindice fontes
 Persequeris, iustâque in nos accenderis ira,
 O Pater, ô hominum diuûmque æterna potestas?
 Plurima enim quæ nos te coram iudice damnant
 Crimina sunt, nil non ausos ausoque potitos;
 Quisque suam tacito versamus pectore vitam,
 Mansurisque inscripta notis immania facta
 Conscia mens seruat, relegitque legitque frequenter,
 Noctes atque dies diris exercita curis.
 Nam te cælesti demissum Patris ab arce,
 Vera Dei soboles, magni Rex ætheris idem,
 Qui vitam generi humano, veramque salutem****

h. 3.

Attuleras,

10 Palpauimus sicut
 cæci, parietem, & qua-
 si absque oculis atre-
 ctauimus: impeg-
 imus meridie quasi in
 tenebris, in caliginos-
 sis quasi mortui.

11 Rugiemus quasi
 vrsi omnes, & quasi
 columbæ meditantes
 gememus. expecta-
 uimus iudicium, &
 non est: salutem, &
 elongata est à nobis.

12 Multiplicata sunt
 enim iniquitates no-
 stræ coram te, & pec-
 cata nostra respon-
 derunt nobis: quia
 scelera nostra nobis-
 cum, & iniquitates
 nostras cognouimus,
 13 peccare & metiri
 contra Dominum: &
 auersi sumus ne ire-
 mus post tergum Dei
 nostri, vt loqueremur
 calumniam & trans-
 gressionem: concepim-
 us, & locuti sumus
 de corde verba men-
 dacij.

Attuleras, verbis factiisque negauimus ipsis
 Periuri, licet ante satis per carmina vatam,
 Ipsiusque adeo manifesta voce parentis,
 Monstratum populis, commendatumque sonore
 Per nubem misso solum te audire iubentis.

14 Et conuersum est
 retrorsum iudicium,
 & iustitia longè stetit:
 quia corruit in platea
 veritas, & aequitas nõ
 potuit ingredi.

14 Felices, quibus hac ter sas penetravit ad aures
 Vox aethra erumpens, & sensus perculit imos.
 Nobis as triplex, & si quid durius are,
 Circa pectus erat, cum tam mansueta loquentem
 Non solum non audimus tulimus-ve, sed vltro
 Testibus oppressum falsis, iniusta locuti,
 Ad mortem impulimus: cum quo simul inclytus ille
 Virtutum chorus omnis, & ipsa Astraea recessit,
 Paxq; & amor, 15 verique fides sanctissima nutrix
 Deseruit terras; successit frau'sque dolusque,
 Iraq; insidiaq; & amor sceleratus habendi,
 Contemptusque Dei, & veterum irreuerentia legum,
 Infortunique neces, pietasque relicta rapinae,
 Atque alia ex aliis quae nunc quoque monstra videmus.

15 Et facta est veritas
 in obliuionem: &
 qui recessit a malo,
 praedè patuit: & vidit
 Dominus, & malum
 apparuit in oculis
 eius, quia non est iu-
 dicium.

Parce tamè Pater omnipotens, nõsq; aspice tandè,
 Parce Pater, neque reliquias exscindere perge
 Tam charae quondam gentis, quam patris Abrami
 Stirpe satam nullo perituram temporis aeuo,
 Quae numero stellas, pelagi superaret arenas,
 Per te, perque tuum nulli violabile numen
 Iurasti. Hac illi: quibus orsus talia vates:

16 Et vidit quia non
 est vir: & aporiatus
 est, quia non est qui
 occurrat: & saluauit
 sibi brachium suum,
 & iustitia eius ipsa
 confirmauit eum.

Vera quidem sunt haec, nec vocis egentia nostra;
 Scimus enim quae vos iamdudum in sania vexat:
 16 Ipse Deus, Deus ipse malum immedicabile vidit,
 Vidit, & ingemuit, tanto quod in agmine nullus
 Ius coleret, precibusque piis occurreret ira
 Numinis, ad gladium iam iam referentis acutum
 Sanguineam dextram, fulmenque minantis & ignes.

Aporiatus
 vox ex Graeco
 deriuata:
 ἀπορίωτος
 enim signifi-
 cat perplexū
 esse & inopē
 consilij.

Non tamen auertet semper moerentibus aurem
 Durus, & indulgens ira, sed sponte fauorem
 Exeret, amplexusque suos, animūque resumens
 Pacatum, solo pollentis robore dextra
 Seruabit, nihil externae virtutis egenus.

17 Indutus est iusti-
 tia vt lorica, & galea
 salutis in capite eius.
 indutus est vestimen-
 tis vltionis, & opertus
 est quasi pallio zeli.

17 Namque pios propter, lorica more trilicis
 Pracinget se iustitia, galeamque salutis
 Aptabit capiti, iustis letabile tegmen,
 Terribile iniustis, in quos vindicta paratur,
 Ad seros etiam constanter itura nepotes:

Eadem Phra-
 sis in Plat. 97.
 Saluabit sibi
 dextera eius.

Nam

18 Nam quæ pulchra bonis Deus induit arma tuendis,
Ensem fatiferum, & squammis thoraca rigentem,
Sanguineumque sagum, clypei que volubile fulgur,
Illa eadem vindex victorq; resumit in hostes,
Perfidia meritas maiestatisque minuta
Semper ab irato luituros crimine pœnas.

19 Ille fluentis sono quas gurgite naufragus ambit
Oceanus, quis sit terris ostendet, & omnem
Maiestate sui terroréque numinis orbem
Concutiet, notus qua sol oriensque cadensque
Fertque refertque diem mundo communis utrique,
Parcere subiectis, & debellare superbos.

At vos felices ter & amplius, ecce redemptor
Isacidum Deus, ille Deus, quem agnoscere nuper
Cœpistis, iubare exorto, tenebrisque fugatis,
Ecce venit leni per sudum immissus ab aura,
Et sese vestris instillat mentibus ultrò,
Qualis in arentes rivis bullantibus agros
Excurrit fluvius, raurumque per humida murmur
Saxa cit, & scatebris glebas fecundat inertes.

20 Hic est qui blandis redeuntes excipit ulnis,
Transfugij facile oblitus, cinéque Sionis
Ultrò ad pacta vocat, pacem nil demoror (inquit)
Isacide: sint hæc vobis rata fœdera mecum.

21 Spiritus ille meus princeps qui pectora vestra
Aduersum sensus firmatque regitq; rebelles,
Hocque meum verbum quod missum cœlitus, oris
Temperat eloquium vestri, mentemque gubernat,
Nunquam aberunt vobis, nunquam data munia linquet;
Transibunt etiam in seros ea dona nepotes,
Nulla dies pactum hoc, vis nulla hæc fœdera rumpet,
Non si tellurem medras effundat in undas
Diluuium miscens, cœlumq; in tartara soluat.

1 Surge igitur, cœloque oculos attolle sepultos
O Sobyne, clarum ecce tuas iam mare fenestras
Ingreditur: vident' ut medio noua flamma cubili,
Faxq; noua irradiat? Domini hæc est gloria magni,
Si nescis, quæ prima tuis se prodit in oris.

2 Cætera adhuc tellus tristi tacet obruta nocte,
Et quascunq; polus gentes prospectat uterque,
Caligo tenebræq; premunt; tu numine sola
Præsentem (gratæ tibi) velut hospite gaudes.
Ille suis vnâ ante alias natalibus ornat,

18 Sicut ad vindictam quasi ad retributionem indignationis hostibus suis, & vicissitudinem iniuriam suam, iustis vicem reddet.
19 Et timebunt qui ab Occidente, nomen Domini: & qui ab Ortu solis, gloriam eius: cum venerit quasi fluvius violentus, quem spiritus Domini cogit:

20 & venerit Sion redemptor, & eis qui redeunt ab iniquitate in Iacob, dicit Dominus.

21 Hoc fœdus meum cum eis, dicit Dominus, Spiritus meus qui est in te, & verba mea quæ posuit in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore feminis tui, & de ore feminis feminis tui, dicit Dominus, amodo & usque in sempiternum.

Cap. 60.

1 Surge, illuminare Ierusalem: quia venit lumen tuum, & gloria Domini super te orta est.

2 Quia ecce tenebræ operient terram, & caligo populos: super te autem orietur Dominus, & gloria eius in te videbitur.

Inq;

Exundantia
graviæ diuinæ.

Cap. 60.

Hieronymus
hic intelligit
Ierusalem
in qua primum
de populo
Iudaico
collecta est.

Inq̄ tua primùm reptauit paruulus aula,
Iamq̄, viget, similis vultum, vocemque, coloremq̄,
Cuncta deo: prob, quanta breui, quam mira relatu,
Quàm visu desucta, tuæ pro manibus arcis
Euenient! cuncti s̄q̄, palam cernentur! vt olim hæc
Latitiæ mixto gemitu meminisse iuuabit!
Quãta hinc, quàm celebris, quàm magnis gloria rebus
Attollet sese totum diuina per orbem!

3 Et ambulabunt Gen-
tes in lumine tuo, &
reges in splendore or-
tus tui.

4 Leua in circuitu
oculos tuos, & vide:
omnes isti cōgregari
sunt, venerunt tibi:
filij tui de longe ve-
nient, & filia tuæ de
latere surgent.

5 Tunc videbis, & af-
flues, & mirabitur, &
dilatabitur cor tuum,
quãdo conuersa fue-
rit ad te multitudo
maris, fortitudo Gen-
tium venerit tibi.

6 Inundatio camelo-
rum operiet te, dro-
medarij Madian &
Epha: omnes de Saba
venient, aurũ & thus
deferentes, & laudem
Domino annuntian-
tes.

7 Omne pecus Cedar
congregabitur tibi,
arietes Nabaioth mi-
nistrabunt tibi: offe-
rentur super placabi-
li altari meo, & domũ
maiestatis, mææ glo-
rificabo.

3 Quin & tempus erit, nec spem mora longior vret,
Cũ reges populis qui dictant iura remotis,
Abs te, sed non a iura petent, & numine ducti
Ritè tuo, prauum fugient, rectumq̄, sequentur.

4 Immo age, tempus adest, oculos circumfer in altum
Qua tu parte voles, viden' vt surgentis ab axe
Solis, & occiduo mittat tibi terra cubili
Innumeros populos? hic ingens cætus, & omnes
Quos dextra leuaq̄, vides, tibi iungier optant,
Te dominam, te reginam, matremq̄, salutant,
Inq̄, tuos iam iamq̄, sinus adrepere gaudent.

5 Quid tibi tunc animi virgo, cum regna videbis
Tota ad te fluere, inq̄, tuis considerare muris?
Quanta tibi tacitum mulcebunt gaudia pectus!
Cum mare spectabis peregrinis feruere remis,
Armata s̄q̄, viris classes, & merce refertas
Barbarica, tibi diuitias offerre beatas!
Et pansis littus velis, portũmque subire!

6 Quid Madianitas memorè, Gepharonque colentes
Montanam? (quamquam pax tecum nulla, sed atrox
Bellum diuersis ritu, regione propinquus)
En vltro veniunt, & inundant agmine campos
Pacífico Iudæa tuos, veniamque precantur,
Instratisque vehunt post se sua dona camelis.

Parte alia gemmas, auri graue pondus & aris,
Multaque corticibus sectis sudata Sabæi
Thura ferunt, laudè que Dei, mirandaque facta
Concelebrant, Cedarenius oues, Nabeotius hircos
Incola sacrificis vrendos ignibus offert,
Vt què litent tecum, proauita mapalia relinquunt;
Non iam adipe aut fumo, non cæsi sanguine tauri;
Sed castis precibus, sed votis ritè solutis.
Hi cultus, hi sunt mea quos sibi poscit honores
Sancta domus, colui quam præsens ipse, colamque
Semper, dum tellus, cælumque, solumque manebunt.

Regiones
sunt vltra
Arabiam, fer-
tilis camelo-
rum.

Cedar & Na-
baioth filij
sunt Ismaëlis,
ex quorum
nominibus
appellata est
solitudo quæ
frugũ inops
abundat pe-
core.

Sed

Sed quid tam creber sibi vult concursus ad urbem,
 Qua patet occiduis Zephyrorum obnoxia flabris?
 8 Quid ve petunt isti, quos nubis more volantis
 Accelerare vides, aditusque capessere primos?
 Quales exorta cum tempestate columba
 Tuta petunt, nidosque suos, ut quaeque sequentem
 Remigio potis est celeris praeuerrere penna?
 9 Hi sunt extremis populus deuectus ab Indis,
 Barbara gens, assueta mari, quos nominis ingens
 Fama mei exciuit, remis vada carula verrunt
 Natorum aucturi numerum prolemque tuorum
 Iamque nouam adducunt pubem, supplemque Senatum
 Mansuri: nec enim vacui venere, sed aurum
 Argentumque ferunt, atque hospita munera portant
 Isacidum domino, Regique, Deoque potenti.
 10 Pone metum Virgo, si quis tua mœnia casus
 Diruerit, manibus reparata repente resurgent
 Regum externorum: nec enim tibi turpe putabunt
 Seruiles prestare operas, trabeaque reiecta,
 Semotoque securigero lictore, superbos
 Coram te, pedibusque tuis submittere fasces.
 Euentura cano, nec enim diffidere dictis
 Fas crede esse meis, nec si pro tempore, nostras
 Sensisti quandoque manus, experta, quid esset
 Irritare Deum, nimium meminisse doloris
 Præteriti decet, & curis consumer agris:
 Sed potius, quo te vultu nil tale merentem
 Quam patrio ultra etiam complexus amore recepi,
 Saepe agitare animo, & spem aui firmare futuri.
 11 Iam tua præcipiti pomœria cingere fossa
 Nil opus est, claustrisque aditus portisque tueri,
 Immo seris pateant noctesque diesque remotis,
 Et cuiuis pateant, nullo discrimine sexus,
 Aetatis, moris, gentis, generis-ve, domusve:
 Nam quidquid toto rarum nascetur in orbe
 Excellens-ve (mibi delectum linque) secundis
 Confluet huc velis, & equis, regesque ducesque,
 Dona ferent, & amicitiam pacemque rogabunt.
 Aude igitur portas ultro præbere patentes.
 12 At qui lene iugum obstipa ceruice recusans,
 Incuruata tibi submittere colla negabit,
 Illum ego, seu rex ille fuit, populis-ve tribus-ve,
 Perdam, & diuisum terra radicitus, atros

Per tropum
 significat
 quod regna
 gentium quid-
 egrepiu, co-
 uertent ad
 religionem
 Christianam.

Idest, iuxta
 Paulum cap.
 2. ad Ephesios,
 secundum pro-
 positum siue
 in beneplaci-
 to voluntatis
 meae.

8 Qui sunt isti, qui ve-
 nubes volant, & quasi
 columbae ad fenestras
 suas?

9 Me enim insulae ex-
 pectant, & naues mar-
 ris in principio, ut ad-
 diticam filios tuos de-
 longe: argentum eor-
 um, & aurum eorum
 cum eis nomini Do-
 mini Dei tui, & san-
 cto Israel, quia glori-
 ficauit te.

10 Et edificabunt fi-
 lij peregrinorum mu-
 ros tuos, & reges eoru
 ministrabunt tibi: in
 indignatione enim
 mea percussisti te, & in
 reconciliatione mea
 miseris sum tui.

11 Et aperientur por-
 tae tuae iugiter: die ac
 nocte non claudetur,
 ut afferatur ad te for-
 titudo Gentium, & re-
 ges earum adducan-
 tur.

12 Gens enim & reg-
 num quod non ser-
 uierit tibi, peribit: &
 Genes solitudine va-
 stabuntur.

In cineres redigam fumumq̄, leuemq̄, fauillam.

13 Gloria Libani ad te veniet, abies & buxus, & pinus finiu', adornandum locum sanctificationis meae, & locum pedu' meorum glorificabo.

14 Et venient ad te cuncti filij eorum qui humiliauerunt te, & adorabunt vestigia pedum tuorum omnes qui detrahebant tibi, & vocabunt te Ciuitatem Domini, Sion sancti Israel.

15 Pro eo quod fuisi derelicta, & odio habitata, & non erat qui per te transiret, ponam te in superbiam seculorum, gaudiu' in generationem & generationem.

16 Et suges lac Gentium, & mamilla regu' lactaberis: & scies quia ego Dominus saluans te, & redemptor tuus fortis Iacob.

17 Pro are afferam aurum, & pro ferro afferam argentum: & pro lignis aes, & pro lapidibus ferrum: & ponam visitationem tuam pacem, & praepositos tuos iustitiam.

18 Non audietur ultra iniquitas in terra tua, vastitas & contritio in terminis tuis, & occupabit salus muros tuos, & portas tuas laudatio.

13 *Ipsē tibi Libanus multa caput arbore cinctum Submittet, Libanus nemorum rex, & sylvarum Gloria Phœnicum, ramosque inflectet olentes; Pinus, acer, cedrus, buxusque abiesque, virentes Perpetuo frondes ad nostra sacraria mittent, Pratexentque meam quam nunc colo frondibus ædem.*

14 *Tu quoque, Virgo, tuos hostes, horumque, nepotes, Ante tuos fera colla pedes curuare videbis, Osculaque inuisis quondam sibi figere plantis: Tu Domini sedes, tu sancta vocabere magni Numinis vrbs, interque arces arx prima beatas. His etiam haud falso celebrabere nomine, qui te, Mendacilacerant mala per commercia lingua; Omnia quæ (nam vera vides) iam sponte retractant, Osque olim impurum sacra nunc in carmina soluunt.*

15 *Nec, quod spreta olim, cunctisq̄, inuisa feraris, Te moueat, nec enim muros meminisse relictos Vastatosq̄, decet, namq̄, hæc tolerata merenti Iure tibi, vice supplicij pœnæq̄, fuerunt:*

At nunc, quam nulla humana vestigia plantæ Signabant, populis celebrem, titulisq̄, superbam Efficiam, quos nulla dies, & tempora nulla Fastorum memori poterunt abradere libro.

16 *Te populi pascunt, charam velut anxia nutritrix Lacte suo pupam: tu regum diuite mamma, Nectar & Ambrosiam, cælestia pocula, suges. Tum demum disces exploratumq̄, tenebis Quis sim, seruator tuus, assertorq̄, redemptorq̄, Isacidum, Deus ille Deus, quo fortior alter Non fuit, est, nec erit, nec opem dare promptior alter.*

17 *Solue metum, tibi pro are rudi, mutabitur aurum, Pro ferro, lentum argentum, pro marmore ferrum, Proq̄, putri trabe, prædurum donabo orichalcum. Aurea deniq̄, me succedent secula rege.*

Namq̄, tuas inspectum res, qui numine nostro Lecti mittentur, præda procul atque rapina Iustitiam pacemque colent, litæque sepultas Extinguent penitus, nec bellis bella fouebunt.

18 *Felix o' felix superum domus, inclita magni Numinis vrbs, sedesque Dei: quis carmine dicat Quæ bona te maneant olim, cum morte perempta, Ipse parens martis stygio damnabitur Orco,*

Vinctus.

Libanus mos est Phœnicis, celsis arboribus cõsitus. Per has autem arbores, viti magno ingenio præditi, & instructi sapientia & philosophia intelliguntur, qui suam sapientiam conuerterent ad vsum Ecclesiæ.

Per tropu' significatur, quod virtutes gentium quæ non habebant veram laudem apud Deu', posthac habebunt ex fide & gratia Christi.

Istud erit, cū absorptu' erit in victoria regnum mortis, & peccati.

Vinctus perpetuis immania membra catenis?
 Nullatuos bello fatalis machina muros
 Concutiet, nullus fines populabitur hostis:
 Sed securas salus, pax tuta, satellite nullo,
 Seruabunt portas, sine veete seraque patentes:
 Non ibi clara dabit sonitum tuba terrificum, sed
 Incustodita carmen resonabit in vrbe,
 Latitiaq; frement vici, plausuq; platea.

¹⁹ Necia tu macula, letumq; & dulce renidens,
 Ut sol fulgebis, nihil attamen indiga Solis,
 Nil Trivia, qua nocte suum nigrante reducit
 Plena diem: Deus ipse tibi lux alma, decusque
 Aeternum, nulliq; astro sua lumina debens,

²⁰ Solus erit, non ille pati dispendia, Luna
 More, sciet, sensimq; eadem reparare renascens,
 Nec sua (deficiens ut sol mortalibus omen
 Tristibus horrificum) cingi sinet ora tenebris.
 Hac mortalia sunt, variisq; obnoxia causis,
 Momentisq; fluunt olim interitura: sed vnus
 Aeternusq; Deus, lux magni publica mundi,
 Lux indeficiens, lux cuius ab ignibus ignes
 Auricomi, quotquot caelo spectantur in alto
 Lumen habent, hac te lux aurea tota, beatam
 Lustrabit face perpetua, luctumq; doloremq;
 Atraq; tristitia luventis nubila pellet.

²¹ Tum ciues, o Diua, tui, quos nobilis instar
 Germinis, aut lecta generoso e semine stirpis
 Ipse manu in seui, tecumq; adolescere iussi,
 Iustitia cultu crescent, terramque parentem
 Non frustra effæta steriles radice, tenebunt;
 Sed propagabunt late genus, vnde nepotes
 Omnia durando voluentes secula Vincent.

²² Quinetiam leto veluti depactus in aruo
 Surculus, in sobolem immuneram (mirabile visu)
 Et gentem magnam, nec erit mora longa, resurgent,
 Terque sua populos obnubent mille sub umbra.

Hac ego post certos decursi temporis orbes
 Ut rata sint faciam, nec me vis vlla tenaci
 Flectet proposito: sedet æternumq; sedebit
 Hæc animo defixa meo non vana voluntas.

Cap. 61. ¹ Utq; minus dubites, nec viribus hæc quoque credas
 Conspicere humanis; patrio vibratus ab ore,
 Me super afflauit cælestem spiritus antram,

19 Non erit tibi amplius sol ad lucendū per diem, nec splendor lunæ illuminabit te: sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam, & Deus tuus in gloriam tuam.

20 Non occidet vltra sol tuus, & luna tua nō minuetur: quia erit tibi Dominus in lucem sempiternam, & complebuntur dies luctus tui.

21 Populus autē tuus omnes iusti, in perpetuum hereditabūt terram, germen plantationis meæ, opus manus meæ ad glorificandum.

22 Minimus erit in mille, & paruulus in gentem fortissimam: ego Dominus in tēpore eius subito faciā istud.

Cap. 61.

1 Spiritus Domini super me, eo quod vixerit Dominus me ad annuntiandum mæfuctis misit me, ut mederer cōtritis corde, & predicarē captiuis indulgentiam, & clausis apertionem:

Et sacrosancto totum perfudit oliuo,
 Mirificog, sui mihi cor flammauit amore,
 Edocuitq, loqui densis immer sa tenebris
 Arcana, & totum sua nuncia ferre per orbem,
 Nuncia non iras rapidum-ve minantia fulmen,
 Sed pacem, veramq, piis latura salutem,
 Latitiam afflictis, solatia dulcia mæstis,
 Speratamq, reis toties, totiesq, petitam
 Sed frustra veniam, detractaq, vincula nexis.

2 Vt prædicarem an-
 num placibilem Do-
 mino, & diem vitio-
 nis Deo nostro: vt cõ-
 solarer omnes lugen-
 tes:

3 Vt ponerem lugen-
 tibus Sion, & darem
 eis coronam pro cine-
 re, oleum gaudij pro
 luctu, pallium laudis
 pro spiritu meroris:
 & vocabuntur in ca-
 fortes iustitiæ, planta-
 tio Domini ad glori-
 ficandum.

4 Et ædificabunt de-
 ferta à seculo, & mi-
 nas antiquas erigent,
 & instaurabunt ciui-
 tates desertas, dissipat-
 as in generationem
 & generationem.

5 Et stabunt alieni, &
 pascunt pecora vestra:
 & filij peregrinorū,
 agricolæ & vinitores
 vestri erunt.

Ille ego, qui festum placati numinis annum,

Optatamque tuis atavis denuntio lucem,
 Qua dignas Domino luctus vindice pœnas,
 Gaudebunt iusti, luctus procul omnis abibit,
 Et sedabuntur me consolante dolores,

Abiectiq, nouas vires, animosque resument,
 Atque inconcussam me respiciente vigorem.

Ergo agite, o matres, natæq, nurusque Sionis,
 Pro cinere immundo, & pepli lachrymabilis vsu,
 Cingite flore nouo caput & frondente corona,
 Depexosque oleo fragrante perungite crines;
 Pomite ferales cultus, monumenta doloris,
 Et gratabunda festiuas sumite vestes:

Munere namque meo vobis redière repente
 Pax & iustitia, & nulli superabile robur,
 Visque inuicta virum, Domini prænobile germen;

Quos ego, non aliter quàm rari sedulus horti
 Cultor ab extremo translatas littore plantas,
 Excolui, semperque colam, dum prorsus adulti,
 Iamq, suis validi truncis, (mea magna voluptas
 Et dulcis labor, & multi cultura decoris)

Protendant late ramos, & ad æthera raptim
 Vi propria nitantur, & omne nemus subiectum
 Nube tegant, solemque premant maioribus umbris.

Tunc recidiua manu desertæque mania forti
 Cernere erit poni, stratasque resurgere moles,
 Et noua præruptis in montibus oppida condi,
 Vicinasque astris arces spectare iuuabit,
 Passimq, incultas, cultasq, habitari eroras. (sul,

Confluet huc genus omne hominū, peregrinus & ex-
 Aduenæq, & vestris seruitum nutibus ibunt:
 Curabunt alij pecuaria, manequè primo
 Armenta atque greges in pinguiâ pascua mittent;
 Depangent alij vites, hi vomere terras.

Proscindent,

Hoc exponit
 Christus ipse
 apud Lucam
 cap. quarto:
 Hodie imple-
 ta est prophe-
 tia hæc in au-
 ribus vestris
 &c.

Proscindunt, iunguntque alacres ad aratra iuuenkos,
 Quisque suis operis vocique intentus herili.

6 Vos verò meliore loco, melioribus ortos
 Auspiciis, gens ante alias generosa, mihi que
 Lecta tribus, mea sacra manent, semperque manebunt
 Felici tractanda manu: quid? creditis istud
 Exiguum munus? vobis patet aurea solis
 Interior templi domus, & penetrabile prophanis
 Obstructum populis, qui vos ut numinis alti
 Sacrificos mystasque colunt, reuerentur, honorant.
 Nam seruire Deo, regnare est. denique vobis
 Nil deerit, dominis rerum quas possidet ortus,
 Quas habet occasus; quidquid sub vitroque iacentes
 Sole tenent populi, vestrum est; Deus omnia vobis,
 Remque decusque, nouos titulos, noua nomina fecit;
 Nec procul inuidia positos concessit honores.

7 Ergo degenerem detergite fronte pudorem,
 Recta placent, in me rectos attollite vultus.
 Vestra est quanta patet rerum solidissima tellus,
 Quam dimensus ego vobis in pace colendam
 Latitiamque, sua pro sorte cuique relinquo.
 Este metus igitur vani procul, este timores,
 Et noua flebilibus succedant gaudia curis,
 Gaudia, quae nullus luctus asperget amaror,
 Sed pura, & nullis inter moritura diebus.

8 Nam mihi simplicitas cordi est, rectumque fidesque:
 Vnde fit, ut vos hoc praesertim nomine cunctis
 Pretulerim populis, quos sobragus undique lustrat:
 At qui diuitias sibi congesse rapinis,
 Quique latrociniis gaudent, & cadibus, odi.
 Quare nec partis per vim fraudemque fruuntur,
 Nec natis (quae prima patrum sunt vota) relinquent,
 Sed sua furta palam, populo licitante, sub hasta
 Addici rancia praekonis voce videbunt,
 Quae vos, & vestri per secula multa nepotes
 Munere cuncta meo, sine lite tenebitis vlla.

9 Hac ut sint vobis faciam rata fœdere firmo,
 Immemorem cuius me nulla redarguet aetas.
 10 Ex illo latè crescet genus omne piorum,
 Perque vrbes populosque satum, tractusque remotos
 Deducente Deo, fœtusque fonte tenellos:
 Quo vaga cumque patet tellus circumflua ponto,
 Mille nouas soboles celeri dabit incremento,

6 Vos autem sacerdotes Domini vocabimini: Ministri Dei nostri, dicitur vobis: fortitudinem Gentium comederis, & in gloria earum superbielis.

7 Pro confusione vestra duplici & rubore laudabunt partem eorum: propter hoc in terra sua duplicia possidebunt, letitia sempiterna erit eis.

8 Quia ego Dominus diligens iudicium, & odio habens rapinam in holocausto: & dabo opus eorum in veritate, & fœdus perpetuum feriam eis.

9 Et scietur in Gentibus semen eorum, & germen eorum in medio populorum; omnes qui viderint eos, cognoscent illos, quia isti sunt semen cui benedixit Dominus.

Quae magnam in gentem lata propagine surgent.

*Tum verò magna haec, & non humana videri
Finitimis, & qui coram propiusque videbunt,
Agnoscent, dicentque Dei memorabile munus;
Et populum hunc ad se caelo diuinitus actum
Suscipient, dextrisque datis in mutua iuncti
Fœdera deuentent, & iam gens vna sub vno
Sacra eadem morésque Deo legésque subibunt,
Reginâq; chori carmen præeunte sonorum,
Alternis talem cantabunt versibus hymnum:*

ro Gaudens gaudebo
in Domino, & exul-
tabit anima mea in
Deo meo; quia induit
me vestimentis salu-
tis: & indumento iu-
stitiæ circumdedit me,
quasi sponsam deco-
ratam corona, & qua-
si sponsam ornatam
monilibus suis.

*20 Hactenus exsilia, & duros meminisse labores
Quos tulimus, regumq; minas, & iussa superba
Fas fuit, ô comites: at nunc (quis magna potentis
Facta Dei possit meritis aequare canendo
Versibus?) exultant dulci præcordia motu,
Ménsque salis mira dulcedine capta, Deoq;
Auctori tantorum operum noua carmina dicit.
Ipse mihi quando merita nihil, omnia largus
Munificusque vltro cumulauit munera dextra:
Namque salutari nudam protexit amictu,
Iustitiæq; dedit gemmantem ferre coronam;
Vnde ego sublimis medias incedo per vrbes,
Insigni pompa; veluti cum sponsus amate
Deductus sponsæ, deductæ ve sponsa marito,
Purpura vterque micans, auro distinctus vterque,
Et gemmis crines, & colla monilibus ardens,
Compositos ineunt thalamos præeunte chorea.*

Ecclesia quæ
exultat in
Deo suo.

ri Sicut enim terra
profert germen suum,
& sicut hortus semen
suum germinat: sic Do-
minus Deus germi-
nabit iustitiam, &
laudem coram vniuer-
sis Gentibus.

Cap. 62.

i Propter Sion non
tacebo, & propter Ie-
rusalem non quiescã,
donec egrediatur vt
splendor iustus eius,
& saluator eius vt læ-
pas accendatur.

*11 Felix ô felix tempus, quo sancta per orbem
Iustitia, vt roseis nitidissima virga viretis,
Flôsq; nouus regum cultis nutritus in hortis,
Exsurgat, diuinq; caput sub luminis auras
Exeret, & populis letos afflabit odores,
Hyberni nullo perituros frigore cæli.*

*1 En vnquã lucem hanc leuibus citus aduehet horis,
Lucifer, ante alios cæli incundior ignes?*

*Certè ego summe Deum, vates tuus, vsque precari
Non mittam, neque si lacrymas fletusq; requiris,
Fletibus aut lacrymis parcam, dum luceat ille,
Ille dies festo vectus per carula curru,
Quo Solymas Iustus sese dimittat in oras,
Et iuga palmiferæ lustret nebulosa Sionis:
Nec iuga palmiferæ tantum nymbofa Sionis,
Sed cunctas, quocunq; iacent sub cardine, terras*

Per ornân-
ta hæc signi-
ficantur vera
spiritus fan-
cti charisma-
ta.

Cap. 62.

Hic exprimit
Vates vehem-
entem suum
erga populum
Iudaicum af-
fectum.

Luce

Luce salutifera, & radiis propioribus afflet.

² Fortunata Sion, sacra cuius ab arce
Vera Dei soboles, verus Deus, inclytus ille
Tartarei domitor monstri, generisq; redemptor
Humani, miro prodibit gentibus ortu!
Stramineas cuius cunas, calami sive rigentem
Semirutamq; casam, magno quondam agmine visent
Attoniti reges, latabunturq; reperta.

At tu terra parens regum, parituraque Regem,
Cui mare, cui tellus, cui cæli regia paret,
Nobiliore mihi iam nomine compellanda,
Et titulo decoranda nouo, tibi quem Deus ipse
Ore suo meritis dignans pro talibus indet.

Terra puerperio magna dignata Parentis,
³ Tu Domini felice manu tractata, suauem
Qualem halat vario quæ texta est flore corolla,
Coram illo, qui cuncta videt fragabis odorem:

Tu specie præstante tui formæque decoris,
Chrysolithis duplicem vinctes auroque coronam,
Gestamen regum capitique insigne superbi.

⁴ Solue metum, vcteresq; queri iam mitte dolores,
Nec casus metuas villos Domus alta, Deoq;
Freta tuo; iam non Deserta nomen habebis,
Sed Patris æterni præclara vocaberis aula,
Et magni mater populi, diuæque colonis,
Quos ego (nam certo sedet hoc mihi pectore fixum)
Deducam extremis vtriusq; à finibus axis,
Vt mihi ab æterno lectam, gratamque frequentent,
Vnanimèque colant sub yisdem legibus urbem;

Concordiq; meam lætæque subire suescant
Fronte iugum: quævis tenera solet esse puella,
Quam par connubium cupido coniunxit amanti,
Vnâq; mensa duos, domus vna, vnumq; cubile
Felices, sine lite tenet, sine lite tenebit

Semper: talis erit natorum vita tuorum
O Solyme, ⁶ quam tuta diu tua mœnia iuncti
Seruabunt, murosque tuos, quos per uigil ambit
Nocte dieq; meus fido cum milite custos,
Non lateri parcens, non faucibus atque palato,
Dum iussas obit excubias, memoriq; pererrat
Munere commissam notis regionibus urbem.

Sic agite o vigilæ nostri custodia valli,
Somnum oculis segnem prohibete, ⁷ silentia linguis

Mœnia

Alludit ad
locū psal. 101.
Timebūt ge-
tes nomē tuū
Domine, &
omnes reges
terre gloriā
tuam.

Pertinet istud
ad eos qui ve-
rè sūt in Chri-
sto & qui spi-
ritu sunt in
ecclesia: illi
enim iucun-
dissime agēt.

² Et videbunt Gentes
iustum tuum, & cun-
cti reges inclytū tuū:
& vocabitur tibi no-
men nouum, quod os
Domini nominauit.

³ Et eris corona glo-
riæ in manu Domi-
ni, & diadema regū
in manu Dei tui.

⁴ Non vocaberis vl-
tra Derelicta: & terra
tua nō vocabitur am-
plius Desolata: sed
vocaberis, Voluntas
mea in ea, & terra tua
inhabitabitur. quia
complacuit Domino
in te: & terra tua in-
habitabitur.

⁵ Habitabit enim iu-
uenis cum virgine, &
habitabunt in te filij
tui. Et gaudebit spō-
sus super sponsam, &
gaudebit super te:
Deus tuus.

⁶ Super muros tuos,
Ierusalem, constitui
custodes: tota die &
tota nocte in pepe-
tuum non tacebunt.
Qui reminiscimini
Domini, ne taceatis;
⁷ & ne detis silentiū
ei, donec stabiliat, &
donec ponat Ierusa-
lem laudem in terra.

*Mœnia dum celebri consurgant in clyta fama,
Et munita situ, fossisque atque aggere septa,
Contemnant hostem, seu vi grassetur aperta,
Siue dolis instructus agat, fraude sçq; malignas
Arte tegat, solitum sibi sæpe vsuq; probatum.*

8 Iuravit Dominus
in dextera sua, & in
brachio fortitudinis
suz, Si dederò triticū
tuum vltra cibū. ini-
micis tuis: & si bibe-
rint filij alieni vinum
tuum in quo labora-
sti.

9 Quia qui cōgre-
gabunt illud, come-
dent, & laudabunt
Dominum: & qui
comportant illud, bi-
bent in attritis sanctis
meis.

10 Transite, transite
per portas, præparate
viam populo, planum
facite iter, & eligite
lapides, & eleuate lig-
num ad populos.

11 Ecce Dominus
auditum fecit in ex-
tremis terræ, dicite
filie Sion, Ecce salua-
tor tuus venit: ecce
merces eius cum eo,
& opus eius corā illo.

8 *Hæc si feceritis, confidite, iuro per ipsum
Me, dextramq; meam, quæ falli aut fallere nescit;
Non ego, quæ posthac magno sudata labore
Farras metes, anni spem, natorumq; tuorum,
Victori rapienda dabo, nec condita cellis*

*Vina canis, nec quam venientem parcus in annum
Leuisti testam, sibi barbarus auehet hostis:*

9 *Sed sua quisq; suo potietur parta labore,
Et quæ conseuit carpet, mustumq; paterno
Calcatum prælo libans, te sancte vocabit*

In partem Deus, & primos sacrabit honores.

10 *Ergo agite, & portas aperite patentibus urbem,
Confluet huc genus omne hominū, matresq; nurusq;
Turbaq; cana senes, pueri innuptaq; puella,
Collecta ex filio pubes, miserabile vulgus,
Regesq; proceresq; aderunt discrimine nullo,
Optabuntq; locum regno, optatoq; fruuntur.*

Tantum, vos quibus est custodia tradita, planas

Et faciles facitote vias, salebrasq; morantes

Tollite, ne populis quidquam properantibus obstet;

Nè ve quis inflexus variis ambagibus error

Decipiat, rectaque via seducat euntes;

Erectum, sublime, patens, nudumque, nec umbris

Obductum, aut tenebris populo proponite signum.

11 *At simul in sonuit tua vox, ô maxime diuūm,*

Mox terris, terris audita est omnibus, & quæ

Surgentem, mediūmque vident, solēque cadentem:

Et quibus audita est terris, huc exciit omnes,

Tam reges, quàm rerum inopes, rurisq; colonos:

En veniunt, sacramq; petunt magno agmine sedem.

O felix ter & amplius angustiſſima sedes,

Posta Sionæi sacratio in vertice montis!

En seruator adest tuus, en tua limina magnus

Ingreditur Deus, & sese penetrabilibus infert

Ille tuis, qui supplicium, qui præmia cuique

Pro meritis reddet, per se pollensque potensque

Omnia, consilij nec opis ullius egenus;

Cuius opus ratione sequi, aut comprehendere mente,

Nulli

Beneficium
Christi nati
non ad vnam
tatum natio-
nem, sed ad om-
nes omnino
homines per-
tinet.

Nulli concessum est hominum, nullique deorum:

"Felices, quos ille operum vitæq; seuerus
Exactor, sanctis adscribet, & esse iubebit
Sponte sua mortisque suæ mercede redemptos.

Cap. 63.

Tum tu, sancta parens, populus comitata trecentis,
Iam non deserta, vidua-ve merebere nomen;
Nam te omnes matrem populi gentisque vocabunt,
Urbes altricem, diuique hominesque parentem:
Ergo te fama illustrem factisque futuram
Scito, sed ante manent multoque cruore gerenda
Bella super, domitioque noui serpente triumphi.

Sed quis Idumæis ille est qui montibus exit,
Suspectasque acies Bosra Moabitide ducit?
Punicea insignis galea, thorace rubente?
Ut sese egregius formosum ostendit in armis!
Ut graditur superatque alios, quantum instar in ipso!
Diuinum ut toto decus, ore & pectore præfert!

O nata, o virgo semper placitura Tonanti,
Diuâ Sion, spes ingentes agnosce tuorum,
Ille ego sum, cui præsa fides, cui reddita terris
Iustitia & pietas debentur, auitaque sacra;
Ille ego sola salus, propugnatorque meorum,
Non impune cui sese ferat obuius hostis;
Seu pedes insistat, seu conspiciendus in orbem
Pugnet eques: Sed cur sparso vndiq; sanguine tinctus
Veste rubes, veluti calcatis vinitor vuis?

Heu mihi, palla tuo an alieno tincta cruore est?

Certè ego calcaui solus, nec falleris, vuas,
Nec fuit auxilio quisquam de gente deorum,
Sive hominum; solus vitem mihi, solus acuta
Excidi falce, & prælo spumante subegi.
Non tamen iste latex nostro de vulnere manat:
Sanguis ab hoste fluit, quem, iusta motus ab ira,
Contriui, rubet hinc multo mihi palla cruore
Thoraxque, clypeusque, & cætera vindicis arma:
Vindictam sed enim ulterius pœnamq; morari
Non potui; status ecce dies, annusque reposcunt
Ultorem, quem dum celo, terraque mariq;
Querito, dum circum me sedulus omnia lustrō,

Si quis opem, si quis laturus forte veniret
Auxilium, fugere omnes, deque agmine tanto
Nemo fuit tanti consors-ve comês-ve laboris.
Ergo solus opus tam sanctum aggressus, ab ipso

k

Me,

12 Et vocabunt eos
Populus sanctus, re-
dempti à Domino.
Tu autem vocaberis,
Quæsitâ ciuitas, &
non Derelicta.

Cap. 63.

1 Quis est iste qui ve-
nit de Edom, tinctis
vestibus de Bosra, iste
formosus in stola sua,
gradiens in multitu-
dine fortitudinis suæ?
Ego qui loquor iusti-
tiam, & propugnator
sum ad saluandum.

2 Quare ergo rubrū
est indumentum tuū,
& vestimenta tua si-
cut calcæium in tor-
culari?

3 Torcular calcaui so-
lus, & de Gentibus nō
est vir mecum: calca-
ui eos in furore meo,
& conculcaui eos in
ira mea: & aspersus
est sanguis eorum su-
per vestimenta mea,
& omnia indumenta
mea inquinavi.

4 Dies enim ultionis
in corde meo, annus
retributionis meæ
venit.

5 Circumspexi, & nō
erat auxiliator: quæ-
siui, & non fuit qui
adiunaret: & saluauit
mihi brachiū meum,
& indignatio mea ip-
sa auxiliata est mihi.

6 Et conculcaui po-
pulos in furore meo,
& inebriaui eos in
indignatione mea, &
detraxi in terram vir-
tutem eorum.

Cyrillus hic
Christi redi-
tum in caelos
depingi exi-
stimat.
Edom est re-
gio in qua E-
sauregnauit,
quam Græci
Idumæam vo-
cant.
Bosra verò ci-
uitas est in
Moab, Heclō-
ca exponit di-
uus Hierony-
pro mundo.

Hæc sunt a-
gentis Christi
nō patientis,
qui aduer-
sitas contriuit
potestates.

Idē psalmo-
graphus Psal.
63.

Me, notaque mea dextra virtute, furoréque
 Haud frustra coniuncto, arma auxiliaria sumsi,
 Aduersósque mihi populos, inimicáque fœda
 Castra fuga, flammis, ferróque vltiore cecidi,
 Iratúsque omnes in noxia crimina pœnas
 Consumsi, manésque potestátisque subegi
 Tartareas, lethúmque meo sub numine preffi.

7 Miserationum Domini recordabor, laudem Domini super omnibus quæ reddidit nobis Dominus, & super multitudinē bonorum domui Israël, quæ largitus est eis secundum indulgentiam suam, & secundum multitudinem misericordiarū suarum.

7 Quare nulla meo de pectore deleat etas
 Clementem Dominum, iustique æquique potentem:
 Illum ego carminibus patriis, dum vita manebit,
 Factaque mira canam, priscis quæ plurima sacris,
 Quæq; etiam nuper nostris patrauit in annis,
 Non solum Isacidum domui bonus, at sub vitroque
 Gentibus axe sitis, toti que salutifer orbi.

Non qui sint, aut vnde domo patriá-ve profecti,
 Disquiri, positú-ve loci, genio-ve mouetur,
 Sed communis amor mundi tuteláque passim
 Effundit terras largus sua dona per omnes.
 Largior ille tamen populis sua signa secutis,
 Quos amat, & verbis inuitat talibus vrgens:

8 Et dixit, Verumtamen populus meus est, filij non negantes: & factus est eis saluator.

8 Vos mihi, vos (inquit) populus lectissimus estis,
 Legitiméque meus, nec enim meus esse, negari
 Dignus es, ut qui me non ipse negaueris vnquam.

9 In omni tribulatione eorum non est tribulatus, & angelus faciei eius saluauit eos: in dilectione sua, & in indulgentia sua ipse redemit eos, & portauit eos, & eleuauit eos cunctis diebus sæculi.

Abs me igitur scito tibi, non aliunde, salutem
 Sperandam: quæ te circumstant quæque pericla,
 Respice me, precibúsque voca, non irritus ibis:

10 Ipsi autem ad iracundiam prouocauerunt, & afflixerunt spiritum sancti eius: & conuersus est eis in inimicum, & ipse debellauit eos.

9 Nam quibus afficeris damnus, ego tangor isdem;
 Vsq; adeò me cura tui noctésque diésque
 Sollicitat, fixos ut nusquam auertere possim
 In te oculos, sempérque tibi puer aliger astet
 Obseruare tuam demissus ab æthere vitam.

11 Et recordatus est dierum sæculi Moyfi & populi sui: Vbi est qui eduxit eos de mari cū pastoribus gregis sui? vbi est qui posuit in medio eius spiritum sancti sui?

O Amor ardescens semper, sempérque renascens!
 O nunquam satis indulgentia nota parentis
 Aetherei! qui mox rudibus nascentis ab ani
 Principiis, genus humanum, sua semina, blandè
 Fouit, & ut nutrix patriis portauit in vlnis,
 10 Dum præturo præcox adolesceret æuo,
 Obsequiúmque Dei, verúmque parentis amorem
 Exueret: mota est offensi numinis ira,
 Lenta licet, ferróque malum flammis que piavit
 Flagitium; nunquam tamen vltima pœna secuta est;
 Namque manum ad capulū referētem sæpe repressit,
 Temporis admonitus prisci, memori que recursans

Qui me confitebitur coram hominibus, & ego confitebor eum coram Patre meo.

Dux

Dux animo Moses, & gratia facta per illum
 Non semel Isacidum populis: quæ nunc quoque prosunt
 O pater, ô hominum superumque æterna potestas,
 Hæc eadem nobis, si nondum exosus ad unum
 Hebræos, si quid pietas antiqua labores
 Respicit humanos: nam quò tibi cura recessit
 Tam subito nostri? cur tam mutatus ab illo
 Qui patres nostros, patrùmque duces nostrorum
 Seruasti traiecta maris per littora rubri?

O ubi, ô ubi es, qua te regione requiram
 Spiritus alme, aximi fax præclarissima nostri?

12 Te duce, pèrque agmen medium, mediâsque cateruas
 Calitus effuso, fluctus tremuere profundi,
 Et profugis scissas patuit via sicca per undas.
 Ipse autem ductor patriâq; sibi que perenne
 Perpetuumq; tulit nomen, quòd præside fretus
 Maestate tua, Pharias euaserit oras,

13 Pèrque profunda maris, montanâque saxa, per astris
 Finitimas rupes, per tot discrimina rerum,
 Primus inoffensum tuto pede duxerit agmen;

14 Tam facile emensus spatia infinita, viâsque
 Difficiles & inaccessas, quàm ceruus apertum
 Aut sonipes cursu præteruolat alite campum.

Scilicet ista tui debentur maxime diuûm
 Numinis auspiciis, nec erit sine nomine factum hoc
 Per gentes, sed enim cunctis memorabile terris
 Gloria præpetibus super æthera deuehet alis.

15 Ergo age siderea cæli sublimis ab arce,
 Quoque sedes solio terris metuendus & astris
 Respice res nostras. En unquam seruidus ille,
 Ille reuiviscet quo nostros impetus olim
 Tutabare patres? ubi sunt tua viscera, plebis
 Afflicta toties mæstus commota querelis?

Quàm cito, quàm nulla obriguerunt saxeâ causa!
 16 Te tamen & nostrum nec re nec nomine falso
 Dicimus esse Patrem, seruatorémque benignum:
 Nam nec in Abramo, nec in Israëlè paternos
 Fas est affectus patriûm ve agnoscere nomen,
 Scilicet id curant iam pridem corpore functi:

17 Cur igitur nos calle sinis diuertere recto?
 Spemque, piûmque tui de mente fugare timorem?
 Flecte, Pater, vultum, letâmq; exporrige frontem,
 Et nos diuina si verum est stirpe creatos,

12 Qui eduxit ad dexteram Moysen brachio maiestatis suæ: qui scidit aquas ante eos, vt faceret sibi nomen sempiternum.

13 Qui eduxit eos per abyssos, quasi equum in deserto non impingentem.

14 Quasi animal in campo descendens, spiritus Domini ductor eius fuit: sic adduxisti populum tuum, vt faceres tibi nomen gloria.

15 Attende de cælo, & vide de habitaculo sancto tuo & gloria tua: ubi est zelus tuus, & fortitudo tua, multitudo viscerum tuorum, & miserationum tuarum? super me continuerunt se.

16 Tu enim pater noster, & Abraham nesciuit nos, & Israël ignorauit nos: tu Domine pater noster, redemptor noster, à seculo nomen tuum.

17 Quare errare nos fecisti Domine de viis tuis: indurasti cor nostrum, ne timeremus te: conuertere propter seruos tuos, tribus hæreditatis tuæ.

Oratio Prophetæ.

Ille zelus intelligitur de quo Zacharias cap primo: Zelatus est Dominus Sion & Hierusalem zelo magno.

Ede notam tanti generis, da pignora, per qua
Et dici & credi tua vera propago queamus,
Atque hunc tandem animis errorem detrahe nostris.

Nam genus & proavos quid vana voce ciere
Profuerit, si nos crudeli barbarus hostis
Seruitio oppressos tenet, eternumque tenebit,
Ni redimis, ni vincla leuas, soluisque catenas?

18 Quasi nihilum
possederunt populum
sanctum tuum: hostes
nostri conculcauerunt
sanctificationem tuam.
19 Facti sumus quasi
in principio, cum non
dominaberis nostri,
neque inuocaretur no-
men tuum super nos.

18 En trahimur, rapimur, vanudamur, opprimimurque,
Vt pecudes; & ferre potes? nec quod tua saltem
Sacrilegas in templa manus misere, moueris?

19 Et quid adhuc reliqui est, (tu dicta sinistra refuta)
Quam res in peius sublapsa feratur eodem
Quo fuit ante loco, cum mixtos gentibus alta
In nocte & tenebris, sine luce & numinis alma
Cognitione tui, nec te Regemque, Deumque,
Vt nunc, sortitos fanaticus error habebat?

Cap. 64.

1 Vinam dirumpere
celos, & descendere:
a facie tua motes
defluerent.

2 Sicut exustio ignis
tabescerent, aquae ar-
derent igni, vt notum
fieret nomen tuum ini-
micis tuis: a facie tua
gentes turbarentur.

3 Cum feceris mira-
bilia, non sustinebi-
mus: descendisti, & a
facie tua montes de-
fluxerunt.

1 Ergo rumpe moras, celsosque allabere celo,
Lux hominum, emerge o tandem, quid tarda moraris?

Posceris: ecquando nitido patefactus ab ortu
Cardo foris que poli per aperta repagula mota
Te nostrum sidus, mundo letabile sidus,

Effundent? clarum fax haec dabit ignea lumen,
Quo tacti montes, & quaeque altissima tellus,
Corripient flammam, nigrumque ambusta repente
Soluent se in cinerem, siccis quoque fontibus amnes
Ardebunt, frustra que suis incendia ripis
Arcebunt, mediis in aquis (mirabile visu)
Flamma furens, victorque volans bacchabitur ignis.

Attonitas gentes facti nouitate, stuporque
Et timor, & terror dubia spe mixtus habebit,
Vt quisque hostis erit, vel foedere iunctus amico,
Motibus affectos diuersis, omnibus autem

1 Ille tui fulgor, & gloria nominis ardens
Perstringet turbatam aciem: nam semine nullus
Editus humano penitus tua facta latentisque
Expediet causas, aut consilia alta recludet.

Sed quid ego haec seclis velut expectanda futuris
Vaticinor? voluenda dies en attulit vltro
Quod petimus, dudumque atani petiere priores.
Venisti, venisti, ades o dulcissime rerum,
Descensusque leui supera statione relicta,
Per iuga verticibus gradiens sidentia lapsis,
Mortales terras, & regna humana subiisti.

Cap. 64.

Orat & vehe-
menter cupit
iam nasci Mes-
siam, & bene-
ficia olim pro-
missa citissi-
me praestari.

Mirabilis po-
tentia Christi
in possidendis,
afficiendis, &
transmutandis
hominum ani-
mis; qui per
motus super-
bi, per aquas
frigidi, & im-
piedade languidi,
significan-
tur.

Salue

* *Salve sancte hominū superumq; repertor & auctor,*
Omnis fons & origo boni, veraq; salutis:

Sic hæc Paul.
 intelligit cap.
 2 prioris ad
 Corinth. ut
 hæc pertin-
 gant non tã-
 tum ad vitam
 æternam, sed
 ad illa dona
 quæ in hoc se-
 culo Christus
 per Spiritum
 suum sanctū
 suis largitur.

Quis numeret, quæ dona piis mortalibus affers?
Non oculis, hominum quisquam, non auribus hausit,

Non animo tenuit, quæ te sperantibus vnum
Tuque Patèrque tuus mundi nascentis ab ortu

Munera thesauro locuplete reposta parastis:

Nam si quem vera percussum laudis amore,

Fortè vides ausu generoso, hilarique labore

Qua via difficilis, nec multis tria priorum,

Dumisque, spinisque, & sentibus horret acutis,

Per iuga, per scopulos, aditūque carentia saxa,

Iustitia tetricas conantem apprehendere rupes;

Obuius occurris, signisque, & voce pauentem

Proposita inuitas summo de monte corona,

Reptantiēque trahis, rursus, rursusque labantem

Apprensūq; manu retines, dum prima capessat

Premia iucundi non insperata laboris:

Mox progressum ultrà, magnisque insistere cæptis

Audentem, iam iamque manu suprema tenentem

Mænia, sperati sistas in vertice montis;

Hic ubi multa memor de te præconia dicet,

Purpureūque comis nectens, tua munera, sertum

Immortale tibi statuatur in arce trophæum.

* *At nos vulgus iners, cali quibus abnuis arces,*

Insignis virtutis amor non excitat ullus,

Sed mer si vitiiis, vitiiis hæremus in iisdem

Semper, & esse potest miseris spes vlla salutis?

Nequicquam ficta pietatis imagine falsa,

Iustitiæq; scelus prætexere nomine nostrum

Conamur; fædum per se patet vlcus, & ipso

Proditur olfactu, naræque infestat odore

Immundo, qualem viroso tincta cruore

Vestis olet, castæ mærorque pudor que marita.

Vnde fit, ut veluti boreali turbine tactæ

Semiputresque cadunt Autumni frigore frondes,

Inualidi campis passim sternamur, & illuc

Hucque vagi, diræ feruente libidinis æstu,

Raptemur, nec sit qui lapsus surgere curet,

Aut tuam opem imploret, dextram-ve iuuare volētis

Arripiat: iure ergo tuos, ne tanta videres

Flagitia, auertisti oculos (quis enim ista videre

Sustineat?) scelerūque graui sub pondere pressos

4 A seculo non audie-
 runt, neque auribus
 perceperunt: oculus
 non vidit, Deus abs-
 que te, quæ præpa-
 rasti expectantibus te.

5 Occurristi lætanti,
 & facienti iustitiam:
 in viis tuis recorda-
 buntur tui: ecce, tu
 iratus es, & peccauim-
 us: in ipsis fuimus
 semper, & saluabi-
 mur.

6 Et facti sumus vt
 immundus omnes
 nos, & quasi pannus
 menstruæ vniuersæ
 iustitiæ nostræ: & ce-
 cidimus quasi folium
 vniuersi, & iniquita-
 tes nostræ quasi ven-
 tus abstulerunt nos.

7 Non est qui inuo-
 cet nomen tuum: qui
 confurgat, & teneat
 te: abscondisti faciem
 tuam à nobis, & alli-
 fisti nos in manu ini-
 quitatis nostræ.

Hæc respiciūt
 populum Iu-
 daicū impiū,
 nec de iusti-
 tia Christia-
 norum est hic
 sermo.

*Exertans humerum fortem, dextramque potentem,
Ad cautes duros magis cautibus allisisti.*

8 Et nunc Domine, pater noster es tu, nos vero lutum: & fictor noster tu, & opera manuum tuarum omnes nos.

9 Ne irascaris Domine satis, & ne ultra memineris iniquitatis nostrae: ecce, respice, populus tuus omnes nos.

10 Civitas sancti tui facta est deserta, Sion deserta facta est. Ierusalem desolata est.

11 Domus sanctificationis nostrae, & gloriae nostrae, ubi laudauerunt te patres nostri, facta est in exustione ignis, & omnia desiderabilia nostra versa sunt in ruinas.

12 Numquid super his continebis te Domine, tacebis & affliges nos vehementer?

Cap. 65.

1 Quaesierunt me qui ante non interrogabant; inuenerunt qui non quaesierunt me. dixi, Ecce ego, ecce ego, ad Gentem quae non intuocabat nomen meum.

2 Tu tamen & Deus es noster, Dominusque parensque,

Tu fictor noster, tua nos figmenta, lutumque vile sumus, ne (quaso) ne pater optime seui vltius, sed te miserantem incommoda nostra, Sera licet, nostrae capiant obliuia noxae.

Respice nos, populoque tuo iam mitior adsis.

Cuius ut immeriti si te non gratia tangit

Vlla; quid haec tandem sanctissima templa, sita est

Colle Sionaeo, sanctisque in montibus vrbes

Peccauere tua? quod tandem crimen in illis,

Vt paterere sacras deuotis ignibus aedes

Ignibus (o crudele nefas!) hostilibus vri?

En ubi surgebat (forsan ventura negabit

Posteritas) Solomonis opus, tua maxime diuum

Sacrosancta domus, Solymae gloria gentis,

Saepe ubi sacra patres festis de more diebus

Rite celebrabant, tua facta stupenda canentes,

Aduena longinquis quod saepe profectus ab oris

Missa tulit regum & populorum nomine dona;

Infauis domus alitibus, domus apta chelydris

Silua iacet, nigrumque solum vestigia flammae

Seruat adhuc, & ubi vetus olim curia stabat,

Vulnificus stabulatur aper. quid plura? meorum

Busta patrum, cineresque pios, tot nota sepulchra,

Tot decora ingeniosa ducum, premit alta ruina.

Hac segnis, mutusque vides? nec corripis arma?

Immo etiam affligis nos insuper, & premis vltro.

Parce pio generi, & temerata vlciscere templa.

At non his possunt decreta aeterna moueri,

Non ita fata sinunt: gentes ad sacra vocandas

Ex Abramitico iam dudum fœdere cautum est.

Tempus adest, iam iamque fores & limina pulsant

Veloces horae fatumque diemque vehentes,

Cum me (summus ait diuum Pater, atq; hominum rex)

Ignotae gentes, & barbarae sacra secuta,

Quae, nec fando aliquid de me, quicquam ve rogando,

Audierant, vltro genio ducente requirent;

Quaesitumque diu sese reperisse profesti,

Gaudebunt: ego quippe valens migrabo lubensque

Ad populos qui me ignorant, qui numina nostra

Vana putant, odioque etiam resequuntur auito.

Nam

Periphrasis Hierusalem, intelligit autem haec Hieronymus de captiuitate quae fuit sub Tito.

Cap. 65.

¹ Nam quid in hac inuauat ulterius regione morari?

Gessientis est
in sinum re-
cipere.

Quam matutinus, quam vespertinus obiui,
Iamdudum, expandique sinum, dextramque tetendi,
Si populum reuocare ferum, indomitumque daretur!
Sed frustra. rapitur nullis cohibendus habenis,
Per scelus omne furens, iumentum more, magistra
Quid iubeat ratio prorsus securus, & exlex
Imperiosa sua sequitur mala gaudia mentis.

³ Nec pudet, ut nostro duplicent fomenta furori,
Ante oculos peccare meos, & iudicis ora
Conscelerare sui. Proh o pudor! ecce paternis
Ritibus abiectis, & auito more sacrorum,
Orgia pomosos celebrant obscena per hortos,
Coctilibusque litant aris, & busta frequentant,
Fætida busta deum, dum sol tellure sub ima est,
Et falsa ad caelum mittunt insomnia manes.

In locis hu-
iusmodi, stra-
tis hostiarum
pellibus, in-
cubare soliti
erant, ut per
somnia futu-
ra cognosce-
rent.

Quid dicam carnes vetito cum iure suillas
Lancibus imponi, passimque palamque per omnes
Admitti mensas? pulchrumque & nobile duci
In leges peccare bonas? o dedecus ingens!
Si quis ab his, moris retinens ritusque vetusti,
Continet ora cibis, obscenaeque fercula vitat,
Non lare, non illum tecto dignantur eodem,
Sed velut immundum, velut execrabile monstrum,
Deuotumque, suis procul a conuentibus arcent.

Felix ille quidem, & quicumque simillimus illi est:
Ast hi stuppa meo fumusque & teda furori
Pinguis erunt, atque inde nouo cum fomite surgens
Flamma reuiuiscet, nulloque residet in auro.

Similis phra-
sis apud Hie-
remiam: Pecca-
tu iudae scri-
ptu est stilo
ferreo. cap. 27.

Quippe manent scelera illorum, aeternumque manebunt
Perpetuis insculpta notis in pectore nostro.

⁶ Me ne has nequitias non ultum protinus ire?
Tantum perfidiam taciturnum reris, & ista
Disimulaturum? paenis sequar ultor acerbis,
Improuisus, & effusis irascat habenis.

Nec mihi uestra modo posthac commissa luetis,
Sed repetam a vobis, repetam (Deus inquit) ab ipsis
Principiis, vestri qua commiserunt parentes,
Inque sinum uestrum regeram, dignisque rependam
Supplicis, ruptamque fidem, violataque pacta,
Et spretum toties Numen, dum montibus altis,
Montibus & lucis, & nubiferis palmetis,
Diique deaque omnes diuerso more coluntur.

² Expandi manus
meas tota die ad po-
pulum incredulum,
qui graditur in via
non bona post cogi-
tationes suas:

³ Populus qui ad ira-
cundiam prouocat me
ante faciem meam
semper: qui immolat
in hortis, & sacrificant
super lateres:

⁴ Qui habitant in se-
pulchris, & in delubris
idolorum dormiunt:
qui comedunt carnem
suillam, & ius profa-
num in vasis eorum.

⁵ Qui dicunt, Rece-
de a me, non appro-
pinques mihi, quia
immundus es: isti fu-
mus erunt in furore
meo, ignis ardens to-
ta die.

⁶ Ecce scriptum est
coram me: non tacebo,
sed reddam & retri-
buam in sinum eorum:

⁷ Iniquitates uestras,
& iniquitates patrum
uestrorum simul, di-
cit Dominus, qui sa-
cificauerunt super
montes, & super col-
les exprobrauerunt
mihi, & remetiar o-
pus eorum primum
in sinu eorum.

Quo

8 Hæc dicit Dominus, Quomodo si inueniatur granum in botro, & dicatur, Ne dissipes illud, quoniã benedictio est: sic faciam propter seruos meos, vt non disperdam totum.

9 Et educam de Iacob semen; & de Iuda possidentem mōtes meos: & hæreditabit eam electi mei, & serui mei habitabunt ibi.

10 Et erūt campestria in caulas gregum, & vallis Achor in cubile armentorum populo meo qui requisierunt me.

11 Et vos qui dereliquistis Dominū, qui oblitistis montem sanctum meum, qui ponitis Fortunę mentem, & libatis super eam.

12 Numerabo vos in gladio, & omnes in eade corruetis: pro eo quod vocaui, & non respondistis: locutus sum, & non audistis, & faciebatis malum in oculis meis: & que nolui, elegistis.

13 Propter hæc hæc dicit Dominus Deus, Ecce, serui mei comedent, & vos esurietis: ecce, serui mei bibēt, & vos sitietis.

Quo facto, quamuis poterant meruisse videre
Supremum excidium, immanemque à stirpe ruinam,
Quod crudele meo fecissent vulnus honori,
Opprobriumq; ingens, & nulla clade piandum;
Stat tamen (hoc Abrame tibi, natōque, nepotique
Esto datum) penitus non totam excindere gentem;
Sed velut immiti lapidata grandine vite,
Aut pluuij nimis corrupta humoribus anni
Si quis fortè acinus moriente superstes in vna
Manserit intactus, pluuięq; & grandinis expers,
Non illum admonitus confestum dissipet heres,
Nutriat ast in spem sobolis foneatque futura:

Sic faciam, teneraq; aliquot de semine stirpes
Isacidum, & Iuda mihi surculus vnus & alter
Eductus, generis seruabunt semi-sepulti
Reliquias, gentem exiguam, sed sorte beata
Selectam, nostros qua montes, sanctęque felix
Culmina possideat, cunctos habitanda per annos,
Et mihi iucundo famuletur grata labore.

Namque illis campos, & florida prata, gregesque
Vbere dissentas donabo & vellere dites:

10 Vtq; nihil desit, de me sperantibus vno
Omnia, non hominum quidquam debentibus vlli,
Maiori letas pecori, letasque minori
Iungam Achoritanas, pinguisima pascua, valles.

11 At vos contemptis monitis caelestibus ausos
Me montemque meum, sedemque relinquere sacram,
Qui procul abiecto post terga pudore fidęque,
Fortuna numen mensamque aramque sacra stis,
Et quibus auerti libamina posse putatis,
Et quibus acciri lectus componitis herbis;

12 Non capite aut censu numerabo (quod esse tyranni
Mos solet) at gladio gentem grassante per omnem
Sola acies ferri, numerum quot eratis, inibit,
Nec quisquam effugiet, simul ense peribitis omnes,
Alter in alterius confusa strage cadentes.

Ecquis enim vestrum magna me voce vocantem,
Atque adeo coram presentem & multa monentem
Audiit? aut responso aliquo dignatus amantem est?
Immo exhortantem duri genis oris, & audax
Turba refugistis, nostro sermone retenti,
Non magis quàm prædura silex, aut horrida cautes.

13 Quando igitur nec me, nec qui videt omnia Patrem,
Subuerit,

Similis locus
ex eodem
propheta,
quem citat
Paulus ad
Rom. Si fue-
rit numerus
filiorum Is-
raël tanquam
arena maris,
reliquię sal-
uę erunt.

Vallis Achor
à nomine il-
lius in quem
fuit irrogatū
supplicium in
prima populi
in terras pro-
missas ingres-
sione, sic di-
cta.

Subueriti, peccare palam pro laude putatis,
 In suaque praua sequi, nostris contraria iussis;
 En, (ait omnipotens diuum Pater atq; hominum Rex)
 Ut qua precipites pulsi cecidistis ab arce,
 Nuncliqueat, sumantque isthinc exempla nepotes;
 En vos dira fames, contemti pœna Tonantis,
 Et sitis ex longo concepta ardore bibendi
 Conficiet, Cererem terra fontesque negante.
 Interea vacui, & macro ieiunia vultu
 Pallida pro dentes, seruatorum plena meorum
 Horrea, differt atque penum spumante Lyco
 Obliquis oculis spectabitis: unde repente
 Prouenient gemitus, & feminei ululatus,
 Et penitus misero fixi sub corde dolores.
 14 Ridebunt iusti latabunturque, meoque
 Munere securi grates pro munere reddent
 Ingenti ingentes, & nostras carmine dicent
 Solenni laudes, at vos lugubre gemetis.

Elegans & co-
 piofa antithe-
 sis.

Hoc magis
 proprie dixit
 Hieremias
 cap. 19. de
 Sedechia &
 Achab: Assu-
 metur ex eis
 maledictio
 omni transmi-
 grationi Iude.

15 Nam vestrum populis erit execratio nomen,
 Deutumque ab eo carmen deducet in hostem
 Quisquis vota volet diris vomere impia verbis.
 In summa, Domino occumbes ultore, tuisque
 16 Surget ab exequiis noua gens, morisque, vetusque
 Mutabit sancti positoris nomine nomen,
 Quod terris celoque sacrum beat omnia, quodque
 Et iurare timent homines & fallere iusti.

Magna erit istius vis nominis atque potestas:
 Nam quibus iste datus froti cordique character
 Impressis alte signis erit, omnia recte
 Succedent, nec iam poterunt meminisse laborum
 Quos multos hæc vita parit mortalibus agris;
 Sed celo positi, ambrosiaeq; & nectaris haustu
 Diuino saturi, veteres de pectore curas
 Abiciunt, nec quicquam oculis animo-ve tremendum
 Succurret: nam longa bibent obliuia rerum,
 Quas olim sensere graues dum vita manebat.

17 Ipsi etiam celi tum mutabuntur, & alitrix
 Magna hominum tellus faciem conuersa priorem
 Exuet, & nullo posthac quatienda tremore,
 Nec vicibus variis rastorum, & vomeris unci
 Subdita, nec soles nimios passura, nec imbres,
 Illæsa, intacta, inuiolata manebit in æuum.
 Ecce etenim noua cuncta creo, celumq; salumq;, &

14 Ecce, serui mei læ-
 tabuntur, & vos con-
 fundemini: Ecce, ser-
 ui mei laudabunt præ
 exultatione cordis: &
 vos clamabitis præ
 dolore cordis, & præ
 contritione spiritus
 ululabitis.

15 Et dimittetis no-
 men vestrum in iura-
 mentum electis meis:
 & interficiet te Do-
 minus Deus, & seruos
 suos vocabit nomine
 alio.

16 In quo qui bene-
 dictus est super terrâ,
 benedicetur in Deo
 amen: & qui iurat in
 terra, iurabit in Deo
 amen: quia obliuioni
 tradita sunt angustia
 priores, & quia absco-
 dita sunt ab oculis
 nostris.

17 Ecce enim ego
 creo celos novos, &
 terram nouam: & nõ
 erunt in memoria
 priora, & non ascen-
 dent super cor.

18 Sed gaudebitis &
 exultabitis usque in
 sempiternum in his
 quæ ego creo: quia
 ecce ego creo Ierusa-
 lem exultationem, &
 populû eius gaudiû.

Lati-

Latipatente subest quidquid calòque salòque.

18 Vos etiam per me renouati, adeòque renati,

O veri vera Solyma mea gloria ciues,

Spes sæpè incertas, iràsque, metúsque, dolorésque,

Et quæ alia humanam turbant incommoda vitam,

Ponetis: mæstis succedent gaudia rebus,

Gaudia amaritie nulla suffusa, nec ullis

Deperitura annis pura & sincera voluptas.

19 Nam quas pono nouas celsis in montibus arces,

Et populum positas qui felix incolet arces,

Latitia implebo dulci, quam iurgia nulla

Fletibus aut lacrymis, intèr-ve strepente tumultu

Miscebunt, rixa nulla, discordia nulla,

Concordes armare potens in prælia fratres.

20 Nec verò Solymis certum est adscribere ciues

Bis pueros, atate graues, sed mente solutos:

Nam qui annos sine mente gerunt, virtutis egeni

Mortales quæ sola beat, qui sæcula vitæ

Turpiter exactæ numerant, quam facta merentur

Impia, crudeli prostrati morte peribunt.

21 At mihi quos legi ciues, urbique colonos

Sacrata, sua quisque sibi pallatia figent,

Non aliis, & fixa colent sine fine, serentque

Et Bacchi & Cereris plenos prouentibus agros.

22 Quæq; serent, in pace legent, lectisque fruuntur

Perpetuo, neque quid raptor, quid prædo minetur,

Quid fera tempestas, solés-ve, imbrés-ve, timebunt;

Summa dies etiam fastos quæ finiet omnes,

Et nullos post se numerari perferet annos,

Nil immortalis iustorum carpet ab æuo,

Quos sibi, qui vitæ sator est auctórque, coæuos

Ipse repromisit per sæcula cuncta futuros.

23 Scilicet hæc illos merces tot adire labores,

Et mala tanta pati, dum vitæ manebat, adegit.

Expectata aderit merces, iam iamque propinquat,

Cum benefacta palam veterascere fama superstes

Non sinet, aut tumulto virtutem, & funus eodem

Componi; viuet vel morte fremente piorum

Posteritas, nati natorum, & quotquot ab illis

Nascentur, geniti non semine utrinque remisso,

Quali nunc hominum generantur corpora lege;

24 Sed bona verbo Deo, bona verba loquente, nouasq;

Concipiente preces, quas, si modò ritè ferantur,

Ante-

19 Et exultabo in Ierusalem, & gaudebo in populo meo: & nō audietur in eo vtrā vox fletus & vox clamoris.

20 Non erit ibi amplius infans dierum, & senex qui non impleat dies suos: quoniam puer centum annorum motietur, & peccator centum annorum maledictus erit.

21 Et ædificabunt domos, & habitabunt: & plantabunt vineas, & comedent fructus earum.

22 Non ædificabunt, & alius habitabit: nō plantabunt, & alius comedet: secundum enim dies ligni, erunt dies populi mei, & opera manū eorum inueterabunt

23 electi mei. Non laborabunt frustra, neque generabunt in conturbatione: quia semen benedictorum Domini est, & nepotes eorum cum eis.

24 Eritque antequam clament, ego exaudiam: adhuc illis loquentibus, ego audiam.

Itud pertinet ad tempus resurrectionis, quo Hierusalem, quæ spōsa est, nihil aliud erit quā exultatio.

Ætas senectutis vitæ immaculata.

Sic ædificabat, sic plantabat Paulus: primo ad Corinth. cap. 3.

Sic Paulus multos genuit Christo per euangeliū.

Consolatio eorum qui sunt in Christo.

Ante-venire solet bonus, & praevertere voces,
 Indulgens quaecumque petunt, & plura petitis.
 15 Felix, o felix tempus, quo calidus acta
 Candida pax Domino terras miserante, redibit,
 Perque omnes rerum partes concordia gliscet
 Aeterna, & vinclis solido ex adamante reuincta:
 Nam qui nunc nullo possunt miscere cultu,
 Tum posito cicures discent mansuescere rictu:
 Tum lupus & montes & deuia lustra relinquens,
 Iam non carniuorus placidos comitabitur agnos;
 Et leo, cum vitulis caprisque impune vagatus,
 Nocte domum rediens sepio claudetur eodem,
 Assuescetque regi simul, & puerilia blandus
 Imperia accipiet, ductumque sequetur herilem,
 Cum bubus faenum & paleam ad praesepia mandens:
 Quinetiam virus serpentibus excidet atrum
 Contentis summam pro sanguine lambere terram.
 Denique nulla necans morsu fera, nulla veneno
 Noxia, nulla meo mala gramina monte legentur,
 Monte meo, quemque ipse colo, coluique, colamque.

Similes tropi
 sunt apud
 Virgiliū Eclo-
 ga quarta, ubi
 describitur au-
 reū sacculum
 ex carmine
 Sibyllae.

Cap. 66.

Redit Pro-
 pheta ad Iu-
 daeos; & hoc
 potissimum
 agit, vt abdu-
 catos à car-
 nali amore
 templi & le-
 gis Moisaicae.

Nam mihi (quod nolim vos ignorare) supremi
 Maxima pro solio deseruit machina cali,
 Et pedibus deiecta meis subsellia praebet
 Omniparens tellus: & vos mihi ponere templum
 Maiestate mea dignum fortasse putatis?
 Quò mihi marmoreis domus haec effulta columnis
 Erigitur? nil vos, nil vestram demoror adem.
 2 Haec domus, haec moles operoso vertice surgens,
 Nostrum opus est. ipse haec ego marmora vasta, trabesque
 Calcemque lateresque meo de monte cecidi:
 Et quisquam haec mihi grata putat, meritoque reposcit?
 Odi ego turgentis animos inflataeque corda,
 Nec mihi qui falsa pietatis imagine gaudet,
 Lethiferumque sinu virus tegit, ille placebit.
 Ad quem igitur placidis oculis vultuque sereno
 Respiciam? quem nempe inopem abiectumque videbo
 Cum precibus lacrymisque meam deposcere pacem,
 Sermonesque meos preceptaque sancta trementem:
 His ego delector sacris, haec victima nostrum
 Sola suo nidore potest lenire furorem.
 3 Nam mihi maculati qui porrigit exta iuueni,
 Aut aliud pecus inuisis obruncat ad aras,
 Thuraque dat templis, oneratque altaria donis,

l 2

Tam

25 Lupus & agnus
 pascetur simul, & leo
 & bos comedent pa-
 leas, & serpenti puluis
 panis eius: non noc-
 ebunt neque occident
 in omni monte san-
 cto meo, dicit Do-
 minus.

Cap. 66.

1 Haec dicit Domi-
 nus, Caeli sedes mea,
 terra autem scabellum
 pedum meorum: quae
 est ista Domus quam
 edificabitis mihi? &
 quis est iste locus qui-
 etis meae?
 2 Omnia haec manus
 mea fecit, & facta
 sunt uniuersa ista, di-
 cit Dominus. ad quem
 autem respiciam, nisi
 ad pauperculum, &
 contritum spiritu, &
 trementem sermones
 meos?
 3 Qui immolat bo-
 uem, quasi qui inter-
 ficiat virum. qui ma-
 culat pecus, quasi qui
 excerebret canem.
 qui offert oblationem,
 quasi qui sanguinem
 suillum offerat. qui re-
 cordatur thuris, quasi
 qui benedicat idolo.
 Haec omnia elegerunt
 in viis suis, & in abo-
 minationibus suis a-
 nima eorum delecta-
 ta est.

Tam placet, ac caeso si tingeret hospite cultros,
Aut vetito catuli cerebro, porci-ve litaret
Visceribus, mutò-ve daret sua munera trunco.

Hac tamen, hac & plura nihil mea verba timentes
Fecere Isacida; suaque ultro inuenta secuti,
Nullum non animo scelus admisere nefando;
Pro quo suppliciis illos vlciscar amaris.

Unde & ego eligam
illusiones eorum: &
quæ timebant, addu-
cam eis: quia vocavi,
& non erat qui respõ-
deret: locutus sum, &
non audierunt: fece-
runtque malum in
oculis meis, & quæ
nolui elegerunt.

5 Audite verbū Do-
mini, qui tremitis ad
verbum eius: dixerūt
fratres vestri odientes
vos, & abiiciētes pro-
pter nomen meum:
glorificetur Domi-
nus, & videbimus in
latitia vestra: ipsi au-
tem confundentur.

6 Vox populi de ci-
uitate, vox de templo,
vox Domini reddentis
retributionem ini-
micis suis.

Et ne vana sibi credant hac fingere somnum

Obscura quem nocte videt presaga mali mens,

Efficiam, immittamque illis quæcunque timebant.

Ecquis enim inter eos magna me voce vocantem

Atque adeo coram presentem & multa monentem

Audit, aut responso aliquo dignatus amantem est?

Omnes hortantem fugere, & cuncta videntem

Nil veriti, peccare palam pro laude putarunt,

Iussaque praua sequi nostris contraria iussis.

At vos, qui tremitis fidi ad mea iussa ministri,

Accipite hac animis, & pectore discite toto,

Ite viri, pariterque animis certantibus ite

Munus ad inceptum; nec vos remoretur euntes

Impietas fratrum qui vos odere, meumque

Inuidia stimulante parant excindere nomen:

Neu quis ob has voces ad opus mihi segnior ito,

Mendaci quas ore vomunt, ac talia iactant:

Nunc eat, & sese nobis persuadeat auctor

Esse Deum, quem vos, impostrix turba, creatum

Patre Deo, & missum seruando fingitis orbi:

Ille decus, quod nunc falso sibi vindicat, & clam

Emendicatos, si quos habet, edat honores:

Ille affectati scelus intolerabile regni,

Si potis est, insigni aliquo nunc diluat ausu,

Promissosq; representet tam saepe triumphos,

Vt per eum tandem (nam sic memorare soletis)

Seruati, lata communem voce parentem

Et seruatorem Dominumque Deumque canamus.

Hac illi: sed vos stolidi hac conuicia surdis

Auribus excipite: ecce atrox vindicta propinquat.

Tempus adest, quo gēs hac magno optauerit emptum,

Dente suo me non tactum, linguæque procaci.

Ecce pedum fremitus sonat, ecce hinnitus equorum,

Vngulæque horribili quatiens tua strata sonore,

Cadentumq; virum clamor, gemitusque cadentum,

Infelix Iudæa, tuas nunc verberat aures.

Iamque

Ad Apostolos
& alios qui ex
Iudæis credi-
derunt.

Loquitur de
excidio Hie-
rosolymorū
per Titum;
quasi iā præ-
sente.

Excidium So-
lymorum sub
Tito.

Miscet cōmi-
nacioni con-
solationem,
more suo.

Ecclesia sub-
tō & inau-
meros parit
Christo per
verbi prædi-
cationē. Vide
Act. Apōst.
cap. 2.

*Iamque faces ad tecta volant: non prospicis hostem
Rupta reposcentem violati fœdera pacti,
Reddentemque tibi dignas me vindice pœnas?*

*7 Ante tamen facili nixu, nulloque labore
Feta Sion, nondum partu matura propinquo
Edet onus, pulchrūque marem, mea semina, fundet.
In quo, mira loquor, spes reliquæq; beati
Conseruabuntur generis, totūque per orbem
Attollet nostri sese noua gloria sæcli.*

*8 Tam subito vinculis alui peperisse remisus
Ante diem nulla mutilatum parte puellum,
Quis fando audiuit, quis scripto prodidit unquam?
Nam nec terra parens, qua fœtum concipit, illa
Reddere luce solet, nec partu effunditur vno
Multorum populus capitum; tamen ecce leuata est
Facta parens Solyme, votūque puerpera gaudet.*

*9 Palluit attonita similis natura, suāsque
Indoluit verso mutarier ordine leges.
Desine mirari (dixit Deus) & quod in isto
Natali monstrum est? aut qua nouitate moueris?
Inuidisse velit quisquam mihi, si quid amicus
Humano generi foueam pariāque quod orbi
Vtile sit? pariendi auctōr qui sum omnibus, & quæ
Aëra, quæ terras, quæ pontum animalibus implent,
Ipse effetus ero, & sterili sine semine vena?*

*10 Imò age, quicumque es, matri gratare Sioni
Quisquis amas illam, lugēsque instantia fata,
Quæ genus omne ferè ad cædem pœnāsque reposcunt:
Gaudete hoc vno stirpem sobolēque futuram
Stare puerperio: felices tēque quaterque,
Felices, si quid possunt mea carmina, cuna.*

*11 Felix & mater, felices vos quoque nati,
Qui dulci gremio reptatis nota petentes
Vbera, & emuluis lac sugitis omne papillis,
Lac cælo manans, lac nectare dulcius omni,
Quo sedare sitim non est præsentior alter
Potus, nec mæsto solatia ferre dolori,
Et tristes melior lauere agro pectore curas.*

*12 Ergo letitias & opes ne spernite vestras
O fortunati, sed plenis frontibus ora
Proluite, atque ad eò vos totos fontibus imis
Mergite, letitiæq; voluptatisque, bonæq;
Pacis abundantes fluiuos, quos larga propinat*

7 Antequam parturi-
ret, peperit: antequam
veniret partus eius,
peperit masculum.

8 Quis audiuit vn-
quam tale? & quis vi-
dit huic simile? nun-
quid parturiet terra
in die vna? aut parietur
gens simul, quia
parturiuit & peperit
Sion filios suos?

9 Nunquid ego, qui
alios parere facio, ipse
nō pariam, dicit Do-
minus? si ego, qui ge-
nerationem cæteris
tribuo, sterilis ero, ait
Dominus Deus tuus?

10 Letamini cum Ie-
rusalem, & exultate
in ea omnes qui dili-
gitis eam: gaudete
cum ea gaudio vni-
uersi qui lugeris super
eam,

11 Ut sugatis, & re-
pleamini ab ubere
consolationis eius: vt
mulgeatis, & deliciis
affluatis ab omnimo-
da gloria eius.

12 Quia hæc dicit
Dominus, Ecce ego
declinabo super eam
quasi fluuium pacis,
& quasi torrētem in-
undantem gloriam
Gentium, quam su-
geris: ad ubera por-
tabimini, & super ge-
nua bladiētur vobis.

*Dextra Dei, iam iamque undas haurite perennes
Diffusas totum torrentis more per orbem.*

*Ipsa manu blanda genitrix ad pectora pressos
Gestabit, colloq. manus & mollia nectet
Brachia, & amplexu dulci, per suaue fouebit*

13 Quomodo si cui mater blandiatur, ita ego consolabor vos, & in Ierusalem consolabimini.

*13 Arridens: Tum vos maternis crescite in vlnis
Interea, officiumq. abs me sperate paternum.*

*Non ego vos inopes desolatoſque relinquam:
Sed rebus praesens adero auxiliator in arctis;
Ipsi quid possim cupiamque videbitis vltro.*

14 Videbitis, & gaudet it cor vestru, & ofsa vestra quasi herba germinabunt, & cognosceatur manus Domini feruis eius, & indignabitur inimicis suis.

*14 Tum penitus vestrum noua gaudia pectus inibunt,
Oſſaque per, stupidosque artus, tenuataque membra,*

*Inuicta vires roburque calorque recurrent,
Vt viuax humor Solis calefactus ab aestu
Vere nouo sensim rediuuas serpit in herbas,
Inq. nouum facit exertas erumpere florem.*

*Scilicet his Domini manus atque potentia signis,
Et bonitas manifesta piis & amantibus aequi
Elucet, nec sana minus se prodit in hostes
Ira, truces flammata genas, oculoſque minaces
Huc illuc torquens, & spirans naribus ignem.*

15 Quia ecce Dominus in igne veniet, & quasi turbo quadrigae eius: reddere in indignatione furorē suū, & increpationem suā in flamma ignis:

*15 Qualis erit, nec longa mora est, cum sole supremū
Dante diem terris, vitas & crimina fontum*

*Anquiret iudex, super aëra turbinis in star
Flammiumo inuectus curru, quem plurima circum
Monstra fremunt, pallor, terrorq., timorq., tremorq.,
Et dira scelerum memores, & conscius horror.*

Repetit eandem sententiā: valde enim cordi fuit idē saepe proponere ne in otio viuere mus.

*Ipsē sedens oculis flagrantibus omnia circum
Lustrabit, fontēſque probris incesset amaris,
Immanem spirans animo indignante furorem:
Mox dextra stringens gladium, leuāque sonantes*

16 Quia in igne Dominus diiudicabit, & in gladio suo ad omnem carnem, & multiplicabuntur interfecit a Domino.

*16 Intentans flammās, violento turbine stratos
Fulminēque attritos in tristia tartara mittet.*

*Magnus erit numerus. non si mihi ferrea centum
Ora sonent, numerum versu comprehendere certo,
Cunctaque pœnarum percurrere nomina possim.*

17 Qui sanctificabantur, & mundos se putabāt in hortis post ianuam intrinsecus, qui comedebant carnem suillam, & abominationem & murem: simul consumētur, dicit Dominus.

*17 Hic tamen ante alios tormenta horrenda subibūt,
Qui sua dum madidi celebrant sacra dira per hortos,*

*Infames inter lucos obscenāque lustra;
Purgari credunt, viuo si flumine corpus
Incaestum abluerint, stuproque recente calentes,
Ter sumptus de fonte liquor resperferit artus.*

*His etiam accedent, nec certē mitius illis
Ardebunt, qui se vetitis addicere sacris*

Ista referuntur ad futurū iudicium ab omnibus.

Non.

Non veriti, ore suem mandent murèmq; prophano,
Heu male persuasi præscriptos spernere ritus.

¹⁸ Scilicet huc veni caelesti missus ab arce,
Ut vitas solum manifestæque crimina quæram?
Immo iuvat fixos oculos in pectora prorsus
Inserere, & sanas intus deprendere curas,
Clausæque scrutari propius, nil linquere opertum,
Nil non detectum, seu sit Iudæus apella,
Seu Græcus, mihi nullo omnes discrimine coram
Sistentur, vultusque meos, si tollere contra
Fortè ausint aciem, maiestatemque videbunt.

Figurata locutio est: cui enim signum aliquod cauterio inustum est, facile dignoscitur: sic electi signati ab impiis agnoscuntur; impij verò confunduntur.

¹⁹ Interea mihi seruat, signoque notatos
Per mare, per terras, totum ire iubebø per orbem
Legatos: alius sitientes ibit ad Afros,
Lydia regna alius, doctos hic tendere neruum
Cappadocas Thracasque petet: nec Græcia morum
Optima formatrix, nec tu cui bellica virtus
Imperium iam promittit terræq; marisque
Italia, ô tellus armis memoranda virisque,
Explodes ad te missos cum pace prophetas.

Diuersi diuersa petent, gentesque remotas,
Et quas Oceanus propioribus alluit undis,
Quasque procul fluctu velut indignante relinquit,
Non audita prius non intellecta docebunt
Sacra sequi, numenque meum nomenque vereri.

Et paucis (sic in se etenim) voluentibus annis,
²⁰ Mille mihi populos ultrò sua nomina dantes
Tam linguis varios, habitu quam vestis, & armis,
Hos in equis, illos biuigis, hos curribus actos
Quadriugis, alios mulorum terga prementes,
Sub signis ducent victricibus, & Solymorum
Templo immortalæ donum immortalæ sacrabunt.
Tam gratum mihi, quam sacras dum pauper ad aras
Puram vase molam puro delibat, & vitro
Primitias patrij templo deportat agelli.

Augustinus intelligit hic sacerdotes, quales ab Episcopis ordinantur.

²² At quos ex illis vsuque fidæque probatos,
Ad nostrum munus, linguisque animisque parari
Conspiciam, pars sacra ferent, pars ore disertio,
Regibus & populis mysteria nostra recludent.
Nam veluti mare veliuolum, terræq; patentes,
Et cælum, manuum monumenta operosa mearum,
Obsequium præstant æternum, meque iubentem
Respiciunt semper, nutumque sequuntur herilem:
Sic vestrum genus, & series ventura nepotum,

18 Ego autem opera eorum, & cogitationes eorum: venio ut congregem cum omnibus gentibus & linguis: & venient & videbunt gloriã meam.

19 Et ponam in eis signum, & mittam ex eis qui saluati fuerint, ad Gentes in mare, in Africam, & Lydiam tenentes sagittam: in Italiam & Græciam, ad insulas longè, ad eos qui non audierunt de me, & non viderunt gloriam meam. Et annuntiabunt gloriam meã Gensibus,

20 Et adducent omnes fratres vestros de cunctis Gensibus donum Domino, in equis, & in quadrigis, & in lecticis, & in mulis, & in carrucis, ad montem sanctum meum Ierusalem, dicit Dominus, quo modo si inferant filij Israël munus in vase mudo in domum Domini.

21 Et assumam ex eis in sacerdotes, & leuitas, dicit Dominus:

22 Quia sicut cæli noui & terra noua, quæ ego facio stare coram me, dicit Dominus: sic stabit semet vestrum, & nomen vestrum,

Per-

Perpetuò mecum supera regnabit in aula,
Assistensq; sacro solio, mea iussa capeffet.

23 Et erit mensis ex
mense, & sabbathum
ex sabbatho: veniet
omnis caro vt adoret
coram facie mea, di-
cit Dominus.

23 Tum tuba nulla nouis indicet festa Calendis,
Nec noua post sextum referet mihi sabbatha solem
Orta dies: nam secla vices aterna recusant,
Nobisq; ignorant, aestusque hyemisque niuosas:
Ver ibi perpetuum, lux pura, perennia festa,
Et chorea, & plausus, nullo turbante tumultu,
Solennisque dies semper, quos læta piorum
Non intermisso celebrabunt agmina cantu.

Iamque procul curis positi mortalibus, vnum
In me oculos, in me conuertent ora, nec illis
Aut oculi expleri poterunt aut ora tuendo.

24 Et egredientur, &
videbunt cadauera vi-
rorum qui præuaria-
ti sunt in me: vermis
eorum non morietur,
& ignis eorum non
extinguetur: & erunt
vsque ad satietatem
visionis omni carni.

24 Parte alia stragem ingentem, proiecetque campis
Corpora caesorum, auersi nec fronte serena
Despicient, quos olim ausos, dum vita manebat,
Nullum non immane nefas, ausosq; potitos,
Mèque etiam aggressos patrio detrudere calo,
Fulmine præcipientes sub tristia tartara mittam.
Supplicium quæris? iecur immortale, cæcæ
Semper victuri tundent, secundaque pœnis
Viscera corrodent, nostroque alimenta furori
Suffectura dabunt; nec erunt sine fomite flamma,
Flamma viuaces, insopiti que vapores.

Vermis ha-
bet tropum
male cōscien-
tiæ, sed ignis
sine tropo ac-
cipiendus est

Hæc ego de calo, miseranda vel hostibus ipsis,
Dêque meis olim spectacula montibus edam:
Spectabunt iusti lassabunturque videndo.

FINIS.

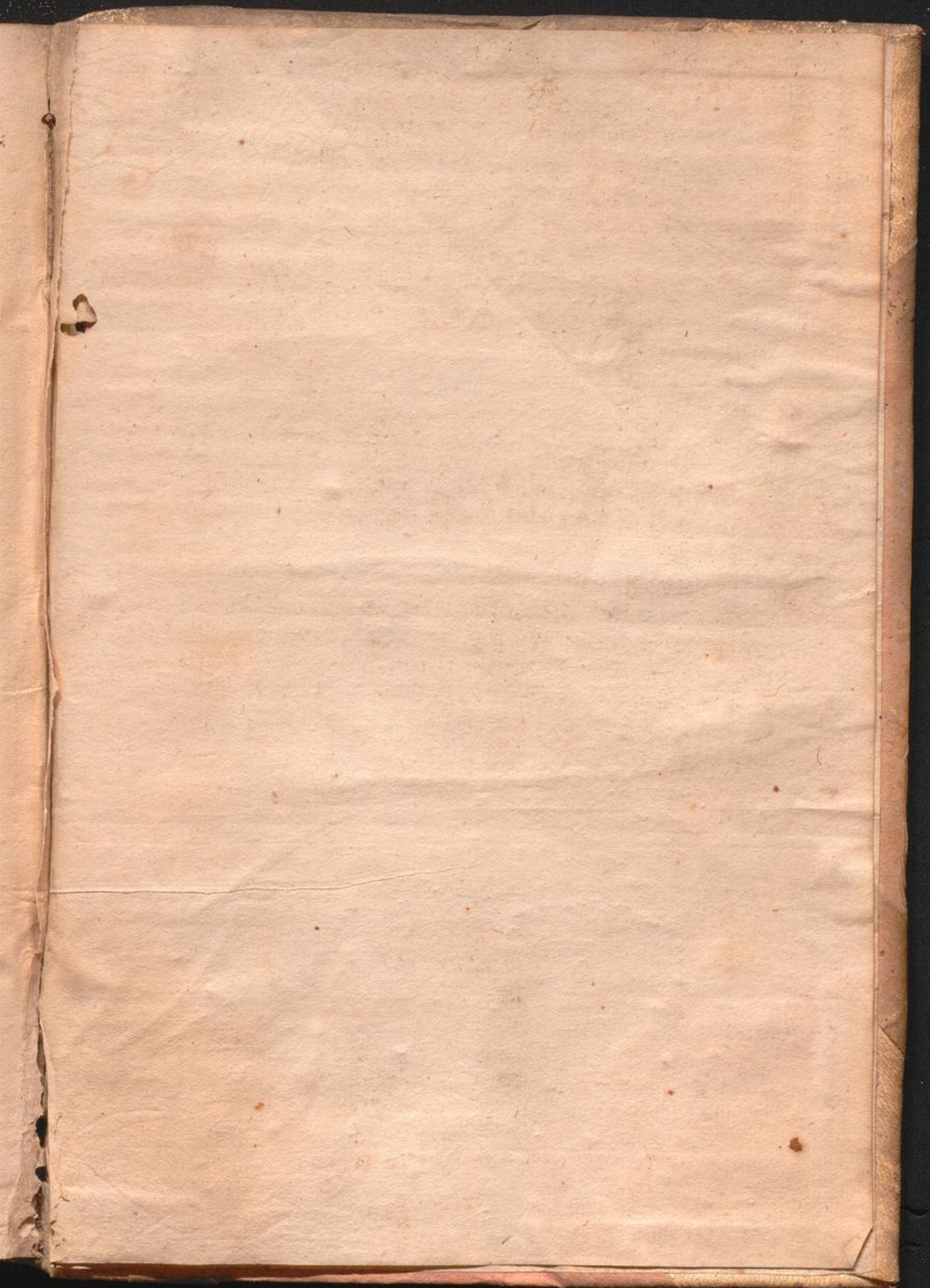
EPILOGVS AVCTORIS.

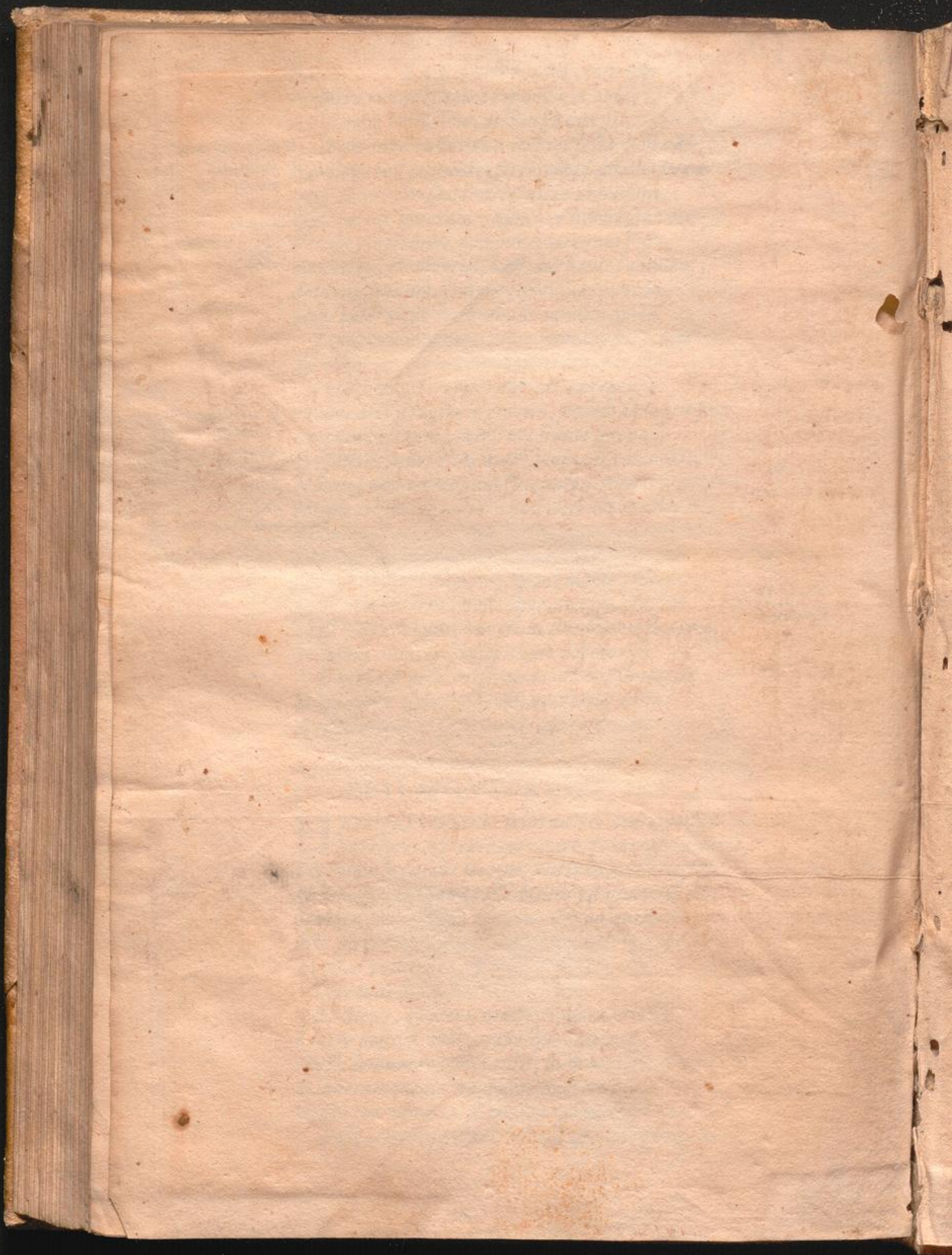
Hæc ego, cum licuit mihi me per tempora furtim
Surripere, & turbam vitare, forumq; canebam,
Ingratam accusans sortem, miseransque vicissim
Ipse meam, cui haud posse datum est ignobilis otij
Dulcem ad secessum genio parere vocanti,
Nec perferre vagi curas aestusque palatij,
Et quas nunc alit vrbs insanæque curia lites.

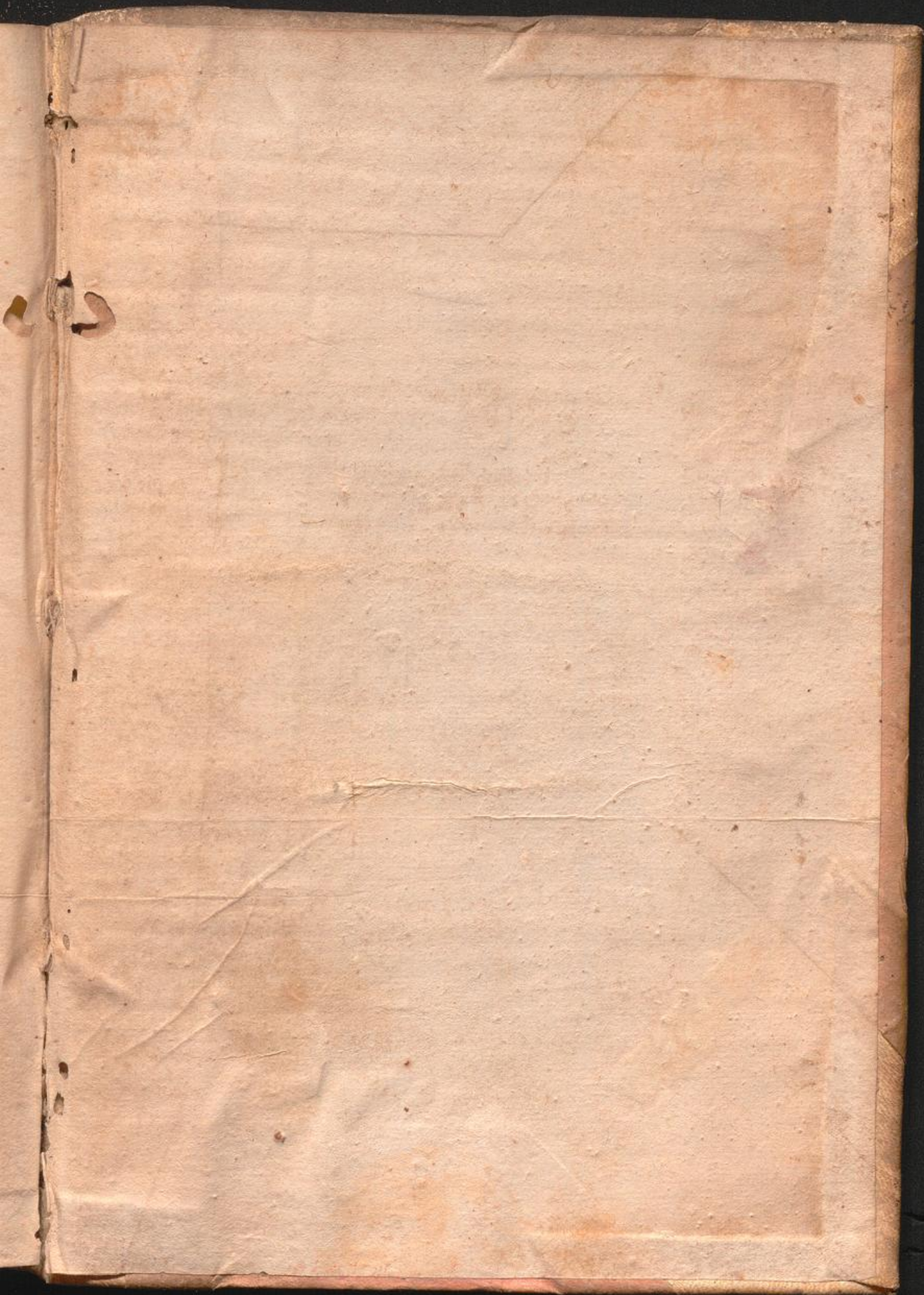
Sape equidem (quid enim prohibemur vera fateri?)
Sape cliens, quamuis multo grauis ære veniret,
Elusus postico, abiit, tristi que gemenstq;
Nulla domum responsa tulit, dum me sibi raptum
Diuisumque tenent dulces ante omnia Musa,
Arctoque amplexu stringunt retinentq; volentem.

Sape etiam (quid non teneris innatus ab annis

Suadet

Th
5786